

Vatra veche

Vatra veche

6

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul III, nr. 6(30), iunie 2011 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc

VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Antologie *Vatra veche*

DESEN

Un deget de copil mă desenează,
Direct pe fața mea mă desenează,
Atent mă desenează.

Îmi scrie ochii,
Îmi scrie gura,
Fruntea, nasul, urechile,

Contururile,
Toate trase-n amănunt,
Scrise din nou cu șerpuiri de aer,
Cu mângâieri de aer.

Desenul feței mi-acoperă fața,
Desenul feței îmi vedește fața,
Cu un fard îngeresc fără materie,
Cu o lumină venită din pornirile
bune ale inimei,
Ca o pruncie.

Chipuri ușoare ning afară,
Chipuri ușoare curg în mine.
Inspir îmbătat profiluri ușoare,
Expir mulțumind profiluri
ușoare,
Mi-e inima insulă pe ape ușoare,
mi-s gândurile fluturări ușoare,
păsări ușoare.

Ah, deget de copil!

NICU CARANICA

Vatra veche dialog cu D.R. Popescu

Centenar

„LICEU, CIMITIR AL TINEREȚII MELE...”

Nu mă număr printre cei cărora liceul le-a fost cimitir al tinereții, oricât de drag mi-ar fi Bacovia.

Liceul meu, azi centenar, nu mi-a îngropat tinerețea, n-a fost groparul ei, ci... grădinarul ei, dacă mă gândesc doar la faptul că dirigintele nostru, profesorul Liviu Gubesch, fusese cel mai mare grădinar din istoria liceului, poate a orașului, amenajând un parc unic la anii aceia, un parc cu rarități ale dendrologiei din lumea largă.

Privesc nu cu mânie, ci cu tandră nostalgie spre acei ani ai tinereții în care, pe atunci, Liceul „Liviu Rebreanu” a fost locul în care m-am descoperit pe mine, între atâtea căutări și rătăcirii, în care am învățat și ce pot și ce nu pot să fiu.

Ani în care, cu nu puține obstacole, am reușit să dau un sens existenței mele.

Ani în care am aflat care e prețul prieteniei, care e miracolul iubirii, care e fascinația creației, ce înseamnă „dorul de ducă”...

Ani în care am aflat ce e dincoace de bine și dincolo de rău.

Niciuna din treptele pe care le-am urcat spre mine însumi nu are identitate atât de pregnantă ca Liceul „Liviu Rebreanu” din Bistrița.

Orice exercițiu anamnetic îmi aduce din acei ani amintirile cele mai puternice, inepuizabile în combustia lor peste/în timp.

Acei ani sunt merinde pentru drum lung și ochiul meu lăcrimează atunci când adun prin scădere pe cei pe care i-am avut însoțitori, și dascăli și colegi, care au trebuit să abandoneze, unii înainte de vreme, cursa.

Poate că sună egoist, dar n-am încetat niciodată să vorbesc despre „liceul meu”, despre faptul că prin el am devenit proprietarul unui „dicționar de sentimente”, că prin el mi-am însușit „devenirea întru ființă”.

Dacă ar trebui să aleg, dacă printr-o minune aș fi iar adolescentul de cândva, n-aș ezita s-o iau de la capăt, să urmez același drum, să pornesc din același loc. Cu o singură condiție – să-mi fie alături tot cei care, prin voia sorții, am fost hărăziți să fim împreună. Pentru că lor le voi rămâne mereu dator pentru „îndrăzneala” ca măcar o dată să-l infirm pe Bacovia.

NICOLAE BĂCIUȚ

SUMAR

Antologie Vatra veche *Desen*, de Nicu Caranica/1
 Centenar. „Liceu, cimitir al tinereții mele”, de Nicolae Băciut/2
 Vatra veche dialog cu D.R. Popescu, de Rodica Lăzărescu și Loredana Tuchilă/3
 Ancheta Vatra veche. Prietenia/dușmănia literară. Macedonski și Eminescu sau poezia ca împăcare a destinului, de Cristian Lunel/7
 Despre sentimente și resentimente, de Șerban Cionoff/9
 Vocația prieteniei, de Mircea Dinutz/10
 Cronica ideilor. Eminescu – paranteze într-un text general, de Dumitru Velea/11
 Plictiseala de Eminescu – un trend, de Mihaela Malea Stroe/13
 Profesorul Eminescu, de Ioan Gheorghisor/14
 Eminescu, *Veneția, Kamadeva*/14
 La țigănci – vama resuscitării sacralului, de Vasile Nete/15
 Dulcea povară a biografiei – Hortensia Papadat-Bengescu și Simone de Beauvoir, (V) de Carmen Ardelean/18
 Pantumuri franceze. Patrick Antoine, Suzanne Walther-Siksou, Traducere de Ion Roșioru/20
 Mitul jertfei în dramaturgia românească, de Lucreția Bogdan/21
 Lirica interbelică în „Abecedar” și „Pagini literare”, Ion Bălan, de Maria Vaida/23
 Enciclopedia zmeilor, de Mircea Cărtărescu, un posibil model de lectură (IV), de Adela Lungu-Schindler/24
 Alpha. Albina, motiv literar, de pr. Ioan Turnea/26
 Direcția nouă. Ziua scriitorului, de Elena M. Cimpan/29
 Scene din viața de azi în cultura străzii, de Iuliana Crânguș/30
 Odă vrăjmașului meu, poem de Lucia Olaru Nenati/31
 Vatra veche dialog cu Daniel Cristea Enache, de Rodica Lăzărescu și Mircea Dinutz/32
 Cronica literară. Poemul Phoenix (Nicolae Băciut), de Bianca Osnaga/34
 Lecția aforismului (Alexandru Suciu), de A.I. Brumar
 Micile sirene (Dan Rebreanu), Iulian Dămăcuș/36
 Scriitoare în Fața lui Dumnezeu (Melania Cuc), de Petre Rău/37
 Erou liric și lebedă de smoală (Melania Cuc), de Ion Păchia Tatomirescu/38
 Paradoxuri în roșu și alb (Adrian Munteanu), de Florin Șindrilăru/39
 Misterul de a fi (Mariana Floarea), de Ilie Olaru Delavulpești/40
 Dimineața unui poet din oficiu (Ion Barb), de Constantin Stancu/41
 Cărțile Dorinei Manu, de Elena M. Cimpan/42
 Doina Drăguș și odele enciclopedismului, de Iulian Chivu/43
 O altă prețioasă contribuție lingvistică a lui Mihai Vinereanu, de Mihai Floarea/44
 Filtre. Tratamente pentru inimă, de Menuț Maximilian/45
 Poezia din Patmos (Ioan Mărginean), de Menuț Maximilian/45
 Inoxidabile (Gavril Moldovan), de Menuț Maximilian/46
 Despre Limba Română (Andrei Moldovan), de Menuț Maximilian/46
 Dreptatea învingătorului (Victoria Milescu), de Lucian Gruia/47
 Iubiri paralele (Ioan Ernest Ilea), de Adrian Țion/48
 Addenda lecturii. Florin Piersic Jr. - Romantic? Porno?... Doar atât?!, de Mircea I. Bătrănu/49
 Dulcea harababură. 1. Două strofe de Ion Caraion, 2. Monede cu portretul meu, de Cleopatra Lorințiu/50
 Poeme de Daniel Mureșan/51
 Documentele continuității. Î.P.S. Ioan Selejanul, Despre sfinți: Sfântul Ioan Iacob de la Neamț, de Luminița Cornea/53
 Evangheliarul de 440 ani, de Ierod. Hrisostom Filipescu/55
 Mistica, între convențional și teologic, de Mihai Andrei Aldea/56
 Cu cartea în mână în camera morții, de Dumitru Velea/58
 Încercări de străpungere a gândului, de Elena Neagoe/60
 Poeme de Raluca Pavel, Nicoleta Milea/62
 Biblioteca Babel. Luis Raul Calvo, în românește de Flavia Cosma/63
 Corespondență din Japonia. Amintiri din zilele noastre, de Adriana Yamane/64
 Poeme de Dumitru Băluță/65
 Starea prozei. Fără sfaturi, de Corina Lucia Costea/66
 Poeme de Grigore Gherman/67
 Mapamond. Un român în India. File de Jurnal, de Ovidiu Ivancu/68
 File de jurnal, de Paul Romaniuc/70
 Vatra veche dialog cu Paula Tudor, de Mirela Corina Chindea/71
 Literatură și film. Baudelaire și oximoronul, de Alexandru Jurcan/73
 Cronica. Blaga printre noi, de Elena M. Cimpan/73
 Nicăpetre după Nicăpetre, de Elena Buică/74
 Traian Brad, o prezență care ne lipsește, de Claudia Șatravca/76
 Arte și meserii. Mircea Pop și lumea sa/Nicolae Băciut/78
 Arbore cosmicii, de Mircea Pop/79
 Pamflet. A șasea scrisoare franco-afonă. Farmecul (in)discret al burgheziei, de Hydra N.T./80
 Hașmășuri cu Haivas (Mihai Haivas), de Mihai Batog-Bujeniță/81
 Cronica teatrală. În așteptarea lui „Junie”, de Silviu Milășan/82
 Curier. De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”/83
 Poezia copilăriei, copilăria poeziei. Poeme de Beatrice Silvia Sorescu/87
 Starea prozei. Salcâmul din fereastră, de Nicăpetre/88
 Număr ilustrat cu lucrări de Mircea Pop.

Vatra veche dialog cu D.R. Popescu

**Despre societatea de astăzi,
despre spiritul distructiv la
români, cu durere învăluită
în umor**

19 februarie 2011. Dialog neconvențional prilejuit de proiectul „Ora de română” al Uniunii Scriitorilor. În prezența unor liceeni, de unde nota didactică a scenariului. Martor (aproape) tăcut – dl Horia Gârbea. Au incitat și consemnat Rodica Lăzărescu și Loredana Tuchilă.

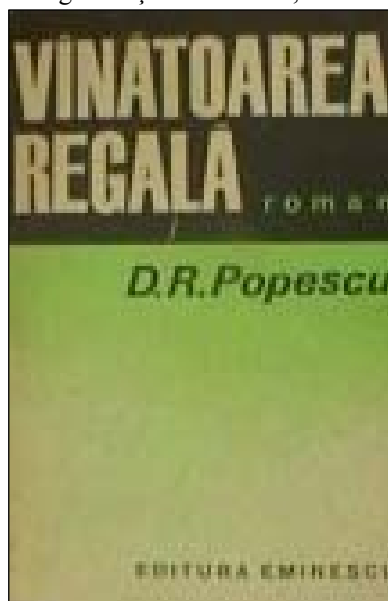
-Domnule Dumitru Radu Popescu, sunteți născut într-un sat din Bihor. În ce măsură acest spațiu geografic al nașterii v-a influențat creația? Există, adică, o „hartă” a literaturii române pe care v-ați putea regăsi/plasa?

-Habar n-am! Nu pot să vă răspund exact. Eu m-am născut într-adevăr în Bihor, maică-mea era învățătoare, taică-meu învățător, dar după ce m-au născut m-au adus în Oltenia, de unde era taică-meu. Legătura mea cu Bihorul s-a întrerupt imediat, după câteva luni, deci primele impresii sunt și nu sunt despre Ardeal. Dar, mai târziu, am venit la bunici, iar mult mai târziu am făcut liceul la Oradea. Apoi am făcut facultatea la Cluj. Eu cred că un scriitor e influențat de toate evenimentele din țară și din toate județele țării, și ca limbă, și ca tot ce se-ntâmplă. Dar dacă vreți să vă spun ceva despre Ardeal, am să vă spun un lucru extaordinar ce m-a impresionat, acum câteva zile: chiar m-a cutremurat. Am văzut o licitație

în județul Arad, pentru un scaun în biserică... S-a adjudecat acest scaun cu 66 de milioane! Vă dați seama ce încântat a fost Dumnezeu?! Sigur că tot ce v-am spus eu acum este un lucru absolut ridicol, care nu-i face cinste nimănui, și nu-mi face cinste nici mie... că am spus acest lucru ridicol... Dar m-ați întrebat ce-nseamnă Ardealul. Ardealul înseamnă și *Fefelega*, și Rebreanu, și Blaga, înseamnă Goia, Daicovici, Pascu, Pervain, David Prodan, adică... niște personalități extraordinare... Adică oameni și fapte extraordinare! Iată însă că uneori anecdota și prezentul te presează să spui despre niște spații, pe care le îndrăgești, ceva abominabil. În lumea întreagă nu veți găsi o asemenea performanță ardelenască: un scaun în biserică închiriat cu 66 de milioane!

-Vă rugăm să ne vorbiți puțin despre mersul pe catalige! În copilărie, l-ați practicat, desigur. În ce consta farmecul cataligelor? Apoi, cât de lung este drumul de la jocul copilăriei la metafora din creația de maturitate?

-Mersul pe catalige nu era un joc, era o necesitate. Eu am văzut ciudățenia asta în diverse părți ale țării: de fapt nu era o ciudățenie, era o necesitate, repet!.. Am văzut și pe lângă Tg. Mureș, într-un sat, oameni mergând pe catalige! Erau noroaie, era ceva înfiorător. Sigur că am văzut și mersul pe catalige al circarilor, și mersul pe catalige al unor actori de bălci... Dar în satele despre care vorbesc, mersul pe catalige era și o necesitate, nu era o

bucurie. Nu. Erau niște catalige uriașe. La mine, în *Vânătoarea regală*, era un altfel de lucru, era un fel de a vedea moartea prin ochii unor copii... Și de a vedea moartea de sus, ceea ce este cu totul altceva. Adică nu de la egalul morții, nu înțelegând ce e moartea, ci văzând moartea ca un spectacol, văzând moartea ca o pacoste, sau ca o bucurie a unor vecini care se bucurau că au scăpat de un vecin. Azi nu mai există catalige, fiindcă nu mai există noroi. Adică nu mai poți să spui că mai există noroaie în România sau că nu-i asfalt peste tot... Ar fi o blasfemie să spui asemenea lucruri: autostrăzile din România sunt minunate, condițiile de viață sunt formidabile și copiii de astăzi au alte bucurii!

-Până în anul III, ați urmat Institutul de Medicină și Farmacie, apoi v-ați înscris la Facultatea de Filologie. Ce a determinat această virare a carierei dvs., de la medicină la filologie? Dacă ați fi devenit medic, credeți că n-ați mai fi scris, ori ați fi scris altfel?

-Habar n-am! Nu pot să spun, poate că n-aș fi scris deloc, nu știu! Eu n-am vrut să fac medicină, m-am dus la medicină fiindcă taică-meu a vrut să ajung medic. Taică-meu a fost în război, a fost rănit de trei ori și avea impresia că sigur va începe un alt război, satul lui era lângă Dunăre, și Tito... Dvs. nu știți, dar Tito avea o bardă uriașă și tot timpul amenința cu barda aia România și tot lagărul acesta din est, și taică-meu era sigur că va începe un război. Și-atunci a zis să mă duc la medicină, fiindcă medicii nu stau în prima linie, stau în linia a doua. A început să mă lămurească și m-a lămurit și m-am dus la medicină. Am intrat... Trebuie să spun că n-am intrat ușor, erau vreo opt pe-un loc... Prin anul trei, cum în Cluj (eu am făcut medicina în Cluj) erau foarte puțini scriitori, era un loc să ajung și eu scriitor! Erau trei scriitori în Cluj. Debutasem în timpul liceului – în ultima clasă am debutat la Oradea – în ziarul „Crișana”. Am publicat și în „Steaua”, pe vremea lui Baconsky, înainte de a pleca de la Medicină. Dar am ajuns la patul bolnavilor... Vă spun că era îngrozitor pentru mine să dau injecții, să tai! →

**RODICA LĂZĂRESCU
și LOREDANA TUCHILĂ**

Am mai îndurat, la disecții. Pe urmă, în anul trei, când am ajuns la chirurgie, m-a apucat o groază iremediabilă și am plecat de la Medicină. Cu un an înainte, am avut o tentativă de a fugi de la Medicină și-am venit și-am dat examen la Școala de literatură din București, fără să știe taică-meu, fără să știe părinții... Spre bucuria lor ulterioară, am picat! Adică am intrat fără loc. M-am dus din nou la Medicină. Am fost destul de mediocru la Medicină, n-am avut note mai mari de 9 niciodată, doar la gimnastică (faceam și sport pe atunci) și la limba rusă. Deci, am plecat fiindcă nu mi-a plăcut, nu suportam (nu vreau să spun cuvinte mari!) durerea altora... Era îngrozitor să vezi pe cineva bolnav și să știi că va muri și să stai pe-acolo pe lângă el... Nu mi-a plăcut, gata!

-Sunt cărțile niște **medicamente** pentru suflet?

-În niciun caz! Mai ales astăzi; astăzi sufletul e o noțiune goală. Adică marile succese de astăzi se fac pe o cultură industrială. Sunt 60000 de oameni care se duc la un concert în Piața Constituției și sunt foarte bucuroși și eu îi înțeleg, e o bucurie a trupului etc., dar mie mi se pare că, vai, cultura e cu totul altceva. Cartea mi-e greu să spun că e medicament. Am văzut recent două spectacole. Unul la „Bulandra”, cu o piesă a unui rus, Sanaev, jucată de Mariana Mihuț, care este absolut genială... Și-am văzut un alt spectacol, nu spun unde, cu cine – și cine a regizat, dar care era un spectacol... făcut să placă. Era un spectacol american. Tot timpul oamenii să aibă ceva ca să distreze: o mai dezbrăcau pe una, o mai lăsașu așa, cu un șnur, în partea posterioară! Erau tot timpul tot felul de lucruri de-acestea artistice extraordinare: cântau, alergau pe scenă, pe sus, pe jos, și totul n-avea nicio legătură cu teatrul și cu esența a ceea ce cultura și teatrul trebuie să producă în om. Totul ținea de un registru minor. Nu-mi place în *Hamlet* să văd cum sar unii în spinarea altora, se gâdilă... Sunt alte întrebări, alte așteptări. Trebuie să te contopești cu acea lume, nu numai s-o privești din afară și să te bucuri așa, ca la un spectacol de fotbal. Eu sunt un mare fan fotbal, iubesc fotbalistii. Sigur că e un lucru interesant să vezi că astăzi se vând

fotbaliști în lume cu 98 de milioane de dolari! E foarte bine, adică valorile mari ale culturii și-ale societății de astăzi se valorifică, adică piciorul are o importanță extraordinară. Revenind după această paranteză, cultura este totuși altceva! Nu este un medicament. Și nicio religie fotbalistică...

-Ați început să lucrați în presa literară, apoi foarte mulți ani ați fost redactor, din 1956 la revista „Steaua” din Cluj, apoi la „Tribuna”, „Contemporanul”, iar din 2006 sunteți directorul general al Editurii Academiei. Cu alte cuvinte, o viață în exclusivitate în slujba literaturii. În ce relații este creatorul D.R. Popescu cu omul D.R. Popescu?

-Eu am avut șansa să fiu luat la revista „Steaua” de A.E. Baconsky, de la care am învățat extraordinar de multe lucruri. În primul rând, Baconsky ne-a învățat următorul lucru: să nu fim numai prozatori sau poeți, să încercăm să scriem și o cronică literară, și o notă, și să ne ducem și la o expoziție de pictură. M-a trimis odată să văd la Rovinari – se deschisese mina de la Rovinari, prima mină din țară, unde se exploata cărbunele la suprafață... Mi-a zis: Du-te acolo și vezi chestia asta, dar, de fapt, du-te la Tg. Jiu și vezi ce-i cu Brâncuși! Nu-l interesa să scriu eu despre Rovinari. Un alt lucru pe care l-am învățat de la Baconsky a fost următorul legat de tinerii scriitori: când găsești un tânăr scriitor care vezi că mișcă ceva și are talent, ai două posibilități: prima este să-l omori. Trebuie să-l omori imediat, așa-i un concurent. Al doilea – să-l ajuți. Dacă îl omori, el oricum va învia peste câțiva ani. Dar îl întârzi cu nu știi câți ani! De aceea, legea lui Baconsky era să aibă o grijă extraordinară pentru tinerii scriitori. V-am spus înainte că-n Cluj, când m-am dus eu acolo, erau doar trei scriitori. Când am plecat eu

din Cluj erau vreo sută! Acum cred că sunt vreo două sute.

-HG: Trei!

-Trei sute! Deci un progres care pare industrial! Cine erau cei trei scriitori din Cluj? Unul era Blaga, altul era Agârbiceanu. Al treilea Emil Isac.

Când am venit la „Tribuna”, cred că am angajat zece tineri scriitori. Nu i-am dat afară pe bătrâni, cum se mai întâmplă acum, când profesorii cu vârsta cutare!.. Au împlinit 65 de ani, la gunoi cu ei. Când se ivea un loc în redacție... luam tineri scriitori. Și la „Contemporanul”, la fel... Experiența personală nu poate fi legată decât de experiența unui colectiv pe care-l conduci și de care ești responsabil. Și nu atât față de ei, față de tine! Mai era un tip care investea în tineri. Se numea Ulici. Ulici băntuia prin toată țara, se ducea la toate cenaclurile, de la Satu Mare la nu știu unde... Avea o rubrică la „Contemporanul” despre tinerii scriitori. În fiecare săptămână scria despre un tânăr scriitor. Eu nu spun că toți acei scriitori despre care el a scris au ajuns Nichita Stănescu sau Sorescu, acest lucru era imposibil. Dar cei despre care a scris, majoritatea dintre ei au confirmat. E necesar să fie o legătură între generații, fiindcă altfel o cultură e sublimă... și mai departe știți cum e...

-Între 1981 și 1990 ați fost președintele Uniunii Scriitorilor din România. Din 1997 sunteți membru corespondent al Academiei Române, apoi academician. Ocupă, azi, Academia Română locul care i se cuvine în viața unei națiuni?

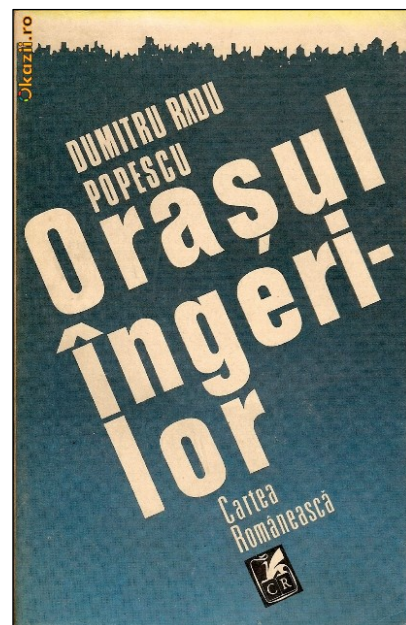
-Nu pot vorbi în numele Academiei! Ar trebui să ocupe, fiindcă sunt personalități extraordinare. Sunt vreo 50 de institute ale Academiei, unele au planuri de cercetare la care lucrează câte 10 ani... Există o cercetare extraordinară în institutele Academiei. Este un institut de chimie, bunăoară, la Iași, care face o cercetare pentru nemți. Nemții plătesc foarte bine pentru comenzile pe care le fac, fiindcă ieșenii sunt excepționali în domeniul chimiei. Dar mai sunt și alte institute care nu au comenzi, deoarece comenzile ar trebui să fie din partea industriei, or noi avem o industrie atât de bogată astăzi, avem atâtea fabrici și atâtea uzine, care nu mai au nevoie de cercetare. →

Ele au nevoie eventual de niște oameni specializați ca să ia fierul vechi și să-l ducă să-l vândă, mai ales că e un comerț rentabil. Cade Călanul, bunăoară, cade Copșa Mică, orașe întregi cad... Și fierul acela vechi, de la uzine, îl vinzi. Ce să cerceteze institutele noastre!? Cum fac rost bulgarii de lemne pe care să le vândă în România!? Prestigiul unor instituții, prestigiul școlii, prestigiul școlii îl dau profesorii și-l dau rezultatele elevilor. Restul e vorbă goală! E un subiect despre care nu-mi place să vorbesc! Singurul lucru major care-i preocupă pe românii din capetele listelor este soarta câinilor vagabonzi!

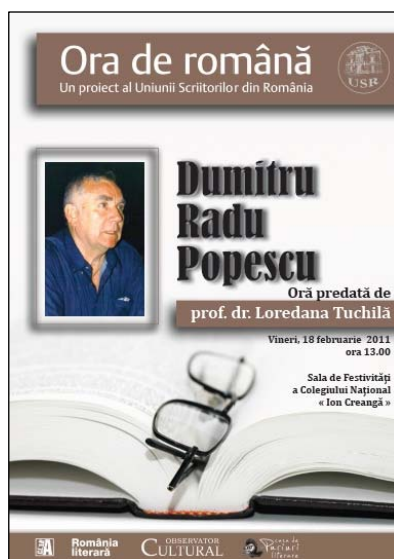
*-Debutul în volum s-a produs în 1958, cu povestirile adunate sub titlul **Fuga**. De atunci, ați publicat numeroase volume de povestiri, romane, piese de teatru, poezie, eseuri, scenarii de film. Critica s-a pronunțat în favoarea unuia sau a altuia, ați primit diverse premii, evident, n-au lipsit nici contestările (nu întotdeauna cu referire strictă la operă). V-aș ruga să ne spuneți care dintre multele dvs. creații vă este cea mai dragă. Ce povestire, ce roman, ce piesă de teatru... Care film vă este cel mai aproape de suflet...*

-Nu poți să-ți faci singur o selecție, e foarte greu să spui că... povestirea cutare, romanul cutare... E dificil. Cel mai mult îmi place lucrarea pe care o scriu acum. Acum scriu o lucrare care se numește *Filofteia*. Și-mi place atât de mult, încât s-ar putea să fie o catastrofă. Dar deocamdată, în faza în care mă aflu... În general așa se întâmplă: te atașezi de personaje, de ideile pe care vrei să le spui... După care... Sunt cărți pe care nu le-am mai citit de 40 de ani! Nu le mai citesc! A! Sunt unele la care țin pentru anumite motive. Bunăoară, am publicat recent la editura din Craiova, Scrisul românesc, un volum de teatru. Acolo este o piesă la care țin foarte mult (și la celelalte țin): se numește *Moartea lui Liviu Rebreanu*. *Moartea lui Rebreanu* a deschis o nouă etapă în cultura română. Ceva de neimaginat până atunci. Rebreanu a murit la 1 septembrie 1944. Imediat după moartea lui, o serie de scriitori de dreapta, de stânga, de mijloc, de sus, de jos, mai talentați, mai puțin talentați, gazetari, strâns uniți într-o iubire teribilă față de adevăr, l-au

făcut pulbere pe Liviu Rebreanu. Au scris despre el că-i fascist, că-i trădătorul Ardealului, că mai bine murea, că-i un agent al Gestapoului... Niște lucruri in-fer-na-le. Pe care le-au publicat. Această etapă continuă și astăzi, sub alte aspecte. Am auzit recent pe cineva vorbind, cu o dezinvoltură teribilă, despre Arghezi, despre Sadoveanu, despre Călinescu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu și alții. Pulbere i-a făcut! Habar n-avea de ei! Pe niciunul nu i-a citit! I-a făcut zob! Ca, în final, să arate un portret al lui Iorga, și să ne... ofere o caracterizare despre Iorga din cine credeți? Din ăla hulit până atunci – din G. Călinescu! Păi, măi tată, zic și eu așa, ca-n Oltenia, păi dacă l-ai făcut până acum pe Călinescu G. că este un nimeni, cum citezi din el când vrei să arăți că Iorga era un geniu, că era un Voltaire al românilor?! Revin la Liviu Rebreanu. Ce se-ntâmplă în această piesă? Un lucru foarte simplu: eu îl așez pe Liviu Rebreanu pe un catafalc, și-i aduc pe toți acești oameni și îi pun să-l înjure, cu vorbele lor... Deci ei vin și spun poezia: ce-au scris despre el... Dau, acum, doar două nume: Miron Radu Paraschivescu, Ion Caraion... Îl înjură cu o dezinvoltură extraordinară pe acest „impostor care n-avea talent, care era un bandit”... Liviu Rebreanu! Încă un lucru: n-a fost la moartea lui Liviu Rebreanu niciun intelectual. Acest lucru l-am aflat prima dată de la Niculae Gheran, care s-a îngrijit de operele lui Rebreanu. Liviu Rebreanu condusesse Teatrul Național! A condus Uniunea Scriitorilor. Apoi... Rebreanu a scris

despre țărani, despre țărani din Ardeal, despre țărani din sud, a scris epopeea pământului, a scris *Răscoala*, care este, după mine, cel mai bun roman al lui Liviu Rebreanu. Îmi place cel mai mult *Pădurea spânzuraților*, dar cred că mai important... este *Răscoala*! Am descoperit și eu că n-are personaje! Ca-n tragedia greacă. Sunt coruri. E o idee teribilă a lui Liviu Rebreanu, și nu e întâmplătoare, fiindcă Liviu Rebreanu, venind din Ardeal, „trădătorul ăsta, banditul ăsta”, a fost ani de zile secretar literar la teatrul din Craiova și a susținut o cronică de teatru. Îi cunoștea foarte bine pe greci... Revin la moartea lui Liviu Rebreanu! Vasăzică, el a scris despre țărani din nord, despre țărani din sud, și-au fost la înmormântarea lui numai țărani. A trecut o trupă de militari, mergând spre Ardeal. Era război. Un subofițer a întrebat: cine a murit? Liviu Rebreanu! Liviu Rebreanu? Păi eu l-am citit pe Liviu Rebreanu. A oprit trupa și au dat onorul, au tras o salvă! Dar ce-au făcut țărani! După înmormântare, s-au dus acasă la Liviu Rebreanu (familia lui venise la București)... Țărani din satul lui, pe care îi iubea, și despre care a scris, și cu care avea relații foarte bune, – și i-au furat tot din casă! Absolut tot, în afară de icoane! De icoane s-au temut, fiindcă nu poți să-l furi pe Dumnezeu... Ția cu scaunul mai negociază... Tot au furat, dar icoanele nu! Și scaunele, și **mătura**, tot au furat din casa lui Liviu Rebreanu. →

Peste nu știu câți ani, familia, dorind să facă un muzeu acolo și să mai găsească ceva din ce avea Liviu Rebreanu... Biroul pe care a scris Liviu Rebreanu unde l-au găsit? **La preotul din sat!**

-La mai bine de un sfert de veac de la momentul formulării, mai credeți că „teatrul nu e o floare de lotus, ci o buruiiană”?

-Teatrul este genul cel mai greu. Cu poezia te mai descurci, mai ales când ești tânăr; ești atât de prost și de naiv încât și crezi că poți să scrii poezie, și chiar scrii. Proza e o muncă în plus, te mai descurci, mai revii... Teatrul este **îngrozitor** de scris! E genul, după părerea mea, cel mai greu, și este genul care a dat (nu cred că e numai părerea mea) cele mai mari genii. Adică nu știu cine-i bate pe greci (pe Eschil, Sofocle și Euripide), și cine-l bate pe nenorocitul ăla englez, pe Shakespeare. Ei, da, Shakespeare nu a scris nimic, Shakespeare de fapt a ajuns la Londra și a fost angajat să țină caii. Adică la intrarea în teatru unii veneau călări și trebuia cineva să țină caii! Shakespeare cu asta se ocupa. Și îi mai dădeau și lui să joace roluri d-astea episodice! A jucat și el Fantoma din *Hamlet*! Păi, măi tată, nu dai fantoma din *Hamlet* chiar oricui s-o joace, fiindcă acolo-i cheia piesei. Vreau să spun că acest dramaturg este absolut formidabil, fiindcă personajele sale **nu au timp de pauze**. Nu au timp! Recitiți Shakespeare, recitiți *Hamlet*, să vedeți că nu numai fiecare scenă este cumplită, dar aproape fiecare verset, fiecare replică vorbește ceva despre om, despre tragedia omului...

E un gen greu, țin la el! Mai e ceva, teatrul, în ultimii ani, te obligă să n-ai nicio pretenție... că vei fi jucat. Și-atunci, ai o libertate în plus. Au fost niște mari creatori în Franța, printre care și Hugo, care au văzut piesele lor jucate și-au spus nu mai vor să fie jucăți... Preferau un teatru de fotoliu... La ora actuală – câți membri dramaturgi are Uniunea Scriitorilor?

-HG: Tot mai puțini, vreo 40!

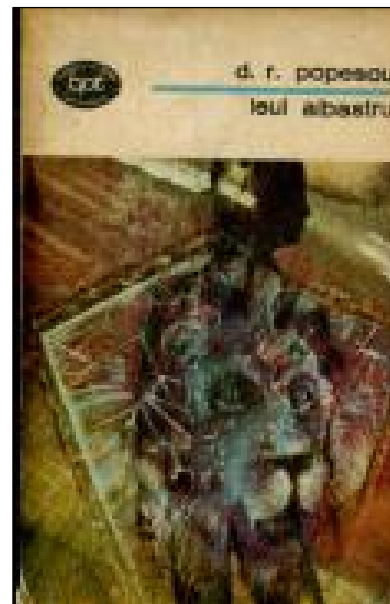
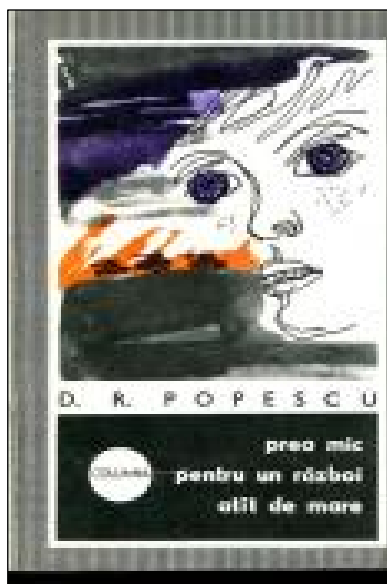
...eu nu cred că din cei 40, dacă-i mai punem și pe ăia o sută de la Caragiale și înainte de Caragiale, dacă dvs. îmi arătați în cele 40 de teatre din România că se joacă vreun Caragiale, Alecsandri, vreun dramaturg dintre cele două războaie,

dacă se joacă pe undeva Blaga îl mănânc teatrul ăla, de la temelii! Dacă vedeți pe-undeva că se joacă vreun Camil Petrescu, mănânc și teatrul ăla! Sigur, împreună cu dvs. că n-o să pot singur! Camil Petrescu e mare prozator, dar e și mai mare ca dramaturg. Piesa lui *Danton* este una dintre cele mai mari piese ale Europei. S-a jucat în România după 40 de ani de când a fost scrisă. De-atunci nu s-a mai jucat.

Teatrul îți oferă și bucuria aceasta: de a-l citi și de a nu merge întotdeauna la spectacol, ca să te amuzi. **Nu poți să te amuzi la Cehov!** E un gen greu.

-În manuale, fișa bio-bibliografică a unui scriitor este însoțită, invariabil, de o fotografie a respectivului autor. După cum și „fișa” a ieșit din tiparele clasice, vă rog să mă ajutați a alege „fotografia”. Ați fost asemănat cu un sfinx: „Muțenia impenetrabilă și fixitatea privirii îl fac să semene cu un sfinx.” – scria un critic contemporan. Vă recunoașteți în acest portret?

-Problema cu sfinxul e foarte gravă. Egiptenii făceau piramidele... iar sfinxul era îngropat până la gât, pământul să-l acopere și să-l păstreze cât mai mult. Sfinxul era foarte colorat. El reprezenta, – aproape că era! – filosoful piramidelor! Piramidele erau niște temple, niște instituții care nu se temeau de timp. Or, aceste piramide care nu se temeau de timp aveau un purtător de cuvânt... O, e greu să fii un sfinx. Nu, nu... e prea mult... N-am nici măcar urechea unui sfinx! E o

drăgălășenie, nu știu cine a scris... Nu știu cine a spus despre mine că sunt sfinx... Treaba lui...

Dar nu... Eu sunt și limbut uneori, alteori nu prea sunt limbut de loc!.. Unde poate să aibă dreptate? Că nu sunt limbut. Eu n-am spus despre colegii noștri de pe vremuri, pe care i-am cunoscut de la Stancu, sau de mai înainte... eu nu am spus niciodată, în ultimii 20 de ani sau... niciun lucru rău. Dacă asta poate să facă un sfinx, atunci **sunt** un sfinx!

*

O precizare necesară. Caracterizarea citată nu a fost aleasă nici din necunoaștere, nici din rea-voință. Apelând la ea, realizatorii au dorit să demonstreze cum o armă se poate întoarce împotriva atacatorului. Căci, mai mult ca sigur, date fiind „aprecierile” respectivului critic referitoare la scriitorul D.R. Popescu, formularea s-a vrut o răutate. Contrar intenției sau, mai bine zis, **în ciuda intenției**, ea este un blazon! Figură carismatică, inteligență scilicet, uneori mult din prea buna înțelegere a vorbei care echivalează tăcerea cu aurul, alteori limbut din asumarea, conștientă și deplină, a rolului de „filosof al piramidelor”, D.R. Popescu stă de veghe în fața templului care este și care ar trebui să rămână Cultura Română. Iar noi, muritorii, avem siguranța că atâta vreme cât este păzită de sfincși precum D.R. Popescu, Cultura Națională mai are o șansă.

Ancheta „Vatra veche” Prietenia/dușmănia literară Macedonski și Eminescu sau poezia ca împăcare a destinelor

Atunci când trebuie să vorbim despre opera unui scriitor, ar trebui (din considerente estetice) să facem abstracție de viața acestuia. Și totuși, de cele mai multe ori, viața și opera se găsesc într-o ciudată relație de interdependență sau influență. Iar exemplele sunt numeroase.

Destinul literar al lui Alexandru Macedonski a fost influențat de temperamentul vulcanic al celui care moștenește spiritul revoluționar al familiei. Născut într-o familie de militari, ai căror descendenți veniseră din sudul Dunării și care păstrasera spiritul balcanic, Macedonski va porni câteva „bătălii” care-i vor marca destinul literar pentru mulți ani ai vieții. Cel care va fi fiul primului general și ministru de război din Principatele Unite, în timpul lui Cuza, are parte de o educație aleasă din partea mamei, o femeie cu o cultură franceză admirabilă. În privința formării sale intelectuale într-un cadru organizat, Macedonski nu pare să acorde însă o importanță deosebită. În iulie 1870, poetul pleacă pentru prima dată în străinătate, la Viena, pentru a se pregăti să intre la Facultatea de Litere. Un an mai târziu, Macedonski se înscrie la Facultatea de Litere din București, însă nici aici nu pare să frecventeze cursurile. În perioada 1871-1872, apare înscris *pro forma* la Institutul Schevitz din București. Tot în această perioadă, tânărul Macedonski călătorește în Elveția și Italia cu intenția de a urma cursurile universitare, preferând să rămână un autodidact și, după cum îi plăcea să declare, un student etern.

Orgoliul descendenței dintr-o familie nobiliară (genealogie mistificată, în care va ajunge să creadă) influențează și debutul poetic. Poezia *Dorința poetului*, (1870) publicată în *Telegraful român* din Sibiu, al lui G. Bariț, trădează dorința unui destin literar excepțional, care să-i aducă gloria. Poezia *Nimic n-aștept aicea, nici glorie, nici mărire*, (din volumul de debut *Prima verba*) se dovedește un manifest programatic de o crudă autoironie. Puținele recenzii ale

primului său volum nu par să anunțe și nici să recunoască viitorul poet, cu atât mai mult cu cât, în această etapă de creație, poezia sa este tributară poezilor pașoptiști în genul lui Bolliac și Bolintineanu, dar nu fără accente din Musset, Lamartine sau Byron. Asemenea romanticilor, Macedonski se ascunde sub masca eului liric, proiectând evadarea din real în ideal. Această viziune e menită să mascheze, la nivelul structurii psihice, imaginea poetului damnat, condamnat de realitatea ingrată.

Că este o pură coincidență sau nu, în cazul poetului biografia pare a juca rolul *hybris*-ului din tragedia antică. Orgoliului nemăsurat al poetului, vinei tragice de a se considera poet genial i se opune realitatea: situația din ce în ce mai nesigură a averii familiale și repulsia față de o slujbă birocratică, dar mai ales nerecunoașterea meritelor sale literare. Poetul se va refugia în politică, sperând să găsească aici calea spre destinul excepțional la care visa. Însă atitudinea antidinastică a poetului îl va urmări până la închisoare, fiind arestat, judecat și în cele din urmă eliberat. Incapabil să se plieze intereselor și compromisurilor politice, Macedonski va rămâne un idealist. Nu-și pierde însă spiritul pamfletar și contestatar, pe care și le îndreaptă iar spre literatură. În 1880, apare revista *Literatorul* prin care speră că va câștiga gloria literară mult visată. De la început, revista adoptă stilul polemic, contestatar îndreptat împotriva *Junimii* și a *Convorbirilor literare*. Nici Alecsandri nu scapă de condeiul contestatar al lui Macedonski, când acesta dorește să distrugă mitul poetului care primise premiul cel mare al Academiei.

Dar poate cea mai răsunătoare polemică este cea dusă împotriva lui Eminescu. Destinele celor doi poeți sunt atât de apropiate și totuși atât de diferite. Două destine literare legate de coincidențe cum rar se întâlnesc. Aproiați ca vârstă, fiecare din ei a preferat în locul unui destin universitar o formație autodidactică. Eminescu părăsește școala de la Cernăuți, peregrinând apoi cu trupa lui Pascaly prin țară. Este un prilej pentru poet de a lua contact cu obiceiurile populare, dar mai ales de a culege folclor. Mai târziu, ca student la Viena și Berlin, Eminescu își va definitiva formația culturală de sorginte germană. Și Macedonski cochetează cu ideea studiilor universitare, niciodată terminate. Spre deosebire de Eminescu, el va colinda prin Elveția și Italia, după ce stătuse și la Viena, fiind influențat de cultura latină, mult mai apropiată poetului. Amândoi debutează la aceeași vârstă. În 1870, Macedonski trimite de la Viena la Sibiu prima poezie cu care va debuta în revista lui G. Bariț. →

CRISTIAN LUNEL

Foto: **Mircea Pop**, „Aspirație”

Tot în aceeași perioadă, și tot de la Viena, trimite și Eminescu la Iași primele poezii ce vor fi publicate în *Convorbiri literare*. Dacă geniul poetic al lui Eminescu era pe deplin recunoscut, cel al lui Macedonski era estompat de pornirile belicoase.

În 1883, Macedonski, iritat probabil și de atacurile repetate ale lui Eminescu din *Timpul*, scrie o epigramă care îi va afecta atât viața, cât și opera. Deși încearcă să se disculpe, el își va atrage oprobiul public pentru mult timp. Cititorii refuză să mai cumpere *Literatorul* și odată cu el se destramă și societatea. Căsătorit între timp cu Ana Rallet Slătineanu, descendentă a unor familii boierești și având resursele financiare necesare, Macedonski se va refugia la Paris, încercând să scape de valul de indignare și contestare a sa.

În 1885, Macedonski se va întoarce din „exilul” parizian, dar nu scapă de ironiile și atacurile din presa vremii. Memoria publică este încă vie, urmărindu-l peste tot, alimentată poate și de boala lui Eminescu. Pentru a scăpa de huiduieli, Macedonski se refugiază în literatură. Cenaclul îi aduce o alinare a orgoliului rănit. Vanitatea sa se hrănește acum din adulația discipolilor, dar nu este pe măsură spiritului său. Obsesia damnării se reaprinde în 1895, când apariția volumului *Excelsior* nu se bucură de nicio apreciere.

Geniul poetic macedonskian pare umbrat. Neșansa recunoașterii sale se datorează nu doar nefericitelor polemici, atacurilor împotriva „rivalilor” întru condei sau damnării sale, sentiment ce nu a încetat niciodată să-i macine conștiința. Obstinația cu care a crezut în poezia sa prefigurează destinul poetic excepțional de mai târziu. Contemporaneitatea cu Eminescu i-a pus în umbră creația. Pe de altă parte, Macedonski rămâne în esență spiritul revoltat, aflat permanent în opoziție cu prezentul. Apropierea de poezia și cultura franceză, colaborarea la publicațiile de limbă franceză din Apus au întreținut permanent spiritul novator, care, la noi, încă se lăsa așteptat. Poate de aceea Macedonski nu a fost pe deplin înțeles și acceptat.

Chiar dacă polemicile cu oamenii de litere și de cultură ai vremii îi sunt defavorabile (fiind chiar huiduit sau fluierat la fiecare apariție în public), poetul rămâne consecvent sieși. Revista „*Literatorul*” (chiar dacă cu apariții intermitente), dar mai ales cenaclul sunt spațiile în care întemeietorul „poeziei viitorului” promovează deschiderea spre modernitate. Această deschidere spre viitor, spre nou, trebuie să recunoaștem, nu-i apare poetului decât destul de târziu, spre finele secolului al XIX-lea, dar mai ales în secolul următor.

Dovadă a orgoliului său nemăsurat (reminiscență a spiritului romantic, revoltat probabil), Macedonski va continua polemicile pe un ton violent, de data aceasta împotriva lui I. L. Caragiale și George Coșbuc, căruia îi neagă originea română. Consecințele sunt similare cu cele suportate după epigrama împotriva lui Eminescu. Într-o

conferință la Ateneul Român despre *Teatru și literatură*, Macedonski va fi fluierat.

Apariția în 1916 a primului ciclu din *Poema rondelurilor* reprezintă, cu siguranță, momentul desprinderii definitive de influența romantică, dar și a confirmării, în plan estetic și ideologic, a *poeziei noi*, promovată cu atâta convingere și fast pe tronul de la cenaclul său. În 1920, apare ultimul ciclu de *Rondeluri*. Poetul pesemne își presimte sfârșitul și, împăcat cu sine și creația, nu vrea să părăsească scena literară fără să-și fi motivat gesturile. Spre sfârșitul lui 1919, va scrie *Mustrări postume către o generație neînțelegătoare*.

Titlul este sugestiv. Dar poate adevărata împăcare, ironie a destinului literar, are loc între el și Eminescu. Întâmplarea îi e povestită de Tudor Vianu, care frecventa cenaclul *Literatorul*, profesorului Ion Rotaru: „Tânărul, (Tudor Vianu *n.n.*) admirator încă de pe acum al lui Eminescu, la curent cu publicarea, de către Ilarie Chendi, I. Scurtu și alții, a

postumelor, era contrariat de aversiunea lui Macedonski față de poetul **Luceafărului**, pe care continua să nu-l citească nici după moarte. Vianu povestește o întâmplare plină de tâlc în această privință: Într-o bună zi, împreună cu alți tineri prieteni, se prezintă la cenaclul lui Macedonski cu poezia **Dintre sute de catarge**, o postumă apărută recent. Maestrul parcurge textul cu un ochi expert și exclamă: «*Cine a scris-o? este extraordinară!*» «*Un prieten care nu îndrăznește să vină la Dvs.*», zice tânărul Vianu. «*Cum se poate? Aduceți-l încoace, îl urc pe tron, îl fac celebru.*» Și începe să declame cu patos: «*Dintre sute de catarge/ Care lasă malurile/ Câte oare le vor sparge, vânturile, valurile...*» Vianu îndrăznește, în fine: «*Maestre, zice el, știți... sunt de Eminescu, o postumă nou apărută...*» «*Cuuu? Am zis eu vreodată că Eminescu nu este un mare poet?!*», strigă Macedonski.” (reprodus după cap. Tudor Vianu, *Viața și opera*, de Ion Rotaru, din *Estetica și eseistica românească în secolul al XX-lea*, ediție îngrijită de prof. dr. Florea Ghiță, Casa de Editură și Presă – Viața românească, București, 1993).

În 1920, Alexandru Macedonski se stinge, fiind înmormântat, la fel ca și Eminescu, la Cimitirul Bellu. Dacă destinele celor doi poeți au fost atât de diferite, deși ambele au fost marcate de înrăurirea romantică, dispariția lor aduce împăcarea postumă, fiecare avându-și locul său în istoria literaturii.

Ca urmare a dezbaterii lansate în nr 4 al revistei *Vatra veche*, vă trimit un articol despre o veche dispută ce a marcat secolul al XIX-lea. (...) Cât despre mine, sunt profesor de limba și literatura română la Colegiul Economic Hermes Petrosani, membru al Centrului de cercetare a imaginarului "Speculum", din cadrul Universității "1 Dec. 1918" **Alba Iulia**, în cadrul căruia am publicat mai multe articole în volumele colective, dar, înainte de toate, un iubitor de literatură și un cititor împătimit. (C.L.)

DESPRE SENTIMENTE ȘI RESENTIMENTE

Originală idee au mai avut colegii de la „Vatra veche”! Tocmai acum, când peste tot ce a fost până la „noi și-ai noștri” cade ghilotina etichetelor definitive și irevocabile, au găsit de cuviință să discute despre prietenii literare? Și despre ce fel de prietenie mai putem vorbi, acum, când, sub faldurile biruitoare ale originalului nostru capitalism de cumetrie a cărei axiomă morală este: „și mie ce-mi iese din prietenia cu tine?”, sentimentele devin marfă și piesă de schimb.

Totuși, o discuție despre prietenii literare și despre rivalitățile din lumea literelor se impune. Asta dacă vrem să regăsim adevăratele repere morale, modele spirituale și să ieșim din zodia trivialității agresive pe post de arbitru al virilității (la propriu și la figurat!) și a lascivității libidinoase echivalată cu feminitatea mondenă. Dar, mai ales, dacă vrem să redăm adevăratei literaturi locul pe care i l-au uzurpat confectionerii de istorioare comerciale și de scenarii în cascadă pentru seriale siropoase. Mai ales, acestea din urmă nefiind decât tot un fel de roman-foleton civilizat, nici mai bune și nici mai rele decât „Secretele Parisului”. Propovăduind eroul de mahala sau „supraomul de masă” (vorba lui Umberto Eco) și transformarea lumii tainice a sufletului într-un stoc de marfă numai bun să ia ochii și să scoată preț bun la biz-bazarul de kitch-uri pe care le etalează televiziunile mai mult sau mai puțin folclorizate.

Un prim risc ar fi, cred, acela de a idiliza prietenii oamenilor care au fost. Să facem din ei niște suave fanteze liricoide, întruchipări ale virtuții, părelnicii inerente vieții reale. Deschizând discuția, Nicolae Băciut a pomenit, pe bună dreptate, despre prietenia dintre Eminescu și Creangă. Dar prietenia dintre Eminescu și Caragiale? Sigur, subiectul este delicat și ființe pudibunde întorc capul gândindu-se la „episodul Veronica”, cumpănă dureroasă pentru cei doi prieteni. Dar, să nu uităm că același Caragiale va scrie cele mai răscolitoare, poate, rânduri la moartea lui Eminescu: „Și dacă am plâns când l-au așezat prietenii și vrăjmașii, admiratorii și invidioșii sub <<teiu sfânt>, n-am plâns de moartea lui; am plâns de truda vieții, de câte suferise această iritabilă natură de la împrejurări, de la oameni, de la ea însăși.(...) Generații întregi or să suie cu pompă dealul care duce la Șerban Vodă, după vor fi umplut cu nimicul lor o vreme, și o bucată din care să scoți un alt Eminescu nu se va mai găsi poate. Să doarmă în pace necăjitul suflet!”

Tot Nicolae Băciut pomenește, cu bună dreptate, și despre Nichita Stănescu și prietenii săi. Dar, înaintea poetului celor „11 elegii”, literatura română are în istoria sa ceva mai apropiat zilelor noastre, acest Mare Risipitor de Prietenie - pe Nicolae Labiș. Dintre care, unii (e dureros ceea ce scriu dar, din păcate, este adevărat!) și-au asumat și au exercitat, multă vreme după moartea poetului, un fel de monopol asupra a tot ce era evocarea acestuia vertical simbol de generații. Spre cinstea sa, un prieten mai modest dar sincer devotat memoriei autorului „Albatrosului ucis”, Portik Imre, ne-a lăsat o carte de evocări, „Hora morții”. Carte în care, cu smerenie și (de ce nu?) cu foarte mult bun-simț, se retrage în umbra celui

pe care, atât de inspirat, criticul Eugen Simion l-a numit „buzduganul generației șaizeci”.

Iar dacă tot zăbovim la aceeași idee, cred că un model de netrecut al cultului prieteniei - era să scriu „un monument” și nu cred că greșeam! - rămâne „Cartea cu prieteni” a lui Fănuș Neagu. Mai departe, orice comentariu din parte-mi, mi se pare că nu ar face decât să strivească vraja ei indicibilă.

Cât privește secțiunea dușmăniei, aici literatura română are un portofoliu doldora! Să ne amintim doar câtă vreme a trebuit să treacă până când conștiința publică să rețină din opera lui Alexandru Macedonski și altceva decât nenorocitul catren din zilele când a izbucnit boala lui Eminescu: „Un X, pretins poet...” A fost nevoie de Tudor Vianu și, mai apoi, de Adrian Marino, pentru ca poetul „Noptilor” să ne fie redat și altfel decât ca un mărunț ranchiunos și un veleitar de drept comun. (În ceea ce îl privește pe Adrian Marino, ecourile publicării postume ale Jurnalului său sunt, fără doar și poate, o extraordinară materie de studiu în aceeași ordine de idei!)

Dar, cu siguranță, cazul cel mai dureros și, în același timp, cel mai plin de învățăminte, este cel al lui Eugen Barbu. Cum, în mare, se știe despre ce este vorba, mă voi mărgini la un singur exemplu, de data asta din experiența personală. Scriind, nu demult, la invitația prietenilor de la „Jurnalul Național”, despre „Princepele” lui Eugen Barbu, reeditat în colecția „Biblioteca pentru toți”, nu am fost cătuși de puțin surprins că găsesc între comentariile apărute în ediția electronică a gazetei multe dintre clișeele obsedante după croiala căroră, după 1990, scriitorul a fost exclus nu numai din Uniunea Scriitorilor, ci și din istoria literaturii române.

Nu mică mi-a fost, însă, mirarea atunci când am descoperit aceste notații: „În sfârșit, începem să ne revenim! Re-redescoperirea lui Eugen Barbu, pe nedrept scos din literatura română de ani buni, este o dovadă că începem să ne revenim cu picioarele pe pământ.” Ce să mai spun poate doar că, de data asta, conștiința publică a luat-o înaintea istoriei literare. Iar lespedea grea a stigmatului este mai puțin o sancțiune pentru păcatele omului, cât mai degrabă un linșaj public prelungit. Toate astea petrecându-se la mai bine de douăzeci de ani de la căderea „gândirii unice” și a instituțiilor sale punitive! Știu și eu zicala „comparison n'est pas raison”, dar cred că nu strică să ne amintim că, în 1963, la nici douăzeci de ani de la << eliberarea patriei de sub jugul fascist>, apărea antologicul nr. 5/mai 1963, al revistei „Viața Românească”, în care profesorul Liviu Rusu publica studiul său care marca restituirea adevăratului Titu Maiorescu!

Mă veți întreba ce legătură au toate acestea cu tema prietenilor/dușmănilor literare! Poate, la o primă vedere, nu au! Dar, dacă ne gândim mai bine, o legătură există, de vreme ce și prejudecata și resentimentul sunt, fiecare în felul său, forme de a-ți manifesta prietenia și, mai ales, dușmănia față de semenii tăi, scriitori sau nu.

ȘERBAN CIONOFF

VOCAȚIA PRIETENIEI

De când sunt artiști pe lume, cu deosebire în timpurile moderne, au existat, ca în orice alt domeniu de activitate, prietenii durabile, alianțe vremelnice, solidarizări și, uneori, desolidarizări, dar – cu mai multă abnegație – bârfe savuroase, acre, acide, veninoase, contestări viguroase, asigurând astfel, cu eforturi unite, oarece farmec vieții culturale, în pas cu mondenitatea noastră tabloidă, din păcate!

Ba în ultimele decenii – după cum se vede – a crescut sensibil apetitul pentru *săparea* aproapelui, pentru erodarea imaginii sale publice, prin toate mijloacele aflate la îndemână! În unele cazuri, acuzațiile aduse pot fi adevărate, dar exploatate public, cu o voluptate abia mascată, aduc atingere gravă nu numai omului aflat în culpă, dar și operei sale, în situația în care nu putem pune la îndoială valoarea acesteia!

Cercul mediatic nu are cum să nu afecteze grav imaginea artistului pe un termen greu de definit și să ne mențină într-o prielnică anormalitate pentru veleitari, grafomani, impostori...

Prietenii literare au existat și, desigur, ele nu au dispărut cu totul. Aproape la întâmplare: la Dragosloveni, pe piatra de hotar dintre două veacuri, se întâlneau, într-o frumoasă comuniune spirituală, Al. Vlahuță, B.Șt. Delavrancea și I.L. Caragiale; mai aproape de noi, Constant Tonegaru îngrijea cu devoțiune volumul de debut al bunului său prieten, Mircea Popovici, *Izobare* (1946), în absența acestuia, plecat la Iași.

La *Echinox*, îmi imaginez, trebuie să fi existat o asemenea fericită întâlnire de spirite, tot așa cum în principalele cenacluri studențești (antedecembriste) clujene, ieșene și bucureștene a funcționat un viu sentiment al solidarității, în condițiile în care se simțeau mai puternici în climatul socio-politic de atunci și, ei, cu toții, băteau la porțile mult râvnite ale consacării. După ce aceasta a venit, au apărut animozitățile, disensiunile, nu neapărat beligerante, dar creatoare de relații reci și necooperante (invidia, suferința atroce pentru succesele celui alt).

Într-un oraș cu tradiție culturală, apar cel puțin două-trei reviste de cultură, coexistă pașnic câteva zeci de scriitori aflați într-o situație de naturală rivalitate, flancați îndeaproape de alte zeci de condeieri, aspiranți și mitomani, ce își adaptează registrul după interese: lingușitor, mios, encomiastic, ori deferent, rezervat, cu o demnitate simulată, mai adesea, aluziv, cârtitor, bârfitor, calomniator, demolator.

În schimb, într-un oraș cu o tradiție mai fragilă, lucrurile sunt și mai complicate: simpatiile și antipatiile se fac/desfac când și cum nu te aștepti, prietenii pot deveni lesne adversități bine întreținute la foc mititel, iar adversitățile se pot stinge minteasă la «*una mică*» sau mai multe! Revistele, câte or fi, înseamnă mai multe grupări/ găști/grupulețe ce se sfidează și se disprețuiesc, se studiază reciproc și se provoacă spre folosul nimănui!! Vor fi, între aceștia, și oameni onești, autori cu respect pentru valoare, ce se ajută unii pe alții, într-o solidaritate bazată, mai degrabă, pe interese de grup, decât pe sentimentul nobil al prieteniei, cuvânt prea adesea vidat de conținut, deviat de la înțelesurile genuine.

Să recunoaștem, vocația prieteniei este o floare rară în ziua de azi, pentru că asta presupune afecțiune, înțelegere, prețuire, dar, în primul rând, dăruire fără umbra unei răsplăți imediate sau viitoare, complementaritate a gândurilor, sentimentelor, dezlegate de egoismul nostru structural, fruct depreciaț al unei lumi bolnave, obosite și, din punct de vedere

moral, dezorientate. Scurtele fulgerări ale gândului curat, dorința sinceră de a alunga singurătatea celui bătrân și singur, de a ajuta pe cel aflat la nevoie ne mai umanizează, dar – îndrăznesc să o spun – o asemenea atitudine o datorăm mai mult cărților, cei mai devotați prieteni ai noștri, mai puțin oamenilor, fie ei și scriitori. Cât despre aceștia, chiar foarte talentați, își îngroapă partea cea mai bună a ființei lor în paginile scrise, nemairămânându-le prea mult de oferit celor din preajmă. Să fie oare singurătatea singurul mod de a viețui onest într-o realitate atât de bulversată?

MIRCEA DINUTZ

Foto: **Mircea Pop**, „Împăcare”, 1

EMINESCU –

„PARANTEZE ÎNTR-UN TEXT GENERAL”

Reflexiunile eminesciene tind să se așeze într-un edificiu de o uimitoare și modernă arhitectonică, în ultimul timp, vizibilă din ce în ce mai mult; piatră cu piatră, bucată cu bucată vin și se leagă într-un model cosmic, în ceea ce poetul a numit **Încercări de metafizică idealistă a raporturilor constante în mișcarea eternă**. O încercare de a potrivi câteva dintre acestea, într-un „cerc” de pe marele „cerc de cercuri” al edificiului, devine incitantă, cel puțin în prima fază, până la a-și dezvălui, în pofida fragmentarismului, necesitatea și justetea catenărilor dialectice. Cu o linie nesigură să urmărim doar câteva puncte ale mișcării ce ne-ar sugera „cercul” individualului, în cazul de față, al omului, căutându-și sau deschizându-se determinațiilor. Orice individual își are inerenta sa măsură, o presupusă identitate abstractă, tradusă printr-o stare de echilibru. (Echilibru – această idee va tortura ca o necesitate aprinsă minte eminesciană.) În *Mss. 2275 B*, fila 3, poetul notează: „Starea de liniște e o stare de echilibru. ea nu e nici bună nici rea precum $a = a$ e expresia pentru echilibru. Sunt două greutateți puse în două terezii opuse – limba arată drept la mijloc. Orice impresie din afară cade însă într-una din terezii $a = a + x$. Numai de cânt x caută scăpare din ecuație, fie în țipet, fie în vorbă, fie în gândire reflexivă. X devine agentul unei mașine intercalate. Viața noastră întrucât e simțită de noi, e o serie infinită de acte de volițiune pozitive sau negative, de **da**, sau **nu**”. Sunt determinațiile pe care individualul le ia; deschiderea lui către particular. Mai departe, pe fila 34, poetul trece la echilibrul universalului. Și acestuia, parcă hegelian, i se intuiește coliziunea cu ambivalența sa, relevată oarecum dinspre universal spre individual: „Dar îl veți numi Absolut, dar (îl) veți numi Infinit, deci unul – Unul rămâne pururea. Dezechilibrul e durerea, e jalea pe de o parte – e bucuria, e fericirea pe de alta. odată echilibrul stabilit rămâne zero dinamic, sentimentul unității și al golului sufletesc. Și echilibrul e dreptate – e adevărul – e unul”.

O lume a echilibrului și alta a dezechilibrului; o lume abstractă dar gravidă de contradicție, a lui „zero dinamic”, și alta a nexurilor de contradicții. Stau față în față, se implică una pe alta sau își restabilesc o nouă și dialectică identitate? Până la o cercetare a întregului, greu de spus. Deocamdată se știe că Eminescu a trăit acut **ideea corelatelor**, care, teoretic, era consecința „teoriei ecuațiunii universale” (*Mss*, 2267, 76 v.) și poate soluția dialectizării celor două lumi. În acestea își găsea temeiul ideea de **echilibru** sau **cumpănă**, cum își va nota el, de la primul nivel al cunoașterii – al simțurilor – și până la ultimul – al „rațiunii infinite” (v. în *Mss. 2275 B*, 72 v.: „Urechea e cântarul sunetelor – ochii cântarul luminii,

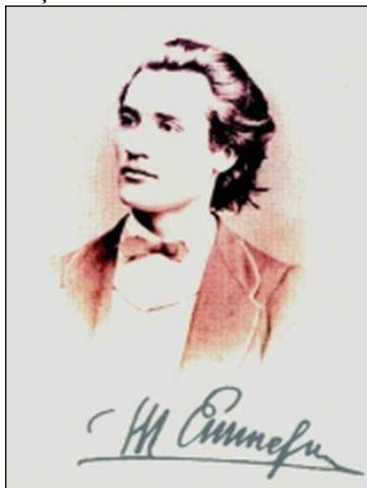
nervii cântarul tactului – mirosul cumpăna chimică a elementelor, gustul **idem**. Creierul cântarul înțelesului”). Această idee de echilibru își adjudecă drept corelat mecanic legea conservării și transformării energiei. Poetul îl urmărește îndeaproape pe fizicianul Robert Mayer, traducând, în perioada 1880-1881, după ce luase cunoștință încă de la Berlin, ale sale **Bemerkungen über die Kräfte der unbelebten Natur**

(**Observații asupra puterilor naturii neviețuitoare**), 1842, dar folosită ediția din 1874 (v. *Mss. 2267*). Dacă Immanuel Kant „a descoperit – scrie Eminescu pe versoul filei 9 a *Mss. 2267* – că spațiul ca mărime este pururea egal cu sine însuși, că orice parte am lua din el, aceasta e determinată în mod **aprioric** de inteligența noastră, atât în privirea mărimii ei, cât și în privirea raportului cu restul spațiului”, la fel și timpul, dar în ceea ce privește cauzalitatea, el „rămâne obscur”. „Aici vine J. Robert Maxer – își notează mai departe poetul – și susține că întreaga energie cuprinsă în sistemul nostru solar este o

sumă constantă, incapabilă de-a fi diminuată sau sporită, pururea aceeași, și că toate manifestațiunile acestei singure puteri sunt termeni fenomenologici, cari adunați la un loc ne dau pururea acea sumă constantă”. Această lege a conservării și transformării energiei „studiată sub toate aspectele ei” – scrie acad. Aurel Avramescu în **Viziunea eminesciană și ipoteze științifice în cosmogonie**, în *Ramuri*, nr. 1, 1964 – va deveni o teză fundamentală în **sistemul filosofic eminescian**, cu aplicații până la celula fundamentală a existenței sociale – munca: „principiul conservării muncii” stând la baza „teoriei sociale a compensației”.

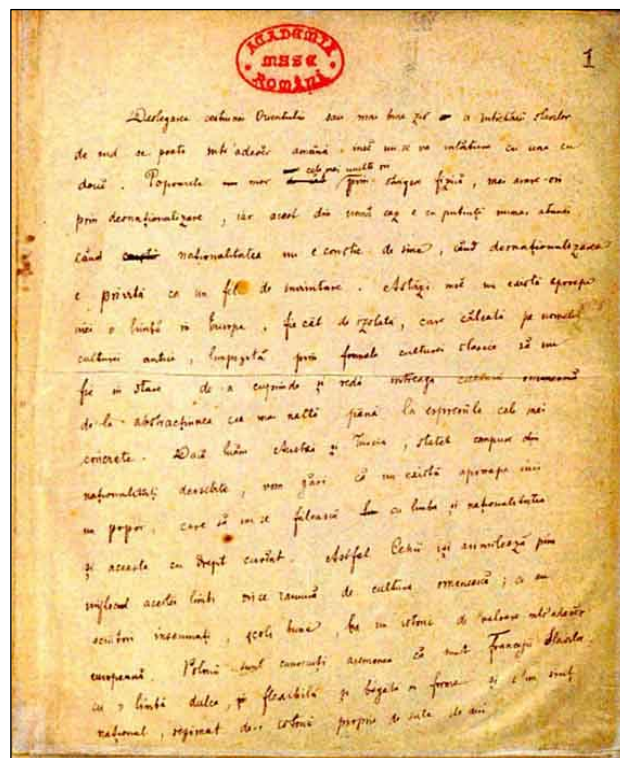
În același manuscris, pe fila 162, Eminescu revine cu nuanțări, într-o ordine, oarecum, inversă, dinspre universal spre individual, în speță, dinspre univers spre individul uman. „Sistemul nostru solar este în orice moment o unitate de forțe, ale cărui manifestațiuni fenomenologice sumate la un loc dau pururea aceeași unitate, e un pahar plin, la care dacă s-adaogă ceva, se varsă pe de lături. E de ajuns ca lumina Soarelui s-ajungă la Pământ pentru a-l pune în mișcare; e îndeajuns ca o impresie de dinafară s-atingă paharul plin al existenței individuale, pentru ca acest pahar să se verse într-un act de volițiune și de mișcare. Dar acel act de volițiune e pururea dureros, el devine plăcut abia atunci, când trecând prin sita cugetării, se purifică și se ondoalează oarecum în muzică, în vis, în armonie”. Eminescu a gândit asupra „însolațiunii” ca generatoare a vieții; omul, organismul ca rezultat al căldurii, al energiei, al luminii – „gheme de lumină”, „scară de raze”. Pe versoul filei 97 a aceluiași manuscris, stă scris: „Toate organismele sunt asemenea unei depănătoare, cari prefac mișcarea în linie dreaptă – care ar fi infinit de lungă – într-o linie învălătucită împrejurul ei ca la ghem. Gheme de lumină”. →

DUMITRU VELEA

Sau, mai departe, pe fila 163: „Prin lucrarea unei raze ce luminează, se adaogă la această sumă (de puteri, n.n.) cantitatea **a**. Pentru întreaga sumă, care e o unitate, cantitatea e insuportabilă. Ea trebuie să scape ca o tangentă oarecare. Ea scapă ca idee cugetată și exprimată”. Din acest unghi, al surprinderii „manifestațiunilor fenomenologice”, existența este mișcare: „Ezistare = movi”; viața, rezultat al mișcării: „Vivere = rezultare de motu”; cunoașterea, apercere a legilor rațiunii sub acțiunea realității obiective: „Sentire = sentire proportionales inter se et universum”; subliniind cu șase linii, „**Progresul = zvârcolirea tangentei în spirală**” (Mss. 2255, 360 v.) (Acestea sunt relevate și de Mihai Ciurdariu în studiul *Eminescu și gândirea filosofică*, din *Studii eminesciene*, E.P.L. Buc., 1965, p.101); conștiința = „punctul de gravitație al individului, care, mișcat de puteri enorme, sare în unghiul de scăpare, eșapează într-o tangentă, în realitate proporțională, dar în iluzie înfinită”; sau, corolarul activității umane, arta = „un act de volițiune insirant, trecut prin sita inteligenței, răcit prin precepte de gust și de echilibru – tradus în operă de artă” (Mss. 2275 B, 13).

Dar cele două lumi se află într-o despărțire – aparentă opoziție – pe care Eminescu, prin teoria corelatelor, va încerca să o depășească și să construiască „un tip de ontologie dinamică”, cum relevam în ultimul capitol din *Banchetul* (Ed. Cartea Românească, Buc., 984, p. 283), în care omului îi revine o funcție *esențial-ontologică*. Restrângem demonstrația la adevărurile proprii celor două lumi, spre a explicita funcția „mașinii intercalate”, a omului. Pentru *mundus intelligibilis (noumenon)*, sau *natura naturans*, a constantelor universale există *adevăruri categorice, exacte, mecanico-matematice*; pentru *mundus sensibilis (phaenomenon)*, sau „*natura naturată*”, există *adevăruri fenomenologice* (Mss. 2255, 417 v.), artistice, de *perspectivă*, care „*reprezintă raportul capacității noastre de-a percepe față de mărimi absolute*” (Mss. 2264, 177). Acestea din urmă sunt rezultatul „*termenilor fenomenologici*”, al „*determinațiilor*”, am putea spune, al raportului dintre *finit* și *infini*. Eminescu va răsuci și studia acest raport pe toate fețele. În orice caz, tocmai rezultatele acestui raport vor genera dezechilibrul necesar echilibrului. Aceasta, pentru a nu se cădea în *entropie*. În această mișcare, omul, ca ființă creatoare de ființă, își are un rol fundamental. A se opune căderii lumii, cel puțin a celei umane. Pe versoul filei 96 a Mss. 2267, Eminescu scrie: „*mișcarea lumii mari, reflectată în cea mică, este fracturarea unei mișcări inf(inite) în senzațiunile (ilizibil) a unui ochi, a unei urechi. Mișcarea intercalată – paranteze*”. Sau: „*un om nu este într-o mișcare generală,*

decât o paranteză mecanică – o mașină intercalată”. Fără să urmărim tragismul acestei lumi a termenilor fenomenologici, să transcriem notarea de pe versoul filei 161 a Mss. 2270: „*Organismele, mașine intercalate în linie directă a mișcărilor mari ale Universului – paranteze într-un text general*”. Paranteze, adevărate „*determinații reflexive*” hegeliene, introduse într-un text universal, mult dorit de gânditorul Eminescu să ne revele prin el „*ființa lumii*”.

Parantezele acestea trebuiau să dea „viață” tentației supraomenești de a corela cele două feluri de adevăruri

și lumi, și de a obține o viziune unitară asupra existenței; ele trebuiau să dea sens limbii despre care Eminescu nota pe versoul filei 160, din Mss. 2267: „*Limba universală. Limba de formule adică de fracțiuni ale celor trei unități timp, spațiu, mișcare*”. Dar „*mașini intercalate*”, „*paranteze*”, „*fracțiuni*”, individualuri – cine le ține? – ne întrebăm odată cu poetul, ca în fragmentul *Archaeus*, din Mss. 2269. „*Archaeus*”, sau „*textul general*”? Și unul și altul, vom observa, într-o mișcare circulară, „*natura valului*”, cum îi plăcea poetului și filosofului nostru să spună.

Foto: Mircea Pop, “Ritual”

Plictiseala de Eminescu – un trend

Am mai spus și în alte ocazii că, fără să se gândească la sine-însuși, în *Scrisoarea I*, Eminescu și-a anticipat destinul literar. Ironia amară ("Ba să vezi, posteritatea este încă și mai dreaptă!") ca și predicția „Astfel, încăput pe mâna a oricărui, te va drege/ Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege” se adevăresc în zilele noastre mai hotărât decât oricând înainte.

Las deoparte campania quasi-oficială antieminesciană, las deoparte faptul că, tacit, discret, în ultimii 15-20 de ani spațiul acordat poetului în manualele școlare s-a tot restrâns (în privința asta s-a întâmplat la fel și cu alți scriitori, pe terenul astfel defrișat plantându-se, în schimb, tot felul de bălării teoretice, încălcite, „prețioase” și absolut inutile). Dar am avut o surpriză teribil de neplăcută, în urmă cu vreo săptămână, când, discutând de una-de alta cu copiii unor prieteni (copii în clasa a XII-a la un liceu cu oarece tradiție) mi-au spus că, la clasă, proful lor a cam „sărit” peste Eminescu. În paranteză fie spus, proful lor este un produs relativ proaspăt, pe credite bologneze, al filologiei anemiate prin reformă și modelat, cel mai probabil, în trendul plictiselii de Eminescu. Mărturisesc că i-am iscodit pe copiii prietenilor mei, să văd ce înseamnă mai exact „săritura peste Eminescu” și am aflat că, pe cât de amănunțit și de insistent li s-a predat Bacovia (poet, se pare, pe gustul profesorului), pe atât de în silă, în goană, din vârful limbii, li s-a predat Eminescu. Concret, au citit în clasă fragmente din „Luceafărul”, li s-a spus că poemul are patru tablouri, li s-a rezumat fiecare tablou și... cam asta a fost tot ce li s-a oferit despre creația eminesciană. Corolarul studiului la clasă a fost o recomandare/interdicție adresată elevilor: „să nu spuneți niciodată că Eminescu este cel mai mare poet român, pentru că nu aveți argumente”! Parțial corect: elevul de-aia e elev și de-aia vine la școală, să învețe de la dascălul lui, să fie îndrumat, ajutat să se informeze și să se formeze, să argumenteze ori să contraargumenteze. Cu de la sine putere, fără să studieze, fără să aprofundeze, fără să exerseze, nu are argumente nici să afirme, nici să infirme ceva. Când profesorul, în loc să-l ajute, lansează o interdicție al cărei singur argument este lipsa de argumente a elevilor, faptul e straniu, dacă nu chiar dubios. Mă întreb: oare tinerelul căruia profii lui de la facultate i-au dat undă verde să se-așeze la catedră are măcar habar că afirmația „Eminescu este cel mai mare poet român” nu e nici pe departe o expresie stereotipă a elevilor, ci un citat din G. Călinescu? Iar dacă știe, dar nu le spune elevilor, ce înseamnă? Că le interzice subtil să-l citeze pe Călinescu în loc să-i informeze că argumente care să susțină afirmația *Eminescu este cel mai mare poet român* se găsesc în studiile criticului? Sau, cumva, dumnealui o fi considerând că nici Călinescu nu are argumente?! Nici Maiorescu („Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covășitoare inteligență, ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-și împărisse vreodată nu-i mai scapă”)?! Nici Arghezi („A vorbi despre poet este ca și cum ai striga într-o peșteră vastă... Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea. Numai graiul coardelor ar putea să povestească pe harpă și să legene, din depărtare, delicata lui singuratică slavă.”)?! Nici Tudor Vianu („fără Eminescu am fi mai altfel și mai

săraci”)?! Nici Petru Creția („el este modelul însuși al spiritului revoluționar românesc” sau „Eminescu nu este reprezentativ pentru etnie în nici una dintre trăsăturile lui și ale ei. Ne recunoaștem în el pentru că este mare și pentru că este atipic într-un fel compensator”)?! Nici Zoe Dumitrescu-Bușulenga?! Nici Ioana Em. Petrescu („Lumile poeziei eminesciene se păstrează în ființă în măsura în care ele se gândesc sau sunt gândite. Prima etapă a poeziei lui Eminescu conturează imaginea unui univers care nu e decât traducerea în materie a gândirii divine”)?! Nici Perpessicius?! Nici Rosa del Conte?! Nici Amita Bhose, pe care Eminescu a atras-o spre România „ca un magnet”?! Nici atâția alții care s-au dedicat poetului, prozatorului, jurnalistului Eminescu, l-au prețuit, i-au studiat opera și biografia sau – ca un alt semn de iubire, admirație și recunoaștere – și-au nutrit propria poezie (Nichita Stănescu, de pildă, și nu doar el) din seva poetică a „ultimului mare romantic european” (după cum tot Călinescu zice, cu argumente).

Faptul că opera eminesciană este singura care a generat o ramură de știință literară – eminescologia – și a determinat formarea de specialiști în domeniu nu este un argument destul de însemnat pentru filologul căruia încă nu i s-a uscat cașul la gură, dar dă nefericite recomandări cu subînțeles?

Din păcate, tânărul prof cu pricina nu este un caz singular, o excepție; doar mi-a zgâriat mai tare timpanul ceea ce-am auzit despre atitudinea lui. Am întâlnit mulți, chiar prea mulți absolvenți filologi, în anii din urmă, pe care îi bânțuie același plictis/dispreț – „suveran” în formă, bovin în conținut – când vine vorba de Eminescu și aceeași dorință irepresibilă de a exersa săritura cu prăjina ignoranței peste reperele consacrate și peste cei care s-au ocupat cu probitate profesioanlă de aceste repere. O fi de dragul trendului? Sau poate pentru că așa au fost (de)formați la cursuri, în studenție, în facultățile apărute ca ciupercile după ploaie în ultimele decenii: să discrediteze de dragul discreditării?! La asta s-au priceput profii lor cel mai bine și asta au fost învățați și studenții (profi acum, la rândul lor) să facă? Sau se tem că, dacă există niște nume mari în trecut și le mai și recunoaștem și le acordăm credit, ei, cei cărora abia le cresc tuleiele (didactico)-literare, nu vor avea loc sub soare... Sau o fi năravul nostru vechi și, se pare, incurabil, de a ne renega valorile.

Oricum, niște filologi autentici, fie ei tineri ori mai tomnatici, capabili de ierarhizări independente de conjunctural, parcă n-ar trebui să(-și) schimbe a percepția literară asemeni blugilor – ba evazați, ba skinny, ba cu ștrasuri, ba cu spintecături – pe care îi schimbă puștimea de fițe ca să țină pasul cu moda.

Oare atunci când vor avea tinerii filologi plictisiți, de-acum, putere de decizie în elaborarea programelor și manualelor, cât spațiu îi vor mai alocă poetului? Cât să încapă în manual „Somnoroase pășărele” sau alt text scurt, inofensiv și cât mai ușor de predat care să illustreze, totuși, momentul Eminescu? Sau nici atât?... Îl vor strânge, cum anticipa însuși poetul, „într-o notă prizărită, sub o pagină neroadă”? Pesemne, după cum evoluează moda, la așa ceva trebuie să ne așteptăm.

MIHAELA MALEA STROE

PROFESORUL EMINESCU

Lăsat de A.D. Xenopol să suplinească, la Institutul Academic din Iași, cursul de logică, în toamna anului 1874, Mihai Eminescu se dovedește a fi preocupat excesiv de pregătirea cursurilor. În al doilea semestru al anului școlar 1874-1875, Samson Bodnărescu, care predă limba germană la institutul amintit, lasă locul lui Eminescu la cursul superior. Era coleg cu P. Poni, Gr. Cobălcescu și A. D. Xenopol.

Hotărât să facă din elevii săi germaniști desăvârșiți, poetul era pedant, meticulos și lipsit de tact pedagogic. Ținea o evidență strictă a răspunsurilor elevilor, pe care îi examina des. Se acodau calificative: slab, mijlociu, bine celor din cursul inferior, din clasa a III-a, între care se aflau și viitorii gazetari C. Mille și V.G. Morțun.

În „Albumul serbării de revedere dintre foștii elevi ai Institutului Academic din Iași din seriile de bacalaureat 1866-1879”, Eugen I. Vincler, fost elev al lui Eminescu, relatează un moment tensionat din mai 1875, al cărui protagonist fusese autorul „Luceafărului”. Elevii considerau, spune Vincler, că poetul se purta „cam brusc” cu ei, dându-le note mai mici decât li „se cuveneau” și că, în concluzie, nu-l mai vor „ca profesor”. „Toți profesorii noștri – scrie Vincler – cea mai mare parte profesori universitari (...) nu ne adresau vreodată vreun cuvânt jignitor, oricât ar fi fost îndreptățiti poate...”. Eminescu era altfel, „de un temperament cam nervos.”

Episodul răzvrătirii școlarilor ieșeni este narat și în romanul altui fost elev al poetului, C. Mille, „Dinu Millian”:

Dorința naivă a marelui poet de a obține performanțe pedagogice era incompatibilă cu interesul pentru limba germană al tinerilor ciraci. După un timp, școlarii, mai toți provenind din familii bogate, au hotărât să facă grevă. Când, într-o zi, la ora opt dimineața, Eminescu a intrat în clasă, nu i-a găsit pe elevii

din cursul superior, căci aceștia se baricadaseră în sala de gimnastică. După ei, și cei din cursul inferior, din clasa a III-a, s-au dovedit ostili poetului și au ieșit din clasă când a intrat acesta. Directorul școlii, I.M.

Melik, poreclit Mirmilic, și șeful peste pedagogi, Hurjui, au încercat să înăbușe revolta, dar elevii au protestat trei zile la rând. S-au luat măsuri aspre împotriva școlarilor: eliminări, amenințări, ba chiar și o încercare de a-i înfometa, dar tinerii au asaltat oamenii de serviciu, luându-le mâncarea din mâini. Motivele

protestului lor? Exigența deosebită a profesorului Eminescu, care dădea note mici, pedepsea pe elevi și avea pretenții exagerate, materialezate în memorizări consistente din Schiller și din Ahn etc., era dublată de o stare de nervozitate, generată de situația precară a sănătății sale (suferea de o aprindere la încheietura mâinii drepte și de o boală suspectă, contractată la Viena).

Așa cum orice rebeliune are un pretext (în cazul nostru, pedepsirea viitorului profesor universitar V. Dumitru, din clasa a II-a superioară), ea are și un sfârșit: poetul a fost dat afară din institut și înlocuit cu P. Paicu, la 1 septembrie 1875. Deznodământ firesc, având în vedere faptul că era o școală privată, iar elevii, niște clienți ce-și plăteau taxele cu conștiinciozitate.

Inabilul pedagog, care trecea prea rapid de la exercițiile simple la cele prea complicate din manualul lui Ahn, era considerat de Titu Maiorescu un „rău profesor, idealist”. Spre surprinderea biografilor, el l-a numit însă pe poet revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui.

Severitatea profesorului Mihai Eminescu transpare și din rapoartele sale din vremea când era revizor școlar. El nu glumea nici în poezie, nici în jurnalistică, și nici măcar când era vorba de slujbe vremelnice, retribuite destul de prost.

IOAN GHEORGHIȘOR

EMINESCU

Veneția

S-a stins viața falnicei Veneții,
N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind pereții.

Okeanos se plânge pe canaluri...
El numa-n veci e-n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește-n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca-n țintirim tăcere e-n cetate.
Preot rămas din a vechimii zile,
San Marc sinistru miezul nopții bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin în clipe cadente:
"Nu-nvie morții - e-n zadar,
copile!"

Kamadeva

Cu durerile iubirii
Voind sufletu-mi să-l vindec,
L-am chemat în somn pe Kama -
Kamadeva, zeul indic.

El veni, copilul mândru,
Călărind pe-un papagal,
Având zâmbetul fățarnic
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are, iar în tolă-i
El păstrează, ca săgeți,
Numai flori învenenate
De la Gangele măreț.

Puse-o floare-atunci-n arcu-i,
Mă lovi cu ea în piept,
Și de-atunci în orice noapte
Plâng pe patul meu deștept...

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe
Fiul cerului albastru
Ș-al iluziei deșerte.

„La țigănci” – vama resuscitării sacrului

În întregul său, proza fantastică a lui Mircea Eliade este de o complexitate nemaîntâlnită, sigur pentru literatura română, dacă nu și pentru cea universală. Rodind din mister, asemeni cosmosului creat de Patanjapati din propria-i substanță, (Eliade: *Mituri, vise și mistere*), proza eliadescă pare permisibilă unei multitudini de interpretări. Atâta doar că, nelimitata sa deschidere nu presupune implicit și înlesnirea înțelegerii mesajului camuflat în simbolismul său de bază. Dovadă și faptul că mulți critici, întemeindu-și demersul pe formula simplificării, pe lângă siguranța cu care își propun accepția, drept singura adecvată explicării, insistă să-și mai illustreze și cu osârdie metoda prin care uită că n-au lămurit un simplu amănunt : cum se întemeiază noile universuri eliadești din romane și nuvele ?

Plătesc, astfel, tribut G. Călinescu (ceea ce-i lipsește lui M. Eliade e talentul literar, credibilitatea onirică, inefabilul lingvistic), Sorin Alecsandrescu (literatura fantastică a lui M. Eliade se situează între cea realistă și studiile de filozofie sau istorie a religiilor), E. Simion (o geografie sacră – orice loc natal constituie o geografie sacră - și, în interiorul ei, niște indivizi care n-au deloc sentimentul sacrului), Petre Ursache (faptul religios, folkloric, mitic sau cultural sunt vehicule care transmit idei mult mai înalte decât s-ar părea la prima vedere), I. Negoitescu (opera beletristică a lui M. E. este iarăși foarte reprezentativă în măsura în care oglindește cu fidelitate, pe lângă frământările de idei, avatarurile istorice ale generației sale în chiar conștiința ei de generație), Pompiliu Constantinescu (dl. M.E. ne pune în contact cu simbolismul poetic și încântarea de mit), N. Steinhardt (opera lui M.E. e toată impregnată în taine și-n fantastic, adică în elemente de bază ale gândirii religioase... fantasticul lui este un quest, o dibuire a tainelor finale, o cercetare metafizică a marilor probleme), Mircea Handoca (fantasticul reprezintă una din dimensiunile esențiale ale prozei lui M.E.), C.Noica (unei lumi ravășite de profanitate, Eliade îi reamintește că, în fond, cu rațiunea ei cu tot, ea nu este lume dacă n-are pietate... Eliade declară: fiecare lucru și gest al omului au însemnat ceva ...totul a avut sens...)

De mahnirea cu care Eliade consemnează inadecvările analizei critice (în mai mică sau mai mare măsură) asupra mesajelor camuflete în scrierile sale luăm act citindu-i cele două volume ale Jurnalului și nu numai.

„Ar trebui să scriu într-o zi un comentariu critic discutând câteva articole apărute despre LA ȚIGĂNCI. Am impresia că nu s-a înțeles lucrul esențial: povestirea aceasta nu „simbolizează nimic, adică nu transformă realitatea imediată printr-un cifru“. Sentimentul neliniștii apare și atunci când e vorba de „19 Trandafiri“, (mesajul atât de abil camuflat va fi înțeles?), de nuvela „În curte la Dionis“, (mă întreb ce se va înțelege din această nuvelă și

cine va înțelege, deși simbolismul de bază e evident, inversiunea mitului orfic... Dar câte alte sensuri doar sugerate în nuvelă nu se adaugă bine cunoscutului scenariu mitologic) și îndeosebi de romanul „Noaptea de sânziene“ (s-ar putea să fie descoperită într-o zi, dar s-ar putea de asemenea să sombreze într-o totală și definitivă uitare. Nu pot face nimic ca s-o „salvez“. Numai una sau mai multe din cărțile mele viitoare ar putea face ceva).

Convingerea lui Mircea Eliade este că destinul romanului „Noaptea de sânziene“ depinde de un început reprezentat prin prima sută de pagini, acolo unde totul e camuflat. Abia după ce a găsit în el tăria de a trece această vamă, cititorul ajunge să-și dea seama că se află în fața a cu totul altceva decât se așteptase.

La un moment dat, își mărturisește deschis ironia Mircea Eliade, tot ascultând cândva elogiile aduse cărților, mi-am îngăduit un zâmbet discret, spunându-mi: cât sunteți de perspicace, de inteligenți și de cultivați și totuși ... n-ați VĂZUT !

Constatarea sporindu-i în și mai mare măsură mâhnirea că „nu există niciun mijloc de a arăta cititorului

ceea ce nu izbuteste să vadă “!!!

Așadar, deschiderea „ochiului minții“ menit să perceapă translația în fantasticul prozei eliadești să fie lăsat în seama hazardului ?

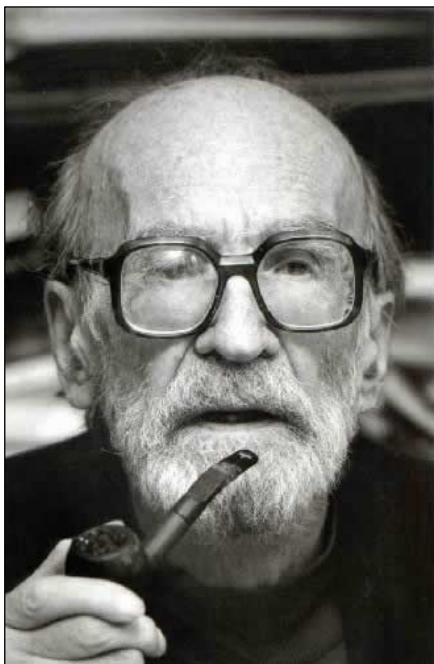
Nicidecum și însăși creația eliadescă ne vine întru întâmpinare. Cu condiția ca orice analiză să pornească din perspectiva concepției lui Mircea Eliade, a gândirii sale de om de cultură și mai ales de savant și istoric al religiilor.

„Într-un anumit sens, notează, plin de optimism, M.E. în *Jurnal*, cred în viitorul literaturii fantastice. Ea îl ajută (pe om) „să crească“ și „să se deschidă spre lume“. Și această literatură lizibilă, semnificativă, „fascinantă“, va fi ca o fereastră asupra sensului pentru toți tinerii închiși astăzi ÎN PROPRIUL LOR VID... Vom citi istorisirii pasionante și adevărate, fără ca ele să reflecte, totuși, realitatea imediată, concretul istoriei contemporane și mesajele sale escatologice. Vom regăsi, în sfârșit, MITUL, simbolicul, riturile care au hrănit toate civilizațiile. Desigur, nu vor fi recunoscute ca atare, sub camuflajul lor. Va fi o nouă mitologie “.

Mitologie care a și înălțat, prin Gavrilescu, odată trecut prin vama „LA ȚIGĂNCI“, catargul unuia dintre miturile prin care își vestește sosirea.

Se mai cuvine să reținem, din „Sacru și profanul“, că „prin intermediul riturilor, omul religios poate trece, fără pericol, din durata temporală obișnuită în TIMPUL SACRU, care, prin însăși natura lui, este reversibil, face ca TIMPUL MITIC PRIMORDIAL să devină PREZENT, sărbătorile religioase reactualizând evenimente sacre ce-au avut loc AB ORIGINE IN ILLO TEMPORE !→

ION NETE

Dar, mare atenție și la comportamentul existențial al omului nereligios, care cunoaște o discontinuitate și eterogenitate a TIMPULUI, având și el parte de timp festiv, trăind ritmuri diferențiate, atunci când este vorba de monotonia muncii sau de răgazul oferit de spectacole, când ascultă muzică, este îndrăgostit, așteaptă ori întâlnește persoana iubită.

Fiindu-ne limpezită funcția pe care i-o întrevede M.E. literaturii fantastice, de a repune în vigoare omul, să îndrăznim a cerceta universul nuvelei LA ȚIGĂNCI, altfel decât s-a procedat până acum. Pur și simplu să ne rezumăm doar la a-l însoți pe Gavrilescu, ieșind din PROPRIUL VID, propunându-ne să vedem și noi doar cu ochii lui și astfel să-i credibilizăm incursiunea, în calitate de martori, fie și sub forma unei aventuri la dăpostul faldurilor fantasticului până ce acesta ajunge să aibă, prin expresivitatea sa, o realitate care pare mai autentică decât realul însuși.

De la intrarea în scenă, Gavrilescu are un comportament ciudat, ca și cum ar simți că fără să vrea și-a schimbat poziția firească, din care se obișnuise să privească numai într-un anumit fel, asemeni oamenilor aflați în peștera închipuită de Platon. Firesc, așadar, ca în ființa lui să se cuibărească sentimentul neliniștii. De fapt, cel pe care îl urmărim nu mai este chiar întreg Gavrilescu dinainte, profesorul meditator, deși se ambiționează să-și asigure interlocutorii ocazionali, dar mai ales pe el însuși, că nu i s-a întâmplat nimic, crezându-se pe mai departe "profesor de pian pentru păcatele mele." Numai că semnalul degradării existenței sale l-a și dat, uitându-și exact servieta cu partituri, parte sine qua non a sa, iar când îi realizează absența, intră în derută. Astfel i se accentuează comportamentul de călător fără destinație. Coboară și așteaptă, un timp, tramvaiul să-l readucă pe direcția normală. Oboseala, istovirea și asaltul continuu al căldurii îl tulbură până ce în minte prind viață amintiri de demult.

Fără vreo motivație aparentă, renunță să mai aștepte și cu cât înaintează, descoperim că dintr-odată se simte atras de mirajul oazei de umbră. Amăgindu-se cu nefireasca răcoare a nucilor înalți, se trezește cuprins de tristețe și regrete că de atâția ani umblase cu tramvaiul zilnic de trei ori prin fața grădinii, dar nu avusese curiozitatea ca măcar o singură dată s-o privească îndeaproape. În piept i se aprind bătăile inimii, prevestind un nou ritm de viață, în contrast cu vârsta la care ajunsese resemnatul Gavrilescu.

Abia acum ne dăm seama că, încă de la urcarea în tramvai, se vedea că nu știe unde îi este dat să ajungă și mai ales că nu mai este stăpân pe gesturile sale. Îl dau de gol stereotipiile limbajului și gestul repetat al fluturării pălăriei, care se dovedește inutil în apărarea de arșiță. Punctele de legătură cu lumea din jur se șubrezesc sub ochii lui, sporindu-i deruta. Deplasarea are loc cam la întâmplare, ajungând să-și laude norocul atunci când găsește un loc liber în tramvai sau să se amăgească, spunându-și că un om cult le-ar suporta mai ușor pe toate,

inclusiv căldura teribilă, năbușitoare. Simțind cum se înstrăinează, ca înecatul, se agață de conversații prinse din zbor, minunându-se de agerimea minții unor tineri pe care i-a auzit recitând pagini întregi dintr-o carte, una dintre frazele care i-a rămas în memorie, încântându-l de-a binelea, grație metaforei pline de expresivitate și anume că, undeva în Arabia, arșița îl lovea în creștet pe un anume colonel, ca o sabie, amuțindu-l! Probabil că neliniștea lui Gavrilescu se tensionează de teamă să nu sfârșească și el la fel. În plus, de parcă neliniștea nu-l sfârșea îndeajuns, odată cu intrarea în degringoladă, frica îl însoțește, mai credincioasă decât un câine. Din când în când, încearcă să și-o astâmpere, vorbind de unul singur:

Gavrilescule, atenție! că parcă-parcă ai început să îmbătrânești. Te ramolești, îți pierzi memoria. Repet: atenție. Că n-ai dreptul. La patruzeci și nouă de ani, bărbatul este în floarea vârstei !!!!! Își face, bineînțeles, doar iluzii...

De fapt, Gavrilescu își diagnostichează, la vedere, starea de degradare în care se află, presimțind apropierea intrării în vrie, când memoria va începe să-i joace feste, tulburându-i percepția asupra lumii reale prin care mersul său aduce mai degrabă a bătăie..

Intrat sub vraja unui ritual, odată trecut prin poarta țigăncilor, pe măsură ce își încredințează soarta necunoscutului, devine mai sigur și încrezător de sine, îndrăznind chiar să uite de frica în paza căreia își încredințase marea taină. Odată luat în primire de oacheșă din poarta grădinii, Gavrilescu intră în plină estompare a coincidența oppositorum, de-acum, nemaiputând face vreo diferență între viață și moarte. Atunci când a coborât din tramvai, se pare că a rămas și în urma timpului sau a ieșit în afara lui. Stare ce se dovedește propice manifestării fantasticului. A cărui țesătură, deși aduce a labirint, fără să-și facă prea multe probleme, Gavrilescu o acceptă ca pe o existență firească și nu se mai teme, așa cum i se întâmpla pe vremea când, împins de amintiri, abia îndrăzne să-i contemple reflexiile urzite de închipuirile sale.

Din acest moment, se șterge granița dintre viață și moarte, sesizabil prin însăși comportamentul lui Gavrilescu. Trăiește din plin în ritmuri diferențiate, astfel memoria putând aduce la suprafață preaplinul durerii încă vii, pricinuită de neîmplinirea iubirii sale, obligându-l parcă să-și asume iarăși vârsta celor douăzeci de ani.

Concepută cu un substrat filozofic, ca oricare scriere eliadescă, povestirea LA ȚIGĂNCI sfârșește prin a se împlini într-o creație ce atinge perfecțiunea capodoperei.

Odată ieșit din prezent, prin vama LA ȚIGĂNCI, Gavrilescu își începe aventura fantastică și, pas cu pas, adună pe ghemul ei firul celor mai mult închipuite decât văzute de el, dând contur unui UNIVERS propriu care dezvăluie, întocmai ca și mitul, existența unei lumi paralele celei cotidiene.

O lume ce presupune însumarea unui camuflaj de semne, (căldura lovind ca o sabie, umbra și mirosul →

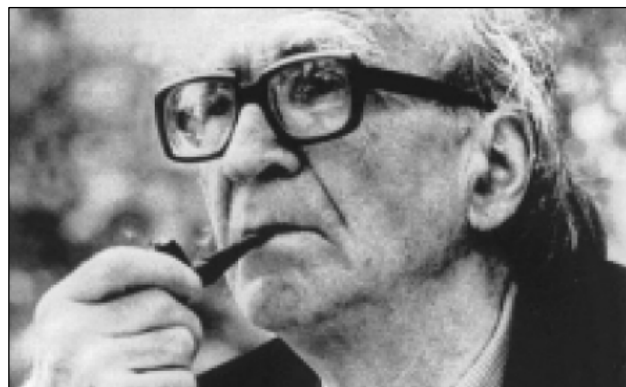

nucilor, vârsta 49 de ani, zilnic trece de trei ori pe la locul existând sub numele "la țigănci" de douăzeci și unu de ani, proba ghicitului, birjarul-dricar, flori de tei, regina-nopții, camera numărul șapte, ceasul oprit etc.) ce se împletesc unul cu altul, într-o țesătură menită să întrețină, într-un crescendo accentuat, combustia neliniștii care îl mistuie pe Gavrilescu până îl transformă într-o torță la lumina căreia descoperim și noi interiorul labirintic, învâlmășind și aglomerând obiecte și paravane anume să-i sporească misterul. Prin procesul arderii, zgura de pe sufletul lui Gavrilescu cade fară după fară, dând la iveală tragedia care îi pecetluse pentru vecie viața, taina pe care o păstrase și păzise cu atâta frică până atunci. Încalcă regula ghicitului, declarând că trăiește pentru suflet și se află la țigănci doar pentru că e atras de lucruri noi, de ocazii potrivite pentru a-și îmbogăți cunoștințele. Se dedă însă la tot felul de subterfugii pentru că nu vroia să afle nimeni de pasiunea nobilă care îi înaripase cândva sufletul de artist, pentru ca apoi să piară ca un vis. Cumva, se supune unei terapii a ștergerii oricărui amănunt care îi amintește de umilul profesor, și sub imboldul ritmului bătut de piciorul țigăncii în covor, se repede asupra pianului descoperit într-o încăpăre largă și însoțită și începe uitarea prin cântarea întregii muzici pe care o știa până rămâne singur.

De fapt, sub efectul ștergerii deosebirilor dintre viață și moarte, Gavrilescu nu mai e stăpân pe el, dovadă că nu știe dacă e treaz sau visează, simțind doar amăgirea întoarcerii spre vremea când a trăit un vis de poet, la douăzeci de ani cunoscând, îndrăgostindu-se și iubind-o pe Hildegard. Ceea ce îl face să fie aproape indiferent la ce i se întâmplă ca urmare a eșecurilor succesive în jocul de-a ghicitul prin labirintul țigăncilor. Ajunge, în cele din urmă, gol și toropit de căldură, să se întindă pe covor, refăcând poziția omului vitruvian al lui Leonardo Da Vinci, care ar putea echivala cu o nouă naștere a lui Gavrilescu. (Fiecare gest al omului înseamnă ceva !, M.E. Iar faptul că țigăncile abia reușesc să-l îmbrace spune de fapt totul în legătură cu ieșirea lui dintr-o lume și intrarea în alta după stagiul satisfăcut în giulgiu! n.n.) Ceea ce face ca, în mod ciudat, tocmai în acest nou univers, înfrângându-și frica, Gavrilescu să se dezbrace ușor, ușor, de povara complexului de a trăi ca umil profesor de pian, gata oricând să se ascundă după formula "pentru păcatele mele, sunt profesor de pian, n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist", făcând loc tot mai mult tânărului artist, animat de pasiunea nobilă față de Hildegard.

Într-atât se înstrăinează de lumea reală, încât nu-și mai poate descurca mersul prin ea. Arșița devenind insuportabilă, îl zăpăcește și-i tulbură gândurile încât începe să se îndoiască de ceea ce i se părușe, numai cu puțin timp înainte, certitudine.

Întocmai ca și mitul, povestirea LA ȚIGĂNCI -, prin universul nou creat, adunat paravan cu paravan, perete cu perete, oglinzi, și tot felul de obiecte îngrămădite de-a lungul unui coridor prin care, de la o fereastră deschisă neobișnuit de sus, se revarsă lumina amurgului de vară, în

urma aventurii lui Gavrilescu -, revelează semnificații nebănuite care zac în viața omului de toate zilele, așteptând momentul propice resuscitării.

De-acum, acceptându-i universul independent de geografia și sociologia bucureșteană, să ascultăm îndemnul lui Mircea Eliade de a lua "LA ȚIGĂNCI" ceea ce este, adică o creație, fără a căuta la ce se referă în realitatea imediată și nici ce reprezintă cutare sau cutare personaj. Să ne bucurăm că acest univers inedit, cu legile lui proprii, prin narare, îmbogățește lumea, asemeni istoriei, dar pe alt plan.

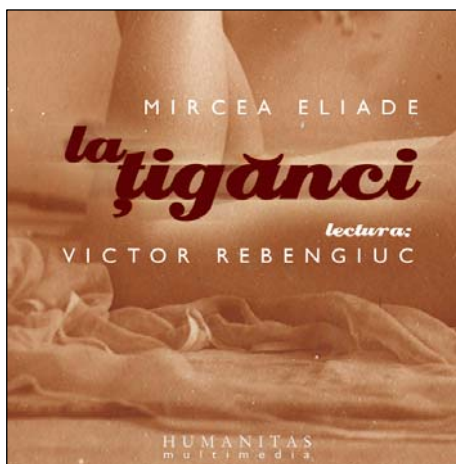
"Suntem creatori în universurile imaginare, ne reamintește M.E., cu mai multă șansă decât putem fi pe planul istoriei. Faptul că se petrece ceva, că se petrec tot soiul de lucruri - este la fel de semnificativ pentru destinul omului ca și faptul de a trăi în istorie sau de a spera să o modifici".

Proza lui Mircea Eliade obligă cititorul să-l urmeze pe Gavrilescu așa cum ar parcurge un itinerar de minimă inițiere, doar astfel fiindu-i accesibil UNIVERSUL NOU CREAT, spre cunoaștere și desfătarea minții.

E starea pe care trebuie s-o simțim mai înainte de a admite că povestirea ne-a fermecat prin mesajul pe care îl ascunde nouă specie de realitate a fantasticului în care Gavrilescu pătrunde ghidat de premoniții ce prevestesc că totul e posibil, chiar și umbra nucilor din grădina să se substituie Paradisului. N-avem a ne mai mira că Gavrilescu nu se lasă prins în cursa ghicitului, menirea lui fiind de a-și trăi neliniștea până ce, prin proprie mistuire, va crea UNIVERSUL în care se poate desăvârși visul de care a rămas agățată viața sa.

Astfel, Gavrilescu, spre deosebire de omul religios, obișnuit să se îmbăieze periodic în TIMPUL PRIMORDIAL, al eternității, pătrunde în imaginarul unui UNIVERS NOU CREAT și, regăsindu-și dragostea, devine el însuși eternitate. Adică MIT. Cuceritor prin misteriosul cu care ni se dezvăluie în timp ce circulă

prin vama LA ȚIGĂNCI, fără a mai avea nevoie să i se deschidă poarta. Astfel, sub căderea cortinei magice, ne simțim ca atinși de grația divină, trăind emoția resuscitării sacrului care irumpe ca printr-o crustă de zgură a profanului pentru a se împlini în hierofanie.

DULCEA POVARĂ A BIOGRAFIEI – HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU ȘI SIMONE DE BEAUVOIR

(V)

Trenul și Fetița între lupi (ultima analizată amplu de Ov. Crohmălniceanu în *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură*¹ din perspectiva relației tată-fiică) evocă fericitele momente ale revenirii Fetiței în sânul familiei, în binemeritatele vacanțe. Acutul simț vizual, completat de „simțirea impalpabilului”, acuratețea surprinderii stărilor sunt camuflate în amplele descrieri ale spațiului vizualizat prin fereastra vagonului sau în cadențata mișcare a trăsurii. Extrem de interesantă prin modul în care se răsfrânge asupra personajelor din romane e ideea din fragmentul următor: „Când mai apoi îl va întâlni pe lup, fie între grățiile unei cuști, fie la margine de pădurice sau în câmp deschis, îl va fi dinainte cunoscut, căci privirea, auzul, apropierea nu sunt întotdeauna îndeajuns pentru cunoaștere; dimpotrivă, putem, fără de acestea, cunoaște o vietate, dacă ea s-a infiltrat dintr-o dată în toate simțurile noastre cu adaosul presimțirii, dacă făptura și închipuirea ei s-au topit în tine, laolaltă”. Arhetipuri ale maleficului, presimțite și mai apoi asumate, chiar fără a se fi materializat, încorsetează personajele bengesciene, modificându-le adesea traseul existenței.

Case de închiriat e una dintre povestirile care conțin în subsidiar trăsături semnificative ale personalității omului și scriitorului Hortensia Papadat-Bengescu. Plasticul supranume „marea păpușăreasă” conferit datorită așa-zisei *calități* de dirijare a personajelor ar fi fost impropriu folosit cu sens denotativ: pentru că le considera „zadarnice”, plastice, fără viață întruchipări ale omenescului ce contraveneau nestăvilitei dorințe de real a copilei, „Fetița nu se juca cu păpuși” (p. 172). Se juca însă „de-a teatrul”, „de-a opera”, arte pe care le cunoscuse, cu care luase contact, grație ordinului Tatălui² care, amintind de tatăl lui Simone de Beauvoir, considerase benefic „un contact timpuriu cu arta muzicală teatrală”. Refuzul categoric al oricărui spectator la reprezentațiile teatrale pe care le organiza explică întrucâtva refuzul, peste ani, al publicării propriilor creații, cedând după cum se știe, doar insistențelor bunei prietene Moscu ce recursese la un inspirat șantaj: va face publică întreaga corespondență privată dacă nu va oferi tiparului creațiile sale.

Blamata prezență a autoarei în spatele măștilor personajelor are, așadar, ca punct de pornire, plăcerea

Fetiței de a juca rând pe rând toate rolurile, elocventă imagine care titrează, explică nevoia autoarei de a alterna perspectivele narative sau registrele: „Avea toate vocile pentru că nu avea niciuna, deoarece cânta mut, în minte; gesturile însă erau largi, dramatice, șalul, înfășurat în jurul mijlocului sau făcând trenă sau devenit mantilă, închipuia desăvârșit personajul. Gesturile erau largi,

expresia era pe rând voioasă, crudă, perfidă, iubitoare, plâpândă, furioasă - după momentul dramei - dar totul lăuntric, chipul pur, ovalul limpede, pielea albă, subțire, abia rozată de agitația lăuntrică, rămăneau nealterate de frăgezimea și puritatea lor” (p. 179).

Micile incidente ale copilăriei, elementele spațiale simbolice, matrice devin uneori adevărați revelatori ai personalității în formare a autoarei; „saltul în vid” de pe leagăn îi va da „noțiunea marilor spații cerești”, făcând-o să scape, în momentul rememorării, o interesantă cugetare: „Totul e de unde începi a simți infinitul” (p. 177); casa părintească, deși mereu casă de închiriat, e spațiul privilegiat, protector, elementul de stabilitate, de confort afectiv, adevărat sanctuar, „cortul” (așa cum îl va reprezenta simbolic într-un fragment) în care se va retrage, ca adult, de nenumărate ori, „arca pe care se aflau toate cele trebuitoare existenței fizice și toate cele trebuitoare existenței morale”, adăpostul care-i va permite scriitoarei evaziuni fără sfârșit: „puteai porni închipuirea înspre toate țărinile necunoscutului [...] puteai realiza marile aspirațiuni viitoare [...]”.

Denumindu-și și catalogându-și părinții fie prea personal, fie standardizat, impropriu, *Demètre* – „idolul și tiranul, sclavul și stăpânul” (p. 182) și *doamna B* „ca o etichetă pe o cutie ermetică, dar rău închisă la nituri”, autoarea trădează (pentru a câta oară?) distanțele variabile dintre fiică și părinți. Chirurg priceput, Hortensia Papadat-Bengescu sondează, face incizii în cele mai profunde zone ale ființei mamei, experimentând teoria trupului suflesc (asemenea lui Mini) și a celui neîndoielnic, aliniind-o astfel lungii liste de pacienți ai lui Hipocrat din romanele sale: „acest fel unic al zidirii dinăuntru a trupului ei, al zidirii fără cuvânt a iubirii oarbe, surde treze, atente, a ideii fixe a două făpturi mobile, vioaie, curgătoare, șerpuitoare, năpraznice, involburate, vii, prea vii, luminoase, orbitoare pentru candela perpetuă care își filtra anevoie undelele într-o flăcăruie nestinsă, neclintită, ce nu pâlpâia, nu clipea” care se armoniza perfect cu efortul parcă fără sfârșit al trupului celui alt de a exista: „Așa îi era noaptea respirarea: grea, sacadată, hurdită, auzită pe perina alăturată, așa gata să se rumpă și fără de sfârșit” (p. 184).

Vizită la cancelarie e un lung intermezzo, asemenea interminabilelor pregătiri ale *Concertului din muzică de Bach*, care, prin sumbra descriere a cancelariei, a holului pensionului, a atmosferei apăsătoare, nu-și propune să transmită strict o informație, ci doar să instaleze o stare de acut disconfort, să prefigureze vestea morții mătușii Iulia introdusă abia în povestirea *A murit tanti Iulia*. →

CARMEN ARDELEAN

¹ Ov. Crohmălniceanu, *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură*, București, Editura Cartea Românească, 1984.

² De altfel, pasiunea tatălui pentru artă, „ceea ce era în sânge prin mama lui” (p. 179), a fost declanșată în copilărie când, pentru a-și întreține familia după moartea soțului, mama Luiza von Uffman, austriacă de origine, a predat lecții de pian și canto, grație calităților care îi permisese să susțină numeroase concerte la Viena.

Nu moartea propriu-zisă, nu sfâșietoarea durere a despărțirii de mătușă, în preajma căreia își „activa un scut” și care, în mod paradoxal, parcă vindicativ, îi va intermedia nu doar „înfațișarea în fața morții”, ci și un profund proces de conștiință, surprins în cele mai mici detalii. Calitatea scriiturii, frumusețea intrinsecă a fragmentului o determină pe Carmen-Ligia Rădulescu nu doar să-l catalogheze drept „piesa de rezistență” a volumului, ci și să-i acorde un spațiu larg în volumul *Hortensia Papadat-Bengescu – Viața secretă din biografie și operă*¹. Sesizând că „mai mult decât teama de moarte, pe Fetița o chinuie însă remușcarea”, fina analistă identifică elementul care, imprevizibil fiind, îi împiedicase necesara restabilire a unei legături sub semnul normalității: „Termenul scadent impus de moarte nu fusese luat în calcul de către copil!”². Sunt punctate în studiu spațiul sufocant al cupeului, sugestie morbidă a dricului, prezența odinioară protectoare a părinților e resimțită acum aproape ca absență, construirea „unui rechizitoriu ce dezlanțuie muștrările de conștiință”, relativa obscuritate a discursului care nu-i permite să intuiască adevăratul motiv al morții mătușii, adevărul care „alunecă mereu între memorie și rațiune” sau lecțiile de viață pe care le înlesnise moartea: „frumosul nu este o lege absolută a binelui, depășirea egoismului prin lupta cu sine”³.

Una dintre amplele note ale volumului *Arabescul amintirii* referitoare la faptul că nuvela în discuție e notată pe versoul unei pagini din romanul *Logodnicul* e folosită de criticul literar pentru a-și susține teza conform căreia simultaneitatea elaborării romanului obiectiv și a celui memorialistic poate fi explicată prin „nevoia imperioasă de a recupera acel sine abandonat prin reprimarea adevăratelor sentimente și trăiri”⁴. Am adăuga faptul că, dincolo de acest aspect, cele două opere au în comun motivul central al bolii care va curma destinul personajelor feminine caracterizate prin același aspect fizic inestetic, compensat prin calități morale. Ana din *Logodnicul* și tanti Iulia au trăit o viață întreagă cu povara complexului feminității ratate, feminitate care le va fi potrivnică până la final; absența împlinirii prin maternitate, „misterioasa scurgere a sângelui” care le va determina stingerea amândurora le plasează pe același palier existențial.

Atipic stilului bengescian este fragmentul *Dejun câmpenesc*. După un debut care promite, asemenea titlului, o evadare în spațiul exterior, autoarea pare să închidă perspectiva, revenind neobosită la lumea interioară, meditația fiind declanșată de ordonarea perfectă a zilelor, de stabilitatea și monotonia care-i permiteau evaziunile

„în timp și spațiu fără limite”. Cu toate acestea, generozitatea autoarei permite cititorului parcă ostentiv de toposul casei părintești sau cel al pensionului (simbolice reprezentări ale sufletului, trupului), șansa evadării pentru un dejun pe malul Oltului. Dinamică prin succesiunea rapidă a imaginilor, prin energia și diversitatea participanților, cromatizată grație naturii aproape luxuriante și punctate cu succinte, dar pitorești portrete ale necunoscuților sau ale familiei, masa servită în spațiul exterior devine, prin abundența bucatelor, a aromelor, un festin pantagruelic. „Încărcată de culori, forme și arome” (p. 235), fetița e pregătită să lase să crească „înlauntrul ei basmele închipuirii”, armonizându-și, parcă sincretic, „ritmul lăuntric cu învârtitul roților”.

O abordare diferită a temei morții și a motivului bolii apare în nuvela *Pas de chance*. Dacă în *A murit tanti Iulia* tema e identificabilă chiar din titlu, aici simbolistica titlului nu numai că nu e intuită, dar, chiar anunțată oficial de autoritatea supremă a pensionului, Doamna, pare incredibilă. Elevă eminentă („Eram vedeta cursului”, afirma și Simone de Beauvoir, recunoscându-și aceeași poziție de lider), fără rivală din clasa I, grație unui dar perceput ca „distracție”, care îi permitea compararea, deducția, oferind necondiționat sprijin colegelor, dar refuzând, dintr-o ambiție generată de dorința de perfecțiune, orice ajutor, Fetița trăiește sentimente contradictorii când „o prezență misterioasă” pune în pericol „trinitatea solidă” (p. 239) a camaradelor. Nota de mister plutește permanent asupra fetei nou venite care le e superioară celorlalte nu doar prin calitățile incontestabile (pe care ea, dintr-un exces de modestie, le pune pe seama reluării unei materii deja asimilate anterior), cât prin secretul pe care îl ascunde în pupitru, prin starea meditativă inexplicabilă asociată unui pesimism incurabil justificat de inițialele P. de Ch. care sunt asociate expresiei franceze „pas de chance”. Retragera la fel de misterioasă a lui *Pas de chance* și anunțul morții „arhanghelului spiritual al existenței brave” (p. 254) vor permite dezvăluirea tainei ascunse în micul acronim: Paul de Chavin, „însurat și profesor”, căzuse pradă misterelor feminității adolescente. Sedusă și îndepărtată, tânăra se îmbolnăvește „de inimă rea”, confirmând romantica, idealista ipoteză a colegelor: „moartea poate veni numai din durere și iubire” (p. 256) și contrazicând presupusa boală de inimă sau de ofiță ce li se oferiseră ca posibile motive ale morții. Intriga cu mici accente polițienești dirijează atenția în direcția amănuntului senzațional. Mai interesantă decât acesta e sensibilitatea exacerbată a autoarei, fina conturare a trăirilor declanșate de eveniment, mecanismul care declanșează plânsul eliberator și formarea, pentru prima dată, a sensului complexe noțiuni de boală: „Noțiunea unei boli ponosite lua pentru prima oară o consistență materială plină de fermenți pe golul atât de ideal al unei trecătoare. →

Foto: Mircea Pop, „Agapă”, 3

¹ Volumul *Hortensia Papadat-Bengescu – Viața secretă din biografie și operă*, București, Editura Gabriel 2005, 2010, a fost abordat mai amplu în cronică literară *Broderii feminine*, Carmen Ardelean, în revista „Caiete silvane”, nr. 70, an 5, 2010, p. 24, <http://www.caietesilvane.ro/indexcs.php?cmd=articol&idart=1198>.

² Carmen-Ligia Rădulescu, *Hortensia Papadat-Bengescu – Viața secretă din biografie și operă*, București, Ed. Gabriel 2005, 2010, p. 142.

³ *Ibidem*, p. 145.

⁴ *Ibidem*, p. 148.

Fetița simțea la fel frica, ba mai viu, cu senzații de fior rece și cald, cu o insinuare în trup a unui morb, dar și cu acceptarea fatalității, pentru că era venită prin intermediul unei făpturi atât de nobile și generoase ca ea” (p. 255), a conștientizării sentimentului morții, a privirii mai grave asupra vieții, căci drama trăită „le îmbătrânise cugetul și sufletul”.

Palidă reprezentare a fetei, reluând trăsături poate mai bine conturate anterior, *Portret* creionează portretul fizic al Fetei din ultimii ani ai copilăriei, aseasonat cu trăsături centrale ale personalității, dintre care se detașează în mod evident timiditatea „aproape maladivă” pe care, totuși, n-o consideră o *tară* preluată pe linie maternă, de la mama „timidă maladiv, anchilozată în timiditate”, ci o specială moștenire a „timidității funciare” (p. 260) a tatălui.

Prezentat parțial anterior, fragmentul *Arabescul amintirii* e o încercare de psihanalizare a resorturilor care declanșează amintiri. Orientarea în spațiu, spiritul de observație, sobrietatea autoimpusă: „Fetița ar fi vrut să nu fi plâns, căci era o slăbiciune” (p. 269) sunt segmente care permit conturarea desenului geometric al amintirii care capătă claritate și profunzime pe măsură ce amănuntul declanșator permite revigorarea penumbrelor trecutului. În mod straniu, imaginea rotundă a volumului e dată de ultimele paragrafe care nu fac decât să revină nu obsesiv, ci explicativ, analitic la primele amintiri care, așa cum transpare din aceste rânduri, au configurat un drum existenței sale: „Sângele ei mai pe urmă avea să se azvârle bogat sub cupole prea înalte, pentru a recădea tumultuos în albi, dar fără a naște fermeți obscuri. Mai târziu însă, ca și atunci, în copilărie, avea să simtă dibuind în jur râma, spută a balaurului erotic, avea să perceapă prezența larvei secrete și fermentul ei lasciv circulând printre oamenii îngămădiți.” (p. 272).

Cu o copilărie marcată de prezența indispensabilă a apropiaților, cele două scriitoare oferă lectorului imagini semnificative ale acelei vârste inocente a căutărilor, a necesarei autodescifrări a propriei persoane, personalități. Narată în stil clasic, cu o evidentă preocupare de a cuprinde, așa cum mărturisise, „totul, totul”, copilăria, adolescența și tinerețea lui Simone de Beauvoir (asupra cărora ne-am oprit doar atunci când identitatea sau diferența frapantă a trăirii, a gestului, comparativ cu cele ale autoarei interbelice, o impuneau) sunt luminate, expuse simplu, degajat; cronologia e respectată, efluvii sentimentale sunt reduse la minimum, lăsând să se întrevadă o personalitate complexă, așa cum avea să constate mai târziu publicul din întreaga lume. Fapte, acțiune, valori morale bine definite și delimitate.

„Taina sacră a copilăriei în mers spre devenire” rămâne pentru Hortensia Papadat-Bengescu, chiar după multiple și extrem de fin analizate evocări, taina sacră a copilăriei. Metaforizarea continuă e generată de sentimentul de nostalgie care inundă fiecare rememorare. Resimțită ca reîntoarcere într-un paradis pierdut, evadarea în spațiul atât de cald și primitiv al memoriei nu oferă cititorului avid de senzațional, de epic, decât vagi satisfacții. *Arabescul amintirii* e mai degrabă o operă care poate satisface doar un segment îngust de public: cel trecut prin furcile caudine ale romanelor, cel care, identificând structura interioară a autoarei, constanțele personalității acesteia, simte nevoia certificării lor, chiar printr-un labirintic text cum se dovedește a fi acesta.

Pantumuri franceze

Patrick Antoine

Pe ploaie

Era o zi întunecată și, dacă nu mă-nșel, ploua.
Venise primăvara însă frigul își menținea tăria.
Era o zi destul de tristă, lipsea din lucruri bucuria.
Din toate părțile o mare de nori pe boltă se-aduna.

Venise primăvara însă frigul își menținea tăria.
Toți oamenii-alergau să-și afle spre-a se adăposti un loc.
Mergeai încet și nici umbrelă la tine nu aveai deloc.
Era o zi destul de tristă, lipsea din lucruri bucuria.

Toți oamenii-alergau să-și afle spre-a se adăposti un loc.
Erai descoperit pe ploaia care cădea răpăitoare.
Tot fluierând o ritornelă contagios-fermecătoare,
Mergeai încet și nici umbrelă la tine nu aveai deloc.

Erai descoperit pe ploaia care cădea răpăitoare.
Făceai figură discordantă și te privisem intrigat.
Doar tu pășeai cu nonșalanță pe drumul tău netulburat,
Tot fluierând o ritornelă contagios-fermecătoare.

Făceai figură discordantă și te privisem intrigat.
Era o zi destul de tristă, lipsea din lucruri bucuria.
Venise primăvara însă frigul își menținea tăria.
Doar tu pășeai cu nonșalanță pe drumul tău netulburat.

Suzanne Walther-Siksou

Mângâiate de memoria mea

Fraze auzite, mângâiate de memoria mea
Puterea de a mă seduce enorm li-i păstrată
De murmurul lor clipa e înfrumusețată
Orice glas mi-amintește o viață ușoară sau grea.

Puterea de a mă seduce enorm li-i păstrată
Au pierit reveriile-n care Rousseau mai credea
Orice glas mi-amintește o viață ușoară sau grea
Era una altunde într-o vreme de mult perindată.

Au pierit reveriile-n care Rousseau mai credea
În timpul plimbărilor copleșit de-o trăire bogată
Era una altunde într-o vreme de mult perindată
Când sta să cadă noaptea și cerul se-aprindea.

În timpul plimbărilor, copleșit de-o trăire bogată,
Cuvântul lui în lupta cu sine învingea
Când sta să cadă noaptea și cerul se-aprindea
Nespusă frumusețe-ntru totul avântată!

În românește de ION ROȘIORU

Mitul jertfei în dramaturgia românească

Cel mai legat gen de mituri a fost genul dramatic. Vicu Mândra consideră dramaturgia română „a fi esențialmente lirică, prin consecvența caracterului său subiectiv, de angajare directă a autorului în dezvoltarea literară a conflictului (...) Dramaturgul român nu este absent din operele sale, nu se *efasează* în umbra unor personaje autonome” [1].

Dacă poezia și proza au cunoscut o mare înflorire în această perioadă, dramaturgia a fost reprezentată de o mare cantitate de piese de teatru, nu însă și de o creație valoroasă, cu câteva excepții.

La începutul epocii interbelice se observa că teatrul preia elemente de parabolic printr-o înclinare structurală spre generalizare și alegorie, spre comunicarea sintetică și aforistică, spre stricta funcționalitate dramatică și vizualizare. Dramaturgi cum sunt: Lucian Blaga, I. M. Sadoveanu, I. Sân-Giorgiu, Adrian Maniu, G. Ciprian, Vasile Voiculescu, Victor Papilian, Dan Botta, G. M. Zamfirescu, Radu Stanca scriu piese dramatice sub imboldul originalului, al istoriei mitologiei, încifrând conflictele în mod arhetipal. În această perioadă, dramaturgia românească caută să devină o prezență activă în viața spirituală românească. Prelucrările cu statut estetic indică un motiv fecund la nivelul literaturii moderne.

Într-o altă ordine de idei, se observă o sincronizare mai ales la Blaga și Maniu, cu orientarea europeană în stabilirea legăturilor cu tradițiile cele mai îndepărtate. Această orientare se înscrie în tendința generală, reprezentată de expresioniștii germani (Claudel): „Ridicându-se împotriva naturalismului, expresioniștii înlocuiesc estetica veridicului, a *feliei de viață*, cu o estetică ce proclamă libertatea absolută a viziunii creatoare. Expresioniștii resping, în spirit romantic, concepția artei ca mimesis, punând în locul imitației unei lumi, o lume nouă, în întregime creată de artist. În teatru, această concepție se concretizează în opoziția față de drama psihologică” [2]. Aceasta e, de fapt, o orientare a epocii mai largă decât expresionismul, o orientare reprezentată de teoria bergsoniană a elanului vital și de psihanaliză. De aceea teatrul expresionist este un teatru al dedublării sau al angoasei. Maurice Gravier arată că expresioniștii scriu o dramă autobiografică, ei prezentând nu caractere, ci suflete. „În centrul ei aflându-se autorul, piesa expresionistă are un aspect oniric, prin analogie cu visul, în care acela care visează se află în centrul imaginii sale despre lume. Eroul central al dramei expresioniste este Necunoscutul, Nenumitul /Namenlose), eroul colectiv (Masse-Mensch). În centrul sistemului solar al personajelor se află eroul, ca alter ego al autorului.” [3]

Opiniile criticilor Eugen Lovinescu, George Călinescu, dar și ale lui Camil Petrescu, converg spre ideea unei inerții a teatrului în raport cu proza și poezia. Proza câștigă teren prin lărgirea ariei tematice, prin cuprinderea prezentării unor medii sociale cât mai variate, cât și prin diversitatea modalităților narative. Poezia se revitalizează sub impactul modernismului, dar și al tradiționalismului, care respinge cotidianul citadin și se retrage în alte spații precum satul, peisajul sempitern, ortodoxismul, prin care se opune modernismului. Acum se dezvoltă cele mai diverse tipuri de roman, încercându-se o sinteză între tradiție și nouitate.

Teatrul devine un loc de refugiu pentru public, cei mai cunoscuți dramaturgi fiind: Camil Petrescu, Lucian Blaga, Octavian Goga, Mihail Sebastian, Victor Ion Popa, George Ciprian, Teodor Mușatescu. Al. Kirițescu.

Publicul este interesat și de modul cum este prezentat spectacolul din punct de vedere regizoral, scenografic și actoricesc. Demni de amintire sunt regizorii interbelici: Paul Gusti, Soare Z. Soare, V. Enescu, Victor Ion Popa, George Mihail Zamfirescu, care au propulsat în lumea teatrului actori celebri: Ion Sârbu, Agepsina Macri, Ion Iancovescu, Maria

Filotti, George Ciprian, G. Vranca, Aura Buzescu, Sonia Cluceru.

Având o bogată tradiție prin Alecsandri și Hasdeu, drama de inspirație istorică este îmbogățită prin piesele lui Camil Petrescu, Lucian Blaga, Nicolae Iorga, Victor Eftimiu și Al. Kirițescu. Alături de drama istorică, celelalte specii dramatice cum sunt: drama psihologică, teatrul filozofic și poetic, comedia tragică, au cunoscut o importantă dezvoltare și o largă diversificare. Locul principal în teatru îl deține drama de idei. Personajele își pierd individualitățile umane, devenind „personaje idei” sau chiar întruchipări ale unor forțe stihiale. Lucian Blaga impune un „nou stil” în teatru, pe care îl definește în volumul *Fețele unui veac*. Acest stil se referă la relația artistului cu cosmicul, ilimitatul și raționalul printr-o interiorizare a liricului, ceea ce reprezintă estetica expresionistă. Artistul dă realității o expresie nouă prin raportarea lucrurilor la absolut și, printr-o participare dominată de vitalism, de patos subiectiv, exprimă ideile printr-o transfigurare a misterului, redescoperind mitologia.

Camil Petrescu încearcă în 1937 să pună bazele unei estetici a teatrului prin teza de doctorat *Modalitatea estetică a teatrului*. El a militat pentru teatrul modern angajat și nu așa cum era văzut, *un joc de artificii*. Piesa *Jocul ielelor* este închinată romantismului modern, iar drama intelectualului până la înfrângere este reflectată în piesele: *Suflete tari*, *Mioara*, *Act venețian*, *Danton*.

Despre Victor Ion Popa ne vorbește G. M. Zamfirescu astfel: „Domnul Victor Ion Popa era zidar, croitor, mașinist, electrician, pictor scenograf, director de scenă, comitet de lectură și deseori dactilografă. Mai era, foarte rar: om care își aduce aminte că, la capitolul foame și somn, e falit. La capitolul muncă însă adăuga un imens capital scontat din maladia autosacrificării – indiferent dacă sacrificiul era sau nu înțeles și prețuit” [4].

Gh. Ciprian se caracterizează astfel: „inegal ca om și ca actor, și ca scriitor, am mers toată viața mea pe o linie sinuoasă, care mi-a pricinuit totdeauna ori mari satisfacții, ori mari decepții” [5]. El scrie două piese care s-au impus: *Omul cu mârjoaga* și *Capul de rățoi*. Ultima este o farsă burlescă, iar *Omul cu mârjoaga* este o parabolă încărcată cu simboluri.

Al. Kirițescu a avut de timpuriu contact cu teatrul pe plan literar, publicistic și politic, afirmându-se prin *trilogia burgheză: Marcel și Marcel* sau *Anișoara și ispita* (1923), *Florentina* (1925) și *Cuibul de viespi* devenită *Gaițele* (1932). Ultima piesă nu are propriu-zis o intrigă, dar prezența gaițelor demonstrează priceperea dramaturgului de a provoca o ceartă din nimic. Din *trilogia Renașterii* a reușit să publice înainte de război doar piesa *Borgia*. A publicat cronici de teatru în paginile revistelor „Adevărul” (1923-1925), „Cuvîntul” (1925-1927), „Lupta” (1925-1927), „Gazeta” (1934-1938).

G. M. Zamfirescu este autorul piselor de teatru *Domnișoara Nastasia*, *Idolul* și *Ion Anapoda*.

Mihail Sebastian este așezat de critică în apropierea lui Camil Petrescu prin piesele: *Jocul de-a vacanța*, *Steaua fără nume*, *Ultima oră* și *Insula*. În prima piesă, autorul creează mirajul și iluzia prin artificiu. Eroii se joacă de-a fericirea prin evaziunea din realitate, dând alte dimensiuni vieții. În acest cadru, Sebastian introduce lirismul și poezia în dramaturgia modernă.

Apogeul teatrului interbelic este atins de Lucian Blaga prin teatrul mitic expresionist. *Zamolxe* prezintă un mister păgân, *Tulburarea apelor* afirmă că în privința valorii pieselor (și mai cu seamă a teatralității lor), „pozițiile adoptate au fost mai mereu extreme. Singulară este aceea a lui Alexandru Paleologu, pentru care nu există, în interbelic, nicio altă capodoperă în genul dramatic în afară de piesele lui Blaga și de *Danton* a lui Camil Petrescu; mai mult numai prejudecata le-ar face să fie nesocotite neteatrale” [6].

Lucian Blaga este creatorul dramei mitologice prin piesa →
Drd. LUCREȚIA BOGDAN

Meșterul Manole care ilustrează mitul jertfei creatoare și *Zamolxe*, care conduce la interpretarea mitului mioritic. Spre deosebire de alte piese, drama lui Blaga oferă un final deschis interpretării, limitându-se la a exprima și înfățișa procesul creației. Întâlnim deosebiri între cei doi meșteri, cel din legendă și cel din drama lui Blaga. Ele se referă la abordarea problematicii creatorului uman.

Mitul jertfei are ca arhetip mitul cosmogonic al creației. La români, acest mit e ziditor de istorie. Mitul a fost preluat și adaptat la condițiile vitrege ale țării. Spre deosebire de mitul biblic în care Dumnezeu a creat lumea în cele șase zile, neuitând să se odihnească în cea de-a șaptea zi într-o comuniune totală cu creația lui, mitul *Meșterul Manole* reprezintă adversitatea naturii. În momentul când meșterul repetă gestul cosmogonic trebuie să plătească cu propria viață pentru că încalcă legea firii, e muritor. El trebuie să transfere în creație stropul de veșnicie, virtualitățile unei vieți netrăite, în cazul legendei noastre viața lui și cea a soției. Astfel, Manole oscilează permanent între resemnare și luptă, ezitând să adopte o hotărâre până în momentul predestinării venite din exterior. Aici intervine rolul hotărâtor al liberului arbitru și adevărata dimensiune estetică a mitului prin existența puterilor care transcend creatorul ca individ. Desăvârșirea ca artist impune nimicirea ca om, în acest caz, moartea. În unele drame întâlnim un Manole neantizat ca om: "nici urmă, aici, de sentimental de triumf al artistului, numai tristețea omului pustiit de propria creație". [7] În raportarea la Creator Manole e conștient de existența unei culpe care derivă din singurătate și din substituirea divinității prin actul creației. Eugen Todoran conchide în acest sens: "căci meșterul zidar, răspunzând prin patima zămisirii la chemarea glasului ce geme în trupul operei sale, se substituie divinității prin actul creației, pentru el nemaexistând astfel niciun alt mântuitor decât el însuși". [8]

În 1943, Mircea Eliade reproșă unor scriitori abaterea de la canonul mitologic prin lipsa din operele lor a unei "prezențe fantastice" și a unei "experiențe iraționale". "Tocmai această prezență fantastică, acest element irațional a fost trecut cu vederea de către acei care s-au inspirat din arta populară. Ei au interpretat temele folclorice, au căutat simboluri și eroi, au încercat să fie originali răsturnând perspectivele sau valorile. (...) Au vrut să interpreteze folclorul – fără să-și dea seama de sterilitatea și frivolitatea acestei operații. În inspirația din temele populare n-are ce căuta originalitatea. Tot ce poate face un artist modern față de temele folclorice este să le adâncească regăsind izvorul irațional care le-a dat naștere. Prin interpretare și căutare de simboluri se pierde caracterul irațional al folclorului; se pierd, deci, elementele sale universale." [9]

În 1869, se reprezentau la Iași două piese, una datorată lui Costache Caragiale - *Meșterul Manole*, și alta actorului Ion Penescu - *Fondarea Mănăstirii Argeș*. Dramatizarea lui Gheorghe Maior în 1910 prezintă subiectul baladei, reproducând versuri din variantele Alecsandri și G. Dem. Teodorescu.

Fișierul unei biblioteci îl indică pe Mihai Pascaly ca autor al unei piese de teatru, *Meșterul Manole. Melodramă istorică cu cântece în 4 acte și un tablou*. Aici viața protagoniștilor Manole - Florica e mereu pândită de primejdii, loviturile de teatru se succed vertiginos, personajele își calmează aprig durerea sau fericirea.

Emanuel Antonescu publică în 1916 fantezia dramatică *Meșterul Manole*. Personajele de prim plan fiind Manole, Dochia și Faura, soției sacrificate i se încredințează un rol episodic: menirea ei este să înspăimânte demonii care dărau zidurile, coborând în groapa de la temelie cu o lumânare într-o mână și cu crucea în cealaltă.

O prelucrare în limba germană este o dramă în 4 acte de Carmen Sylva: *Meister Manole*. Carmen Sylva face din soția lui Manole, Florica, o femeie vinovată. Tentația tuturor autorilor transpunerilor epice sau dramatice nu e adâncirea fondului mitic, ci extinderea peripețiilor.

Prin A. Maniu și L. Blaga mitul creației devine pretext pentru un teatru poetic simbolist. Aici istorismul baladei e abolit și sunt revendicate zonele tainice ale mitului originar. „Conflicte de tipul materie – spirit creator sau mit – istorie constituie principale caracteristici ale operei dramatice a acestor scriitori, fără să uităm înclinația spre fantastic și spre fabulos.” [10] Și în piesa lui Adrian Maniu e promis încă de la început un personaj agitat de contradictorii aspirații (creație - iubire): „Lupta nu între noi și meșter vom încinge, / Vrajmaș fie gândul său / Împotriva sufletului său”. *Meșterul* lui Adrian Maniu este un poem dramatic cu fragmente excepționale, care întrerupe tentația melodramei și a sentimentalismului. Nicolae Iorga a scris drama *Zidirea mănăstirii Argeșului*, Ion Luca Icariei *de pe Arge*, iar Victor Eftimiu, Octavian Goga și Lucian Blaga au dat pieselor numele omonim mitului jertfei zidirii, *Meșterul Manole*.

În drama liturgică, *Soarele și Luna*, Dan Botta absoarbe pe firul legendei cu același subiect simboluri ale mitului creației. Pentru a evita incestul, Ileana Cosânzeana îi cere Soarelui printre altele și zidirea unei mănăstiri din marmură albă.

După Doina Modola, dramaturgii au dezvoltat acele laturi care fac mai accesibil motivul: Blaga a scos în evidență drama umană a meșterului prin amplificarea rolului soției, Octavian Goga a plasat tema în cercurile artistice ale vremii actualizând-o și motivând-o psihologic, Eftimiu a transferat caracterul Masonic în dramă și a transpus-o în evul mediu occidental, Ion Luca a adaptat tema la răzbunarea din iubire pasională, iar cel care a reușit să o absolutizeze prin reducere la principiu a fost Adrian Maniu. O altă dramă, *Manole și Ana*, scrisă de Coca Farago și publicată în *Revista Fundațiilor* în 1943, continuă tradiția inaugurată de Goga.

Referitor la dramaturgia românească dintre cele două războaie mondiale, Valeriu Râpeanu afirma: Nu trebuie să cădem în eroarea de a considera simplist că orice piesă dintre cele două războaie mondiale cu subiect din vechile legende sau din trecut se plasează pe orbita influenței gândiriste. Totul depinde de interpretarea dată tezaurului popular de gândire și simțire, de sensul pe care îl capătă astăzi mesajul acestor străvechi expresii ale înțelepciunii populare”. [11]

Formulele dramatice noi, precum teatrul de idei nu au găsit în epoca interbelică priză la public. Drama expresionistă este destinată mai mult cititului decât interpretării, astfel că numeroase piese nu au indicații scenice precise. După unii critici de teatru, acestea sunt motivele care au cauzat uitarea multor drame valoroase. Dacă *Meșterul Manole* de Lucian Blaga rămâne o piesă de referință în acea perioadă, celelalte piese care au tema jertfei creatoare au cam fost uitate. Această situație se referă la piesele lui Victor Eftimiu, Octavian Goga, Adrian Maniu, Ion Luca. Carol Isac compară motivele mitului jertfei și evoluția lor în corespondență cu stadiul teatrului românesc în acea perioadă: "Ion Luca venea după Blaga, Maniu și Goga, a căror piese marcase moment de vârf în propria lor creație, dar și în teatrul românesc pentru stadiul care se găsea în acele momente. Adrian Maniu se bazează în *Meșterul* pe vechi eresuri, piesa fiind o meditație a eroului central. Forțele potrivnice sunt compuse din stări minore, vechi ziduri, sentimente devitalizante.

[1] Gheorghe Lăzărescu, *Adrian Maniu* (monografie), Editura Albatros, București, 1985, pp.152-153 apud V. Mândra, *Lirismul dramaturgiei române și tendința spre echilibru*, în volumul *Incursiuni în istoria dramaturgiei române*, Editura Minerva, București, 1971, pp. 9-10.

[2] Gheorghe Lăzărescu, *Adrian Maniu*, Editura Albatros, București, 1985, pp.158-159.

[3] Ibidem, p. 159.

[4] *Dramaturgie românească 1918 – 1944*, vol. II, Colecția Lyceum 54, Ed. Tineretului, p. 5 apud G. M. Zamfirescu, *Mărturie în contemporaneitate*, Fundația pentru literatură și artă, 1938, p. 51.

[5] Ibidem, vezi *Dramaturgia românească 1918-1844*, op. cit. apud Măscărici și Măzgălici, în Gh. Ciprian, Scrieri, vol. I, E. P. L., București, 1966, p. 175.

[6] Nicolae Manolescu, op. cit., p. 682.

[7] Ibidem, p. XL.

[8] Eugen Todoran, *Lucian Blaga. Mitul dramatic*, Editura Facla, Timișoara 1985, p. 121.

[9] Mircea Eliade, *Teme folclorice și creație artistică*, vol. *Insula lui Euthanasius*, apud Mircea Eliade, *Meșterul Manole*, Studii de etnologie și mitologie, Selecție de texte și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008, p. 422.

[10] Gheorghe Lăzărescu, op. cit., p. 153.

[11] Valeriu Râpeanu în *Prefață la Teatru*, de Ion Luca, Editura pentru Literatură, București, 1963, p. VIII.

Lirica interbelică în „Abecedar” și „Pagini literare”

Ion Bălan, poet, s-a născut la Hârseni, Făgăraș, în 21 ianuarie 1909, și a decedat în 24 decembrie 1979, în București. Fiu de țărani, mama - Maria și tatăl - Mihai, poetul face liceul la Sibiu, este licențiat în Drept și a practicat avocatura în București. A colaborat la: „Abecedar”, „Gând românesc”, „Universul literar”, „Vremea”, „Dacia rediviva”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Pagini literare”. După 1944, Ion Bălan a avut funcții de stat, fiind redactor la Editura Scânteia. Este considerat de contemporani un talent al generației sale, el reușind să îmbine sensibilitatea unui simbolist cu elemente de romantism, într-o manieră insolită, folosind tehnici moderne. Tema generală a poeziilor sale este conștiința vremelnice, încadrată în sentimente de suferință și deznădejde, iar simbolurile centrale sunt năluca, prefigurând magica lume a imaginației și floarea, semn al purității și gingășiei. Debutul literar are loc în „Abecedar”, în 1933, fiind descoperit de George Boldea. Ion Bălan a publicat volumul *Febre cerești* în colecția „Abecedar”, 1940. Dintre poeziile apărute în revista turdeană, amintim: *Somn, Lunca, Insula, Septemvrie, Abecedar, Tristețea lui Pan* ș.a. Creația lirică a poetului Ion Bălan se apropie de parnasieni, dar aparține acelei categorii de poeți maudits și, asemeni lui Baudelaire, poetul nostru „poartă răul în sânge”. Universul liric se constituie din pasiune bolnăvicioasă, din foamea de miracole, care aprind sufletul autorului până la decantare. „O pasiune nesățioasă și bolnavă curge în versurile sale. Din refluxul ei poetul răstălmăcește semnele unei tristeți de moarte de care îl mântuie numai rățacirea sa voită în luncile aburite ale visului, pe cărări răsucite, strâmbe. S-ar putea spune despre el că, din rândul poezilor blestemați, poartă răul în sânge.”¹ Influențele poeziei lui Blaga se resimt în creația lui Ion Bălan, un panism nostalgic, ca un sfârșit de lume iminent, alăturând mitului panic și pe acela al lui Narcis, oglindirea fiind mai verosimilă decât însăși realitatea: „*Pan s-a -nfundat între sălcii, / Trist, cu naiul în brâu/ Să-și privească încă o dată chipul/ Aplecat pe brânci peste râu.*” (*Tristețea lui Pan*). Cântărețul este bolnav de melancolie, se oprește uimit de cornițele care i se ivesc din creștet, lăsând o clipă de răgaz naiului său. Un poet al revistei „Abecedar” care-și înscrie în versuri debutul, fără inhibiții, ca un autor modern, preocupat doar de imaginea eului său proiectat peste lumea nou creată prin operă, iată cine este Ion Bălan. Obsesia morții se dezvăluie și în poemul publicat în 1939 în „Pagini literare”, autorul dorindu-și un miracol care să învingă moartea.² El opune consistența și incandescența

materiei unui efect de distanțare și evadare fantezistă, specific simbolistă, de altfel. Metaforele predilecte fac trimiteri la noțiuni ca *ardere, văpaie, sânge*, iubirea însăși pare a se hrăni din „foame de roșu” otrăvită, precum se poate sesiza din eseurile lirice intitulate „Floarea roșie”. Toamna apare în lirica lui Ion Bălan ca un anotimp al stingerii, cu „palori de prețios metal muribund”, dar natura este frecvent incendiată de prezențe vegetale insolite: „În sufletul poetului se aștern/ Pe colorit diafan, suav/ Peste corole ce floarea și-o cern/ Palori de aur bolnav:” (*Septembrie*). Același sentiment se regăsește în poemele: *Cântec agonizant* (poemul ne duce cu gândul la *Agonicele* Constanței Buzea, contemporana noastră), *Toamnă, Vise fără destin, Insula* etc. Poetul Ion Bălan este: „Print nostalgic, înconjurat de *albe vedenii*, navigator spre o insulă himerică, ieșind din timp (*vom da timpului cătușele-napoi*), el pare sortit să locuiască și să răsfrângă o lume fantomatică, transparentă, îndepărtată. Viața se metamorfozează în amintirea ei dureroasă (*sevele roșii s-au făcut palori*), iubita e *nălucă din flăcări și zăpezi moarte*, ochiul descoperă doar o *nălucă de floare*. Și totuși, ca și la alți

poeți ardeleni, o anume forță - asprime, înverșunare, îndârjire - vine când să susțină scepticismul, când să-l înlăture.”³ Cele două simboluri cu valori metaforice transcendente (o nălucă de floare și nălucile inimii cu chipuri de floare) sunt reunite în *Călătoria florilor: Nălucile florilor moarte venneau dansând/ Pe undele iazului morții bătrâne, / Erau roșii, galbene, violete, / Închipuie cu petalele lunii./ Înflorați, nemișcați alunii/ Te urmăreau pe tine, o, galbenă floare de aur/ Te urmăreau pe tine, pălărie florentină, / Călărind pe spinări de păstrăvi.*” Poezia lui Ion Bălan reflectă fidelitatea față de un spațiu poetic minor, fiind un „pom cu flori de cristal”, iar versurile, întruchipări cristaline ale sentimentelor devin „clare diamante cu rădăcini în durere”.⁴ În perioada colaborării la „Abecedar” și „Pagini literare”, poetul a publicat volumul *Febre cerești*, în 1941, care a atras atenția lui Octav Șuluțiu⁵ sau Pompiliu Constantinescu la vremea aceea, iar mai târziu lui Perpessicius.⁶ Volumul amintit a fost reeditat în 1970 de către Aurel Dragoș Munteanu, care semnează și *Prefața*, accentuând importanța majoră a versurilor lui Ion Bălan, considerându-l „un poet de tranziție” de la modernismul interbelic la neomodernismul generației lui Nichita Stănescu. Din păcate, în perioada din urmă a creației, lirica lui Ion Bălan se diluează, se devitalizează, supraviețuind virtuozitatea și reveria picturală.⁷

MARIA VAIDA

¹ Emil Giurgiuca, *Poezii tineri ardeleni, Antologie*, Cu 18 măști în lut de Ion Vlasiu, Ed. Fundației pentru Literatură și Artă, „Regele Carol II”, București, 1940, p. 26.

² Ion Bălan, *Cântecul morții*, în „Pagini literare”, an VI, nr. 3-5, 1939, p. 90.

³ Gabriela Drăgoi, în *Dicționarul general al literaturii române*, coord. Eugen Simion, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2004, pp. 420-421.

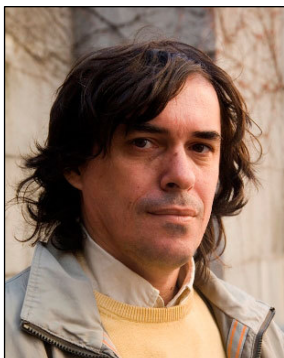
⁴ Nae Antonescu, *Ion Bălan*, în „Steaua”, nr. 8, 1970, p. 48.

⁵ Octav Șuluțiu, *Ion Bălan, Febre cerești*, în „Gândirea”, Cluj, 1941, nr. 9, p. 4.

⁶ Perpessicius, *Opere, vol. IX*, Ed. Minerva, București, 1970, pp. 364-367.

⁷ Notă: Ion Bălan este și prozatorul român n. în 1925 în Iablanca, lângă Vârșet, autor al povestirii *Audiența*.

Enciclopedia zmeilor de Mircea Cărtărescu, un posibil model de lectură (IV)

Ileana Cosânzeana rezistă tentației zmeului, când acesta îi oferă un Ferrari roșu, dar spune că n-ar fi rezistat dacă îi dădea un Porsche: „dacă era Porsche, nu mi-ar fi părut de-un zmeușor, acolo, în burtă. În definitiv, au mai pățit-o și altele!”¹ (*Povestea micuței poete Vasiliska*), Klonkan, din povestea spusă de zmeul zmeilor exersează o vrajă prin care face să

apară o rochie de la Coco Chanel (*Povestea spionului Bombas*). Capul al doilea din dreapta al balaurului cu douăsprezece capete vrea dreptate socială și vorbește ca un adevărat comunist „Proletari din toate țările, uniți-vă! [...] Ne-au mâncat tinerețea moșierii și fabricanții”² (*Povestea doftorului Chung*). Pasărea fermecată lasă să cadă la sânul lui Zurbalan un ou de ciocolată Kinder, cu surpriză (*Zurba lui Zurbalan, zmaul din Quatr'a*). Zmeii asiatici pot ajunge la dimensiuni microscopice și astfel transformați repară microprocesoare, rezistențe (*Povestea Animicștiutorului*), Ding-Ding e programatoare într-un laborator ultramodern (*Povestea lui Ding-Ding, programatoarea*), Zumm, muma zmeilor, „era înfășurată într-un fulgarin demodat, iar la urechi purta căști de Walkman”³ (*Povestea lui Zumm, muma zmeilor*).

Dar poate cea mai savuroasă secvență e cea a întâlnirii dintre puiul de zmeu, Astor, și Prâslea (*Povestea lui Astor, puiul zmeului de văgăună*). Trimiterile la celebrul basm popular, *Prâslea cel Voinic și merele de aur* sunt evidente. Zmeul Astor urcă la suprafață și nimerește într-o livadă. Ia un măr, iar după ce-l mușcă, dinții îi zboară în toate părțile, căci era un măr de aur. Redăm mai jos portretul lui Prâslea, văzut prin ochii zmeului Astor și dialogul dintre ei: „Ținându-se de fălci, mărâind și scâncind, umblă prin livada nesfârșită până ce dădu de un prăpădit care moțâia sub un măr. Își pusese o țepușă la ceafă și una sub bărbie, ca să poată sta treaz. Degeaba: cea de sub bărbie îi sfredelise gușa, apoi limba și ieșise de-o palmă prin buza de sus, iar voinicul continua să sforăie haiducește:

– Hei, nene, îl scutură Astor. Nene, scoală-te!

Prăpăditul sări în sus de trei coți, își smulse furios țepușa din falcă și se răsti la zmeușor:

– Sine mama naibii esti tu? Tu esti hosu! De se furi mere, netrebnicule?

Și-l înfășcă de urechi, scuturându-l până ce Astor începu iar să urle.

– Io n-am furat, nene, io nu știu nimic...

– Da, tu esti mic, nu stii nimic, tata-n pod beleste oaia, nu? Ia arată se-ai în sân.

Dar voinicul se dezmetici și văzu că n-are-n față decât un pui de zmeu speriat.

– Măi... pusică, stii tu sine sunt eu? Eu sunt Prâslea sel Voinic și merele de aur, mă. Ai auzit tu de mine?

– Nu, nene, eu caut doar un, hââââââââââââââââ, dentist. Nu stii niciun dentist pe aici? Că mi-am spart dinții în mere. Huuuuuuuu! Huhuuuuuuuuu!

Prâslea-l privi cu milă.

– Te cred, mă nepoate, că si eu... cu blestematele astea de măsele...

– Se mai tura-vura, aide la-mpărat si cum o zise el, asa om fase”⁴.

Să comparăm textul lui Cărtărescu (*hipertextul*), cu basmul de la care a pornit, *Prâslea cel voinic și merele de aur* (*hipotextul*). Versiunea citată mai sus e o perspectivă „în oglindă” față de imaginea pe care o oferă pas cu pas basmul lui Ispirescu. Prâslea nu mai e un voinic puternic și inteligent, ci dimpotrivă, inspiră neîncredere. El este înconjurat de toată recuzita din basmul popular (stă sub un măr, cele două țepușe menite să-l țină treaz), dar doarme în miezul zilei și nici chiar rânile de la țepușe nu-l mai deranjează. În loc să prindă zmeul, Prâslea este el găsit de micul zmeu care-l trezește vrând să-i ceară ajutor. La rândul lui, puiul de zmeu, Astor, departe de a provoca teama cuiva, e neîndemânatic, neajutorat și speriat. Nu are nici ce mai mică intenție să fure mere din grădina de aur, ci doar încearcă să-și potolească foamea. Trezit din somn, nedumerit, Prâslea încearcă să impună respect și „se răstește” la Astor, dar nu reușește decât să scoată niște cuvinte peltice, care mai degrabă provoacă râsul. Când se prezintă în fața zmeului se autointitulează „Prâslea sel Voinic și merele de aur”, după numele basmului care l-a făcut celebru (aflăm că îi plăcea să-și spună și Presley, fiindcă i se părea mai nobil). Prâslea pornește spre palat cu zmeul după el. Împăratul urmat de împărăteasă, prințesele, șambelanul iau câte un măr, dar când mușcă, pătesc ceea ce pățise și Astor: duritatea aurului face ca dinții să le sară în toate direcțiile, iar durerea e pe măsură. Din acest punct al acțiunii, întâmplările prin care trece Prâslea nu mai au nimic în comun cu basmul lui Ispirescu. Fiul mai mic al împăratului încearcă să găsească un stomatolog, dar nu află la palat niciun cabinet stomatologic și sfătuit de o babă („Maică, o iei mata pân pādurea de acolo, mergi ce mergi, dai de o gaură în pământ, cobori acolo, faci de trei ori dreapta, de patru ori stânga și mergi așa, cale de vreo patru luni. Dai de o boltă de-argint-viu și dup-aia de o cetate mare. Acolo-i țara zmeilor cu colți. Aia e dentiști dān tatā-n fiu”)⁵, se întoarce cu un zmeu cu colți legat fedeleș. Zmeul pune dinți noi tuturor, apoi se întoarce la casa sa.

Tot în spirit ludic, Cărtărescu folosește suprafața lexică a textului. Umberto Eco utilizează formularea „manifestare liniară”⁶ pentru a numi această suprafață lexică care nu-și circumscrie întotdeauna un conținut, dar poate fi supusă interpretării fonetice și poate declanșa multiple asociații elementare și de natură fono-simbolică: Astfel manifestarea liniară capătă o funcție independentă sau complementară față de recursul la coduri. →

ADELA LUNGU-SCHINDLER

¹ *ibidem*, p. 90.

² *ibidem*, p. 118.

³ *ibidem*, p. 151.

⁴ *ibidem*, p. 106-107.

⁵ *ibidem*, p. 108.

⁶ Cf. Umberto Eco, *op. cit.*, p. 106.

„Nu număra fiecare oră din zi; fă în așa fel încât fiecare oră din zi să conteze.“ (Mark Amend)

Pentru albine fiecare clipă este prețioasă. Ea nu se pierde în deșertăciunea acestei vieți asemenea oamenilor, ci veșnic neobosită nu stă să calculeze clipele, doar le fructifică prin cercetarea amănunțită a plantelor, prin aurul de mult preț ce-l adună din aromele miilor de paradisuri descoperite.

Bun arhitect, albina construiește un important tezaur al fagurilor de ceară.

Înțeleaptă, albina își organizează viața familiei în așa fel încât fiecare individ al coloniei își are rolul său bine definit.

Scriitorii, încercând să pătrundă veșnicia perfectelor insecte, au creionat în operele lor, cu mult respect, admirație și iubire, albina, ea fiind socotită astfel motiv literar.

„Deschide-te naturii ca mugurul luminii, / Și sparge închisoarea îngustului tău trup! / Simțirile să-ți fie albinele grădinii, / Brăzdând în zbor văzuluh cu aurite linii, / Ca soarele să-l piardă în mierea unui stup.“¹

Omul este povățuit de poetul Ion Pillat, un poet îndrăgostit de natură, căci a realizat în pastelurile sale, asemenea lui Vasile Alecsandri, un adevărat calendar în versuri, să învețe să comunice cu natura. Doar prin comuniunea lui cu natura, omul va reuși să se bucure de adevăratul paradis.

„În volumele *Eternități de-o clipă, Amăgiri, Grădina între ziduri*, pare a rătăci printr-o pădure de simboluri, pe care le interpretează într-un mod propriu, deschizând priveliștile drumului lăuntric al începutului său și descoperind luminișul inspirației autohtone.“²

Eliberându-se de tot ceea ce-l leagă de trup, omul e îndrumat de poet să se înalțe spiritual asemenea mugurilor de lumină pentru a crește în natură.

Crescând împreună cu misterul naturii, omul va ajunge la o comuniune atât de profundă cu aceasta încât propriul trup să se metamorfozeze într-un colț din natură, astfel încât simțirile trupului să fie numite metaforic albinele grădinii.

Simțirile omului ce-l călăuzesc pe căi înțelepte pe acesta nu pot să fie denumite mai metaforic decât albine ale grădinii sufletului, fiindcă sunt unicele insecte ale cunoașterii. Albinele, prin zborul lor din floare în floare, cercetează tot ceea ce poate să fie mai pur și mai frumos în univers, tot ceea ce e mai înțelept.

Din moment ce simțirile au devenit albinele grădinii sufletului omenesc, acestea au posibilitatea să transmită în jur fericirea prin băzderea orizontului cu numeroase linii aurii, linii ce te duc spre propria ta miere, o miere ce izvorăște din soarele ființei tale.

Și dacă am învăța să ne ogindim sufletul în ochi și în colțul buzelor, am străluci și noi asemenea luminoaselor albine ce îmblânzesc soarele și florile, căci nimic nu e mai luminos, nici măcar soarele, ca zâmbetul fericirii de pe

chipul unui om: „Un zâmbet e o modalitate necostisitoare de a-ți schimba înfățișarea.“ (Charles George Gordon)

Albinăritul a fost din timpuri străvechi cea mai de preț preocupare a omului. Puțină miere îndulcea viața fiecăruia, indiferent de greutate. Acest lucru îl menționează și Mihail Sadoveanu în romanul *Frații Jderi*: „Rău a fost că nu plouă peste necăjiții din Țara de Jos. N-are să fie bine că plouă prea mult pentru necăjiții din Țara de Sus. Căci *Când se umplu fântânile, / Scad prisăcile și stănilile*. Așa-i cumpăna: dacă se înalță într-o parte se coboară în cealaltă.“³

G. Bacovia, în poezia *Belșug*, odată cu venirea toamnei peste natură, când totul se ofilește treptat, până și eul poetic plânge, numește mierea aducătoare de belșug, așezând-o alături de grâul fără de care omul nu ar mai avea pâinea de fiecare zi și vinul, simbol al euharistiei: „Culori și fum de toamnă, plâns de poet, / Apa e rece, frunzele plouă - / [...] Vinul și mierea, și grâul tot / Le-au strâns pe grabă cine-au putut.“⁴

Albina este, prin urmare, o sfântă insectă, deoarece produsele ei precum mierea sunt așezate pe același pedestal cu pâinea și vinul. Fiind o insectă sfântă, a primit în operele literare statutul de motiv literar.

Atât basmele din literatura română, cât și cele din literatura universală folosesc motivul literar al albinei atunci când eroul principal e nevoit să treacă probele în călătoria lui inițiată care-l vor face vrednic de împărăție și înșurătoare.

Frații Grimm, în basmul *Crăiasa Albinelor*, prezintă istoria a trei feciori de împărat. Doi dintre ei, pornind să-și încerce norocul în lume, duc o viață deșartă, asemenea Fiului risipitor din pildele lui Iisus, nemaiaivând îndrăzneala să se întoarcă la casa părintească. Datorită acestui lucru, fratele mai mic, poreclit de ei Prostilă, căci nu le împărțea mentalitățile, pornește în căutarea lor, îi găsește, le ascultă și de această dată insultele adresate lui și pornesc la drum împreună. În drumul lor, Prostilă salvează de frații săi niște mici vietăți pe care aceștia le-au condamnat la moarte: niște furnici, niște rațe și un roi de albine. Roiul de albine e salvat ultimul, căci el va avea cea mai importantă misiune, de a ajuta personajul pozitiv al basmului, pe Prostilă, să depășească proba finală, a treia la număr și cea mai grea. Această probă consta în identificarea adevăratei domnițe. Într-o încăpere, erau trei domnițe adormite, toate erau identice în ceea ce privește portretul fizic, dar le deosebea un singur lucru, fiecare a gustat ceva dulce înainte de a adormi, una o bucătică de zahăr, alta o ceșcuță de sirop, iar domnița căutată o înghițitură de miere. Crăiasa albinelor, regina roiului salvat de erou, l-a ajutat să depășească această probă, l-a ajutat să găsească prințesa căutată și să risipească vraja în care au fost adânciți cei din acel castel. În final, el se căsătorește cu prințesa salvată, iar frații lui cu celelalte două domnițe: „Prostilă o luă de nevastă pe cea mai tânără și mai frumoasă dintre domnițe și după moartea craiului urcă pe scaunul domnesc. Iar frații lui mai mari socotiră că nici celelalte domnițe nu erau chiar de lepădat, și trăiră cu toții ani mulți, în belșug și fericire.“⁵ →

Pr. ION TURNEA

¹ Pillat, Ion, *Poezii*, Ed. Eminescu, București, 1983, p. 280

² Idem, *Ibidem*, p. 419, Cornelia Pillat

³ Sadoveanu, Mihail, *Frații Jderi*, Ed. Herra, București, 2005, p. 509

⁴ Bacovia, George, *Versuri și proză*, Ed. Albatros, București, 1985, p. 56

⁵ Frații Grimm, *Basme*, ed. Herra, București, 2007, pag. 7

În situația în care a fost pus eroul din basmul scris de Frații Grimm este și eroul lui Ion Creangă, Harap Alb. Harap Alb trebuia pentru a dobândi fata împăratului Roșu să o deosebească de o altă fată crescută din milă împărătească la palat și care era identică în ceea ce privește aspectul fizic cu adevărata prințesă. Și de această dată tot albina este cea care îl scoate din încurcătură: „Atunci Harap-Alb întră, cu albina pe umăr, în odaia unde era împăraul și cu fetele, apoi stă puțin deoparte și începe a se uita când la una, când la alta. Și cum sta el drept ca lumânarea și le privea, cu băgare de samă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea, tresărind, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap-Alb atât i-a trebuit: îndată face câțiva pași spre dânsa, o apucă frumușel de mână și zice împăratului...”¹

Observăm că misiunea albinei în basmele menționate mai sus este aceea de a cunoaște. Prin urmare, omul îi recunoaște acestei micuțe viețuitoare virtutea înțelepciunii, valorificând-o și în operele literare.

Albina, pe lângă virtutea înțelepciunii, mai are și o virtute pe care mulți oameni o uită, aceea a prieteniei și recunoștinței, ajutându-l pe om în situații dificile. Așa se face că în opera literară *Dumbrava minunată* a lui Mihai Sadoveanu, îi este alături fetei nevinovate Lizuca, apărând-o de mama cea vitregă: „Bunicii aveau livadă și albine [...] și-și mlădia glasul-i înalt și cristalin. Când deodată slobozi un țipăt așa de sfâșietor [...] S-au apropiat prea tare de știubeie și albinele s-au repezit la ele. Acum ies fugind pe porțiță. Bat cu mâinile în toate părțile și nu pot scăpa.”²

Tudor Arghezi este un îndrăgostit de lumea micuțelor vietăți, fapt pentru care le dedică multe din scrierile lui.

Printre micile vietăți creionate cu multă măiestrie în opera lui un loc de frunte îl ocupă albina.

Doar un cunoscător al lumii acestor înțelepte insecte putea să prezinte viața lor așa cum a făcut-o Tudor Arghezi. Poetul a prezentat în unele poezii ale sale toate momentele vieții familiei de albine cu măiestria unui apicultor care, pe lângă arta albinăritului, stăpâna foarte bine și arta cuvântului. Cunoștea până și tehnologia creșterii albinelor, știind componentele unui stup: „Strecurat pe urdiniș...”³

În poezia *Paza bună*, scriitorul prezintă pregătirea albinelor pentru o etapă importantă din viața lor, culesul: „S-a întors cercetătoarea / Să le spuie la surori / Că-i deschisă toată floarea / Și câmpia, de cu zori. Și-au plecat aproape toate / La cules cu mii și mii, / Lăsând vorbă la nepoate / Să-ngrijească de copii.”⁴

Alt rol important al albinelor este acela de a se ocupa de creșterea puietului. Cu această misiune se ocupă albinele doici, care sunt lăsate de albinele lucrătoare aflate în febra marelui cules, acasă, în stup, pentru a se ocupa de noile mlădițe.

Doicile fac parte din categoria albinelor lucrătoare mai vârstnice care nu mai participă la cules, ci au misiunea de a se ocupa de stup.

Printre albinele rămase lângă stup, unele au rolul de a-l apăra de mulții dăunători, după cum menționează și poetul Tudor Arghezi în continuarea poeziei: „Căci muscoii și bondarii / Și-alte neamuri de pădure, / Pe șoptite, ca tâlharii, / Umblau mierea să le-o fure./ Însă paza-n stup e bună, / Că târziu, după apus, / Colo jos, sub stupi, la lună, / Ei zăceau cu burta-n sus.”⁵

Dacă din întâmplare un dăunător reușește să treacă de săgețile albinelor însărcinate cu paza este îmbrăcat în ceară

de cele din stup. Acest fapt îl menționează scriitorul Tudor Arghezi și în poezia *Tâlharul pedepsit*. Un șoricel a încercat să prădeze într-o zi stupul cu miere, crezând că el fiind mare și albina mică o să câștige în lupta cu ea: „Nu știuse că nerodul / Va da ochii cu norodul / Și-și pusese-n cap minciuna / Că dă-n stup de câte una. / Roiul, cum de l-a zărit / C-a intrat, l-a copleșit. / Socoteală să-i

mai ceară? / Nu! L-au îmbrăcat cu ceară,”⁶

Poezia *Tâlharul pedepsit* are și o morală: „Nu ajunge, vream să zic, / Să fii mare cu cel mic, / Că puterea se adună / Din toți micii împreună.”⁷ Din învățătura transmisă, fiecare ar trebui să înțeleagă că, oricât de mare și puternic ar fi, să nu se încreadă a rezista unui grup de buni prieteni sau unei familii bine organizate, așa cum este familia de albine, ci mai bine ar încerca să urmeze exemplul acestora.

În poeziile *Iscoda* („De cum s-a ivit lumina, / A ieșit din stup albina, / Să mai vadă isma creată / A-nflorit de dimineată? / Se-ngrijește gospodina / De-nfloarește și sulfina,”⁸) și *Miere și ceară* („Fetele, albinele, / Au furat sulfinele, / Țărâna de soare, / De pe flori ușoare, / Pulberea de lună / De pe mătrăgună...”⁹), Tudor Arghezi laudă hărnicia neobositelor albine.

Albinele sunt personificate în toate poeziile argheziene. Ele, primind trăsături omenești, își desfășoară viața familiei de albine asemenea celor mai înțelepți, bine organizați și harnici oameni.

Tot în poezia *Miere și ceară*, Arghezi surprinde o altă trăsătură a albinelor, neacceptarea altor albine străine în stupul lor, albine ce sunt detectate imediat, datorită simțului lor olfactiv, dar nici a musafirilor nepoțiti ca de exemplu, o pasăre rătăcită și obosită: „Cred că va-ncăpea / Într-un stup și-o stea, / Care a venit / Și s-a rătăcit / Dintr-un roi de sus. / Și care diseară / E miere și ceară.”¹⁰

De această dată, musafirul nepoftit e numit de poet metaforic *stea*, deoarece el se rătăcește dintr-o greșeală în colonia de albine și nu merge intenționat în stup asemenea șoricelului, tâlharului pedepsit sau muștelor și bondarilor.

Foto: **Mircea Pop, „Piatră”**

¹ Creangă, Ion, *Povești, povestiri, amintiri*, Editura Minerva, București, 1980, pag. 136

² Sadoveanu, Mihail, *Dumbrava minunată*, Editura Ion Creangă, București, 1987, pag. 37, 39, 40

³ Arghezi, Tudor, *Versuri și proză*, Ed. Ion Creangă, București, 1985, pag. 8

⁴ Idem, *Ibidem*, pag. 16

⁵ Idem, *Ibidem*, pag. 16

⁶ Idem, *Ibidem*, pag. 8, 9

⁷ Idem, *Ibidem*, pag. 9

⁸ Idem, *Ibidem*, pag. 13

⁹ Idem, *Ibidem*, pag. 17

¹⁰ Arghezi, Tudor, *Versuri și proză*, Ed. Ion Creangă, Buc. 1985, pag. 7, 8

Poezia *Stupul lor*, de Tudor Arghezi, surprinde capacitatea albinelor de a se încălzi în timpul iernii prin ghemul ce-l fac în interiorul stupului și care atinge temperaturi peste 30° C: „Stupul lor de pe vâlcea [...] Prisăcarul le-a uitat / Și-a căzut și peste ele / Iarna [...] Înăuntru însă-n stup / Lucrătoarele sunt treze / Și făcând un singur trup / Nu-ncetează să lucreze.”¹ Ghemul unește albinele într-un singur trup. Ele nu au nicio urmă de egoism asemenea oamenilor, căci lucrează mereu împreună în orice moment al vieții lor: „Căci nici una n-a muncit / Pentru sine, ci-mpreună / Pentru stupul împlinit / Cu felii de miere bună.”²

Înțelepciunea albinei este zugrăvită de Arghezi în poezia *Fetica*: „Ce duh ai și ce putere / Să-mpletești ceara cu miere, / De la floarea din grădină, / Ostenită de albină? [...] Țeși rețeaua din ghioace / De celule-n care pui / Miere dulce și un pui / [...] Ești, pe lumea de sub cer, / Cel mai mare inginer. / Pe-ntunerice, fără să știi, / Ai făcut bijuterii [...] Și, cum știi, muncind, să taci, / Nu te lauzi cu ce faci.”

În versurile poeziei *Fetica*, citate în rândurile de mai sus, scriitorul prezintă istoria muncii albinei, ce începe de la cunoașterea florii din grădină, până la arhitectura fagurilor din interiorul stupului, unde adăpostesc aurul stupului, mierea, și cresc viitoarele albine.

Albina mai este și exemplul modestiei, căci ea este făptura care nu se laudă cu produsele muncii sale, însă este apreciată și mult lăudată de toți.

Prin urmare, albina are toate trăsăturile pozitive care ar trebui îmbrățișate de toți oamenii. Aceste trăsături sunt prezentate cu multă măiestrie de Tudor Arghezi, după cum am arătat în rândurile de mai sus.

Poezia argheziană *Lumină lină*, însă, prezintă albina ca pe făptura care încearcă să-și depășească condiția pentru a-și atinge idealul, *tezaurul de ceară*. Cu această albină, se identifică scriitorul. Din comuniunea lui cu mica viatată, înțelegem cât de mult le admiră, respectă și iubește pe aceste mici vietăți.

Vasile Alecsandri, în poezia *Concertul în luncă*, nu poate concepe armonia, veselia din inima naturii fără prezența micilor vietăți înaripate: „Iată-n urmă și albine aducând în gură miere...”³

Dacă Alecsandri surprinde albina prin veselia naturii plină de viață la început de primăvară, George Coșbuc o prezintă vara, când totul este adormit, datorită arșiței, ea fiind singura care animă totul: „Numai zumzetul de albine, / Fără-ncepere și-adaos, / Curge-ntr-una, parcă vine / Din adâncul firii pline / De răpaos.”⁴

Alexandru Macedonski, în *Rondelul beat de roze*, prezintă parfumul florilor ca un balsam al naturii pe care-l cunoaște și-l gustă albina: „De roze e beată grădina / Cu tot ce se află-mprejur: / E beat și cerescul azur, / Și zâzâie, beată, albina.”⁵

Muncile de primăvară, când totul palpită de viață, sunt zugrăvite de George Topîrceanu în poezia *Rapsodii de primăvară*, prin comparația gospodinelor cu harnicele albine: „Ies gospodinele / Iuți ca albinele.”⁶

Hărnicia albinelor e creionată și de Mihai Eminescu în poemul *Călin (File de poveste)*: „Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur...”⁷

Adrian Păunescu, în poezia *Mila de albine*, aduce polenului laudă. El este cel cules de albine și prefăcut în diferite produse, însă tot el e cel care privește cu milă înaripatele albine ce-și sacrifică toată viața pentru a-l colecta.

Gavriil Stiharul se vede pe el însuși polenul din cuvinte în poezia *Eu sunt polenul din cuvinte*...

Dacă fiecare am fi asemenea polenului la locul de muncă sau în încercarea de a ne atinge idealul ar exista în lume doar oameni împliniți și fericiți.

Otilia Cazimir, o mare iubitoare a micilor vietăți, dă grai naturii prin imaginile auditive create de zumzetul albinelor din zarzări.

Albina este considerată motiv, deoarece prin calitățile ei pozitive dă viață operelor literare, îmbrăcându-le în aroma înțelepciunii.

Astfel ea rătăcește prin infinitele cuvinte ale operelor literare și prin sufletul multor scriitori.

Doar ea, albina, este cea mai admirată și prețuită, insecta primind întâi valoare de mit, fiind prezentă în scrierile vechi conform cărora i se atribuie diferite însușiri legendare; mai târziu ajunge la statutul de motiv literar, fiind prezentă în majoritatea speciilor literare: basme, legende, poezii, poeme, romane; pentru ca să o întâlnim pe urmă și în scrierile religioase.

Dacă privim făptura fragilă a strălucitoarei albine, am putea concluziona că e o insectă neînsemnată ce aduce doar o pată de culoare pe curcubeul infinit al naturii, însă dacă pătrundem în lumea perfecțiunii ei îi vom observa diamantele muncii sale.

Așadar, misterul albinei, esența ei, nu se rezumă doar la fragilitatea făpturii, ci la toată

comoara ce se naște din complexitatea ființei ei, căci „Esența lumânării nu este ceara care lasă urme, ci lumina.” (Antoine de Saint-Exupéry)

Bibliografie:

1. Arghezi, Tudor, *Versuri și proză*, Ed. Ion Creangă, București
2. Alecsandri, Vasile, *Legende și pasteluri*, Ed. Ion Creangă, București, 1982
3. Bacovia, George, *Versuri și proză*, Ed. Albatros, București, 1985
4. Coșbuc, George, *Poezii*, E. Herra, București, 2002
5. Creangă, Ion, *Povești, povestiri, amintiri*, Editura Minerva, București, 1980
6. Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ed. Tineretului, București, 1965
7. Frații Grimm, *Basme*, ed. Herra, București, 2007, pag. 7
8. Macedonski, Alexandru, *Poezii*, Ed. Herra, București, 2002
9. Pillat, Ion, *Poezii*, Ed. Eminescu, București, 1983
10. Sadoveanu, Mihail, *Dumbrava minunată*, Ed. Ion Creangă, București, 1987
11. Sadoveanu, Mihail, *Frații Jderi*, Ed. Herra, București, 2005
12. Topîrceanu, George, *Balade vesele și triste*, Ed. Herra, Buc.

Foto: Mircea Pop, „Coroană”

¹ Idem, *Ibidem*, pag. 17

² Idem, *Ibidem*, pag. 8

³ Alecsandri, Vasile, *Legende și pasteluri*, Ed. Ion Creangă, București, 1982, p.108

⁴ Coșbuc, George, *Poezii*, E. Herra, București, 2002, pag. 79

⁵ Macedonski, Alexandru, *Poezii*, Ed. Herra, București, 2002, pag. 167

⁶ Topîrceanu, George, *Balade vesele și triste*, Ed. Herra, Buc. 2002, pag. 10

⁷ Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ed. Tineretului, București, 1965, pag. 61

DIRECȚIA NOUĂ

ZIUA SCRITORULUI

Ca scriitor, om în toate cele, înainte de toate, nu-ți poți îndeplini misia decât în parte: e greu să construiești câte o casă la fiecare aniversare sau la una mai însemnată, e dificil să naști un copil atât de des, e imposibil să tot sapi atâtea fântâni, dar câte o carte, acolo, în ziua de naștere, cu prietenii, mai merge.

Mi-amintesc de un personaj care povestea cum tot uită el de ziua de naștere a nevestei și-și amintește cu mult mai târziu, după ce a trecut, și ea se supără și tot așteaptă de la un an la altul dar, capacul surpriză al narațiunii este că ultima dată, de ziua ei, el a venit acasă cu un diplomat nou-nouț, pe care și l-a cumpărat, desigur, pentru el, și de-aici (de-atunci) totul e tăcere. În cel mai fericit caz. Dacă vă închipuiți că mai poate fi liniște, pentru că la un pahar nu contează cât este de plin, ci contează picătura care a trecut peste margine. Dar, așa-i cu bărbații: s-a demonstrat științific că ei sunt mai uituci și mai somnoroși; așa sunt ei construiți și...pace.

Dar scriitorul, ambigen, neutru, că e femeie sau bărbat, ține să scrie/ să aibă câte o carte pe care să o sărbătorească de... ziua lui. Până la un punct e un gest frumos în faptul de-a oferi cărțile tale de zilele tale. În afară de întâlnirea literară care se creează, ziua scriitorului, așa cum nu figurează în calendar pentru toți scriitorii, ca zi cu acte, recunoscută și respectată, oferă prilej de opinii, bucurie. Dacă este binevenită ziua unui scriitor, atunci este de așteptat să se numească o zi a scriitorilor, în care să se regăsească toți scriitorii și ziua scriitorului X să devină Ziua Scriitorului Român. De ziua unui scriitor, normal ar fi să fie sărbătoriți toți scriitorii, cu lecturi, cu aprecieri, cu restituiri, reconstituiri. Dacă ținem cont că la astfel de întâlniri vin și alți scriitori, e tocmai un moment fericit ca fiecare să se sărbătorească pe sine, pentru ca dialogul să fie între oameni care scriu, care cunosc aceleași realități, care au aceleași crezuri, mulțumiri/ nemulțumiri. Din discuții, s-ar naște soluții. În sens scriitoricesc.

O zi a scriitorului nu este decernată, recunoscută și sărbătorită de URȘ; nu sunt sărbători nici zilele scriitorilor care nu mai sunt. Printr-o întâmplare fericită, ziua lui Eminescu este și Ziua Culturii Române. Dar mai sunt mari scriitori. Dacă așa-i obiceiul, strategia, să mai creăm/ inventăm zile, pentru cel puțin încă doi, trei scriitori ce merită să fie sărbătoriți la nivel național, de noi, de toți.

E bine că Eminescu e unic, dar nu-i bine că e singur.

Avem fiecare mai multe zile: de naștere, de nume (care au), de scriitor. Ziua de scriitor nu coincide neapărat cu una dintre alte zile. Alegerea zilei pentru vocația de scriitor este în funcție de evenimentul pe care eu, scriitorul, îl inventez, ca să știe lumea că există. Astfel, după ce a scris zece cărți, reține zilele cărților ca zile proprii. Ce ne facem cu scriitorii care au mai multe cărți decât ani? Pentru ei, opțiunea este de-a se hotărâ în ce plan vor să fie: în cel livresc, mai bătrân, sau în cel lumesc, mai tânăr.

Până la timpul când ziua scriitorului va avea o dată anume, ne-o atribuim în funcție de cartea ce urmează să pornească sau o suprapunem cu ziua nașterii. De ce, oare, crede scriitorul, că-i cresc punctele dacă scoate cărțile și le înscrie cu data (fără anul) când a venit și el pe acest pământ?!... Să fie bine de suprapus aceste identități? Nu sunt drumuri diferite? Sau s-ar crede că, având în vedere dublul eveniment, remarcile și criticile vor fi domoale, vârfurile și ascuțitorile se vor toci, atmosfera va fi una familiară, de mulțumire generală, de vorbe frumoase, alese. Nici nu ar fi rău. Lansările reprezintă ele însele sărbători. Nefiind încă citite de cei prezenți, cărțile nu se pot discuta, „cu cărțile pe față”, doar cuvântătorii mai trec, pe alocuri, dincolo de coperte. Luând în calcul circumstanțe atenuante, admitem, de comun acord, că ne-ar aștepta doar opere de căpătâi.

Astfel, amestecul de ziua scriitorului cu ziua cărții lui se confundă și în presă, ca ecou, încât nu poți diferenția cât e laudă

cărții și cât laudă autorului ei. Ce-și spune scriitorul? E ziua mea, oricum îmi invit prietenii, care sunt de aceeași condiție cu mine, le fac cinste, le dau de băut, de mâncat, dar să le dau și de citit. Ce cred ei? Că eu nu mai scriu? Ce cred ei? Că scapă fără să mă citească? Deși, printre invitați pot fi și persoane paralele cu literatura, dar din marea familie a scriitorului. Ziua scriitorului. Câte gânduri nu generează?!...

Ca orice zi, și aceasta e un complex ce trebuie bine plănuț, supravegheat, organizat. Grija la detalii, la eventualele probleme ce s-ar isca, spre dezamăgirea invitaților, spre umbrirea bucuriei de scriitor. Fiind un eveniment monden, la care se întâlnesc și fețe alese, cu funcții înalte, în prezența cărora bietul modesc scriitor se poate simți eclipsat, că n-are costum Armani, parfum Dior, poșetă de nu știu câte sute de euro, odată cu producerea lui, se pierde din intimitatea întâlnirii doar cu scriitori. Extinderea sferei de interes înspre un social colorat aduce o anume pierdere în rândurile celor care se declară „literați” și atât.

Lansările de ziua scriitorului sunt adevărate spectacole. Cu regie, cu actori, cu public, muzică, meniu complet. Ele ar putea fi materie primă pentru un jurnal. Unde personajul principal este scriitorul însuși, cel care și-a dorit mereu să fie un pic și actor și acum are prilejul să fie important, curtat, mângâiat, gratulat, iar el să răspundă cu modestie: „e ceea ce-am scris de curând”, „aceasta-i cartea mea, bună, rea”, „scriu și eu ce pot/ cum pot” sau altele.

Tot ce se-ntâmplă de ziua scriitorului (în centru sau la margini, în capitală sau în provincii) vine să confirme necesitatea unei zile a scriitorului: Ziua Națională a Scriitorului. Acum, piatra fiind aruncată, se vor găsi mulți care să vrea să o scoată. Când să fie această zi? De ziua cui să fie Ziua Scriitorului? Cine va fi alesul? Cine va avea onoarea? Va fi mort, va fi viu? Va fi-n canon, va fi rătăcit? Va fi suficient de mare, de însemnat? Conform obiceiului, avangardist sau nu, de îndată ce este ales cineva/ scos în față, imediat apar denigratorii și defăimătorii de serviciu, cu semne de întrebare, cu poftă de-a minimaliza, de-a inventa povești îndoielnice, de grad doi, rușinoase.

Lucrurile se-ntâmplă (când se-ntâmplă) după firescul lor. Că este/ va fi o zi a scriitorului sau că fiecare scriitor își va sărbători ziua deodată cu cărțile, nu-i nimic dăunător în acest fapt, dacă suntem echilibrați și lăsăm decantarea pe mai târziu. Foarte bine că apar cărți de ziua scriitorului. Numai că să fim atenți la pericolul de-a trimite în lume cărți de-o zi sau de-a ne transforma noi în scriitori de-o zi. Literatura e pentru veșnicie și aceasta nu se poate sărbători în timpul vieții. Cum greu este să facem și diferența dintre scriitor și poet, lucru pe care literatura lumii l-a elucidat. Dar, despre granițele dintre poet și scriitor, despre libertățile lor, în numărul ce va urma.

ELENA M. CÎMPAN

SCENE DIN VIAȚA DE AZI ÎN CULTURA STRĂZII

LECTURĂ UNUI VIDEOCLIP

Trebuie să mărturisim dintru început o oarecare ezitare în alegerea acestei teme, datorată temerii de reacție pe care ar putea-o stârni: „aceasta e subcultură, pseudo-artă comercială, trebuie să ne ocupăm de adevăratele valori culturale ale nației, nu de așa-zisa cultură a străzii”. Totuși, am considerat o provocare înfruntarea chiar a propriilor prejudecăți prin atenția acordată unui gen (hip-hopul) nu prea popular în rândul dascălilor, însă popular în rândul celor cărora ne adresăm zilnic: elevii.

Nu ne-am propus acum argumentarea nici pro, nici contra acestui gen, ci prezentarea unui caz punctual, generat de propria experiență didactică.

La clasa a IX-a, manualul de la Editura Art propune o temă – „Scene din viața de ieri și de azi” – ilustrând-o prin următoarele texte: *Ciocoi vechi și noi*, de Nicolae Filimon, *Repaosul dominical* și *D-ale carnavalului*, de I.L. Caragiale, *Cartea nunții*, de G. Călinescu și un interviu cu dna Zoe Cantacuzino, *Amintiri din ziua a șaptea*. Din simpla enumerare a titlurilor putem întrezări varietatea sub care ni se prezintă „Scenele din viața de ieri” (nota bene!): societatea fanariotă, coruptă, dar plină de culoare orientală, de la începutul secolului al XIX-lea, Bucureștiul bulevardelor centrale, dar și al mahalalelor, cu cheflii și infidelități în amor, așa cum e surprins de Caragiale la sfârșitul aceluiași secol, apoi perioada interbelică, în romanul călinescian, în care atmosfera vetustă a „casei cu molii” este pusă în antiteză cu o nouă generație occidentalizată, un nou București, cu clădiri moderne, pentru ca periplul să se încheie, cronologic, cu interviul în care dna Zoe Cantacuzino evocă atât perioada de aur a propriei copilării și tinereți, în vremea monarhiei, dar și frângerea destinului său și al nației române odată cu instaurarea comunismului.

Minunat, interesant am putea zice (mai mult pentru profesori decât pentru elevi...) însă... unde sunt scenele din viața de azi?

De aceea, le-am propus elevilor, la finalul temei, a unității de învățare, analiza unui videoclip, **Americandream**, pe care, am constatat, ei îl cunoșteau prea bine (memoraseră versurile).

Fără a face o confuzie a valorilor (între textele literare, opere consacrate, cu o valoare estetică incontestabilă pe de o parte, pe de altă parte textul piesei hip-hop propuse, fără pretenții literare, însă purtătoare a unui mesaj ce merită analizat), am încercat astfel o diversificare a materialului didactic, o apropiere de gusturile, mentalitățile, hobby-urile elevilor. (Dacă le cerem lor să facă efortul de a citi cu răbdare, fără prejudecăți, texte literare din secolul al XIX-lea, care nu le mai vorbesc „pe limba lor” despre realități care să-i intereseze, fără personaje cu care să poată empatiza, poate

e fairplay să facem și noi un efort, un pas către generația lor, cu limbajul, preocupările, gusturile aferente, chiar dacă acest „teren” se dovedește alunecos și prea puțin familiar, operabil cu instrumentele clasice ale interpretării de text cu care suntem obișnuiți.)

În plus, chiar natura sincretică a unui videoclip (muzică-text-coregrafie-imagine) servește unui alt deziderat al materiei de clasa a IX-a, de interpretare a textului (literar) în corelație cu alte arte. Una dintre provocările lansate elevilor a fost lectura de imagine, iar videoclipul s-a dovedit destul de ofertant din acest punct de vedere: Ion Iliescu, în postura de președinte, rostind un discurs în originală-i engleză cu accent de Moscova; masa patriarhală, cu ciorbă, în familie, în tipica sufragerie de bloc, dar cu Coca-Cola pe masă; mașini „tunate” printre vile neterminate, pe câmp; panouri publicitare, hipermarketuri, fast-fooduri, un Spice Shop; un bătrân

costumat în Moș Crăciun, căutând ceva recuperabil prin coșul de gunoi stradal; un copil costumat în Spiderman; o căruță, alături de un Mercedes, printre blocurile-ghetou, gri; copii și câini comunitari pe un maidan cu gunoarie; un lift înțesat cu personal corporatist, ca niște clone, având cam aceeași mimică, aceleași haine, aceleași pahare de plastic cu cafea.

Imaginile se succed rapid, ca niște flash-uri, fără a dezvolta vreo temă, fără a o epuiza, ci lansând doar niște întrebări, niște pretexte pentru discuții ulterioare: critica fața de clasa politică incompetentă și, mai ales, critica unor fenomene sociale

postdecembriste: adâncirea discrepanțelor dintre păturile societății, deziluzia postrevoluționară, polarizarea averii în mâinile unei elite extrem de reduse numeric, invers proporțională cu sărăcia extremă a unei categorii numeroase. Corporațiile multinaționale au creat în rândul angajaților români o „cultură” specifică, având un cod vestimentar, comportamental, lingvistic, în timp ce copiii din cartierele-ghetou, lipsiți de un orizont de speranță, se joacă pe maidan alături de câinii vagabonzi, visându-se identificați cu eroii admirați la televizor (Spiderman).

O altă temă centrală a videoclipului pare a fi fenomenul globalizării, al americanizării societății românești, prin abandonarea trăsăturilor de specific național în favoarea celor americane, promovate prin comerț, cu reclamele aferente, mass-media, modele sociale etc. Elemente aparent insignifiante, „nevinovate”, dar plasate astfel încât să fie evidențiate, sugerează acest mesaj: Coca-Cola, restaurante tip fast-food aparținând unor lanțuri multinaționale, copilul în costum de Spiderman.

Un fenomen de aculturație, s-ar spune, numai că acesta presupune preluarea valorilor unei culturi aflate →

IULIANA CRÎNGUȘ

Foto: **Mircea Pop**, „Aspirație”

pe o treaptă de civilizație superioară, în timp ce superioritatea unor produse precum filmele comerciale americane sau fast-foodul este îndoielnică.

Insolită este juxtapunerea unor elemente vizuale ce trimit către realități aparent incompatibile: căruța, simbol al spațiului rural, agrar, printre blocurile gri ale unui cartier-dormitor, simbol al orașului, al industrializării forțate. Nepotrivita alăturare ne amintește de citatul francez, din care numai prima parte e mai cunoscută, conform căruia Bucureștiul este micul Paris, în mijlocul unui mare sat. Amestecul nelămurit, confuz între urban și rural (rămășițe ale civilizației rurale) pare să caracterizeze încă și azi chiar metropolele noastre.

Versurile piesei vin să completeze mesajul imaginilor, să aducă nuanțe noi sau chiar alte teme. Enumerarea insistentă a unor nume de vedete, celebre firme, instituții americane („McDonalds, Michael, Notorious BIG/George Bush, Coca Cola și MTV/Hollywood, Mike Tyson, Irak/11 septembrie, ce dezastru, păcat/FBI, CIA, Hamburger, Hot Dog/Bill Gates, Windows, Microsoft”) întărește mesajul antiglobalizare. Același efect, cu un plus de ironie, îl are folosirea conștientă a unor termeni din jargonul anglo-american, termeni citați în alăturare cu termenii autohtoni pe care vin să îi disloce din vocabular: „Acum nu te mai duci la muncă, te duci la job”. Refrenul este în limba engleză, în concordanță cu titlul piesei și cu mesajul anterior comentat. Un efect voit penibil este obținut prin traducerea literală a unei expresii preferate de etnicii romei: „Die my mother if I lie you”. În schimb, expresia „Is this the life” „nu sună așa bine-n română”, afirmă ironic autorii.

În contrapondere firavă cu enumerarea simbolurilor americane, apar numele unor personaje simbolice pentru spațiul de civilizație românească: „Nadia Comăneci, Țiriac, Ceaușescu/Hagi, Dracula și cam atât știu restu”. Sunt printre puținele nume cu care este asociată România în conștiința „lumii”. Nici urmă de Enescu, Brâncuși, Eminescu, Cioran, Eugen Ionescu, Vuia, Coandă, Ștefan cel Mare ș.a. Se poate citi aici printre rânduri complexul de inferioritate de a aparține unei națiuni mici, prea puțin vizibile la nivel internațional, o arie laterală într-un colț balcanic al Europei: „Undeva-n Balcani suna a manele / Păi mai demult aici era Turcia, măi vere”.

„Frații din FMI” dictează politica economică a țării, vorbim engleza de când ne naștem pentru „a avea un viitor”, televiziunile sunt preocupate exclusiv de raiting, sacrificând cultura, demnitatea, corectitudinea profesională prin promovarea scandalurilor, a vulgarității, a starletelor de carton; mâncăm de la fast-food, apoi mergem la fitness pentru a slăbi – concluzia: „Nu-i bai, oricum totul e invers”, o lume cu susul în jos, illogică, incoerentă.

Toate aceste elemente conturează niște „scene din viața de azi” care înfățișează, cu ironie amară și autoironie, o societate românească alienată, haotică, fragmentată, complexată, deziluzionată, căutându-și salvarea, pseudo-identitatea în copierea unui model străin, impus prin globalizare. Totul este un vis american, de fapt o himeră a fericirii, a autorealizării individului („I can be what I want to be”), însă cu prețul scump al pierderii demnității, identității într-o lume-tăvălug, neiertătoare.

ODĂ VRĂJMAȘULUI MEU

Ție, Antisinele meu, ar trebui să mă-nchin
Mulțumindu-ți că prin ură mă naști
Ce m-aș fi făcut fără tine?
Aș fi îngălbenit vegetal
Spre uitare de sine
Aș fi ruginit mineral
Până-n miezul ruinii
M-aș fi stătut
Ca un ochiu de mâl
Nici apă, nici humă
Și-ncet m-aș fi nenăscut
Ca pruncul în mumă.
Vrăjmaș nesperat
Ce-mi trezești lenevia-ntorcând-o-n oțel de Toledo
Imprevizibil șacal
Ce mă obligi să mă apăr amintindu-mi de mine
Și lustruindu-mi armura și coiful
Pân-ce-mi devin epidermă de bronz
Tu ce mă arăți lumii hidoasă
Tu, ce mă obligi să te contrazic și să devin
Tot mai întreagă, mai luminoasă;
O, Antisinele meu, jumătatea de măr otrăvit a poveștii
Căreia cealaltă-i sunt eu
Ție, Prea Ne Fericit Anticrist, ce te dai drept Mesia
Aproapele meu mai aproape decât mi-a fost cândva
vreun iubit...
Dacă nu te-ar fi iscat vreun duh milostiv
Strajă de veghe timpului meu
Înspre îndârjită nedelăsare
Ar fi trebuit să te născocesc ca pe-o minciună
Și nu se știe dacă aș fi reușit să-ți sculptez mai cu har
Fruntea de câine turbat, ochii de lup hămesit
Barba de țap nădușit de sabat și sufletul de vârcolac.
Ție ar trebui să mă-nchin mulțumindu-ți
Blestem de pedeapsă, contrast întunecat strălucirii mele
Grație ție, tot mai întregi
Ție-ți ridic osana
Cel ce ești ramă neagră privirilor mele de cer!

LUCIA OLARU NENATI

La nici patruzeci de ani împliniți, Daniel Cristea-Enache, prin tot ce a făcut până în prezent (trei volume de critică, trei de interviuri, modalitate foarte eficientă de a se apropia de autori și opere, alte două volume ce țin mai mult de istoria literară, prin care acesta încearcă să descopere cititorilor, cu mijloace esențial diferite, doi autori cu destine diametral distincte: I.D. Sîrbu și Nichita Stănescu) reprezintă o certitudine a noului val de comentatori ai fenomenului literar, o promisiune reconfortantă, un reper dătător de speranțe. Are gust, fler la valoare, o construcție psiho-intelectuală și morală rezistentă la toate intemperii, o impresionantă capacitate la efort, rigoare, o concepție fermă asupra actului critic, o independență atitudinală ce deranjează pe mulți, exprimare limpede și, nu în ultimul rând, un ochi atent și imparțial distribuit asupra tuturor promoțiilor scriitoricești, fără a ține cont de zona de unde provine un scriitor sau de laudele/elogiile revărsate peste bietul autor-victimă a unui lanț al slăbiciunilor (oameni suntem, ce Dumnezeu!) sau a unei reacții admirative prelungite inerțial. Prezentul și trecutul, analistul și vizionarul, geometrul sensibil și artistul îndrăgostit de obiectul investigației se întâlnesc în spațiul reflecției și al unei necesare evaluări estetice.

„Îmi plac mizele mari și foarte mari”

-În diverse ocazii, v-ați exprimat public nemulțumirea față de modul în care arată și funcționează viața noastră literară! În unele cazuri era vorba despre ignorarea, supralicitarea ori sublicitarea unor autori/cărți, în alte cazuri de felul în care e privită Provincia literară dinspre București, dar, mai în toate situațiile, aceste atitudini vizau, fără a generaliza, firește, actul critic în sine, cu abateri regretabile de la principii deontologice elementare. Vreți să comentați această poziție a dvs?

Mulți comentatori, la noi, vorbesc despre principii de actul critic, despre o deontologie critică, despre regulile ce trebuie neapărat respectate în viața noastră literară.

Vatra veche dialog cu

DANIEL CRISTEA-ENACHE

DESPRE ONESTITATE, GUST ȘI VALOARE

Din păcate, puțini respectă ceea ce ni se recomandă ca fiind obligatoriu. Între teorie și practică există, aici, o falie. Știți că există critici (și încă dintre numele respectabile!) care intră pe forumurile revistelor și ale ziarelor folosindu-se de pseudonime și nickname-uri? Știți că un fost important critic literar a ajuns să inventeze identitatea unui profesor provincial pentru a trimite „puncte de vedere” în revista condusă de el însuși? Știți, în sfârșit, că se manifestă un curaj al opiniei la telefon și în conversații particulare și, pe de altă parte, un „curaj” sensibil diminuat în exprimarea unui punct de vedere în scris?

Mă bucur să mă disociez de toate aceste practici maloneste care, pe termen mediu și lung, se vor dovedi nocive pentru cei, deocamdată, serviți de ele. Vine întotdeauna o scadență: și pentru X, și pentru Y, și pentru Z.

-Cele trei cărți de critică (aplicată) apărute până în prezent (*Concert de deschidere*, 2001, *Far West*, 2005 și *Timpuri noi*, 2009) fac parte dintr-un program scriitoricesc viabil, se simte asta! Aveți în vedere, într-un viitor mai îndepărtat, scrierea unei istorii literare? Credeți că acest lucru este o necesitate stringentă pentru o cultură aflată într-o permanentă căutare de sine sau sunteți de părere că asemenea întreprinderi ambițioase nu-și mai

au rostul, cum cred atâția, nemulțumiți de absența ori tratarea trunchiată a operei lor în sintezele apărute în ultimul deceniu?

-Ați sesizat ceea ce încerc să fac. Căci am câteva pariuri personale, foarte dificile. Unul este cel de cronicar. Altul e cel de istoric literar. Volumele mele de cronici nu vor face o Istorie, însă ele pot fi văzute și ca niște jaloane de etapă. Prin scanarea și radiografierea literaturii române contemporane, pe toate palierele de generație și de grupare literară, am deschis un șantier atât de vast, încât mă sperii eu însumi de temeritatea proiectului. Dar nu-mi plac mizele mici. Îmi plac numai mizele mari și foarte mari. Da, intenționez să dau în cincisprezece ani o istorie a literaturii române înțeleasă și interpretată prin modernizările ei. Intervalul fiind uriaș pentru un critic și un istoric responsabil: 1860-2020.

-Aveți o preferință marcată pentru dialog, lucru care se vede și în emisiunile de la TVR Cultural, dar – mai cu seamă – în cele trei tomuri apărute până în prezent. Care a fost personalitatea care v-a tulburat cel mai mult dintre cei intervievați și... din ce motive?

-Îmi e greu să aleg un singur nume. Îngăduiți-mi să selectez trei. În scris, Ileana Mălăncioiu. Gravitate și autenticitate, tensionare a fiecărei fraze. În dialogul verbal, Livius Ciocârlie și Andrei Pleșu. Profunzime, subtilitate și o naturalitate extraordinară.

„Dacă spunem și scriem ce credem, suntem invulnerabili. Invulnerabil nu înseamnă infașibil”

-Înainte de a fi critic și istoric literar, sunteți un mare iubitor de literatură și – îndrăznesc să o spun – de adevăr, unul care trebuie spus cu orice preț! Ați regretat vreodată atitudinea față de un autor, aveți ceva să vă reproșați în ceea ce privește judecățile de valoare pronunțate!? Cât de vulnerabil este un critic în fața timpului neiertător?

-Criticul este vulnerabil numai în măsura în care e necinstit, sub raport profesional. →

**Interviu realizat de
RODICA LĂZĂRESCU și
MIRCEA DINUTZ**

Dacă spunem și scriem ce credem, suntem invulnerabili. Invulnerabil nu înseamnă infailibil. Oricine poate greși: deci și un cronicar literar. Va recunoaște că a greșit, cu aceeași onestitate – dacă o are. În ce mă privește, nu cred că până acum am greșit față de un scriitor. Nu cred că am făcut dintr-un autor oarecare un scriitor mare – și viceversa.

-Dintre toate calitățile pe care trebuie să le aibă – la modul ideal – un comentator/judecător de literatură, numiți-ne doar trei, pe care le considerați esențiale! Cu motivația necesară, dacă se poate!!

-Onestitate, fiindcă în critica literară lucrăm cu judecăți de valoare. 2. Gust, fiindcă în critica literară lucrăm cu judecăți de valoare. 3. Acuitate, fiindcă în critica literară lucrăm cu judecăți de valoare. Mă cam repet, nu?...

„S-a scris foarte mult despre mine, ceea ce mă bucură, indiferent cum sună verdictul unuia sau al altuia”

*-Aveți vreo explicație pentru răceala cu care a fost întâmpinată teza dvs. de doctorat, publicată în 2007, despre viața și opera lui I.D. Sîrbu? Ca să nu mai vorbim de ostilitatea (prea evidentă) a unor colegi față de eseul *Lyrica Magna*, consacrat operei lui Nichita Stănescu, ce-și avea motivația în receptarea nediferențiată valoric a acestuia, de parcă fiecare rând/text semnat de autorul celor **11 elegii** ar fi sacrosanct! Cum comentați? Nu e acesta riscul oricărei canonizări prelungite în timp?*

-Nu mă număr printre autorii care-și comentează (evident, nemulțumiți) receptarea critică. Oricine are dreptul să spună și să scrie *orice* despre o carte a mea. S-a scris foarte mult despre mine, ceea ce mă bucură, indiferent cum sună verdictul unuia sau al altuia. Sunt printre autorii răsfățați de critică și cu destul de mulți cititori. Mărturisesc că acest lucru îmi dă, cum se spune, o vie satisfacție.

-Referitor la autorii din exil, comentați în cărțile dvs. (Paul Goma, Virgil Duda, Dumitru Țepeneag), credeți că și-ar merita locul într-o onestă „scară a valorilor”, fără vreo legătură cu

calitatea lor de disidenți?! Rămâne ceva substanțial din opera lor?

-Cei trei scriitori menționați de dvs. au nu numai anvergură de disidenți (Goma, Țepeneag) și rezistenți (Duda), dar și calitatea reală de scriitori. Unele din creațiile lor epice sunt creații de vârf. *Gherla* lui Goma, *Anchetatorul apatic* a lui Duda, trilogia postrevoluționară a lui Țepeneag... Bineînțeles că rămâne ceva substanțial din opera lor – care, atenție!, încă nu e încheiată.

-De ce scriitorii de astăzi, cu prea puține excepții, au abandonat legăturile trainice de prietenie, solidaritate, în favoarea alianțelor de interese și calculelor meschine? Să fie de vină lumea civilizată-sălbatică în care viețuim cu toții? E mai important să pari decât să fii?

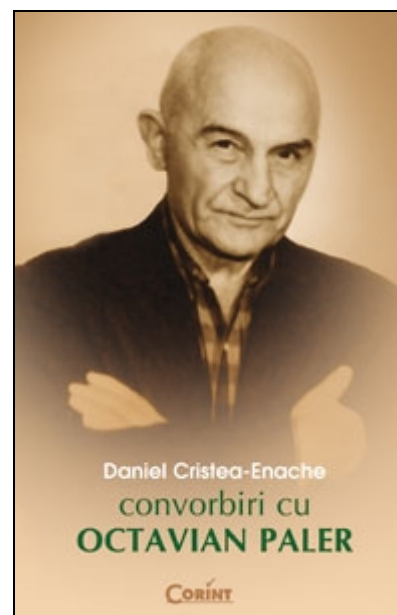
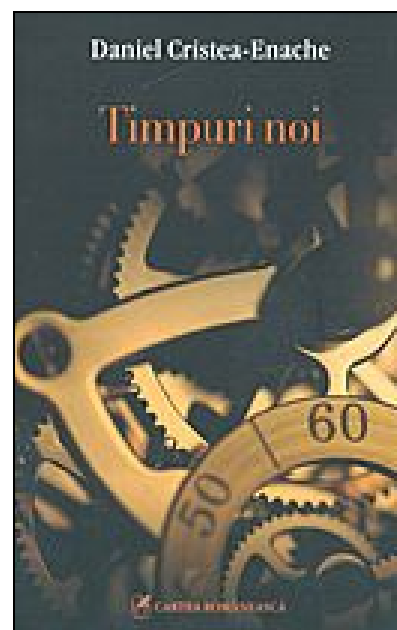
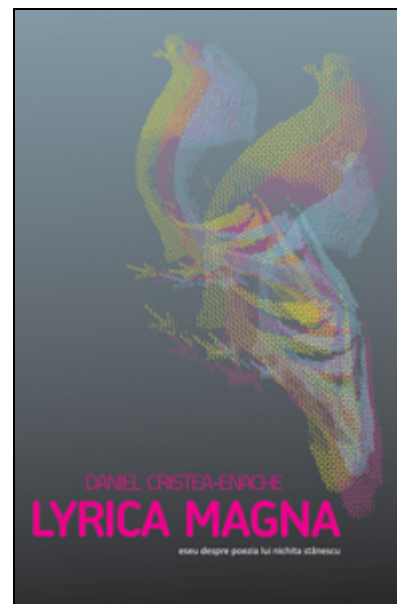
-Eminescu o spunea cu o amară expresivitate: am dușmani calzi și prieteni reci. *Mutatis mutandis*, am experimentat și eu solidaritatea... unilaterală, prietenia neîmpărtășită și legăturile sufletești bune – pentru una dintre părți – numai pentru a-și bifa un interes de moment. M-au păcălit și pe mine unii dintre tinerii anilor din urmă. Pe de altă parte, dacă m-am lăsat păcălit o dată de către un amic, un bun amic, a doua oară nu mi se mai întâmplă. Parol.

„...Nu valorizez nici Centrul fiindcă este Centru, nici Provincia fiindcă e Provincie...”

-Și o ultimă întrebare: cum vedeți raportul dintre Centru și Provincie acum și în perspectivă?

-Nu gândesc în acești termeni și nu valorizez nici Centrul fiindcă este Centru, nici Provincia fiindcă e Provincie. Tocmai am citit o carte foarte bună de poezie a unui autor (născut în 1966) despre care, pur și simplu, n-aveam idee până luna trecută. Se numește Nicolae Avram, trăiește la Bistrița, iar cartea lui se intitulează *Federeii*. Iată că v-am mai răspuns o dată, implicit, la întrebare.

-Nu ne rămâne decât să vă mulțumim și să vă urăm succes în tot ceea ce v-ați propus!

Poemul Phoenix

de Nicolae Băciut

Dacă Poezia (rug sacrificial) și Poetul – pasărea (măiastră) dau arderii sensul stingerii întru lumină și renaștere, așa cum spune *Oda eminesciană* aleasă drept moto al volumului de versuri *Poemul Phoenix*, în același regim dual, diurn-nocturn, ambiguizarea funcționează ca spor de semnificație.

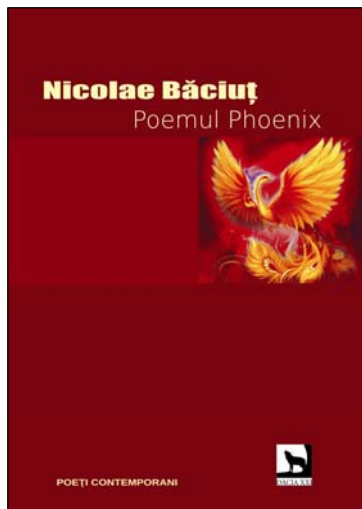
O *ars poetica* (aproape un haiku: esență a poli-semnificării printr-o singură metaforă), care, apoi, poem cu poem, se adâncește, avertizează asupra fragilității clipei de inspirație: „**Poezia** // Lecția/ de/ anatomie/ a unei/ secunde”. Dar în eternitatea acestei clipe speră dintotdeauna Poetul.

Poeemele transfigurează, în proiecție metafizică, stări de spirit, cu celebrarea câte unui moment încărcat de sacralitate (ca nunta de argint), a comuniunii dialogale cu EA și a ideii de cuplu, a germinării-miracol, dar și a ceasului de rugăciune sau a iubirii. O primă lectură se „agață” de asocieri surprinzătoare: „dispari în ape/ te retrage-n pești”; „Trece [...] / jumătatea mea/ de viață, / întregul meu/ de mormânt”; „în închisoarea mea de jucărie –/ restanța unui ger/ din copilărie”; „În orice clipă ești/ până-n cuvânt te îngerești”; „Tu scrii cu mine – / scrii cu umbra mea/ cu sângele din altă viață”... Desigur, semnele acestea de „magie” a verbului și numelui depun mărturie că Nicolae Băciut a rămas credincios poeziei ca artă, poeziei ca „limbă a păsărilor” (măiestre?), în care o anume solemnitate și supunere la ceremonialul scrierii presupun descinderea inițiativă în tărâmul privilegiat al rostirii dintâi, unde Cuvântul creează lume și unde între realitatea lucrurilor și numele lor se iscă un fel de luptă de emancipare de sub convenții.

Starea lirică este, la Nicolae Băciut, una orfică: un fel de neliniște metafizică, de sentiment al rupturii „între lumea bulgărului și lumea ideii”. Sinele scrutează lumea și o oglindește, dar nu atitudinea introspectivă descifrează misterele, ci, în „dialectica întoarcerii”, încercarea neobosită de a *reinstitui prin cuvânt sensul uitat*, cel mai ambiguu, cel mai cuprinzător. Ca o „întoarcere” în afară, într-un sine risipit, dăruit aproape christic. Așadar, Nicolae Băciut aparține familiei alese a melancolicilor – „văzător al invizibilului” cum spunea G. Durand.

La aceasta, refuzul contemplației resemnate și experimentarea continuă a gestului remodelator de lume nu vin neapărat din orgoliu, ci din conștiința unei îndatoriri față de tot ce dă sens vieții. Expresionismul său nu este negația și încercarea de desprindere de real, ci ancorarea în el, „strigătul” nopții interioare, orfice, căutarea echilibrului în formele sacralului (iubirea, nașterea, amurgul...). Poezia se scrie atunci ca limbaj al tainei, ca expresie a unei proiecții onirice sau chiar mitice: „Lasă

mătasea/ să foșnească încet,/ ca toamna ce-așteaptă amuțită/ la geam/ pe scări de fluturi/ tu urcă discret/ până la fructul oprit/ de pe ram” (*Amurg*). Însă realul pare distorsionat de o nouă logică, de noi legi ale determinării și cauzalității: „ea ține timpul în loc/ ca o mare/ fără țarm” (*Poveste târzie de dragoste*); „primăvara e o sită/ -n care iarba-i răstignită” (*Unde sunt?*); „mai rămâi doar tu,/ îngropată-n nu,/ murmurând pe da,/ în genunchi pe-o stea” (*Între*). Și-n această ordine misterioasă, dinamica fenomenelor capătă ritm și sens de ritual aproape liturgic, în expresie incantatorie: „Înc-o vară-n altă vară,/ înc-un eu într-un alt eu,/ înc-o umbră-n/ umbra mea/ ca un val la elizeu,/ ca și cum m-ar lumina,/ ca și cum într-un pustiu/ umbra n-ar avea/ cenușă/ și nici tu nu i-ai mai fi/ serii dintre noi/ o ușă./ Înc-o vară-n altă vară/ Dumnezeu în noi coboară” (*Altă vară*).

Spectacolul de imagini face ca poezia lui Nicolae Băciut să surprindă așteptările cititorului, dar care trăiește, straniu, sentimentul că viziunile acestea i-au trecut pe dinainte ca un *pre-sentiment*, dar nu a găsit cuvintele spre a le în-ființa. Îngerul, șarpele ispitei, umbra, lacrima etc. sunt repere ale acestui univers gândit, trecut în idee cu ambivalențele sale – și acest balans al semnificațiilor „descrie” natura interogativă a poetului și poate chemarea esotericului. Pe de altă parte, nunta, marea, oglinda, ceasul de aer și altele asemenea deschid spații, și ele misterioase, ca într-o lume nedescoperită încă, unde iubirea e o experiență de la început de timp: „Am intrat în oglindă/ ca printr-o ușă larg deschisă –/ erai acolo,/ de neatins,/ ușă de iarbă/ peste care a nins:/ te simțeam strălucind/ în ramă/ echidistantă între mine/ și partea ta de mamă...” (*Rosalinda*). De altfel, ușile sunt semne recurente, deschise ori închise între lumi și vieți, între viață și moarte, între anotimpuri.

Vibrația interioară, ca un semn al exacerbării comuniunii cu Celălalt sau cu Dumnezeu, răzbate în poeme a căror poeticitate conține taina, ascunsul, adâncul, nevăzutul: „Tu scrii cu mine –/ scrii cu umbra mea/ cu sângele din altă viață/ cum scrii cu ploile/ de toamnă/ îmi scrii cu piesele de șah/ dar jocul nu va-ncepe/ niciodată./ Îmi scrii cu anotimpuri/ ce n-au fost/ cu anotimpuri/ dintr-o altă viață/ îmi scrii cu viața mea,/ cu sângele/ schimbărilor la față” (*Schimbarea la față*). Această corespondență cu metafizicul e posibilă doar într-un univers al *semnelor*, în care sinele e o extensie a divinului și ființa trăiește în robia timp-spațiului „întors” (al lui „niciodată-n nicăieri”), iar cuvântul e existentul și vederea lui în același timp: „ca o duminică/ mă-ntorc/ în săptămâna fără patimi,/ cu timp cu tot./ Doar un cuvânt” (*Cu timp cu tot*); „Acum,/ că m-am întors/ din moarte,/ ca dintr-un somn / îndepărtat...” (*Prima artă*)... „O ceață într-o altă ceață”, „Cerurile se întorc în cer”, „Eu sunt

visul altui vis,/ eu sunt moartea altei morți”, „Din undă vine unda”, „s-ar fi născut o lume-n altă lume” și alte multe asemenea descinderi și reîntoarceri rostesc și mai împede aceste corespondențe, intersecții și căutări.

Fantasme sau jocuri verbale (*Terasă*), imagini aproape obsesive ca aceea a nașterii din femeia iubită sau visată sau... (*Doar tu, Să nu uit, Ea devenea* ș.a.), sentimentul adăpostirii într-un „ceva” protector și acela al zidirii într-o Ană ubicuă (*Săptămâna luminată*) sunt câteva „noduri și semne” ale rețelei de imagini în poemele acestui volum. Totuși, **iubirea** pare să fie tema cea mai semnificativă, înțeleasă ca principiu al vaselor comunicante, al transferului de viață și moarte, al identității contrariilor, ca numitor comun și respirație simultană, ca atracție a elementelor după legi paradoxale. Unicitatea („tu ești ce nu este”), sfârșitul de drum („cerul s-a scurs în alt Olimp”; „N-a mai rămas butuc de vie,/ tot dealul parcă a chelit –/ pe sub pământ, o boabă străvezie,/ mai ține dealul neclintit”), dramatica istovire și întoarcerea la esența vieții („tu-mi ești ultima ușă,/ tu-mi ești ultimul pod”; „Rămâne ploaia-n urmă, / restanță dintr-un anotimp,/ restanță dintr-o altă viață,/ cenușa unui somn...”)) fac parte din filosofia existențială dobândită empiric, pentru totdeauna.

Poemul Phoenix e cartea despre transcendent. Despre alt timp și alt spațiu, aflate în prelungirea visului de om și arderii de sine, despre renașterea sa *acolo*, într-o nouă alcătuire, mai pură, desigur. „**În lumini să mă arunc**”...

Volumul acesta mi-a evocat cuvintele lui Borges, care scria undeva (citez din memorie): *când eram tânăr, vroiam să trăiesc într-un oraș mare; când tinerețea mi-a trecut, am vrut să trăiesc într-un oraș mic; acum vreau să trăiesc...*

Ceea ce este, în ciuda aparențelor, mult mai mult – căci e **esența**.

BIANCA OSNAGA

LECȚIA AFORISMULUI

Cea mai inspirată definiție, după părerea mea, a aforismului (pe care o sesizează și o oprește și Alexandru Suciuc în culegerea sa; vezi **Aforisme și Cugetări comentate**, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2011)) aparține lui Lucian Blaga. E aceasta: „Când formulezi un aforism trebuie să-l aduci în situația de a refuza orice adaos. Un aforism trebuie să fie ceva organic, încheiat, ca Biblia”. În aforism Lucian Blaga întrezărea, încă de la începutul lucrării sale teoretice, ceea ce aș numi *forma filosofică* – un orizont adică de așteptare, unul ce ține gândirea și construirea dimpreună. Își îngăduie, în consecință, a profita de aforisme spre a anunța unele înfățișări ale gândului ce nu ar fi încăput în casele riguroase ale sistemului filosofic constituit, luându-și în chipul acesta libertatea de a-l relua pe alte linii, probabil și de a-l reproiecta, de a-l reface.

Aidoma, având adică în vedere aforismul ca orizont filosofic de gândire și construire, se situează în chestiune, fiind un specialist în domeniu, și universitarul brașovean Alexandru Suciuc. Definițiile sale (în elinește *aphorismos* înseamnă definiție) vizează tocmai aspectele teoretice

care constituie teritoriul filosofiei. De la, de exemplu, aceea care surprinde spontaneitatea mentală, fulguranța inteligenței („scânteierea minții”, zice autorul) la enunțurile cuprinzătoare de conținuturi ale gândirii sapiențiale: apărarea moralității, a valorilor umane fundamentale – adevărul, binele, frumosul, sacralul, dreptatea, adăugând însă la acestea și sarcina așazicând activă, lucrătoare a maximei: denunțarea viciului, a pornirilor și pasiunilor meschine, a duhului corupției. Al.Suciuc nu uită apoi să evidențieze apropierea, într-un aforism, a reflecției filosofice de rostirea lirică, de scriitura beletristă. Adică, neslăbind chinga meditației, de multe ori sentențele, maximele nu ne apar, oare, de exemplu, asemenea unui miarabil *haiku* nipon sau ca stihul pătrunzător, memorabil dintr-o pericopă a scripturilor sacre de demult ?

Cugetările din impozantul și eruditul volum al lui Alexandru Suciuc au fost alese, precizează autorul, în temeiul unui principiu al competiției: o competiție, completează el într-o „Pledoarie pentru cugetarea aforistică”, *prin comentarii*. Acestea, așezate de regulă în continuarea citatului, sunt menite să contrapună acestuia un alt înțeles, fie să se distanțeze într-un fel de model; alteori, comentariul doar se va îndoi, să zicem, de aforismul prezentat, îl va redefini sau îl va așeza sub o altă culoare, într-o altă nuanță. Câteodată comentariul „încearcă să pună mai bine în valoare luminile și umbrele” aforismului cu scopul de a-i întări sau slăbi aceluia valențele. Iată câteva exemple concludente, în care comentariul e, cel puțin, egalul maximei, dacă nu cumva o și întrece; frecvent acum comentariul are înfățișarea severă, tăietura precisă a asertării logice. Spune, de pildă, undeva Cilibi Moise: „Strică cineva adevărul prin minciună, îl strică și prin tăcere”, la care Al.Suciuc adaugă: „Nu numai minciuna, ci și eludarea adevărului are un caracter imoral și uneori și ilegal”. Zice undeva Pascal: „Lucrurile sunt adevărate sau false, potrivit cu aspectul în care sunt privite”, comentariul îi răspunde, iată, astfel: „Lucrurile nu sunt adevărate sau false, ci judecățile noastre despre ele pot fi adevărate sau false”. Rostește cândva, îndemnând la învățarea bucuriei, G.Călinescu: „Străduiește-te de a întrece pe alții, dar când ești întrecut, învață a te bucura”, replica de astăzi a lui Alexandru Suciuc e următoarea: „În competiție câștigă atât învingătorul, cât și învinsul”. Și așa mai departe.

Compunerea, structura cărții lui Alexandru Suciuc, o lucrare remarcabilă, e lexicografică, de dicționar – un dicționar de înțelepciuni -, modul de organizare alfabetic, ne încredințează autorul, oferind un instrument de travaliu valoros și util oricărui cititor. Un cititor căruia aforismele împreună cu comentariile îi prilejuiesc „incitarea nesecatei sete de reflecție liberă”; punctele necesare de reper pe drumul gândirii.

A.I.BRUMARU

Micile sirene

Dan Rebreanu (n.15 decembrie 1933, Cluj). După terminarea studiilor la U.B.B.Cluj, a fost profesor de limba și literatura română la Liceul din Sărmașu precum și la Școala Generală din satul Balda, județul Mureș (1961-1969). Din 1970 până în 1986, este redactor la secția de proză a revistei *Tribuna*, iar mai târziu, redactor-șef adjunct la ziarul județean *Făclia* (după decembrie 1989, *Adevărul de Cluj*).

Din 1966, colaborează îndeosebi cu proză scurtă la *Tribuna*, *Steaua*, *Luceafărul*, *România literară*, *Contemporanul*, *Cronica*, *Vatra*. Dan Rebreanu este un prozator a cărui literatură (una echilibrată), urmează tradițiile prozei intelectualiste dintre cele două războaie mondiale. Prima carte de proză, *Dacă vrei să fii bărbat*, 1968, (cincisprezece nuvele și schițe), deși de un nivel peste media vremii, nu s-a bucurat de aprecieri deosebite din partea criticii. Profitând de perioada de deschidere de la mijlocul anilor '60, a reușit să se sustragă comandamentelor ideologice agresive ale vremii. În narațiunile de început, Dan Rebreanu se preocupă în special de personaje, mai mult decât de acțiune, fapt observat de critică: *excelează în caracterele de tineri a căror inocență sau puritate sufletească constituie mize pentru victorii sau eșecuri în medii care-și fac din culpabilitatea colectivă o scuză sau o justificare nemijlocită sau simulată*. (Marian Popa).

Scrișul său oferă pagini de analize psihologice, de gen comportamentist, colorate de un erotism discret. Critica va remarca și povestirile din *Iepurele sub acoperiș* (1973), precum și romanul *Un loc printre voi* (1976), alte două volume: *Împușcătura* (1974) și *Miraj* (1986), rămânând aproape fără ecou. Mai ales ca romancier, el exploatează tehnici moderne, alternând câteva voci, într-un dialog continuu.

După o pauză de aproape două decenii, scriitorul revine spectaculos, dată fiind linia medie pentru care optase până atunci, cu romanul *Domnul singur și femeia nimănui* (2003). E o târzie eliberare de sine, o neașteptată schimbare de perspectivă. Romanul are același aspect comportamentist, numai că evenimentele care îl susțin, inspirate din actualitatea clujeană, sunt altele. Critica sa se întoarce și asupra vremurilor anterevoluționare, viața *femeii nimănui*, povestită de ea însăși, cu exemple de imoralitate a unor potențai. Cartea dă o surprinzătoare deschidere unei opere care părea finită.

Romanul (la a cărui lansare am participat), *Micile sirene*, Ed. Limes, Cluj, 2011, face parte din colecția "Romanul românesc al secolului al XXI-lea", coordonată de Mihai Dragolea, și este un semn că maestrul nu și-a spus ultimul cuvânt! Cartea realizată într-o concepție

originală, se vrea o poveste, una adevărată, alături de cea din basm (adevărat și el...), urmărind drumul unui destin/ al unor destine, pentru că : *Devenită fică a aerului ca efect al neîmplinirii pe plan sentimental, Mica sirenă din basmul lui Andersen își retrăiește aspirațiile, suferința, destinul în multe femei ale zilelor noastre, cărora le dă altă identitate, alte înfățișări, dar le păstrează neîntinate bogăția sufletească, aleanul, năzuințele. Pentru a-și susține teza, povestașul de acum aduce în scenă două bune prietene (Liana și Laura) care își autodisecă avântul inițial, dorințele, eșecul, găsind similitudini și căutând una în cealaltă puterea de a supraviețui, de a nu abandona. Să fie Mica sirenă și un ideal de frumusețe sufletească, de tărie și pentru femeia de azi, adeseori greu lovită? Povestașul vă lasă să trageți singuri concluzia. (coperta a IV-a a cărții).* Cele două femei care își amintesc diverse momente din viața lor, fiind în contact în același timp cu ziua cea de azi prin telefonul mobil care din când în când le întrerupe conversația, se află între două oglinzi *Sirena* din basm, în care se mai regăsesc, și *doamna Coțofan*, o posibilă (a lor) ipostază de vârstă a treia. De menționat că personaj(a) e realizată magistral, la fel cum descrierile unor momente/ evenimente (precum banchetul de la paginile 65-70), demersuri în care Dan Rebreanu reușește pagini memorabile.

Evenimentul editorial s-a derulat într-o atmosferă de familie și aleasă spiritualitate, datorită gazdelor – Librăria clujeană *Book Corner*, autorului și Doamnei sale. Despre carte au vorbit prestigioși reprezentanți ai criticii literare clujene: Ștefan Borbely, Ovidiu Pecican, Mircea Petean, Constantin Cubleşan, iar din partea Librăriei B.C., Valentin Derevlean. S-au rememorat întâmplări cu scriitori; cei mai tineri și-au amintit de anii '70, '80, când elevi fiind la Sărmașu, ori studenți la Cluj, s-au bucurat de ospitalitatea și de sfaturile profesorilor Tamara și Dan Rebreanu. *Povestașul* a spus câteva cuvinte despre relația sa specială cu *Micile sirene*, și desigur despre proiectele de viitor!

IULIAN DĂMĂCUȘ

Scritoare în fața lui Dumnezeu

Mai rar îmi este dat să descopăr un roman mai plin de magie, în desfășurarea evenimentelor, în decantarea mirifică a acțiunii în timp și spațiu, în savoarea cu care ești tentat să întâmpini deznodământul, așa precum este cel al scriitoarei Melania Cuc, "Femeie în fața lui Dumnezeu", apărut în anul 2007 la editura Eikon din Cluj-Napoca.

Incontestabil, autoarea are un har natural de povestitoare. Romanul este o scriere consistentă despre un destin, în care se cultivă un psihologism palpitant al claustrării, reflectând o lume interioară insolită aflată sub imperiul fragilității și incertitudinii, dar atractivă și plină de farmec. Sunt amestecate gânduri, sentimente și aspirații umane, chiar dincolo de masca unei lumi știute, într-o controlată dorință de defulare și sub umbrela unui univers al inducțiilor de o puritate incontestabilă.

Deși unele sensuri pot fi desprinse cu o oarecare dificultate - și asta chiar până aproape de paginile finale ale cărții - nu este nevoie să faci imprudența să uiți ultimele rânduri citite pentru a fi nevoit să le reieși, căci setea de lămurire, foamea de noi înțelesuri te atrage de la sine pentru a revedea pasaje întregi. Cam așa cum mi se mai întâmplă la citirea unei cărți de poezie.

Protagonista romanului, tânăra Dacia Diugan, este o dansatoare celebră care pendulează în voie de la o lume la alta a oniricului. La început o întâlnim într-o ciudată călătorie cu trenul. Este o femeie frumoasă, grațioasă, iar ca artistă cu faimă este și posesoarea celor mai scumpe picioane din lume, asigurate contra unei sume fabuloase.

În plutirea nestingherită a gândurilor ei răvășite, are surpriza să observe că, în stația în care coboară, totul se volatilizează, dispărând ca prin ceață. Era iarnă, zăpada se așternea cu brutalitate peste tot, iar Daciei i se pare că se prăbușește și ea pe pământ odată cu zăpada, nemiarecunoscând nimic în jur, stăpânită de teamă și pătrunsă de vraja unui delir: „Nu mai era nici țipenie de om în tot trenul, apoi nu mai era nici tren și nu era gară pe afară, nici peron cu felinare dincolo de albul zăpezii ce se repezea-n pământ cu furie de câine în turbare” (p.22).(...)

Între paginile volumului de față se află un flash din viața unei femei-artist. Într-un cadru de basm, întâlnim entități distincte, însă dansul este cel care domină, înfățișându-ne arabescuri fantastice. Deși totul în jur o oropsește, eroina este permanent vie prin dansul ei incantatoriu. Dansatoarea de azi seamănă cu dansatoarea de milenii, prin dans putem descifra ceea ce se petrece cu noi și, mai ales, că viața trebuie iubită. În fond, lucrurile se reinventează, capătă sensuri noi și ne îmbogățesc sufletul: “Era piruieta “Dacia Diugan” - o figură de stil, un pas colosal pentru coregrafia planetară

a secolului XX?” (p.142).

O povestire halucinantă, suficient de greu de digerat până spre final. Spațiul este subsumat umbrelor, aflate într-o perpetuă și bizară mișcare, pare lipsit de dimensiuni, suscitând fantasmagoric senzația de prăbușire în abis. Dacia ne invită la feeria dansului, iar farmecul devine intraductibil. De altfel, limbajul corpului joacă și un rol pervers, căci este supus vrajei, dar și unul nonechivoc pentru cei care au răbdare să-i asculte până la capăt destăinuirile: “...caligrafiind cu propriul trup mesaje către oameni...” (p.176).

Alambicarea prin oniric a planurilor ideatice induce riscul ca personajele și faptele să devină disociative. Dar descoperim cu ușurință că, în fond, asta a fost și intenția autoarei, întrucât nu e nimic rău să ermetizezi un pic narațiunea, ba dimpotrivă, sporește misterul și indiscreția, prin sudarea la un fir epic tulburător. În fond,

avem de-a face cu o poveste tulburătoare, de un dramatism generos, ascuns însă unei percepții imediate.

Cu siguranță, citind povestea, devii captiv în propria-ți lectură iar curiozitatea îți va merge într-atât de departe, încât n-o mai poți abandona decât la capăt.

În trenul cu care călătorea inițial, eroina întâlnește o vrăjitoare care, intrând neinvitată în vorbă, îi va ghici în cărțile de tarot. Din amuzament, atunci când este întrebată cu ce se ocupă, ea declară că este scriitoare și-i promite că o va avea în vedere în scrierile sale:

→

PETRE RĂU

„Tu-mi dai hrană trecătoare, eu te fac, în schimb, nemuritoare!” (p.14).

În fond, totul transpare în finalul povestirii: Dacia visa sub agonia trupului ei desfigurat în urma unui accident, Barbă este doctorul care trudește din răpputeri să-i salveze viața, gemenii Petru și Pavel sunt, cel mai probabil, cei doi sfinți „gemeni” din icoana prinsă în peretele de deasupra capului bolnavei.

Condiția umană este pusă la grea încercare, îmbinând marginea de sus a umilinței cu panta reveriei care ține parcă să se substituie individului, să-și facă loc în față cu orice preț. Dacia este seducătoare, fascinantă prin dansul ei sublim, venit parcă din străfunduri de lume. Dar, în loc ca lumea să rămână fascinată de forța ei vitală și de zbuciumul ei interior, dansul acesta devine mult prea obositor pentru cei prea preocupați de grijile cotidiene, care nu-și alocă timp să descopere frumuseți nebănuite. Așa că, seducția nu durează niciodată prea mult, lumea o condamnă și o izolează de îndată ce descoperă lipsa de pricepere și de implicare a omului în celelalte treburi lumesti.

Dacia pare iremediabil îndrăgostită de propria sa imagine. Ea nu se poate abține să-și expună singura plăcere pe care o are, dansul. Naturaletă ei nativă naște dorința de a pluti mereu la suprafață, dar cu apăsarea brutală a eliberării dintr-un legământ. Fiind beneficiara unor grații structurale, dar și posesoarea ideală a unor naivități și impasibilități patologice, ea nu știe să se comporte cu lumea reală și nici să-i respingă tentațiile. La toate acestea, contrapune doar frumusețea și dansul: „*Ea avea ten alb, ochi albaștri și plete negre ce-i creșteau vizibil până îi acoperiră umerii, șira spinării, coapsele, genunchii, trecându-i de călcăie*” (p.236), care se dovedesc a fi prea puțin pentru a contracara răul.

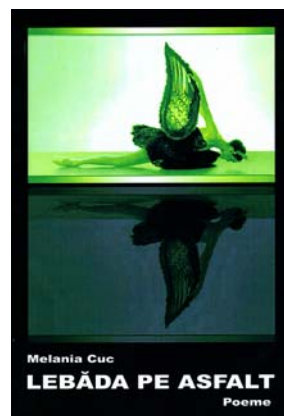
Prin comportamentul brutal și represiv îndreptat împotriva celor firavi și lipsiți de apărare, personajele masculine din carte par de-a dreptul a fi brute, și nu oameni. De-a lungul cărții, descoperim personalități ba egoiste, ba lipsite de sensibilitate și compasiune, de regulă bărbați cu sufletul schimonosit, lipsiți de maniere și de educație aleasă, cu mintea întunecată de dorința obsesivă de a se impune, de a-și demonstra superioritatea și autoritatea asupra firilor mai slabe.

Judecând după titlu și făcând corelația cu subiectul pasionant al cărții, am putea gândi că oamenii, printr-o luptă fantastică cu visul, par a-și găsi sensul propriei existențe abia când se eliberează din vis, când acesta se disipează și dispare în neant.

Romanul este scris într-o manieră în care nu întâlnim aproape deloc metafore complicate, nici subtilități pretențioase sau premise filosofice profunde. Textul în sine conține un control al scrisului asumat de autoare. Scrierea este înbrăcată într-un stil simplu și agreabil, cu o frazare limpede la nivel textual, dând senzația că poartă o singură topică, de regulă una lungă, ici, colo cu adaosuri de întărire, în care sunt scoase în evidență atât expresivitatea artistică cât și puritatea limbajului. Aproape fiecărei fraze i se acordă rang de paragraf, până și dialogurile suportă astfel de consecințe.

O carte vorbește și singură. Paginile ei oglindesc, surprinzător de exact, satisfacția finală. Eu m-am ridicat în picioare doar ca să mărturisesc despre un har inconfundabil.

Erou liric și lebădă de smoală

Noul volum de poeme al Melaniei Cuc, *Lebăda pe asfalt* (Editura Amarol, 2010), ține de o interesantă strategie a creației acestei artiste polivalente ce, după cum remarcă Artur Silvestri (în prezentarea de față a patra a copertii), «impresionează deopotrivă prin diversitate, exuberanță în a se exprima și încredere în steaua ei; această atitudine este neobișnuită la scriitorul român recent, care

își traduce spaima de a nu se putea defini, într-un amestec de îndrăzneală neconținutistică și o privire venită „de sus”...; nimic din acestea în alcătuirea inactuală a Melaniei Cuc, unde ceea ce se creează, într-un fel rapsodic, se aseamănă cu încrederea absentă, fără de nici o clătinare, ce ne impresionează contemplând natura; [...] serie cum respiră».

Metafora-simbol, „lebăda pe asfalt”, din titlu, se „decodifică” deopotrivă în spațiile epicității (fără a cădea în prea multe aridități descriptiviste-jurnaliste ale realităților trăite cotidian de **ensul-protagonist** tulburat, răvășit, agresat etc.) și ale energetismului eroului său liric, sângărând între piroanele ieșite din medaliile modernelor / contemporanelor Golgothe: «Învăț învierea mergând / [...] / Ca o medalie peste care s-a suprapus sufletul» (p. 5); «Crește vremea la sânul meu / Ca puiul de găscă între ruinele / De la Colosseum» (p. 6); «Am fost o cetate cu oameni, / Pâine frântă pe roată» (p. 10); «Păpușile cu genunchi anchilozati / În cutiile frumoase, perfect sigilate. / – Văâând garoafe din hârtie roșie ! / Strigă un telal de-a lungul / Și de-a latul orașului invadat / De grâul ce a germinat direct din colivă» (p. 15); «Roșu-chinezesc crește noaptea / La metrou, la teatru...» (p. 41); «Prin centrul ochiului public / Trece prima lebădă de la balșoi-tetru. / Și-a dezlegat limba / Și nojițele pantofilor de satin roz. / E fericită să mai poată atinge o dată / asfaltul ciuruit de tinerii grauri...» (p. 46) etc.

Lângă **lebăda de smoală**, eroul liric al Melaniei Cuc mai constată că: «nu mai rodește / pironul din lemnul răstignirii» și că «în cimitirul eroilor este răcoare și / miros de vodcă siberiană» (p. 57); mai știe că este mințit de ochiul lentilei chiar și în tot ce spune «Despre noaptea cu pielea umezită / De lacrima privighetorilor de la / Katin» (p. 72), în vreme ce «fulgii cosmici cresc ca nebunii» (p. 82).

Și dacă receptorul privește atent melanian-cuciana eroină lirică din „cușca lupilor lui Decebal”, unde-a intrat («Mamele de îngeri / Îmi fac semne de disperare / Din spațiul natal. / – Cu mine cum rămâne ?! / Întreabă, în timp ce / Eu caut nojița și copacul falnic / de care să îmi spânzur / Frica de deotoate.» – p. 89), are surpriza să descopere că poeta noastră de azi se identifică în lebăda asfaltului, adică în „lebăda neagră”, ce-și rostește cântecul, izbindu-se furtunos de aceleași limite tragice.

Prof. dr. ION PACHIA-TATOMIRESCU

Paradoxuri în roșu și alb

Apariția volumului de sonete al lui Adrian Munteanu (*Orele Tăcerii*, Cluj, Editura Dacia XXI, 2010) e desigur un eveniment literar. Acest al șaselea volum (numai de sonete) al autorului brașovean consfințește, dacă mai era nevoie, valoarea incontestabilă a scrisului său. Câți scriitori de sonete (sau de alte alea) avem destui, slavă Domnului, dar adevărați sonetiști în lirica

noastră sunt puțini: Eminescu, Macedonski, Mihai Codreanu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Radu Cârneli, la care adaug și numele poetului brașovean. (Îi uit, în mod voit, pe Victor Eftimiu și pe alții). Lipsa de creații valoroase în această zonă a poeziei e explicabilă poate și pentru că circulă, în subsidiar și subversiv, ideea că sonetul ar fi o structură lirică perimată. Perimată e doar maculatura care ne asaltează/agasează și ne sufocă zilnic, până la exasperare. Dar Dante, Petrarca, Ronsard, Cervantes, Shakespeare și mulți alții rămân.

S-ar fi convenit să încep prin a descifra simbolistica titlului. Nu o fac. S-ar fi convenit să încep acest articol de întâmpinare critică prin a cita cuvintele de deschidere ale poetului la volumul în discuție, fiindcă sunt neapărat necesare pentru înțelegerea și interpretarea lui. O fac acum: „Aceste 83 de sonete au fost scrise în 69 de zile și adună Teama, Necunoscutul, Răscrucea, Îndoiala, Spaima, Surprinderea, Rugăciunea, Speranța, Dorința, Așteptarea, Panica, Iubirea, Neajutorarea, Chinul, Întrebările, Uimirea, Nedumerirea, Seninătatea, Țipătul, Risipa, Durerea, Credința trăite timp de 10 ore, între două neașteptate și răvășitoare experiențe pe patul de spital. Autorul s-a străduit să dea textelor independență, dar, deopotrivă, le-a alcătuit și trăit în continuitatea desfășurării lor epice.”

Apoi, parcurgând (și am făcut aceasta de mai multe ori, cu crescândă vibrație interioară) cele 83 de sonete, mi s-au întrezărit și limpezit în minte câteva frumoase paradoxuri de care, cred, este guvernat volumul.

Așadar: deși este scris în doar 69 de zile, „*Orele Tăcerii*” este cel mai valoros dintre volumele de sonete ale lui Adrian Munteanu. Poate fi pus alături de alte volume de sonete din lirica noastră, precum „Statui” sau „Cântecul deșertăciunii” ale lui Mihai Codreanu, „Scutul Minervei” al lui Ion Pillat, „Ultimele sonete închipuite...” al lui Vasile Voiculescu. Și în volumul lui Adrian Munteanu întâlnim acea irepresibilă tensiune lirică, menită să zămislească imagini poetice durabile: „*Cei care dorm și își visează steaua/ Vibrărilor pe-ndepărtat ținut/ Nu știu că-n preajmă se topește neaua/ Ce-a domolit cutremure în lut./ A încolțit pe pași vioreaua/ Dar s-anculat îndoliat sub scut.*” („Un pas”).

Apoi: poetul însuși se consideră un „însingurat sonetist”. Nu *însingurat*, ci *unic*. Pe planeta Pământ sunt, bănuim, miliarde de ființe gânditoare. Dar *adevăratele*

ființe gânditoare sunt, prin excelență, niște ființe *însingurate*. *Unice*. Dar *părți dintr-un întreg*. Și Adrian Munteanu este un *însingurat*, un *unic*, dar *parte din întreg*. *Alături de însingurații lumii*.

Și: deși volumul de sonete e, cum s-a exprimat, o monografie a unui moment-limită, a unui moment dramatic, „răvășitor”, din existența poetului, presupunând deci accente pesimiste, dureroase, și țesut pe o vagă canava epică, poezia lui e (tot paradoxal) guvernată de un *optimism* subiacent care, prin acumulare, pregătește finalul: „*Când geamătul își poartă adierea/ Încă domnind biruitor prin spații/ Și cucerind nepăsător ovații/ De la zvâcniri ce mi-au luat puterea,/ Sfîștii din rame nu mai sunt bărbații/ Care să poarte pe silabe mierea./ Se va lăsa peste cuprins tăcerea/ Și din adânc se vor stârni vibrații./ Cu palma mea desprinsă din strânsură/ Ating o mână. Forma ei o știu/ Cu fiecare unică nervură,/ Cu moliciunea fiecărui pliu./ Îi simt căldura, o lipesc de gură./ Și pot deschide ochii-n jur. Sunt viu!*” („Aici”).

Normal ar fi fost deci ca textele poetice să fie din plin și în sens pozitiv tributare unei presupuse estetici a urâtului. Nu, dimpotrivă. Ba, chiar, câmpurile de forță muzicale pe care le organizează și degajă textul poetic sunt augmentate de persistența unor „culori” fundamentale, care domină și impun lirismul funciar al textelor: roșul și albul. Existente în text, cu bună știință sau nu, ele îl personalizează conform unei simbolistici superioare. Astfel, albul, după Kandinsky, „constituie un simbol al unei lumi în care toate culorile, în calitatea lor de proprietăți ale substanțelor materiale, s-au evaporat, (...) acționează asupra sufletului nostru precum liniștea absolută” dar care „nu e totuna cu moartea, ea abundă de posibilități vii.” Albul „e un nimic plin de veselie juvenilă sau, mai bine spus, un nimic de dinaintea oricărei nașteri, a oricărui început”. Iar după „Dicționarul de simboluri” al lui Chevalier și Gheerbrant, albul e „culoarea privilegiată a riturilor prin care se înfăptuiesc mutațiile ființei, potrivit schemei clasice a oricărei inițieri: moartea și renașterea”. Citez: „*Iar lângă mine chipul zânei albe,/ În colț retras, neluminat de focuri,/ Nu schimbă-n vreme cu înaltul locuri,/ Ca să-și anine la ureche salbe./ Îmi spune să mai rabd străine jocuri/ Până se-ntind covoarele de nalbe/ Și va compune-nflăcărare jalbe/ Să nu mă dea pe-un ban tocit, prin trocuri.*” („Sălașul”). Și roșul, culoare ordonatoare a liricii lui Adrian Munteanu din acest volum, are de asemenea forța și intensitatea simbolului esențial. Roșul e, după „Dicționarul” amintit, simbol fundamental al principiului vital, culoarea focului și a sângelui. Roșul deschis e „explosiv, centrifug, diurn, masculin, tonic, îndrumând la acțiune”, pe când roșul închis e „nocturn, feminin, tainic, reprezentând misterul vieții”: „*Lași ochii, ca-ntr-o doară, pe fragila/ Neliniște de fașe-nșăngerate./ E roșu patul. Umbra ce se-abate/ Își poartă-n zorii umiliți idila./ Privești tifonu-mpurpurat și poate/ Gândești la chinul ce mi-a-nvins argila./ Dar îmi zâmbești și îmi arăți abila/ Desprindere din cenușii lăcate./ Nu e nimic pe buzele-ți jilave/ Să-mi înfioare pulsul solitar,/ Dar trec prin timp nedeslușite nave/ Spre stânci uitate de-un vremelnice far./ Să nu ajungă în furtuni epave,/ Răstorn pe punți un șovăielnic zar.*” („Zarul”). Și exemplele ar putea continua, căci întreaga plachetă e, în ciuda momentului-limită pe care îl evocă, o simfonie în roșu și alb. →

FLORIN ȘINDRILARU

Misterul de a fi

Copleșită de percepțiile revelatoare ale momentului, între extaz și agonie, autoarea, ca un poet autentic și cuminte, se substituie veșniciei doar din punctele de vedere generate de impulsurile exterioare dintotdeauna în isonul unui spectacol discret și elegant realizat niciodată din exces de zel al unor chipuri chiar dacă încă neîntâlnite, uitate înainte de se naște: „Mă uit cum cade vara din copaci /Că nu e nime' acolo sus, s-o ție/ Și pețiolul verii se subție/ O șoaptă și se frânge. Tac!” (poezia *Taci*, pag. 29).

O dantelărie reușită, și nu la îndemâna oricui, de aceea de invidiat, a sentimentului uman până dincolo de profunzimile abisale ale ființei, a cotidianului îmbrăcat în odăjdii de cuvinte, șoptite la ceas de taină, a unei filozofii fundamentale descifrată doar de cei care coexistă în lumi paralele, înzestrată de creator cu un curaj, acela de a se privi dimineța și seara în oglinda apei tulburată doar de fâlfâiri de aripe: „O, Salomeea! Ce pusă a fost să dănuiască/cu farmecele ei divine/ la masa-aceea-mpărătească./Și-n dansul ei, să dezvelească înțelesul./ Cum că prin răzbunare,/ Irodiada prefăcu păcatul/ într-unul și mai mare/.” (poezia *Salomeea*, pag. 50).

De unde atâta esență filozofică în poezia Marianeii Floarea, se întreabă orice scriitor de poezie neinițiat în arta de a se regăsi între imagini de suflet, omniprezente în cursa contracronometru, între comun și inefabil, fără să realizeze că înainte de propria-ți umbră, poezia este singura care se poate recunoaște între cuvinte de inimă, tocmai din complementaritatea timpilor prin care autoarea

se regăsește, ca într-un tablou prăfuit într-un ungher, să fie rodul unei ucenicii severe ale gândirii între ”a fi și a nu fi? Niciodată cât timp: „Misterul de a fi singur/doar tu și cuvântul/Cum pururi în tremur /pădurea /ascultă în foșnete vântul.” (poezia *Ars poetica*, pag.18).

Cât se recunoaște ca un creator incurabil, Mariana Floarea, poet în adevăratul sens al cuvântului, refuză să se regăsească printre cei care vor fi singuri de-a pururi printre ai lor: „Cu tine în amintire/ Cum păsări/ perechea își plâng până-n zori,/iar crângu-i jelindă nuntire.”(poezia, *Cu tine*, pag.85).

Conștientă că toată viața suntem tributari vremilor trecute și viitoare, prin ceea ce face, poeta refuză să creadă că nu se va regăsi și în ecoul unui Eu reverberat în amintirea celui ce o așteaptă, căutând-o de dinainte de a se naște.: „Demult,/am pus într-un plic/ o carte./ Pentru cineva de departe./Filele au îngălbenit,/cine trebuia să vină/nu a venit. Dar mult nu mai e/ și o să vină./ Ca o duminică fără sfârșit/ ca o lumină lină./ din lumină.” (poezia *Așteptare*, pag.67).

Dincolo de fascinația culorii, sinceritatea poetului este o iconografie care nu va dezminți niciodată talentul nativ al artistului.

Așa cum Mariana Floarea rămâne o poetă autentică, chiar și *In brațele ceții*, a doua apariție editorială, carte de poeme apărută la *Editura Paralela 45*, în anul 2011, poetul Dan Damaschin, care semnează prefața cărții, merită mii de mulțumiri din partea iubitorilor de poezie pentru curajul de a prezenta atât de plastic, un talent autentic, care, cât de curând îi va depăși pe mulți confrăți de-ai noștri.

ILIE OLARU DELAVULPEȘTI

→ Paradoxuri în roșu și alb (Urmare din pagina 39)

Optimismului subiacent despre care aminteam îi slujește cu credință tendința spre perfecțiune a scriiturii. Poetul este, am putea exprima, un sonetist exemplar, format la școala marilor modele. El cultivă cu predilecție sonetul practicat în lirica italiană și cea spaniolă, endecasilabic, respectând chiar și o altă regulă – aproape uitată – a sonetului amintit, anume nerepetarea, îndeobște, a unui cuvânt (exceptând instrumentele lingvistice) în tot sonetul, ca și cerința de a da finalului poeziei (ultimelor două versuri) un caracter sentențios: „*Simt doar cum umbra care-n taină vine/ Sărută crud incertul timp prezent.*” (Orele tăcerii), sau: „*Se încovoie limbile-n ceasornic/ Ce bate mut în năruite porți.*” („Sub lampă”).

Întreaga plachetă de sonete se dovedește a fi o scriere a unui spirit cult și cultivat, perfect stăpân pe mijloacele actului de creație. El dezvoltă, aparent, o lirică a bolii, a „spitalului”, mai bine zis, volumul înrudindu-se cu versurile Florenței Albu („Denii de spital”), ale lui Florin Mugur („Viața obligatorie”) sau ale lui Aurel Dumitrașcu – neamintind marii prozatori precum Hortensia Papadat-

Bengescu sau Max Blecher, dar lirica similară a lui Adrian Munteanu cultivă îndeosebi contururile, limbajul poetic beneficiază de o viziune voit metaforică, permițând și solicitând largirea orizonturilor și vastitatea interpretării. Și, parcă nimic nefiind lăsat la întâmplare, întreaga structură a volumului se sprijină, ca pe niște coloane de susținere, pe cele 9 sonete intitulate „Vis” și răspândite cvasi-simetric pe întreg cuprinsul volumului. Iar cifra 9 simbolizează (mă folosesc din nou de informațiile oferite de amintitul „Dicționar de simboluri”) „încununarea eforturilor, desăvârșirea unei creații: desăvârșirea desăvârșirii, ordinea în ordine, unitatea în unitate; este un sfârșit și o reîncepere, adică o mutare pe alt plan. Aici se regăsește ideea de naștere nouă și de germinare, precum și cea de moarte, presupunând renașterea.” Perfectă concordanță deci cu mesajul afișat sau implicit al volumului.

Paradoxal sau nu, cel mai „grăbit” volum de sonete al lui Adrian Munteanu este și cel mai bun, mai temeinic organizat. Cu o siguranță a scriiturii în bună tradiție clasică, cu viziune simbolistă și mai ales simbolică, poezia este, prin valoarea pe care o etalează, deasupra curentelor și deasupra timpului, mereu contemporană.

DIMINEAȚA UNUI POET DIN OFICIU

Ioan Barb are o poftă unică de a primi poezia și de a o dăruia. În spatele cuvintelor e o forță pe care nu o înțelege uneori, dar o acceptă. Versurile curg aspre, fulgerate de idei bazate pe valori creștine, de peisajul brut al orașului și al timpului, de întâmplări care au fost și care sunt embleme pentru trecut, de drame vizibile sau invizibile, de trecutul pe care nu-l mai poate recupera. Apare durerea că nu s-a întâmplat ceva extraordinar deși existau toate circumstanțele, se contestă poezia ca semn, din foamea sa de semne, rugăciunea străbate poemul ca o picătură de infinit, energiile sunt pe tarabă printre bătrâni, copii, funcționari, grefiere, vorbele curg pentru că apa curge, pentru că vântul bate și mișcă gândurile oamenilor. Volumul de versuri *Sub via ființei plâng strugurii* (Editura „A.T.U.”, Sibiu-Hermannstadt, 2010) este unul expiator, poetul pendulează între durere și salvare, plânsul e semnul bucuriei, via semnul apartenenței la un popor nevăzut încă, dar care așteaptă dincolo de betoanele cetății, strugurii, ideile care străbat veacul și ființa poetului, o maturizare brutală ce presupune salvarea.

În goana după poezia sa pierdută, Ioan Barb lasă urme, uneori cuvintele sunt prea multe, există preaplinul care se revărsă peste marginile poemului, poetul nu se poate controla până la punctul în care poemul devine ființă singură în lume, autocenzura este de suprafață, le iubește cu o iubire nemărturisită, dar asimilează poemele sale care atârnă la capătul zilei ca firul cu plumb la marginea zidului...

Ochiul efemer, insectele, noaptea, dimineața, dragostea, amintirile, fereastra deschisă a ființei, iubirea dusă de păsări, eroul necesar, istoria unei crime, orașul interzis singurătății, tenișii chinezești, regretul păcatului, a greșelii, orașele acvatice, iată elementele care stau în zidul poemului și-l susțin.

„aștept sub via ființei/aud cum îmi zdrobesc/în teascuri strugurii//boabele albe ochii/ce plâng în vase de cleștar/lacrimă cu lacrimă/aduni acest vin/tămăduind vederea”... (*Sub via ființei plâng strugurii*).

Poemele curg simplu, fără ortografia clasică, poezia devine izvor care echilibrează viața celui care o scrie, el stă la un capăt al zilei, poezia la celălalt capăt, din ambele părți se așteaptă miracolul.

Renunțarea la grafia clasică este un semn de oboseală și de nerăbdare, un impuls care mișcă ideile, poemele încep cu literă mică, continuă fără reguli, mesajul pe care î-l lasă poetul este acesta: toate poemele vin dintr-o scriere unică, ele sunt parte a manuscrisului etern, își asumă continuitatea. Se regăsesc în versuri imagini din lecturile biblice, apoi poetul neagă starea și povestește simplu, aproape enigmatic, încercând să se elibereze de tensiunile vremurilor trecute, viitoare și, mai ales, prezente. Iată, mărturia unui stejar, istoria unei crime spusă de un arbore, văzută prin ochii săi de clorofilă, o sinteză a vremurilor aspre din trecut când viața omului nu

însemna prea mult pentru tortionari, dar însemna totul pentru un stejar care se sensibilizează brusc și începe să sufere precum omul... Paralela om-pom este una luată din Biblie, dar și din poezia lui Nichita Stănescu.

Apoi povestea simplă din copilărie devine motivul rememorării durerii absolute în mod epic, după modelul lui Iov, un personaj modern de data asta. „sunt mort după dulciuri/le ador mă urmărește aroma lor/de la nouă ani/de fapt prima aniversare/când tata mă vizita după ce/divorțase de mama”... (**aniversare cu ciocolată cu lapte și teniși chinezești**).

Dar în magma poemelor stau metafore de fosfor: „a picurat/atât de multă lumină/încât/s-au aburit ferestrele/”; „lasă timpul să-și legene/carul plin cu otavă/”; „îmi era teamă să mă trezesc/să nu cad în ochii tăi”; „noaptea adoarme și ea odată cu tine”; etc.

Dar, alteori, luat de val poetul uită, metaforele cad în facil: „contul meu este parolat cu zâmbetul tău” sau „ca o albină/culeg polenul/de pe fiecare petală”. Poate mai multă răbdare în nașterea poemului, uneori, ar fi mai oportună la Ioan Barb, o coacere a ideii în vie, o strunirea a versului străbătut de energiile zilei.

Volum are și greutatea psalmului, sunt unele poeme care au ceva din rugăciunea celui coplesit de viziuni, de greutate, de trădarea aproapelui, de neputința proprie, de regretele inerente vieții. „în dimineața aceasta când mă rog/gândurile mele ca niște pietre cubice grele/pavează un drum/pe care

umblă desculțe și stinghere/te caută” (**iisus. balsam pentru iertare**).

Interesant că autorul insistă în grafia modernă de parcă arta scrisului s-a topit, este conștient de sfințenia versurilor, dar refuză modestia facilă, de fațadă, formele nu mai contează, ideea se face de carne și doare în clipa supremă a revelației.

Unele titluri de poeme au ceva eclatant, mai presus de versurile poemului, titlul domină, concluzie a suferinței necesare: *femeia ce strălucește în mine este o biserică, mi-am ascuns iubirea într-o pasăre, s-au mutat închisorile în noi, profeții despre strălucirea apasă, dimineața deschide ochii în tine*... Până și cuprinsul volumului, citit pur și simplu, este un poem, voit autorul dă un mesaj despre viziunile sale, despre poezia care l-a îmbolnăvit de frumusețe, nu dorește să se risipească...

Se simte la Ioan Barb creșterea poeziei sale, evoluția versului de la versul de pe trecerea de pietoni, la versul psalm, imaginile se limpezesc, au ceva curat, adânc, *lacrimarium* de Călan și sânge în via nevăzută. Versurile sale prezic ideea finală: „doamne/în noaptea aceasta/am simțit cum ai privit/doar o clipă în mine”.

Volumul este bine regizat are inserat o pagină de manuscris, cuvintele dinamice, devenind poem, ștersături, reveniri, renunțări, idei și trimiteri, durerea nașterii poemului din umărul viei, sunt incluse câteva gânduri despre poezia lui Ioan Barb scrise de Cornel Ungureanu și Ioan Radu Văcărescu, o scurtă biografie la început de carte, cetățeanul Ioan Barb în cetate, evenimente, volume, reviste, potențialul din cuvinte, cartea ca semn...

CONSTANTIN STANCU

CĂRȚILE DORINEI MANU

Precum atâtea alte cărți care trec neobservate, aici și dincolo, aproape și departe, la centru și la margine, pe scara valorilor, și cărțile Dorinei Manu, apărute în 2009, nu s-au bucurat atunci de atenția cuvenită, lăsate poate nu întâmplător să se așeze în timp.

Dorina Manu scrie o poezie care surprinde prin sinceritate față de natura umană și față de cea din decor. Poetă care crește la umbra simbolistilor români, Bacovia și Dimitrie Anghel, Dorina Manu închină versuri în egală măsură trăirilor sufletești – singurătate, dor, așteptare, și frumuseții receptate în toată spendoarea ei – culorile toamnei, macii, păpădia. Poezia Dorinei Manu e roșire simplă, bogată în imagini frumoase, pentru care poeta are ochi să le vadă și talent să le îmbrace în cuvinte potrivite.

Prima carte, „Cutremurați de Labiș”, Editura George Coșbuc, Bistrița, are 12 texte, cu traducere în limbile franceză și engleză. Cartea reprezintă o abordare deosebită, atât pentru poetul „Primelor iubiri”, văzut în ipostaze deja consacrate de Niculae Cârlan sau de Gheorghe Tomozei, cât și pentru propriul mod de spunere artistică, inspirată de biografia lui Labiș, privită subiectiv, metaforic și simbolic, într-o manieră modernă, lirică și epică la un loc. Cele douăsprezece texte, ca niște versete, sunt inversul numărului douăzeci și unu, vârstă la care viața lui Labiș a zburat din spre stele. De altfel, textele Dorinei Manu, scurte, concentrate, revelatoare, se bazează frecvent pe analogii: 12 și 21, căprioară și căprior, așa cum îl numește poeta pe Labiș, pasărea care zvâcnește dintre ramuri, luând cu ea o viață, și pasărea cu colți de oțel, metaforă pentru duritatea tramvaiului ce-i curmă viața fragedă, promițătoare, a poetului.

Douăsprezece versete și tot atâtea zile în care se cântă la capul poeziei, ca-ntr-un ritual antic. De la Ziua Întâi, cea a nașterii ivite între Sf. Andrei și Sf. Nicolae, până la Ziua a douăsprezecea, cea a „păsării cu colț de rubin/ care s-a răzbunat” și a zvâcnit din nou, din pom. De-a lungul imnului adus lui Labiș, pe un ton oarecum solemn, este evocată, în mod original, copilăria poetului („copilul ce se hrănea cu lumina din ogradă și cu vorbele bătrânilor din sat”), sunt amintiți anii de școală petrecuți lângă părinți, este realizat un atent portret al lui Gheorghe Panțăru, un înțelept spre care aleargă Labiș „să-și ia seva, precum zmeul din butoiul plin cu apă vie”. Povestea are darul de a naște povești, pe care Dorina Manu le simte cu fiecare pagină citită și scrisă la rândul ei.

„În poezia mea intri ca într-un sat de munte” îi dă poetei dreptul de-a se apropia de un topos aparte, cu evlavie, cu înțelegere, cu admirație, răsplătind un gest care i-a însuflețit și ei odată sentimentele. Nimic nu-i mai covârșitor decât o poezie care lasă urme în timp. Așa a fost pentru Dorina Manu „Moartea căprioarei” care i-a întunecat copilăria: „Privind înapoi, chiar și acum simt cum mă ard lacrimile copilului asistând la moarte. Am

trăit sub semnul durerii și de-abia acum mi-am găsit cuvintele cu care să-mi eliberez simțirea”.

Dorina Manu reușește cu această lucrare să acopere viața, opera și posteritatea lui Nicolae Labiș. La nivel lexical, câte un cuvânt, folosit fără nicio reținere, amintește de „Florența Moldovei”: „copchil”, „copchiluț”, „vlăjgan”, „ciutură”, „omăt”, „descâlcit” sunt amprente ale unei vorbiri naturale, nesofisticate.

Totuși, în ansamblu, demersul Dorinei Manu este unul eseistic, în care se tocesc poezia, gândul, soarta, credința. Scrierea este una care se lasă ușor tradusă și în alte limbi, ceea ce asigură acces în marele ocean, în literatura lumii.

Cea de-a doua carte, „Eșarfa de fluturi”, apărută la aceeași editură, este mai aproape de conceptul de poezie, în formă clasică, în vers și strofe. „Eșarfa de fluturi” aduce o mângâiere, ca o poezie la gâtul unei vieți, care-și dau una alteia valoare, care împrumută pe rând liniștea și bucuria clipei alături de cei dragi. Titlul este o metaforă neobișnuită, pentru iluziile pe care le purtăm în/ cu noi, pentru idealurile pe

care le atingem și care zboară apoi mai departe, pentru o realitate firavă ce dăinuie în grija pentru celălalt. Cu deosebită dreptate, poeta oferă fiecărui membru al familiei ei, al inimii ei, câte o poezie, ca și cum aceste daruri s-ar găsi sub un brad de Crăciun, chiar dacă „în brad/ atârnă cioburi de glob”, adică semne ale durerii ascunse, ale suferinței.

Dedicațiile Dorinei Manu sunt făcute din inimă, inima fiind principalul barometru al relațiilor cu cei apropiați: „colcăie în inimă cioburi”, „am copt în inimă/ o pâine/ de mălai”.

Pornind spre o cunoaștere de sine, dezvoltările au efect neașteptat: „în mine aud aripi/ o pasăre-a intrat fără să știu” sau „în mine sunt atâtea ziduri” duc cu gândul la ideea de zbor și de sacrificiu. Existența în poezia Dorinei Manu se desăvârșește prin credință: „Doamne,/ noi, aici, pe pământ/ ne jucăm de-a căsuța/ atâtea mame și tați/ și copii!”, prin iubire: „dacă mi-e dor/?/ adică/ întrebi ploaia dacă are picuri/ iarba, dacă îi e sete/ pomul/ dacă își dorește frunza/ lampa, dacă visează la flăcări/ râul, dacă vrea o vale/ inima, de vrea să bată?” și prin (ano) timp: „Între noi s-a născut/ un anotimp” sau „țin să fiu unica haltă/ a drumului” și „naivă, ca un copil întors/ la linia de start”. Poemele trimit spre copii – Codruț, muzicianul, Bebe, actorul, spre bărbat, spre părinți, mama e „chip de femeie frământat în lut”, dar și spre casa părintească, unde „curtea îmi așteaptă pașii/ ca să-ncep a merge iară”.

Trăind din cuvânt și din natură, așa cum spuneam la început, poeta găsește culoarea ca fiind o chiriașă, iar despre anotimpuri crede că „au fost inventate/ doar pentru culori”. Sensibilitate, gingășie, răbdare sunt atribute ale unui creator care mai are multe de spus în domeniul literaturii, care mai are vise de împlinit și, din când în când, ne bucurăm să ni le trimită, sub formă de carte nouă: „îți mai trimit un plic/ cu visul meu”. Avocat, cu darul cuvântului, Dorina Manu se împlinește și prin poezie.

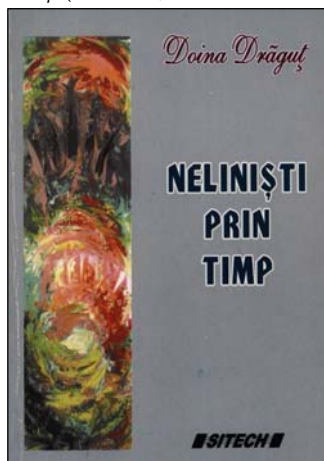
ELENA M. CÎMPAN

Doina Drăguț și odele enciclopedismului

Matematician cu deschideri culturale complexe și cu vădite veleități literare, Doina Drăguț e încă un caz fericit (și nu mă refer aici la cazul Dan Barbilian, ci la cele de genul lui Marcel Chirnoagă, de genul Victoriței Duțu sau al lui Florentin Smarandache) care ne descoperă lumea de pe soclul spiritului științelor exacte la confluența lor cu artele și de ce nu și cu cotidianul, lucru pe care, în fond, îl face și autoarea recentelor *Neliniști prin timp* (Ed. Sitech, Craiova, 2010). Ea însăși debutantă cu un volum de poezii (*Ceasuri de îndoeli*; Ed. Spirit Românesc, Craiova, 1994), căruia i-au urmat alte trei volume de versuri (*Detășare într-un spațiu dens*, Ed. Spirit Românesc, Craiova, 1995; *Spațiul din neliniști*, Ed. Scribul, Slatina, 1998; *Ochiul de lumină*, Ed. Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2000), urmate de experiențele eseului (*Arabescuri*, Ed. Spirit Românesc, Craiova, 1995) sau de cele ale romanului (*Suferințele unui redactor*, Ed. Alma, Craiova, 2006), Doina Drăguț trece de la frumusețea rece a logaritmului la funcțiile estetice ale rostirii. Jurnalist atent la evenimentul cultural, Doina Drăguț nu numai că își informează cititorii prin știrea de ziar, ci intră în adâncul prilejului cu aceeași dezinvoltură indiferent dacă este vorba despre cronică plastică, cronică literară ori chiar eseuri urmând crezul că *lucrurile cu adevărat esențiale sunt lucrurile simple*. De la simpla relatare a evenimentului cultural (*Atmosferă plină de lumină și căldură, Grup 6+1, Înfrumusețare și imobilare*), plasată în finalul lucrării, încerc să parcurg drumul invers spre judecata de valoare din *Lumină și sensuri confuze, Compoziții cu implicații existențiale* și mai ales din *Viziune realist-mistică* (despre o expoziție a graficianului Stan Done), *Îmbinare între mitic și real* (o expoziție a lui Marcel Chirnoagă, matematician de formație), *o îndrăzneală și o asumare fantastică, un risc și totodată o ocazie fericită* pentru cronicar de a privi, a înțelege și a judeca lumea plurivalentă a artei plastice prin știința proporțiilor, a ritmurilor și a efectelor cromatice. Cronicar cultural la fel de atent, caz mai rar întâlnit în presa locală unde adeseori diletantismul scăpat de sub control face carieră, Doina Drăguț este o autoritate prin propriul exercițiu literar, manifestat liber și competent și în cel de al III-lea capitol, intitulat *Recenzii, cronici literare*. Uimită de farmecul zicerii, autoarea cronicilor se exprimă adesea în citat (singurul în măsură să se argumenteze), însă judecă într-un sistem axiologic perfect vertical: „Cu stelele la plug înhămate, prințul Eugen Caraghiaur (...), brăzdează cerul și-l însămânțează cu vise descătuse de limitele firii” (*Meteorologii*, Ed. Mileniul Trei, Deva, 1990 nn). În *asimetria/universului* – continuă cronică- se ascunde fața/ nevăzutului, o asimetrie nu matematică, ci una ca imperfecțiune a tuturor existențelor, o imperfecțiune ce ascunde ceea ce este perfect și perfect este doar ceea ce nu există...” (p.87). Doina Drăguț trece, în căutarea permanenței, și asupra cărții de debut: *Blesteme*, de Nicolae Bălașa, *Invitație la vis*, a Mădălinei Maroga, *Întâlnire în alb*, a Danielei Luca etc. În general, *recenziile și cronicile literare* sunt scurte, din motive de spațiu, nu și superficiale, din rațiuni deontologice, însă am certitudinea că autoarea nu a scris despre tot ce a ajuns pe masa redacției și ea știe să se scutească de o astfel de suspiciune tocmai punctând lucrurile originale și promisiunile lor de durabilitate, nu de durată (*Cântări iubirii*, a poetului moldovean Eugen Enea Caraghiaur, *Toată suflarea să laude pe Domnul*, pricesnele preotului-profesor Alexie Buzera etc.). Inclus în același capitol, nici volumul *Foișor în Heliopolis* al cunoscutului poet și eseist Zenovie Cârlușea, scris în *dulcele grai cronicăresc*, care amintește de străvechile imnuri indo-persane

închinare Aurorei, nu primește mai mult spațiu fiindcă Doina Drăguț știe să-și invite cititorul la a descoperi singur cartea. Reeditățile, trecute o dată prin judecata vremii, nu ușurează cu nimic recenzia, ci cheamă la identificarea argumentului care a reclamat readucerea în actualitate a unor perenități culturale, așa cum este cazul generalului Nicolae Portocală cu lucrarea sa *Marile civilizații ale traco-geților* (Ed. Obiectiv, Craiova, 2006), a cărei prefață este semnată de Doina Drăguț. E adevărat că lucrarea, reluată după 70 de ani, oferă suficient material cât să scrii o prefață, însă Doina Drăguț nu se limitează la a sintetiza aspecte de senzație din prezentarea celor șapte minuni ale lumii antice, ci

insistă cu propriul interes de cititor avizat pe acele date care îi pun probleme matematicianului: *Pătratul, cu latura de 123 m, pe care foșneau Grădinile, era susținut de 1524 de stâlpi, dintre care cel mai înalt avea 23,10 m. Înălțimea maximă era de 77 m* (p.79), altceva decât însemnările călătoriei lui Dinicu Golescu. Simțul acut, matematic, al esenței se concentrează în concluzie: *Ceea ce nu se știe este secretul dăinuirii acesteia* (Piramida lui Keops, n.n.). *S-a constatat că egiptenii cunoșteau „numărul de aur” (raportul dintre apotemă și înălțimea piramidei; valoare: 1,618) și valoarea lui π (3,14) cu două mii de ani înaintea grecilor; ei operau cu așa-zisul „triunghi al lui Pitagora”* (p.86). Ori lucrurile acestea l-au făcut pe un scriitor arab, după cum reține autoarea, să observe că *pe pământ toate lucrurile se tem de timp, dar timpul se teme de piramide* (ibidem). Și abia acum

ajungem la primul capitol, *Articole, eseuri*, unde se pare că Doina Drăguț își justifică întrutotul titlul cărții sale, *Neliniști prin timp*. O primă neliniște vine dinspre efigia imperturbabilă a lui Eminescu, deși detractorii lui de ieri și de azi sunt neantizați de celebrul vers al lui Sorescu, citat la locul potrivit: *Trebuiau să poarte un nume: Eminescu*. După ce se aduce un elogiu (încă unul) lui Brâncuși, al cărui atelier parizian devenise la un moment dat mai atractiv decât celebrul Turn Eiffel, Doina Drăguț rememorează câteva momente din biografia lui Argezi printre care și nemeritarea lui ostracizare din anii comunismului românesc timpuriu, epocă de proletariat cultural care își pune amprenta și pe *traiectoria lui George Călinescu* și care ne lasă fără un Eliade după ce presimțise austeritatea culturală stalinist-sovietică din calea căreia se refugiază numeroase alte valori ale artelor și culturii românești. Și cu toate insistențele pe zona culturală atât de fertilă a Olteniei, Doina Drăguț nu se liniștește nici aducând în discuție celebrul caz al celui Homer argentinian, Jorge Luis Borges, care se consola cu gândul la celebrul Premiu Nobel că poate Academia din Stockholm îl socotea prea tânăr încă pentru această onoare, chiar și la cei peste 80 de ani ai săi. Confesiunea se făcea într-un dialog cu Marin Sorescu, și el în atenția amintitei academii, dar la propunerea românilor din diaspora, nu a celor din țară. Adevărate ode ale enciclopedismului cultural, eseurile Doinei Drăguț își declină neliniștile de la Craiova până la Paris și până dincolo de Ocean cu Ernest Hemingway, cu Denis de Rougemont, cu gândul la *vikingi și Nobel-ii lor*, la *soarta capodoperelor*, ne întoarce în istorie până la *Regele Alfred cel Mare și harpa lui*, la *pseudoecumenismul unei noi releigii, Baha’I*, la *Marele zid chinezesc*, la moștenirea lui Henry Ford, la *Zidul Plângerii* – ultimele vestigii ale celui de al Doilea Templu, la *Secretele Vaticanului*, la *Arta arabescului*, după care ne readuce la gloria aproape bicentenară a craioveanului *Colegiu Național Carol I*, vizavi de realitatea crudă de pe la 1918 a *Diplomelor de vânzare*, de la o universitate din Debrețin, pe care le pomenea în glumă la Cluj acad. C. Daicoviciu, dar care au ajuns o jalnică realitate în învățământul românesc de astăzi - încă un prilej de *Neliniști prin timp* pentru jurnalistul și omul de rafinată cultură Doina Drăguț.

IULIAN CHIVU

O ALTĂ PREȚIOASĂ CONTRIBUȚIE LINGVISTICĂ A LUI MIHAI VINEREANU

Nostratic roots in romanian language – Rădăcini nostratice în limba română, de Mihai Vinereanu (București, S.C. Alcor Edimpex S.R.L., 2010) este noua carte a cercetătorului român stabilit în America.

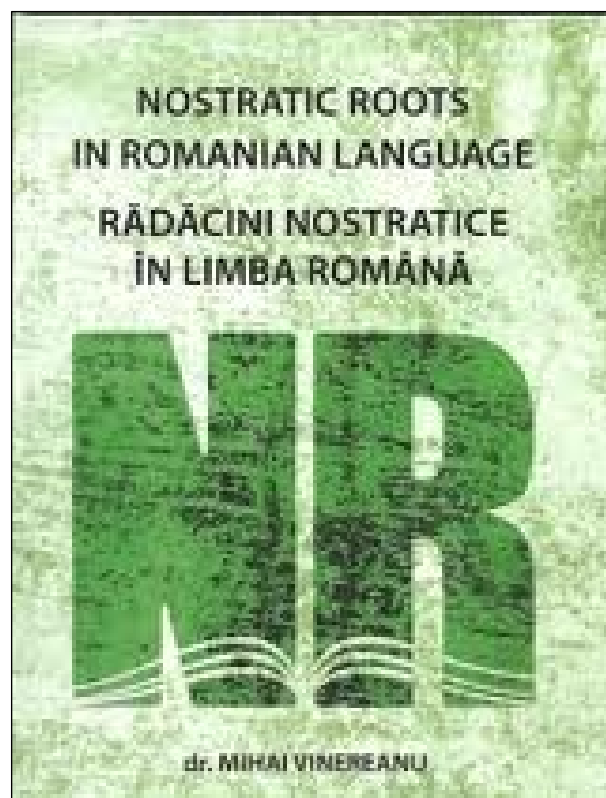
Cuvântul acesta barbar din titlu, „nostratic”, venit din latinescul *nostris* – ai noștri, nu-mi sună deloc familiar și nici ademenitor. Efortul doctorului în lingvistică materializat printr-o carte bilingvă, de peste 140 de pagini format A4 merită însă consemnat.

Citez din *Introducere*: *limba nostratică a început să se dezintegreze încă din spațiul inițial [Africa], cu cca 17000-18000 de ani în urmă (...) în perioada pre-neolitică (...).*

Din macro-familia Nostratică fac parte familia **indo-europeană** (greaca, illira, traco-daca, frigiana, sanskrita, iraniana, limbile celtice, baltice, italice, germanice, slave, armeană etc.), familia **afroasiatică** (akadiana, egipteană, copta, aramaica, ebraica feniciană, araba, asiriană, berberă, etiopiană, sudaneză etc.), familia **kartveliană** (caucazienele de sud, georgiana, mingreliană, svan și zan), familia **uralică** (maghiara finlandeză, estoniană etc.) familia **altaică** (mongola, turca azera, tătara etc.), familia **dravidiană** (tamil, kannada, malayala etc.) și **sumeriana**, care reprezintă o familie aparte. În afara familiei nostratice rămân toate celelalte limbi, cum ar fi familiile de limbi **amer-indiene**, **africane**, **australienne**, **polineziene**, **sino-tibetane**, iar pe continentul european mai supraviețuiesc **basca** și **caucazienele de nord**. (...) (pp. 5-6).

Punctuația și ortografia (autorul scrie, după moda nouă, cu „ă” median, dar cu „sânt”, încurcă „or” cu „ori”, iar ghilimelele sînt peste tot englezești, inclusiv în varianta românească a textului!) mă contrariază și le taxează ca atare*. De asemenea, e greșit dar foarte des folosită, din păcate, expresia „pe de altă parte” cu sensul „în plus”, „pe lângă aceasta”, „în altă ordine de idei”.

Ca ideatică, noua contribuție lingvistică e remarcabilă însă. După trecerea în revistă a teoriilor despre limbile „nostratice” (Illič-Svityč – 1965, Dolgopolski, Allan R. Bomhard, John C. Kerns – 1994, Julius Pokorny etc.), se face o prezentare a altor idei: Marija Gimbutas (*vechii locuitori ai Europei erau ne-indo-europeni și, cu timpul, au fost asimilați de triburile războinice aparținând Culturii Kurganelor*), Colin Renfrew (1988: *limbile indo-europene s-au răspândit pornind de undeva din Asia Mică* – p. 7), W. H. Goodenough (1970: *Cultura Kurganelor este o prelungire a Culturii Cucuteni-Tripolije* – p. 7). În fine, autorul își citează considerațiile lingvistice din *Dicționarul Etimologic al Limbii Române* (București, Editura Alcor Edimpex SRL, 2008) – pe care am primit-o cu satisfacție la vremea cuvenită. Nici seria de cuvinte cu rădăcini nostratice – peste 600 de rădăcini numără el – cu 216 rădăcini lexicale românești, unele dintre acestea fără corespondent în latină, nu mi se pare dubioasă, căci îmi confirmă mai vechile convingeri: latinitatea limbii române e o invenție fără fundamentare științifică, întrucât traco-daca e sursa adevărată a limbii noastre.

O discuție aridă, cu privire la prezența laringalelor în proto-indo-europeană încheie prefața cărții: laringala din românescul a **hămesi**, precum și din albanezul **hamës** „lacom mîncău”, provine dintr-o laringală proto-nostratică ***h**. (...) Datele din limba română sînt destul de evidente. Analizîndu-le cu atenție, se poate conchide că proto-indo-europeana a avut atît velara surdă aspirată ***kh**, cît și laringala ***h**. Ambele apar în română ca **h** (pp. 12-13).

Din spectaculosul index de cuvinte românești care păstrează „rădăcini nostratice” și, prin urmare, nu au alte etimoane, cum au considerat pînă deunăzi lingviștii, după ciudatul principiu că limba română ar fi una de strînsură, alcătuită adică dintr-un conglomerat de împrumuturi, reproduc: *acum, alb, amar, a ameți, apă, a apăra, a ara, argint, Bărăgan, bătrîn, a bea, băutură, burtă, cămașă, cătană, a cînta, ce, cerc, Dunăre, a fi, ființă, frică, inimă, a iubi, înainte, a înghiți, jar, labă, lumină, lună, mamă, mare* (substantivul și adjectivul), *a munci, moară, a mulge, munte, a muri, nană, nas, mie, mine..., noi, nouă..., oaie, ogor, mal, picior, a simți, tată, tare, a trăi, a trage, tu, tine..., țară, a uda, val, viță, vorbă, a zîmbi* etc. (cf. pp.134-137).

Mă înclin dinaintea răbdării și a acribiei acestui neobosit românist și adresez tuturor colegilor filologi, profesori de limba română, de istorie etc. să-și procure grabnic această contribuție valoroasă la clarificarea prea îndelungatelor lacune din lingvistica românească încremenită, vai, în teoriile deceniilor șase-șapte ale secolului al XX-lea.

MIHAI FLOAREA

Notă

*Redacția se delimitează de părerile autorului referitoare la punctuație și ortografie, dar i le respectă și, ca atare, transcrie textul așa cum l-a conceput dl Floarea.

Tratamente pentru inimă

Editura Studis din Vatra Dornei propune întâlnirea cu șase poeți în antologia „Tratamente pentru inimă”. Bistrițeanul Liviu Ioan Mureșan este prezent în volum cu o serie de poezii adunate sub genericul „Să fim rezonabili”. O poezie a căutării sensurilor vieții, în care „vom pași pe iarbă și pietre”. Așa cum ne-a obișnuit, Liviu Ioan Mureșan rămâne în același stil al apocalipsei: „Azi cerul a fost negru, mai negru decât la naștere”. Într-un oraș al poeziilor se caută noi modalități de abordare a riturilor și miturilor, astfel încât: „Cenușăreasa umblă liberă pe străzi/ cu un picior desculț/ pentru căutătorii de urme”. Dragostea capătă chipuri nebănuite, fiind prezentă în cele mai diverse situații.

O revoluție a cuvintelor găsim și la Teodor Dume – „A iubi înseamnă a trăi înăuntrul celuiilalt”. Atunci când viața „se agită să iasă ca lumina”, versul se precipită – „în toată graba asta, doar eu și Ana” într-o așteptare clipelor eterne: „Închid ochii și respir/ din plămâni ies aripi”. Dorind o întâlnire prin tunelul timpului cu copilăria, Teodor Dume observă cum „fluturile s-a întors și/ privește înspre mine”. Adică, sufletul se înalță spre bucuria literelor.

„Poemele din dreptul inimii”, semnate de Otilia Ardeleanu, sunt adevărate pasteluri post-moderne în care natura este părtașă la bucuria eroinei: „Când treci pe la mine/ flori de cireș/ deschid/ inimi/ reverberază/ gândurile/ gândul”. Când zumzetul stăruitor te ademenește în brațe, salvarea vine din cuvinte: „Citește cu mine umezindu-și buze/

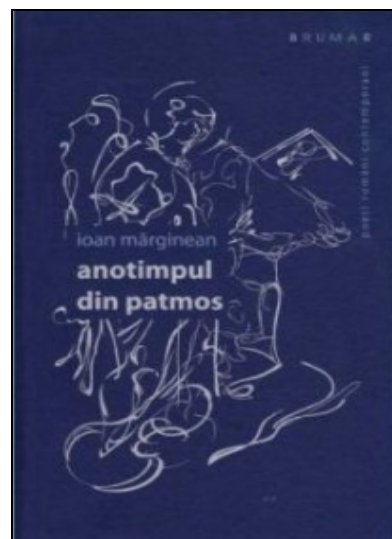
cântă, dansează”. Aproximarea de cele sfinte o face pe poetă să vadă icoana nemuririi: „Sfioasă ca o marie/ în care se pogoară/ lumina stelei/ sfinte”. „Chiar și marea/ se frige la limbă” într-o așteptare iubirii: „Să iubesc/ să iubesc până nu/ se va închide poarta”. O poezie în care „cu ochii însăși de cer/ inimile bat aripi de fluturi”. Alexandru Gheție își grupează poeziile sub titlul „Tipa care colorează iarba”, fiind în căutarea nuanțelor vesele prin opoziția dintre alb și negru: „Am căutat să fug de lumină, de răul/ care i se târăște prin sine, de claritatea/ din spatele ei”, adică albul devine negru, iar puritatea se emană din întuneric într-o așteptare clarității. În căutarea lumii, poetul găsește „nimic și o bucată zdravănă de/ fericire”. Este momentul în care „am învățat să mă iubesc sincer/ ca pe ultimul om care trăiește/ pe dunga asta aglomerată dintre/ viață și moarte”. Vali Slavu vine cu un „Debut inimos”. Registrul este unul al tonurilor calde: „E 9 dimineața/ o dimineață nouă”. Atunci când visul este pe muchia morții, poetul caută „prietenii de suflet/ suflet de prieten/ într-o alinare”, versuri în care „ziua se stinge alene/ umbre de aripi/ se preling peste umbra copacului/ noaptea coboară în rămurii”. O poezie în care este desenată iubirea în dreptul inimii.

„Când nu mai este timp pentru iubire” Ioan Barb vine cu fardurile menite să mascheze suferința, timpul rotunjindu-se în ochii cu lumină cenușie: „lua inima ta din scrumieră/ o scutura de scrum, trăgea un fum/ și flirta”. Când iubești „miroase a levănțică/ cerul își potrivește/ cămașă nouă de trandafiri/ coboară/ ca o fecioară/ în inima ta”. Viața este văzută ca un bulgăre de iubire „rostit sub pașii/ pe care au nins/ cuvintele ce nu s-au spus”. Cuvintele meșteșugite sunt un reper într-o așteptare paradisiului: „În floarea gutui în mai/ rupeau aerul florile albe/ ca niște fluturi mari/ pierduți în ochii tăi”.

Antologia conturează personalitatea a șase poeți ai generației actuale într-un schimb post-modern de gânduri, versuri care, așezate liniștite, așteaptă ochiul cititorului.

MENUȚ MAXIMINIAN

Poezia din Patmos

Poetul Ioan Mărginean, originar din județul Bistrița-Năsăud, de la Măluț, preot în județul Cluj, propune, la Editura Brumar, întâlnirea cu poezia apocaliptică în cadrul volumului „Anotimpul din Patmos”. Cartea, care se vrea un „manual de exorcizare”, e remediu complet într-o așteptare mântuirii: „De trei ori șase cântă cocoșii.../ îngerii din tren întind mâna”. Prin poezia lui Mărginean ne apropiem mai mult de cele sfinte „Sufletul meu – lună plină” fiind la unison cu întâmplările de dincolo de poarta raiului: „Lângă suflet, libera pădure, povara liniștii tale/ un poem încă nelocuit”. Atunci când „Neomenești cânturi parcurg drumul pe jos” precum pelerinajele de la sfintele mănăstiri, anotimpurile sunt completate de prezența pâinii cea de toate zilele, semințele credinței „Învățându-ne rugăciunea stelelor fixe”.

Interesantă e vibrația care răzbate din poezie „cât de lumină e noaptea” călătoria parcurgându-se spre culmile înalte: „Nevăzut Dumnezeu/ se strecoară în cer, ani numărând”. În anotimpul poeziei, toate capătă un alt sens: „În Patmos, anii trec și vin/ cu viteza luminii”. Atunci când „va veni sub chip de limbi de foc/ peste noi, un veac mai plin de înălțare/ vor odrăsli ape, porți se vor deschide/ păsări vor ieși din umbra pământului”. O poezie în care religiozitatea e văzută într-o manieră post-modernă: „Veacul pare de aur, literele mari/ sunt cânturi ce-l caută pe Dumnezeu/ într-un pumn de apă”. →

Sub magica cifră a Sfintei Treimi, cântul cocoșilor descumpănește demonii care pleacă „cu trenul de seară”. Pe altarul literelor „însângeratele cuvinte/ se încheagă în poem/ transpirând mir în curtea pardosită cu pietre”. Convinși că „îngerul cuvintelor va veni mâine”, poetul își scrie opera precum iubitorul de patrie în „Ardealul, ca o lacrimă întoarsă acasă”. Oamenii capătă chip „ochii se deschid într-un cântec/ precum tăcerea într-o bucată de cer”. O poezie a dragostei, care se scurge fluid pentru slăvirea binecuvântatei clipe: „Ți-ai scrie atunci un poem/ sau poate cu fulgere ți-ai scrie/ numele pe toți copacii”. Când mintea cerului zâmbește peste lume, descoperim într-o înviere a zilei un „vis agățat de urechi/ în iarna cuvintelor”. O parte din cele LXIII poeme sunt traduse și în limba engleză, ca un adevărat discurs întru europeanizarea noastră.

Cartea, girată de Daniel Cristea Enache, Nichita Danilov, Ion Mureșan și Luigi Bambulea, este un prelung cântec pentru bucuria sufletului.

MENUȚ MAXIMINIAN

Inechinoxidabile

Scriitorul Gavril Moldovan vine, prin intermediul Editurii Eikon, cu volumul „Inechinoxidabile”, apărut sub egida Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud. Cartea e o antologie de eseuri critice grupate în jurul revistei „Echinox” și a mișcării culturale generată de aceasta, începând cu anul 1969, menită să întregască profilul spiritual al intelectualilor, mișcarea echinoxistă

s-a bucurat, de-a lungul timpului, de apreciere nu doar în Clujul universitar, ci în întreaga țară prin nume precum Ion Pop, Vasile Muscă, Gavril Moldovan, Ion Mircea, Dinu Flămând, Iustin Moraru, Francz Hodjak, Kenecz Ferenc, Irinyi Ferenc, Balla Zsolt. Primul recenzat este scriitorul bistrițean Nicolae Băciuț, o personalitate meditativă, cu implicații nostalgice în lumea ideilor, poet discret și rafinat, un exponent major al generației sale. Urmează scriitorul Horia Bădescu, care are lucrări literare de referință trecute în patrimoniul literaturii drept momente de vârf ale creației sale. Mariana Bojan reprezintă, după Gavril Moldovan, sensibilitatea feminină într-o perioadă în care se vorbea mult despre literatura scrisă de femei. Volumul continuă cu prezentarea cărții „Privire reciprocă”, în care Ștefan Damian înfățișează, cu talent de prozator, vaste tablouri de viață de o mare veridicitate. Dinu Flămând, bângăuanul stabilit la Paris, rămâne un reper important al literaturii contemporane, un scriitor remarcabil, un creator ce se exprimă în două culturi europene. Despre Adrian Grănescu, Moldovan crede că este predestinat să scrie și cărți despre cărți și prieteni, fremătând a informație, a amintiri duiosase, a întâmplări neprevăzute, pline de umor. Ion Mureșan este prezent în cartea de critică cu volumul „Cartea de iarnă”, apărut la Editura Cartea Românească în 1981, care a umplut presa literară de cronică elogioasă și a făcut din tânărul poet echinoxist o mică vedetă.

Petru Poantă e recenzat cu volumul „Clujul meu”, un amplu eseu memorialistic. Despre Ion Pop se spune că s-a aplecat cu mîgă asupra avangardismului românesc, punându-i mai clar în evidență resursele și originalitatea. Adrian Popescu este unul dintre modelele poetice ale lui Gavril Moldovan, rămânând printre fotografiile dezvoltate din memorie care-i sunt cele mai dragi. Despre Vasile Sav se spune că și la cinci ani de la dispariție ne urmărește din vreme și ne reamintește de aura unui om care a dus cu sine și o parte din existența noastră. Volumul „Liviu Rebreanu prin el însuși”, de Niculae Gheran și Andrei Moldovan, este, în viziunea lui Gavril Moldovan, o reușită care

nu va trece neobservată în câmpul literar, înfățișând profilul de scriitor, de om, de patriot și de cetățean al marelui cârturar.

Cartea se încheie cu poezia „Mâna stângă” pe care Gavril Moldovan a publicat-o în primul număr al *Echinox*-ului. O carte de critică care surprinde atât prin cuvintele meșteșugite, cât și prin ținuta de sărbătoare.

MENUȚ MAXIMINIAN

Despre Limba Română

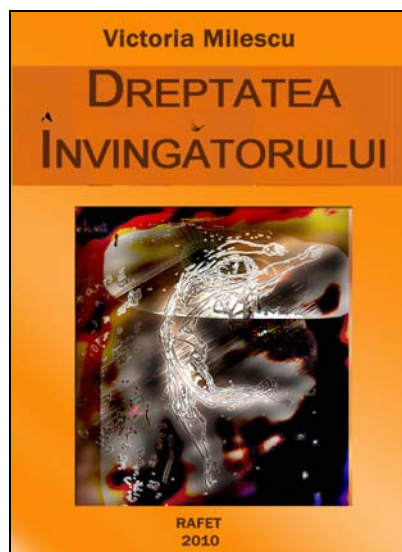
Profesorul Andrei Moldovan propune întâlnirea cu „Măhnirile limbii române”, o carte de specialitate care ne face să ne revizuiem comportamentul în ceea ce privește greșelile pe care le practicăm zilnic în exprimarea noastră. Nu mai puțin de 33 de texte sunt cuprinse în volumul de la Editura Limes al președintelui Societății Scriitorilor Bistrița-Năsăud. Mare parte a scrierilor au făcut parte și din rubrica „Suferințele limbii române”, care a fost inserată în „Tribuna învățământului” din 2005. Mulți dintre noi cad în păcatul lipsei de măsură și cred că pot folosi limba ca spoială menită să ne ascundă nimicul lăuntric, ignorându-i capacitatea extraordinară de a scoate la suprafață tot ceea ce se crede ascuns și mai bine păzit. Volumul se adresează în primul rând tinerilor care caută în fel și chip o armonie a propriei lor existențe, fără ca noi, în agitația cotidiană a unui tot mai neliniștitor dinamism al vieții, să avem totdeauna răgazul necesar să observăm și să le stăm aproape. Sunt prezentate greșelile pe care le facem

zilnic, intrând uneori în penibil, fără să ne dăm seama de acest lucru. Câți dintre noi nu spun oaspeților, „Serviți, vă rog!” Asta însă ar însemna ca invitații noștri să-și ia un sorț și să ne servească ei pe noi. Corect ar fi „Mâncați, vă rog!”, pentru că nu invitatul este cel care trebuie să servească masa ci noi, ca și gazde. Apoi, diferența dintre principiu, adică ceea ce stă la baza unor lucruri și primordial. A nu confunda cuvintele important și primordial pentru că ele sunt în relație de includere nu de sinonimie. Andrei Moldovan este de părere că personajele obișnuite, fără pretenții de diferențiere în relațiile sociale dobândesc un simț al limbii remarcabil, de multe ori dovedind subtilități demne de cercuri mult mai cultivate. O altă greșală des abordată de către cei din lumea literaturii este denumirea „Poezie filozofică”. Filozofia este o ramură a științei și nu poate aparține deopotrivă și artei pentru simplul motiv că sunt două domenii distincte ale cunoașterii care utilizează mijloace total diferite. Poezia nu câștigă nimic dacă spunem că este filozofică, dimpotrivă, se îndepărtează de condiția ei naturală. Apoi, aventura ghilimelelor care vin de la tipograful Guillaume, și înseamnă „marcarea unui citat”. Astăzi, ele sunt folosite în mod haotic, la denumiri de școli, de ansambluri, ignorând că s-au născut pentru cu totul altceva. Apoi, ne ferim de anumite cacofonii, fără a ține cont de altele, de genul: „mulți țin țigara aprinsă” Diferențe multe, utilizări greșite, așa cum se întâmplă și cu plaiul mioritic și spațiul mioritic. De multe ori cerem la examene o ciornă, neștiind că supraveghetorii nu ne pot oferi ciorne, ci doar hârtie pentru ciornă, care devine ciornă abia după utilizare. Cuvântul vine din slavonă și înseamnă negru.

O carte de bună luare aminte, pe care ar trebui s-o studiem cu toții, de la cel mai elitist, care de multe ori greșește, până la elevul care se perfecționează în tainele limbii române. Andrei Moldovan propune, prin această carte, un îndreptar care ar putea fi folosit prin exemplele care le deține ca auxiliar la catedra de Limba și Literatura Română.

MENUȚ MAXIMINIAN

DREPTATEA ÎN VINGĂTORULUI

Virtuos sau escroc, învingătorul are întotdeauna dreptate. Dreptatea asta a lui poate fi meritată, dovedită evident și convingător, sau poate fi falsă, interesată, impusă cu forță. Cine e învingătorul și care e dreptatea lui în volumul de versuri *Dreptatea învingătorului*, (Ed. Rafet, 2010), de Victoria Milescu?

Întrucât placheta reliefează arta poetică specifică autoarei, învingătorul îmi pare a fi poetul, chiar împotriva condiției sale efemere, iar dreptatea sa, poezia: „o victorie târzie / când totul pare să se fi spus / despre orice victorie / necunoscută printre necunoscuți / o victorie de o nanosecundă / și totuși, o victorie...”.

Scrierea poeziilor reprezintă sensul existenței poetei autentice care este Victoria Milescu. Deși nu le numește, trei mituri ontologice determină arta poetică și viziunea sa asupra existenței.

Primul este mitul sculptorului Pygmalion, care s-a îndrăgostit de propria-i creație, reprezentând o adolescență perfectă, căreia, la rugămințile artistului, zeița Venus, i-a insuflat viață. Să trezești la viață o sculptură, o formă tridimensională e imaginabil. Dar să personifici poemele nu e atât de simplu. Victoria Milescu a făcut acest lucru și de atunci poemele sale nu-i mai dau pace nici ei, nici cititorilor. Pe scena creată de poetă, apar în spectacolul liric: *Poemul de criză*, *Poemul dum-dum*, *Europoemul*, *Poemul vampir*, *Poemul cu p mic*, *Poemul cu P mare*, *Poemul invizibil* etc. Jocul acesta demiurgic are umorul și gravitatea

sa: „Cine ar cumpăra / un poem chior, șchiop și cocoșat / perfid și lacom / mânjit de sângele propriilor cuvinte.”

Lipsa atitudinii civice într-o lume cu scara valorilor răsturnată, este deplânsă de poetă: „La un pas de noi / poemul se zvârcolește / sfârtecat de bombe, otrăvit / poemul horcăie, dar nu-l auzim / noi nu ne ridicăm în picioare / noi dormim”.

Al doilea mit este cel al Meșterului Manole, simbolizând sacrificiul care stă la baza oricărei creații umane. În zidul poemelor este zidit chiar sângele autoarei: „Sânge, sudoare și lacrimi / îmi cere poemul / fără să-mi dea nimic în schimb”. Poemul este un vampir care se hrănește cu sângele poetei: „el se apropie / de umbra mea pulsatilă / înfigându-și colții în carotidă”.

Pentru Victoria Milescu, scrierea versurilor este ca și cusutul cuvintelor înșirate pe ață, cu acul liric, ascuțit, direct pe pielea palmei, pe linia vieții. Și înțepăturile creează o dantelărie de sânge.

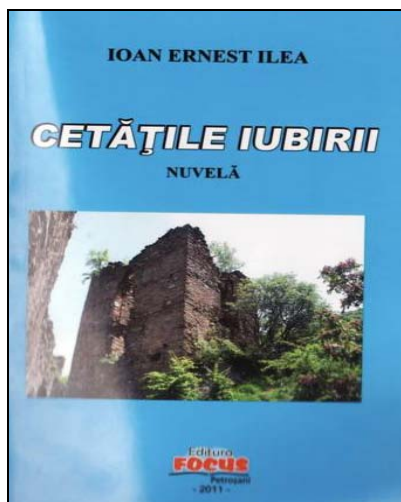
Al treilea mit este cel al Mioriței și privește condiția umană. Dar nu în decodificarea sa ca acceptare a unei crime și de relevare a lașității eroului, ci în sensul remarcat de Ion Lază în interpretarea sa originală, semnalată în textul intitulat *Miorița, o ipoteză de lucru* (Revista *Origini* nr. 9-10/2011).

În această viziune, ciobănașul nu-și așteaptă moartea cu nepăsare, ci devine conștient de condiția sa de ființă muritoare. Victoria Milescu reacționează încă și mai vehement, încercând să eternizeze, prin poeziile sale, trecerea inexorabilă a timpului: „eu fac să dureze efemerul / construiesc o casă pentru vrăbii / sădesc un pom pentru Rai / fac un copil care va dăruia casa / fiind prea mică / și va tăia pomul pentru că nu rodește / scriu o carte despre toate acestea.”

Volumul este prefăcut de poetul Gheorghe Istrate, care reamarcă: „Dreptatea învingătorului e de o densitate impresionantă. De aceea închid-deschid prefăcuta (oximoron) cu o invitație în oglinda primei poezii a volumului superb concluzionând: <dau un regat pentru un poem!> Cartea Victoriei Milescu ascunde multe registre și multe poeme. Cutează, cititorule!”

LUCIAN GRUIA

Iubiri paralele

Cu nuvela *Cetățile iubirii* (Ed. Focus, Petroșani, 2011) Ioan Ernest Ilea ni se dezvăluie ca recidivist înrăit în ale prozei, după apariția în 2009 a povestirii *Tora*, amenințând de pe atunci prin verva narativă că patosul comunicării prin scris nu se va stinge prea curând. Așa că a perseverat și a scos la iveală un nou volum, având o construcție epică mai concludentă, dar păstrându-și rădăcinile lingvistice neoașiste, utilizate în scrierea anterioară cu un fel de frondă nestăpânită asumată ca factor de localizare și instrumentare picturală a lumii cuprinsă în discurs. Narațiunea merge pe structura unui roman de dragoste în scrisori, cu mențiunea că scrisorile sunt actualizate prin poșta electronică. „Țăcănind la calculator” (cum singur spune) se încheagă povestea. Lângă e-mail-uri apar sporadic fragmente „din monologul meu interior” sau „din monologul interior al lui Iris”. Asta pentru a încerca o aprofundare psihologică a personajelor, dar ea, de fapt, nu are loc. E tot o continuare a confesiunilor din mesaje sub forma unor oglinzi paralele în care se derulează aceleași imagini ale realității trăite, dar trecute prin sensibilitatea celor doi participanți la schimbul epistolar. Așadar protagonistă e Iris, o femeie atrăgătoare din Deva, de profesie avocat, de care se îndrăgostește naratorul, deghizat în supervisorul mesajelor, un eu narativ totuși auctorial, în ciuda separării rolurilor jucate în poveste. El e George Parâng, un profesor de geografie din Hațeg, divorțat și cu două fete ca doi îngeri.

Determinările de spațiu (cele două orașe apropiate) sunt în măsură să

motiveze și să dea o imagine concludentă asupra inflexiunilor lingvistice din zonă, promovate cu osârdie de evocator fidel al graiului sud-ardelean, îmbinat cu influențe gorjane, fenomen întâlnit în arealul amintit, inclusiv sau mai ales de-a lungul Văii Jiului. Despre această lume în tranziție sau în derivă, aflată la confluența Ardealului cu Oltenia, depune mărturie Ioan Ernest Ilea. Folosirea perfectului simplu cu aglutinări pitorești la verb sau a unor forme regionale specifice la substantiv tinde să păstreze legătura cu limba vorbită, galopând energic spre autenticitatea și firescul râvnite de autor. Expresii, formulări precum *îmi fusă teamă, nu vruseși să vorbești cu mine, a mică, tăți băuți* introduc cititorul în această zonă lingvistică și folclorică dintre Deva, Hațeg, Petroșani, nu lipsită de farmec și interes. Apartenența la acest spațiu geografic și lingvistic este explicit enunțată în biografia personajului, numit, nici mai mult nici mai puțin decât chiar Parâng, masivul muntos în care merge el în excursii cu elevii săi sau cu cele două fiice, Ioana și Beta. În orice caz, profesorul, crescut pe la bunici, printre oieri, își revendică mereu, cu mândrie și obstinație originea, formarea și experiența de viață obținută de la plaiurile acestea ancestrale, dovedindu-se un bun cunoscător al locurilor și fiind foarte atașat de ele. Contopirea cu toponimul e de natură să sugereze existența unei trainice legături cu muntele, cu sacralitatea și vitalitatea acestuia.

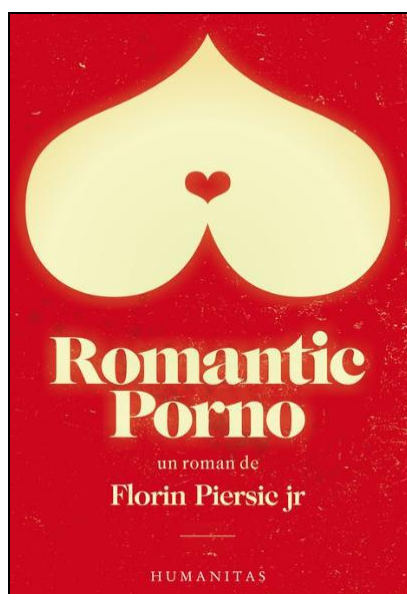
Coborât din înălțimea unor simboluri, George este un „păstrător al românismului”, profesor în Hațeg, tată a două fiice, divorțat. Iris, avocata din Deva, și-a pierdut fiica într-un accident de mașină iar soțul ei, Cezar, a rămas într-un scaun cu rotile, infirm pe viață. Întâlnirea dintre cei doi aprinde flacăra pasiunii, dar George ezită. Simte că Iris nu-l vrea numai pe el ca bărbat, ci și pe fetele lui, pentru a-și oploși rana rămasă deschisă prin pierderea fetiței. Ioan Ernest Ilea știe să complice firul narativ, introducând personaje care accentuează conflictul inițial. Apare Dina, o colegă de-a lui George, dar și Tina, fosta soție, care vrea să-i fure fetele și să le ducă în Germania, unde s-a stabilit ea după divorț. Bătălia

pentru cele două fete e în măsură să tensioneze acțiunea. Dintre cele trei femei care se rotesc în jurul lui George, omul muntelui, în fond un singuratic în felul lui, doar Iris îl cunoaște în profunzime. E-mail-ul sparge orice inhibiții. Prin e-mail, participanții la dialog spun adevăruri dure, de care n-ar fi poate în stare să le rostească față în față. Cel puțin așa se întâmplă în cazul celor doi. Reproșându-i răceala din timpul unei întâlniri când ea se aștepta să facă sex, Iris îi scrie direct: „Cred că ai o problemă cu femeile! Nu știu ce, dar e ceva!” Altădată, rezumă concludiv: „Cu corespondența noastră virtuală tu nu mă iubești în realitate, tu iubești o Iris virtuală. Iubești o femeie ireală. Ți-ai făcut o lume a ta, așa ca un castel, sus pe un vârf, în care trăiești izolat.” George nu scapă caracterizărilor ei riguroase, după care urmează desele lui răbufniri. Scurta încăierare pe teme politice face loc unor truisme inventariate la poziția „sătui până în gât”.

Din păcate, iubitorul muntelui, care este fără doar și poate autorul acestei narațiuni epistoliere, înșiră pe ața superlativelor crestele muntoase parcurse cu piciorul ca într-un ghid alpin mediocru: *Retezatul – minune dumnezeiască a lumii, Munții Parâng sunt binecuvântați de Dumnezeu, Călcescu – cel mai frumos lac alpin din Munții Parâng, Piatra Craiului este mireasa munților noștri*. Te întrebi, surprins: digresiune de tip „invitație turistică” sau dragoste sinceră, puternică, imposibil de stăpânit. Probabil trebuia să facă și această incursiune în geografia sentimentală pentru a ajunge la Cetatea Colț, considerată „cetatea iubirii pentru Jules Verne”, ca să facă joncțiunea cu subiectul tratat în e-mail-urile dogoritoare de focul pasiunii. De fapt, sunt „ruinele cetății iubirii” pe care se va ridica o ipotetică, fragilă și ideală iubire, ca toate iubirile. Ca cea dintre George și Iris, ca cea dintre George și Parâng. Sunt iubiri paralele, uniri între simboluri prezentate ca atare în nuvela *Cetățile iubirii*. Identificarea are pentru Ioan Ernest Ilea valoare de emblemă emoțională, așa cum scrie undeva, hamletizând cu spor biografic: „Poezia vieții mele este muntele; restul nu-i decât proză.”

ADRIAN ȚION

FLORIN PIERSCIC Jr. - Romantic? Porno?... Doar atât?!

„E cel mai bun lucru pe care l-am făcut în viața mea, din punct de vedere profesional”- a declarat cu sinceritate și nonșalanță-i cunoscută, **Florin Piersic jr.**, la lansarea primului său roman – **Romantic Porno** - Ed. Humanitas, 2011. Dezinhibat, dezinhibant, fără /false/ prejudecăți sau ifose de fată mare. Se spun lucrurilor pe nume. De ce? Simplu: face parte din viață! (Oare nu e chiar chintesența ultimă a rațiunii noastre de *a fi* ?)

Actul sexual nu poate fi nici negat și nici eludat. Autorul uită de pudoare și-i sfidează indirect pe puritanii de vitrină pentru a lăsa personajele să-și trăiască liber dorințele, instinctele, fanteziile, sentimentele, de la agonie la extaz. Un prim nivel al decodării ar fi cel primar, al atracției fizice, al testosteronului și feromonilor, al rutului atavic, semnătura regnului nostru: sălbatic, brutal, devastator. Până aici poate să acceadă un cititor de 18 ani, fără să fi trăit vreo căteva „experiențe sfâșietoare” de dragoste. E un prag clar precizat de romancier, pe bună dreptate. Nu poate fi trecut nici de imberbii de 15-18 ani, dar nici de *virginii* sau *virginele* de vârstă mai mare, dar fără a fi gustat din *fructul oprit*. Percepția lor se va opri la sex, trup, organe sexuale și act sexual, adică la secvențele

de...*porno* și atât. Important rămâne cel de-al doilea palier unde hotărâtoare devine tranziția înspre iluzie și fantastic. Decodarea la acest nivel nu o poți face numai dacă *ai iubit* și/sau *mai iubești* cu adevărat. „*Sophia stă în brațele lui și simte că ea e unicul supraviețuitor al unui naufragiu cumplit. Simte că el e barca salvatoare, care o leagănă ușor. Și pe oceanul ăsta e caniculă și soarele e la zenit, iar supraviețuitorul nu mai are nici măcar puterea să îngaimă cuvântul apă*”. **El + Ea** / prenumele de Sophia e unul pur întâmplător/ egal **Binele** resimțit, după clipa de beatitudine a actului contopirii desăvârșite, a iubirii totale, a orgasmului împlinit - aceasta e poezia profundă a vieții, reluată în roman în varii ipostaze și etalată fără sficiune de Florin Piersic jr. pe parcursul a zeci de pagini, fie ca rod al imaginației autorului, fie al personajelor sale. Este parcursul... **romantic** al volumului. Pe acesta cade de fapt accentul și de abia de aici încolo se poate vorbi de o realizare literară de excepție. Titlul, șocant, cu evident iz comercial, e construit pe antiteza, dacă vreți, dintre *frac* și *bikini*. Primul termen interesează de fapt, al doilea este însă magnetul, chiar dacă ascunde și o doză de peiorativitate. „*Sună bine, nu ? E titlul perfect (...)* Dacă schimb titlul cărții, n-o să mai fie cartea mea” - a mărturisit Florin Piersic jr în 28 martie 2011, la prezentarea romanului. Așa este. Femeia, pe care se laudă că o cunoaște până în cele mai intime unghere ale trupului și sufletului: „...în **Romantic Porno** orice femeie se poate regăsi”, declară autorul cu emfază de *mascul*

alpha, această femeie îi servește lecția arhicunoscută a *Evei-mată*: e trestie, formă de relief, privire de Mediterană și cântec de sirenă. Îl va face pe el, *Regizorul, Autorul*, să coboare de pe pedestal și să se îndrăgostească de **EA**. Devine „rivalul” eroului său principal! Textul își pune *frac* poetic, cuvintele se așează în structuri fantastice, crochiul devine portret, iar melodia, o posibilă simfonie. De la vulgularul unui trup la lirismul caliciului ce se deschide atunci când iubirea preia bagheta magică a vieții. Nu fac decât să repet și aici că frumusețea suverană a lui **a fi** constă tocmai în periplul real și imaginar pe care personajul și chiar autorul îl trăiesc și de ce nu, dincolo de paginile cărții, îl trăim și noi, cititorii. Motivul? Deoarece **am iubit, iubim** și/sau **vom iubi!** Romanul lui Florin Piersic jr este incontestabil o realizare de marcă a literaturii contemporane despre care se va mai vorbi. Îți oferă, după cum bine remarcă Smaranda Șchiopu, „o alunecare într-o altă dimensiune, unde sentimentele capătă intensitate supraomenească; o poveste care provoacă plăceri și dureri viscerale; o carte care îți lasă simțurile suspendate la un nivel pe care nu l-ai atins până acum”. Sunt încă multe de spus vizavi de stil, de anglofilia unor construcții lexicale, de influența unor scriitori ruși, amerciani sau francezi - o experiență livrescă nu neapărat de condamnat - de construcția tip scenariu de film, uneori artificială, de pildă „*Ora opt dimineața*”, deznodământul seamănă prea mult cu un „coup de théâtre” american. Forța romanului constă însă în experiența personală a omului și actorului Florin Piersic jr. A avut inspirația s-o transpună nealterată în trama imaginată și conturată cu pana unui adevărat romancier. **Romantic Porno** este un debut de succes și confirmarea că în peisajul prozei noastre de azi a mai apărut un scriitor de prestigiu: **Florin Piersic Jr.**

MIRCEA I. BĂTRÂNULU

Foto: Mircea Pop, „Împăcare”, 2

Dulcea harababură

1. Două strofe de Ion Caraion

Întâi povestea, atât cât îmi amintesc. Era vară. Un București potopit de căldura timpurie, vânturat de polenuri și oarecum apăsător.

Avea să fie ultima întâlnire a scriitorilor bucureșteni evident, până la anul de răscruce 89.

Nu cred că își mai făcea nimeni nicio iluzie, dar îmi amintesc cu claritate cum se șușotea, cum păreau că se urzesc comploturi care din perspectiva zilei de azi par doar copilării, iar din perspectiva zilei de ieri puteau să aducă teroare, dețenție, interdicție sau chiar moarte.

Era la puțin timp după dispariția lui Marin Preda, învăluită și ea într-o mantie de mister, de la bizara moarte a lui Alexandru Oprea și a lui Pompiliu Marcea.

Ne sprijineam de niște mese din pal, în holul mare al Sălii Radio din strada Nuferilor, iar vorba de duh a lui Fănuș Neagu însuflețea atmosfera.

Nu îmi amintesc exact cine m-a prezentat lui Ion Caraion și nici cum anume mi-a oferit dumnealui ultima sa carte al cărei titlu m-a tulburat atunci, de la prima vedere : **Dragostea e pseudonimul morții.**

Știu doar că am citit-o cu un fel de înverșunare și că în câteva zile doar am predat dactilograma la *Revista Amfiteatru*.

Tot sigur mai știu că responsabil de număr era poetul Dinu Flămând, iar redactor-șef era Stelian Moțiu.

Îmi mai amintesc faptul că mi-au păstrat titlul eselui, **Intensitate și autenticitate**, fapt ce m-a mulțumit, în general redactorii mai schimbau titlurile ca să le livreze ochiului cenzurii mai proaspete, mai pasabile.

Ion Caraion îmi scrisese inițialele sale și telefonul pe o hârtiuță și-am încercat să îl sun de câteva ori. N-a răspuns nimeni. Bănuiam că a văzut articolul și, ca orice tânără poetă, mă așteptam la mulțumiri ! Așa era lumea literară construită, scriam texte unii despre alții, ne întorceam mulțumirile într-un fel de ritual care ne asigura **că nu suntem singuri**, cel puțin așa îmi explic stările de atunci.

Cred că eram eu însămi bântuită de stări și frustrări multiple, nu reușeam să rezolv defel spinoasa problemă a locului de muncă, aceea

care avea să mă tortureze în toți anii care au urmat. Azi, când apar gripe din astea și sunt mereu scoasă de undeva, dată afară cu gentilețe rece sau cu ură verde, îmi vine să și rîd...

Am o experiență de treizeci și ceva de ani în domeniul ăsta, sunt aproape o expertă...

Am aflat într-o vineri : Ion Caraion plecase din țară. Știrea venea de la BBC sau *Europa Liberă* ? Nu mai țin minte... știrea venea sigur, de dincolo de gardul de sârmă ghimpată.

Înțeleg că primise azil politic în Elveția.

Articolul meu era deja tipărit și cenzura nu se sesizase încă. Avea să apară și el cam deodată cu vestea "fugii" scriitorului. La "dușmani" !

Evident, după pățania asta nu am mai publicat la **Amfiteatru**, cineva fusese muștrat pentru lipsă de vigilență. Iar eu, ca de obicei, aveam opțiuni cel puțin păguboase.

La bună vreme după întâmplare, am găsit în cutia poștală a blocului confort doi în care locuiam, un plic mic cu un timbru neobișnuit ; reprezenta un înger ! Așa ceva nu se putea pomeni la noi. Două timbre de *Helvetia* și o adresă caligrafiată fin. Plicul era deschis, lucru deja evident oarecum pentru o corespondență venită din afară și purta la expeditor o adresă : Post restante 1000 Lausanne, 9 Chauderon Suisse. În interior era o felicitare de *Bonnes fêtes* și poezia de mai jos. semnată I.C.

Nu mă uitase.

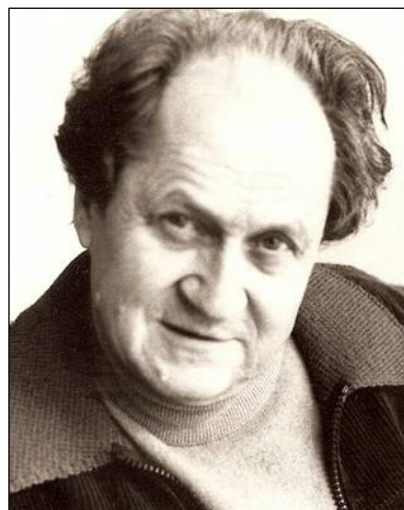

O mulțumire târzie
Pentru fata care scrie
Sau a scris și-a așteptat
Un cuvânt...

Cuvânt lăsat

Pe întregul drum de stea
De la mine pîn' la ea
Să se scuture în gând

O, de-ai ști acel cuvânt !
I.C.

Post Scriptum într-o reamintire

Ion Caraion (1923-1986) a fost un poet revoltat, rebel, neînfocat și pedepsit mereu de toate regimurile politice.

De la primul volum, *Panopticum* 1943 interzis și confiscat din librării imediat după publicare pentru tonul său protestatar. Editor în 1945 alături de Virgil Ierunca al revistei **Agora**, la care publicau prestigioși scriitori din țară și străinătate, cea care a găzduit primele versuri în germană ale lui Paul Celan, poetul scria « *Am fost exclus nestatutar din sindicatul ziariștilor, am fost licențiat din posturile de consilier la Ministerul Artelor și de șef de presă al Editurii Fundațiilor Regale... Mi s-a retras îngăduința de a mai semna. S-a interzis conducerea revistelor, ziarelor și editurilor de a mă publica sau de a-mi găzdui măcar răspunsurile la invectivele ce mă priveau și de care, dintr-o dată ca la comandă s-a umplut presa. Întreg aparatul de agitație și propagandă al partidului comunist pretins român, izbea cu sete într-un singur om. Frica de cuvânt, frica de intelectualii popoarelor.*

Și un singur director de ziar, Tudor Teodorescu Braniște, ale cărui temeritate, rectitudine și consecvență de idei în apărarea democrației erau binecunoscute, s-a încumetat să-mi publice atunci, în *jurnalul de dimineață* două răsunătoare articole despre criza culturii și criza omului (dintr-un text scris în 1948 reluat de Emil Manu în tabelul cronologic de la **Postume**, Societatea Adevărul, 1995.

Între 1950-1955 Caraion a fost arestat și condamnat la închisoare, pe care a executat-o la Canal, la Minele de plumb și de la Căvnic, și Baia Sprie. Cum scria soția sa, Valentina Caraion, de atunci a luat boala de ficat care mai apoi avea să îi fie fatală.

« Arestat în plină zi, în plin miezul Bucureștilor, pe strada Schitu Măgureanu, lângă Cișmigiu. După o dură anchetă și un simulacru de judecată, fără martori, în ședință secretă, m-au condamnat. Era doar începutul. »

În 1958, Caraion este din nou arestat având drept capete de acuzare infracțiunile trădare de patrie, spionaj, defăimarea culturii socialiste, uneltire împotriva orânduirii legale de stat.

Pentru aceste delictе a fost **condamnat la moarte**, pedeapsă comutată prin recurs la muncă silnică pe viață. Acuzat că ar fi alcătuit liste de scriitori români dizidenți care ar fi urmat să fie ajutați financiar din Occident, ceea ce constituia din punctul de vedere al legii socialiste un act de trădare, precum și că trimisese în străinătate poezii scrise în perioada detenției la Canal, acestea erau de fapt poezii reținute pe de rost și puse pe hârtie după eliberare: cea care le dactilografiasе era soția sa, arestată, judecată și condamnată pentru complicitate la înaltă trădare, la 15 ani de închisoare.

În 1964, Caraion este eliberat din închisoare. « Conform unei clauze anexe privind România a Convenției de la Yalta în 1964, la exact douăzeci de ani de la invadarea țării de către armata Roșie aproape toți prizonierii politici care supraviețuiseră sunt eliberați. De fapt, se trecea dintr-o curte mai mică de temniță în curtea unei temnițe mai mari » (nota scriitorul, pg 15 Op.Cit.)

După 1966, începe să publice parte din versurile gândite în temniță și îi apar volumele **Dimineața nimănui**, **Necunoscutul ferestrelor**, **Cârțița și aproapele**, **Deasupra deasuprelor**, **Cimitirul din stele**, **Selene și Pan**, **Duelul cu crinii**, **Munții de os**, **Frunzele în galaad**, **Marta, fata cu poveștile în palmă**, **Lucrurile de dimineață**, **Interogarea magilor**, **Lacrimi perpendiculare** și, în sfârșit, ultimul

volum înainte de plecarea din România, **Dragostea e pseudonimul morții**. De ce a plecat Caraion, care publicase atâtea amar de cărți de poeme și pe lângă ele câteva volume de eseuri? Chiar el se destăinuie: « Puterea operei mele crescuse. Persecuțiile regimului comunist au crescut și ele. »

În perioada 1966-1980, poetul a tradus și a scris enorm, citez din propria sa enumerare, din același tabel cronologic alcătuit de Emil Manu: o antologie în trei volume a poeziei franceze de la Rimbaud până azi, numărând circa 2000 de pagini și cuprinzând în jur de 150 de autori, o antologie a poeziei americane de la origini până în zilele noastre, cu texte din 136 de autori, o antologie a poeziei canadiene de limbă engleză, o alta a poeziei române, o alta a poeziei neerlandeze, un florilegiu din lirica eschimosă, un omagiu lui Constantin Brâncuși cu dedicații din partea a zeci de poeți ai lumii, traducerea romanului *Under the Volcano* de Malcom Lowry, traducerea integrală a lui Antoine de Saint Exupéry, traducerea romanului *L'Eternite plus un jour* al lui Georges Emmanuel Clancier, traduceri din poezii germane ai grupului '47 și din *Novissimi italiani*, culegeri de poeme din opera lui Ezra Pound, Cesare Pavese, Anna Ahmatova, Raymond Queneau, Pierre Emmanuel, Rainer Maria Rilke, alte traduceri din Dante, Shakespeare, Heine, Giordano Bruno, Baudelaire, Pușkin Lermontov.

La mult timp după plecarea sa din țară, românii i-au făcut public dosarul de informator al Securității, de biet om șantajat în fața morții. Dezvăluiri făcute cu acea nevoie bizara de a mânji cu noroi nu doar suferința enormă a unui om care a făcut pușcărie și a scris mii de pagini, ci și efortul său supraomenesc de a trăi. Deci lui Ion Caraion nu i-au reușit nici ruperea de lumea comunistă, nici exilul, nici schimbarea câmpului de bătaie, iar la douăzeci de ani de la moarte el ramâne se pare, în memoria contemporanilor ca cineva care a făcut concesii pentru a supraviețui și pentru a-și publica literatura.

Cu astfel de execuții peste timp și peste moarte, mă întreb ce mai rămâne din literatura noastră.

O mulțumire târzie
Pentru fata care scrie
Sau a scris și-a așteptat
Un euvint ...
Euvint căsat
Pe întregul drum de stea
De la mine pînă la ea,
Să se scuture în gînd.

O, de-ai fi acel euvint!

i. c.

Probabil, pentru o vreme doar, noii justitieri.

Observ însă că ei sunt oameni fără operă și fără iubire de carte.

Monede cu portretul meu

2.« străbunul acela cu labe de lup, în mânecele suflecate ale cămășii ». sau despre **Monede cu portretul meu** de Mircea Bârsilă

Nu știu nimic despre acest poet și îl invidiez sincer pentru asta. Cred că a știut să își păstreze zona de mister vrednică de numele de poet. Publicam în paginile aceluiași reviste într-o vreme când, a publica o pagină făcea frisonul lumii literare întregi de la Dorohoi la Cernavodă.

Timpuri trecute, aș zice, azi abia de ne citim noi între noi.

Nu-mi amintesc să ne fi întâlnit în tinerețe pe undeva, poate că da, eu eram însă mioapă și dezorientată mereu, ceea ce, spun unii, îmi dădea un aer ușor arogant.

Sigur că aproape nu îmi vine să cred.

Astăzi, în 2011, ducându-mă eu până la Pitești pentru a asista la lansarea cărții pe care am îngrijit-o, dedicată lui Gh.Tomozei, iată că un domn îmi dă o carte. O deschid peste câteva zile și nu o mai las din mână.

De câtă vreme nu am mai avut senzația reîntoarcerii în lumea lui Elytis dar populată de reperele noastre.

Fiecare poemă ar trebui analizată căci aproape fiecare poemă scrisă într-un stil amplu de sorginte whitmaniană e doldora de imagine,

de metaforă, de stare. În *Prietenul nostru octombrie*, poetul scrie « *Iată-l în rolul de dirijor al fanfarelor de culori ale toamnei* » sau « *și tot în octombrie îl vedem, în vise, pe uitatul nostru străbun : străbunul acela cu labe de lup, în mânecile suflecate ale cămășii* ». Mircea Bârsilă e un poet excepțional.

Cred că știe asta și stă liniștit, căci poezia lui parcă-i pusă la păstrare ca vinul cel mai bun. Problema este, când o să apară prea cucernicii degustători ?

Un fior de viață și de apropiere a morții, o lumină interioară și o tainică spaimă dar toate curg cu o asemenea naturalețe încât nimic nu e forțat. O asemenea durere încât simți limpede că nimic nu e mimat :

« Ce a mai rămas din tine, viață, decât un pumn de făină într-o ladă ? »

« Ce a mai rămas din tine, viață, decât puțin untdelemn într-un ulcior smălțuit ? »

o căteia încercând să mă lingă pe față : oribila tandrețe a fiecărui apus. »

Criticii pot vorbi, desigur despre știința dozajului, despre vocația metaforică, despre starea poeziei în sine. Mi se pare superfluă orice analiză. Fiorul e atât de autentic încât orice explicație l-ar distruge precum blagianul « Eu nu strivesc corola de minuni a lumii... »

În « *aceleași grădini* » proiecția viitorului cel pe care îl știm cu toții, îți taie suflarea :

« va fi, întru totul, așa cum este și pe-aici »

unde ne grăbim mereu să ne culcăm,

să stingem lumina - ce josnicie !

—și unde cei mai mulți

Dintre anii duși

se prefac în păsări de noapte, pe care le hrănim, îngândurați,

cu semințe de castraveți și de ardei roșii, uscate la soare ».

Un abur de *interregnum* mi-l amintește pe Adrian Popescu din tinerețea sa și pe Florin Mugur, la un

moment dat. Simt că Mircea Bârsilă vine dintr-o matrice cum s-ar zice. Dar asta doar autentifică o filiație, originalitatea sa e covârșitoare. (*șerpilor și râmelor*)

« Toate cimitirele – repet-sunt de fapt niște gheme.

Aceiași iepuri, de veacuri, la aceleași vulpi se închină.

O armură de fier învechită și grea mă ține mai departe în lumină. »

Mircea Bârsilă scrie despre viață și despre moarte reușind să transmită o emoție uimitoare, creată cu senzația că e ceva ușor de făcut, un soi de transmisie naturală, neforțată, întâmplată cu ușurință. Atmosfera poeziei sale, departe de a fi morbidă,

ciupește struna cea mai tanică a sufletului nostru : poetul vorbește cu gutuiul căruia tot timpul i se zbate frunza, ascultă tristețea ca pe un dulău care hămăie, asemenea unui profil femeiesc i se înfățișează tristețea, într-o atmosferă mirifică și halucinantă de basm sau de onirism binecuvântat când literele numelui său se fac mreșe și cleni ascunși în mâl, printre ierburi acvatice. Un regizor de film oniric holywoodian l-ar pizmui cumplit pentru viziunile sale. Un poet european laureat cu zeci de premii care declamă în spații luminoase sub cupole celebre l-ar invidia de moarte pe Mircea Bârsilă, domnul discret din Pitești. Un domn care nu iartă nicio imagine, nicio aprehensiune, nicio presimțire din lungul și prea scurtul șir al zilelor noastre căci, zice el :

« Am început să îmbătrânim :un joc absurd,

în care ne simțim căutați cu lingura printr-o strachină ».

Mă opresc aici, îmi vine să vă rescriu cu mâna mea toată cartea lui Mircea Bârsilă și știu că oricât de dulce harababură ar fi rubrica mea, așa ceva nu se face.

CLEOPATRA LORINȚIU

SĂ APĂR CHIPURI

Vedeți aripile din umeri, cu ele învăț ce se poate, eterul le ridică zi și noapte, trăiesc amintiri și-n somn .

Ați auzit de coșmar, e știut, și-n peșterile neumblate, mai sapă labirinturi, e marele domn.

Strunele în cumpănă pe destui îi umilesc, motivul e că prea mult stăruie gustul și se îndepărtează puterea feciorului mai mic de împărat.

Aripa din umăr mă aseamănă cu toți pământeni, așa zic tot mai des poezii, cu lacrimile cântate în feluri și chipuri .

NU- MI SPUNEȚI

Să nu-mi spuneți că și gândul fi-va lepădat, că nu rămâne decât mușcătura cu nesaț din decorații, că pietrele veni-vor moi, adieri de petale spre capul visător .

După poftă, duhul va purta în valuri iarba, iar coasa nu le va atinge să nu curgă sânge.

Va rămâne și pe mâine sperietoarea ce apără de prădători grădina.

Singur paharul își va schimba firescul, căzând pe talpa lui.

Pisicile negre în noaptea albă fi-vor numărate, comparate cu suratele albe, acuzate că aduc stresul , anarhia.

DANIEL MUREȘAN

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

T.P.S. Ioan Sălăjanul,
Arhiepiscopul Covasnei și Harghitei
Despre Sfinți: Sfântul Ioan Iacob de la Neamț

L.C. Înaltpreasfinția Voastră, mă bucur că am aflat atât de multe și folositoare cuvinte despre Sfântul Ioan Botezătorul, a cărui iconă se află chiar pe iconostasul din bisericile noastre ortodoxe și care este patronul zilei mele de naștere.

În continuare, vă rog să vorbim despre un alt sfânt cu numele Ioan. **Sfântul Ioan Iacob de la Neamț** este sfânt român, ca să spun așa, recent, deoarece putem spune că a fost contemporan cu noi. A fost un deosebit om al rugăciunii. Despre sfințenia și mărturia celor care l-au cunoscut, în urmă cu peste 50 de ani, v-am auzit vorbind la Radio Trinitas, în luna august a acestui an, când ați participat, la Ierusalim, la omagierea Sfântului Ioan Iacob Românul de la Neamț.

Am citit despre viața Sfântului Ioan Iacob în broșura *Viața și Acatistul Sfântului Cuvios Ioan de la Neamț - Hozevitul*, tipărită, în 1993, la Iași, cu binecuvântarea P.F. Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Sfântul Ioan Iacob de la Neamț s-a născut la 23 iulie 1913, în satul Crăiniceni, Dorohoi, într-o familie de țărani foarte credincioși. La doi ani, orfan de ambii părinți, copilul a rămas în grija bunicii. Clasele primare le face în satul natal, gimnaziul la Lipcani-Hotin și liceul la Cozmeni-Cernăuți. A fost cel mai bun elev din școală.

Se simte chemat de Dumnezeu la viața de călugărie. Este călugărit, în 1936, la mănăstirea Neamț, iar toamna pleacă în pelerinaj la Sfântul Mormânt. După ce se închină la sfintele locuri, monahul Ioan Iacob se oprește la **Mănăstirea Sfântului Sava** din pustiul Iordanului, de lângă Betleem. **Cuviosul Ioan avea mare evlavie pentru biserică și pentru toate sfintele slujbe. Era paracliser, făcea prescuri, menținea curățenia, suna clopotul de slujbă și păstra o atmosferă de iubire, de smerenie și milă față de toți.** Cunoscând bine limba greacă, traducea unele pagini patristice alese. Avea și darul scrierii de învățături și versuri duhovnicești, cu caracter mai ales moral.

În anul 1947, este hirotonit diacon, apoi preot, fiind numit de Patriarhia Română **egumen la Schitul românesc Sfântul Ioan Botezătorul de pe valea Iordanului**. În 1952, Cuviosul Ioan Iacob se retrage din ascultarea de egumen și împreună cu ucenicul Ioanichie intră în obștea mănăstirii **Sfântul Gheorghe Hozevitul**, din pustiul Hozeva, pe valea pârâului Cherit. În vara anului următor, se retrage la peștera numită Chilia Sfânta Ana, unde, după tradiție, se ruga Sfânta Ana lui Dumnezeu să-i dăruiască prunc, rugăciune împlinită prin nașterea Maicii Domnului. În 5 august 1960, Cuviosul Ioan Iacob și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, A fost

înmormântat în aceeași peșteră de Amfilohie, egumenul mănăstirii **Sfântul Gheorghe**. După 20 de ani, la 8 august 1980, trupul său a fost aflat întreg, nestricat de vreme, răspândind bună mireasmă și bucurie duhovnicească tuturor, ca semn că l-a preamărit Dumnezeu și l-a numărat în ceata sfinților.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luând în considerare sfințenia vieții Cuviosului Ioan Iacob, cunoscută și cinstită de evlavia poporului, l-a canonizat ca sfânt la data de 20 iunie 1992, sub numele de **Sfântul Cuvios Ioan de la Neamț-Hozevitul**, hotărând pentru prăznuire ziua de 5 august, data mutării lui la cele veșnice.

Înaltpreasfinția Voastră, știm că, între anii 1991-1994, ați studiat la Institutul Biblic de la Ierusalim, iar în cursul anului 1994 ați fost superiorul Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan, precum și reprezentant al Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia Ierusalimului. În vara acestui an, 2010, ați fost din nou la Locurile Sfinte. Ce ați auzit acolo, ce amintiri a lăsat prezența acestui Sfânt român care a viețuit la Locurile Sfinte?

Î.P.S. Ioan: Într-adevăr, atunci când am fost la studii la Ierusalim, am cunoscut câțiva martori, pe cei care au trăit împreună cu Sfântul Ioan Iacob. Mai întâi pe vrednicul de pomenire patriarh Diodor al Ierusalimului, cu care a fost împreună o vreme viețuitor la mănăstirea Sfântul Sava. Prea Fericitul Diodor îmi mărturisea, încă din vremea aceea, numai cuvinte deosebite, alese, despre felul cum s-a comportat, cum a trăit Sfântul Ioan Iacob în mănăstirea Sfântul Sava, aflată lângă Betleem. Îmi spunea cu câtă dragoste îi îngrijea pe cei ce erau bolnavi, dar nu numai trupește, ci și sufletește. De câte ori ajungea patriarhul Diodor la Hozeva, totdeauna le povestea celor din jur că l-a cunoscut și le spunea despre viața aleasă pe care a avut-o Sfântul Ioan Iacob Românul. Am cunoscut-o apoi, tot aici, pe maica Acachia, care i-a cântat la strună ani de zile, în perioada când Sfântul Ioan Iacob a fost egumenul schitului nostru românesc de pe valea Iordanului.

În acest an, m-am dus s-o regăsesc, poate printre ultimele viețuitoare care au avut bucuria de a lua o binecuvântare de la Sfântul Ioan Iacob, anume pe maica Salomeea, care trăiește acum încă în Mănăstirea Eleonului. Dânsa mi-a dat ultimele sfinte mărturii despre **acest sfânt român care strălucește în pustiul Hozevei** și strălucește deja pe bolta cerească a spațiului nostru ortodox român, pictat fiind în sute, cred, sute, și nu cred că greșesc când spun sute de biserici din spațiul nostru românesc.

L-am cunoscut apoi pe părintele Ioanichie, care i-a fost ucenic și care l-a îngrijit ca pe fratele său, până în ultimele clipe ale vieții sale, coborându-i, cum îmi povestea părintele Ioanichie, coborându-i în fiecare zi hrana pentru trupul său, printr-o coșniță, de pe o stâncă până în fața chiliei Sfânta Ana, unde a trăit ultimele clipe ale vieții sale Sfântul Ioan Iacob. Iată doar câteva persoane care mi-au dat mărturie despre viața acestui mare sfânt al bisericii noastre și al bisericii universale, zic eu.

L.C. Înaltpreasfințite, oare când vom vedea moaștele Sfântului Ioan Iacob în România? Când va reveni acasă? Putem oare să le așteptăm curând?

Î.P.S. Ioan: Acum eu v-aș putea mărturisi că Prea Fericitul Patriarh a trimis la Locurile Sfinte, de ziua hramului Sfântului Ioan Iacob, doi ierarhi, doi membri ai Sfântului Sinod, pe mine și pe Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, episcop-vicar patriarhal, cu un grup destul de mare de credincioși. Asta înseamnă ceva important. Să știți că printre alte lucruri, pe care le-am făcut la Hozeva, a fost și acesta →

LUMINIȚA CORNEA

→ că l-am rugat pe Sfântul Ioan Iacob să se întoarcă acasă. Eu cred că, printre rânduri, aceasta ar fi și dorința Părintelui Patriarh, care încă atunci când era mitropolit al Moldovei a ridicat o frumoasă biserică, cu hramul Sfântului Ioan Iacob, la Seminarul de la Neamț, unde preoții și mii de credincioși se roagă tot pentru venirea Sfântului Ioan Iacob acasă. Aș putea spune că suntem mesagerii, eu împreună cu Preasfințitul Varlaam suntem printre mesagerii credincioșilor români, purtători de rugăciuni ale lor către Sfântul, ca să se întoarcă acasă. Dacă se întoarce acasă și fiul risipitor, eu aș spune că un sfânt, cu atât mai mult, dorește să se întoarcă acasă, în țara unde a văzut lumina zilei, lângă părinții săi, lângă primii săi duhovnici din țara noastră scumpă românească.

L.C. Ce sentimente deosebite v-au cuprins, Înaltpreasfințite Părinte, în apropierea sfintelor moaște ale acestui mare sfânt român? Sunt convinsă că mulți credincioși ortodocși români ar dori să se închine la moaștele Sfântului Ioan Iacob, dar nu pot ajunge atât de departe, până la Hozeva. De aceea vă rugăm să ne spuneți unde și cum sunt așezate sfintele sale moaște?

Î. P. S. Ioan: Mai întâi să vă mărturisesc că Sfântul Ioan Iacob face parte din familia în care m-am născut eu. Nu că aș fi rudă de sânge cu Sfântul Ioan Iacob, dar îmi aduc aminte că în prima mea vacanță, când m-am întors în țară, sora mea mi-a pus prima întrebare – nu dacă am fost la Betleem, la Nazaret sau la Sfântul Mormânt, deoarece știa că lucrul acesta l-am făcut – prima întrebare a fost: „ai fost la Sfântul Ioan?” Așa că, încă din tinerețe, Sfântul Ioan a intrat și în familia părinților mei.

La Ierusalim, în anul 1994, la 14 ani după ce Sfântul a fost descoperit, scos din mormântul său, am avut bucuria de a-i schimba hainele, cu care fusese înmormântat și care deja începuse să se deterioreze. Mi-aduc aminte că un părinte de la Mănăstirea Lainici, de unde am plecat eu, mi-a dat o camilafcă și mi-a zis: „Părinte, să slujiți cu ea acolo la Sfântul Mormânt și să mă pomeniți și pe mine”. Acea camilafcă am pus-o atunci pe capul Sfântului și rasa mea cu care, apoi, l-am îmbrăcat.

Însă ceea ce a fost important și mișcător pentru noi este că ne așteptam să găsim moaștele Sfântului desfăcute, așa după cum a creat Dumnezeu pe om, în mai multe părți. Însă eu când am pus mâna mai întâi sub cap, ca să-i iau fesul din cap, am constatat că nu puteam ridica trupul, pentru că era întreg. De la cap și până la picioare, trupul este întreg. Măinile stau pe piept așa cum au fost puse de părintele Ioanichie, după rânduiala noastră creștinească. Am plâns atunci când am văzut că, nefiind îngropat într-un pământ așa fertil cum se întâmplă la noi, peste trupul său au fost aruncate țărână și pietre. Câteva pietre mai grele i-au îndoit puțin o parte din coastele sale, **deci a fost și el străpuns, ca și Hristos, nu de o sulită, ci de o piatră.** Dar acea piatră n-a pătruns înăuntru, ci trupul este întreg. Așa este depus astăzi în Biserica Sfântul Ștefan din Hozeva, unde, aș vrea să vă spun, s-a întemeiat, s-a ridicat prima biserică închinată Maicii Domnului, din toată Palestina, după Sinodul de la Efes. Deci, zic eu, încă o motivație de a arăta cât de mult l-a iubit Maica Domnului pe Sfântul Ioan Iacob. Știm că din fragedă pruncie, respectiv când avea șase luni, mama sa s-a stins din viață. Când el avea doi ani, tatăl său a murit pe front, iar bunica sa a murit în momentul când, în 1923, Sfântul Ioan avea zece anișori. Și

de atunci, am putea spune că singura mamă care i-a purtat de grijă aici, pe pământ, a fost Maica Domnului.

Ce-aș mai vrea să vă spun tot referitor la proclamarea sfinților - în anul 1992, mă pregăteam să mă întorc în țară, în vacanță. Dar credincioșii mei de acolo mi-au spus: „Părinte Ioane, înainte de a pleca, să mai organizăm încă o excursie în Țara Sfântă și, în special, să ajungem și la Mănăstirea

Hozeva, la Sfântul Ioan”. Aș vrea să vă spun că în ziua aceea, în care fără să știu ce se întâmplă în Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, la București, în iunie, în ziua aceea am citit, pentru prima dată, Acatisul Sfântului cu credincioșii care au fost cu mine acolo. Iată deci de ce este mare nevoie și de mare importanță, ca și credincioșii, și ei înainte de toate, ei sunt cei care, în evlavia lor, îi cinstesc pe sfinți. Și apoi Sfântul Sinod doar analizează, cumpănește...

Am putea spune, după umilele

mele cunoștințe, că Sfântul Ioan Iacob este singurul sfânt român din secolul XX, care s-a născut în secolul XX și care a fost și canonizat în același secol, după o perioadă foarte, foarte scurtă de la trecerea la Domnul. Mărturie stau, cum spuneam, atâția oameni care l-au cunoscut, cât și faptul că moaștele sale constituie mărturie a sfințeniei și a harului lui Dumnezeu purtător în ele. Și noi, oricare dintre noi, orfani, cu părinți sau fără părinți putem să ajungem sfinți. Calea sfințeniei este deschisă tuturor, și nu numai atât, este cea mai înaltă poruncă dată de Dumnezeu omului. „Fiți sfinți!” a poruncit Dumnezeu. Aceasta este cea mai importantă, și pentru aceea ne-a creat Dumnezeu pe noi, să fim sfinți.

Mamele noastre nasc sfinți, doar că în viața aceasta purtarea de grijă a mamei, a părinților și a lui Dumnezeu este importantă, ca să ajungem la ceea ce și-a dorit Dumnezeu: să-și împărtășească nemărginita Sa iubire cu sfinții, omul ca rod al creației lui Dumnezeu.

L.C. Înaltpreasfințite, ce mesaj ne-ar putea trimite Sfântul Ioan Iacob? Ce încurajare ne-ar trimite nouă, tuturor românilor, ca un sfânt care a viețuit, în timp, atât de aproape de noi?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Ioan Iacob a avut o viziune extraordinară de largă asupra poporului român. Aceasta se reflectă și în poeziile care au rămas de la el. Îmi vin acum în minte următoarele versuri: „Fii pribegi ai țării mele / Rătăciți printre străini, / Nu uitați menirea voastră / De creștini și de români!”

Iată, dacă Sfântul Ioan se gândea atunci când a compus aceste versuri la românii care trăiau în Țara Sfântă, rătăciți oarecum și ei printre străini, unde se știe că viața este foarte grea, aș zice eu astăzi: cât de autentice, cât de reale sunt aceste versuri! Deci cred că aceste versuri le-ar putea citi fiecare preot în biserica sa, și mai ales preoții care sunt în străinătate, pentru că iată a sosit timpul unei mari pribegii românești. La ora actuală, peste două milioane de români sunt risipiți printre străini. Astfel că **mesajul pe care l-ar transmite lor astăzi Sfântul Ioan Iacob ar fi acela ca să-și păstreze demnitatea lor de români pe unde sunt, deoarece suntem un popor ales și binecuvântat de Dumnezeu, să fim o sare a pământului în care trăim, oriunde am fi, de la o margine la alta a pământului.**

Foto: Sfântul Cuvios Ioan de la Neamț-Hozevitul, la Biserica Sfântul Ștefan din Hozeva, în 2005 (Foto Nicolae Băciuț)

Evangeliarul de 440 de ani

Biblioteca Mănăstirii Secu ce poartă numele de „Biblioteca Sfântul Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei”, păstrează un număr de aproximativ 8.000 de volume. Un loc de seamă îl ocupă manuscrisele și cărțile vechi: românești, slavone și grecești.

Majoritatea dintre acestea provin din școlile de copişti și traducători care au funcționat în această mănăstire. Încă de la începutul secolului al XVII-lea, în Mănăstirea Secu exista o școală de traducători și copişti de manuscrise condusă, de Egumenul Dosoftei, școală în care a învățat și Varlaam, viitorul Mitropolit al Moldovei, care mai târziu va traduce „Scara” Sfântului Ioan Scărarul și din scrierile Sfântului Efreim Sirul.

În veacul al XVIII-lea se remarcă mulți copişti, cum ar fi monahul Meletie, de la care s-au păstrat cinci manuscrise, monahul Teofan, cu trei lucrări, monahul Rafail și alții. În timpul Sfântului Paisie Velicickovski, activitatea cărturărească se ridică iarăși la intensitatea pe care o avuse în vremea starețului Dosoftei și apoi a Mitropolitului Varlaam. Sfântul Paisie și călugării din Secu au zăbovit patru ani asupra traducerilor din Sfinții Părinți, muncă ce mai apoi a fost încununată prin tipărirea unei monumentale lucrări la Mănăstirea Neamț, și anume „Filocalia”. Desigur că în mănăstire activitatea cărturărească a fost continuată de ucenicii Sfântului Paisie și după

plecarea acestuia în 1779 la Mănăstirea Neamț, în bibliotecă găsim-se multe dintre lucrările acestora.

Multe și însemnate sunt lucrările copiate de monahii ce își împărțeau ziua dăruită de Dumnezeu între biserică, studiu și diferite ascultări gospodărești. Nu e ușor să copii cu multă grijă lucrări esențiale pentru viața Bisericii și nu numai. O parte din aceste lucrări erau ornamentate cu migală de către monahii dăruiti de Dumnezeu cu talanți ce i-au înmulțit. Adeseori preoții de prin sate, ori credincioșii veneau la mănăstiri și tocmeau un copist să le copie o *Evangelhie*, ori un *Minei*, ori o altă carte folosită de suflet sau necesară serviciului divin. Era mult mai ieftin un manuscris, o carte copiată decât o carte tipărită care era foarte scumpă și se găsea foarte rar. Cultura și literatura română, formată în tinda Bisericii, a rămas recunoscătoare chipurilor clerice care au iubit slovele.

Evangeliarul, cunoscut în trecut și sub numele de *Tetraevangeliar*, astăzi *Evangelhie*, este o carte care cuprinde cele patru Evanghelii. *Evangeliarul* ce se păstrează în Mănăstirea Secu, este un manuscris copiat în anul 1571 de Ioan Diac, Pisal, după cum cunoaștem din însemnările de pe ea. Scris în limba slavonă, legat în piele, *Evangeliarul* are lungimea de 32 de cm, lățimea de 24 de cm, grosimea de 8 cm și o greutate de 2075 grame. Cercetând această carte, am observat că este incompletă, având câteva foi lipsă, și că necesită ample lucrări de restaurare, fiind într-o stare critică.

Ar fi păcat să se piardă astfel de mărturii vii ale unor vremuri în care graiul evlaviei străbune glăsuiește peste timp.

Cartea amintită dovedește faptul că vechimea Mănăstirii Secu se adâncește mult în istorie, având rădăcini solide în Schitul lui Zosima, înființat prin anul 1530 pe Valea Pârâului Secu, prima așezare monahală din aceste locuri. Drumul bătătorit al istoriei evidențiază zelul nemărginit pentru carte, ce a rămas pentru toate timpurile un balsam ce mângâie sufletul omenesc.

Evangeliarul acesta slavon a avut multe însemnări, unele vizibile și astăzi, multe din ele pierdute din cauza vitregiilor vremii. Acest odor de mare preț, în prezent, se află expus în Colecția de obiecte bisericești a Mănăstirii Secu, alături de un *Liturgier* din 1576, manuscris copiat în limba slavonă, legat în piele ce conține 117 file, ambele fiind adevărate bijuterii caligrafice ale unor mâini iscusite prin care a lucrat Duhul Sfânt spre folosul multor suflete smerite.

Evangelhie, manuscris copiat de Schimonahul Kiril în anul 1810, legat în piele cu 805 pagini; *Slujba morților*, manuscris în limba română, autor arhimandrit Vartolomeu Măzăreanu în anul 1777; legat în piele, 44 file; *Everghetinos*, *Adunarea învățăturilor Sfinților Părinți*, manuscris în limba română executat de ieromonahul Timotei în secolul al XVIII-lea; 432 pagini, legat în piele; *Cuvinte din Sfinții Părinți*, manuscris copiat în limba slavonă de schimodicon Timotei în anul 1790, 152 file; *Semnele sfârșitului lumii*, manuscris copiat în limba română de ieromonahul Ioanichie în anul 1820, 65 file, legat în piele; *Învățăturile Sfântului Nil de la Sorsca*, manuscris copiat de monahul Ghedeon Vartolomeu în limba română în anul 1772, 155 file, legat cu carton, sunt doar câteva din sutele de titluri ce dăinuiesc peste veacuri ca mărturie a unor suflete ce prețuiau Cuvântul aurit cu rugăciune, fapte bune și gânduri curate.

**IEROD.
HRISOSTOM FILIPESCU**

MISTICA, ÎNTRE CONVENTIONAL ȘI TEOLOGIC*

(definiri și delimitări) *(III)

Aici intrăm într-o zonă mai greu de înțeles a Ortodoxiei, asupra căreia voi reveni îndată. Înainte însă de a răspunde acestei întrebări trebuie să observăm repetarea obsesivă a faptului că arta sacră trebuie să exprime adevărul de credință. Acest fapt este esențial, dar nu poate fi bine înțeles decât în legătură cu răspunsul la întrebarea deja pusă. Iar răspunsul este dat de o altă întrebare: în ce măsură poate artistul să înțeleagă emoțiile sau sentimentele sfinților, îngerilor sau ale lui Dumnezeu? Fiind ființe superioare, trăind (conform Ortodoxiei) nu doar aici – dacă se află și aici, ceea ce nu este totdeauna valabil – ci și dincolo, în transcendent, acestea nu pot fi incluse propriu-zis în vreuna din categoriile omenești obișnuite, nici din punct de vedere intelectual, nici din punct de vedere emoțional. Ca urmare, artistul care vrea să creeze artă sacră, dacă urmărește adevărul, nu poate exprima o emoție despre care, de fapt, nu știe aproape nimic, de multe ori nici măcar dacă există sau nu.

Ne aflăm aici în ceea ce teologia ortodoxă numește apofatism. Acest termen de origine grecească exprimă o formă de cunoaștere religioasă, cunoașterea prin negație. Desigur, poate părea absurd să afirmi că ar fi cu puțință să cunoști ceva prin... negație. Dar un exemplu dat de [Todoran și Zăgrean, 1991:94-95] ajută la înțelegerea acestui principiu:

„Astfel, despre Dumnezeu afirmăm că este Cel viu și personal, că este spirit absolut, că are toate perfecțiunile în sens absolut, că este atotbun, iubire, atotștiutor, atotînțelept, atotdrept, atotputernic etc. Acest chip de afirmare a adevărilor despre Dumnezeu se numește catafatism.

Cunoașterea apofatică se caracterizează prin negarea oricăror imperfecțiuni în Dumnezeu, ceea ce, în fond, înseamnă afirmarea tuturor perfecțiunilor în

El. În transcendența ființei sale personale, Dumnezeu rămâne necunoscut și necuprins.

Dumnezeu nu poate fi cunoscut în același chip în care sunt cunoscute realitățile din lumea creată, folosind ideile sau noțiunile de timp și spațiu și raporturile dintre fenomenele naturale, fiindcă Dumnezeu le transcende pe toate. [...]

Teologia apofatică, apofatismul, susține că negațiile, adică propozițiile negative despre perfecțiunile lui Dumnezeu, sunt mai potrivite, adică mai corespunzătoare obiectului la care se referă, adică la profunzimea misterului dumnezeiesc, pe care caută să-l exprime depășind existențele create. Dar, cu toate acestea, misterul ființei dumnezeiești depășește sau transcende atât catafatismul cât și apofatismul, rămânând în sine incognoscibil, de necunoscut, incomprehensibil, de necuprins cu mintea și inaccesibil... prin puteri proprii.”

Este de observat că acest text nu neagă în sine orice posibilitate de cunoaștere a lui Dumnezeu. Imediat în continuarea sa autorii resping foarte categoric orice eventuală bănuială de agnosticism, ignoranță sau incultură. Ceea ce pune în evidență apofatismul, arată autorii, este „depășirea mijloacelor obișnuite de cunoaștere” de către Dumnezeu (ca obiect al cunoașterii) și, aș adăuga eu, și de către celelalte părți ale realității transcendente – Rai, înger, sfinți etc. – (iată-ne în plină Mistică ortodoxă!). Se ivește, după cum vede, o nouă dilemă, sau chiar mai multe. Atâta vreme cât cunoașterea acestor ființe și realități transcendente depășește mijloacele obișnuite de cunoaștere, cum pot fi totuși cunoscute? Și, se înțelege, cum pot fi totuși reprezentate sau prezentate? Chiar dacă „teologia apofatică se întemeiază pe premisa că existența lui Dumnezeu cel viu, incognoscibil și incomprehensibil, este în toată deplinătatea sa mai evidentă spiritului omenesc decât toate celelalte existențe” [ibidem:95] acest lucru nu este o garanție pentru cunoaștere în sine. Pot sesiza că există ceva, fără a avea o noțiune cât de cât realistă despre acel lucru. Pot fi în apropiere de el, să-l văd în permanență, dar să nu-l cunosc niciodată. Această situație, deși pare ciudată atunci când este postulat teoretic, este în practică foarte frecventă¹. Și atunci, cum se poate ajunge la o cunoaștere a lui Dumnezeu, și a realităților transcendente în general?

Ei bine, autorii oferă un răspuns la această întrebare, chiar în locul citat, răspuns bazat și pe Biblie și pe Tradiția Bisericii: „... Evidența trăită a existenței lui Dumnezeu presupune o pregătire pentru ea, printr-o strădanie spirituală, prin pășirea hotărâtă pe urcuș[ul] duhovnicesc, cu ajutor haric de la Dumnezeu și cu râvnă, cu ferirea de patimi, cu asceză și cu rugăciune din partea omului credincios. →

PR. DRD. MIHAI ANDREI ALDEA

¹ Pentru a da un exemplu mai mult decât banal, există oameni care locuiesc aproape unul de altul, care s-au văzut în treacăt de multe ori – deci sunt conștienți, fiecare, de existența celuilalt – dar nu știu nimic unul de altul până la moarte.

Acestui urcuș spiritual nu i se pune opreliște, ci, dimpotrivă, neîncetat îndemn de înaintare (I Cor. 12, 31), de creștere spirituală spre vârsta deplinătății lui Hristos (Efes. 4, 13). [...] evidența trăită, experiența spirituală, este pătrundere mistică, printr-un chip deosebit de pătrundere a luminii dumnezeiești de înaltă intensitate în sufletele celor vrednici, Dumnezeu făcându-se cunoscut, se înțelege că nu în ființa Lui nepătrunsă, ci în energiile și lucrările lui necreate și nedespărțite de ființă, dar prin care El se comunică și se împărtășește. Simbolul cunoașterii mistice este lumina taborică.” [ibidem, 95-96].

Poate părea sau nu evident, dar aceste lungi citate au fost necesare pentru a ne scuti de pagini de discuții suplimentare. Ele ne arată sintetic acele lucruri de care aveam nevoie pentru a înțelege bazele doctrinare ale reprezentării simbolice și/sau mistice în Ortodoxie.

Vedem, prin urmare, că baza cunoașterii lui Dumnezeu în Ortodoxie este nu teoria teologică, așa cum ar fi fost de așteptat, ci experiența spirituală, prin trăirea învățăturii însușite, prin aplicarea ei practică. Apare aici o latură socială evidentă, un permanent transfer al filozofiei sau misticii sau dogmaticii ortodoxe către viața de toate zilele¹.

Sintetizând, observăm că adevărata cunoaștere, în teologia ortodoxă, este cunoaștere mistică, prin trăire. Ca urmare, simbolurile trebuie să exprime această trăire. Ajungem prin urmare la alt principiu fundamental:

În Ortodoxie, simbolul apare ca paradigmă a comunicării experienței religioase.

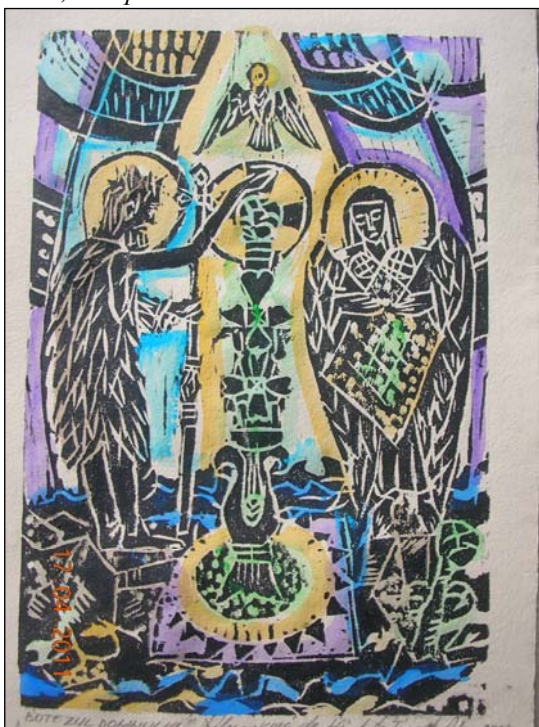
Acest principiu fundamental lămurește o serie întreagă de întrebări puse anterior. El explică exigențele deosebite pe care le presupune arta sacră, ca și respingerea categorică – cel puțin la nivelul învățăturii fundamentale, dacă nu și în viața practică – a formelor de artă profane, străine.

Încercând a introduce aici termenul de artă laică ne izbir de acest principiu. Nu este cu puțință, dacă vrem să fim realiști, a imagina o artă a-religioasă. În fapt, orice artist are o concepție religioasă, fie ea agnostică sau de orice altă natură. Dat fiind că orice exprimare artistică este prin excelență simbolică – altminteri încetează a mai fi artistică – orice exprimare artistică este, conform principiului deja enunțat, prin excelență... religioasă! Desigur, această exprimare religioasă poate avea cel mai divers substrat cu puțință, de la ateism la orice cult cunoscut sau nu

(inclusiv o religie cu un singur credincios, artistul însuși). Dar substratul religios – incluzând concepții asupra lui Dumnezeu și a celorlalte realități transcendente – există și este exprimat în respectiva formă de artă.

E evident că aplicarea acestor principii în domeniul cercetării folclorului și etnografiei deschide noi perspective. De fapt, după umila noastră părere, ele s-ar fi cuvenit să fie deja tradiționale, iar nu noi, dat fiind mediul religios natural al creatorului de folclor românesc. Aceasta este însă altă problemă. Practic, avem în față o religie complexă, indivizibilă² și bine teoretizată, Ortodoxia, a cărei prezență în latura ei mistică și în limbajul simbolic în care se exprimă trebuie identificată sau nu în folclorul românesc.

Se înțelege, prin urmare, că nu este suficient a identifica existența unei mistici populare. Aceasta este mai mult decât firesc să existe. Provocarea cercetării noastre, esența demersului nostru constă tocmai în încercarea descifrării naturii reale a acestei mistici populare din punctul de vedere al orientării religioase.

*Capitolul introductiv din teza de doctorat în curs de elaborare *Predestinare și liber-arbitru în mistica folclorică*.

Bibliografie

- [Noica, 1991] Noica, Constantin. 1991 – *Pagini despre sufletul românesc*, Ed. Humanitas, București.
- [Stăniloae, 1996-1997] Stăniloae, Preot Prof. Dr. Dumitru. 1996-1997 – *Teologia dogmatică*, vol. I-III, EIBMBOR, București.
- [Bădulescu, 2006] Bădulescu, Pr. Dan. 2006 – *Ortodoxie și erezie*, Ed. Agaton, Făgăraș.
- [Ispas, 2006] Ispas, Sabina. 2006 – *Premintele Solomon. Legenda populară românească între canonic și apocrif*, Ed. Saeculum I.O., București.

[Aldea, 2000] Aldea, Pr. Mihai-Andrei. 2000 – *Despre responsabilitățile Neamului Românesc*, în <<Romfest 2000>>

[Quenot, 1999] Quenot, Michel. 1999 – *Învierea și icoana*, Editura Christiana, București.

[Vulcănescu R., 1987] Vulcănescu, Romulus. 1987 – *Mitologie românească*, Ed. Academiei RSR, București.

[Todoma, Zăgrean, 1991] Todoran, Pr. prof. dr. Isidor și Zăgrean, Arhid. prof. dr. Ioan. 1991 – *Teologia dogmatică. Manual pentru seminariile teologice*, EIBMBOR, București.

Foto: Mircea Pop, Botezul Domnului

¹ Desigur, în ce măsură este sau nu îndeplinit acest comandament religios de către ortodocșii obișnuiți se poate discuta mult. Dar ceea ce ne interesează aici este tocmai teoria sau doctrina ortodoxă.

² Considerăm necesară această precizare deoarece o serie de aspecte tipic ortodoxe apar cu valori eterodoxe odată așezate în alt context.

Cu cartea în mână În cămara morții

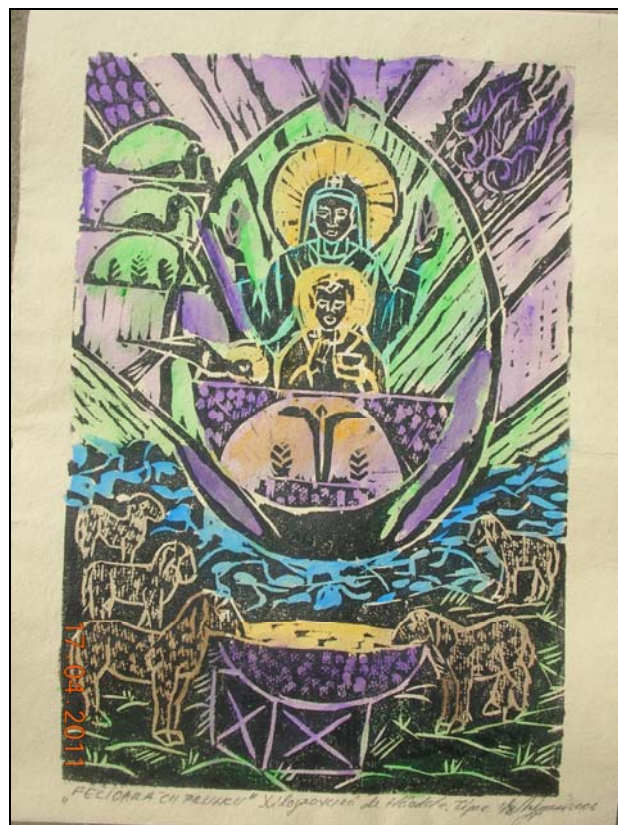
Lui Mircea Ciobanu

Un basm din culegerea lui Petre Ispirescu, din 1872, **Legende sau basmele românilor**, publicată sub pseudonimul “*Un culegător tipograf*”, ne vorbește despre copilul “*cu cartea în mână născut*”. Basmul acesta, **Voinicul cel cu cartea în mână născut**, îl fascina pe Mircea Ciobanu și căuta să împărtășească și celorlalți din bucuria sa. Mi-a vorbit despre basm aproape transfigurat religios. “*Nu cunosc alt basm în care făptura lui Dumnezeu să se nască odată cu Cuvântul Domnului, cu Cartea, cam astfel mi-a zis. Și ce sfântă este cartea de poate, numai prin citirea cuvintelor ei, să înfrângă moartea! Și când te gândești că Academia nu i-a găsit interesantă culegerea, ediția din 1882, pentru un premiu; iar el a rămas să încerce să-și vândă cărțile, cum o putea, fără sorți de izbândă. S-a adresat și Ministerului Cultelor și la mai multe primării ca să-i cumpere câteva cărți pe care să le ofere copiilor ca premii la examene, dar de nicăieri nu i-a sosit vreo solicitare. Altele erau lucrurile mai importante ale zilei și mai marilor acesteia, care le-au considerat drept fleacuri, și-al căror nume nu a ținut nici cât suflarea propriei guri de a-l rosti.*” Ce fir de aur trebuie să fie pe sub aceste litere din cartea născută odată cu copilul, fir ce a străluminat prin mintea unui țăran născut la poalele Carpaților (basmul a fost cules din Vlașca) și care își lasă lumina înaintea ochilor noștri! Și ce tristețe a celui ce citește cuvinte și fraze din ea în piața surdomuților!

(Un an mai târziu, Petre Ispirescu suferă primul atac de congestie cerebrală, iar în noaptea de 20 noiembrie 1887, urmează al doilea, care-l răpune la masa de scris. Tot astfel s-a întâmplat și cu Mircea Ciobanu, care, nemaiputând să scape de **măhnire** – ca și făpturile din basme la ceasul trecerii în celălalt tărâm – este lovit de câteva atacuri succesive de congestie cerebrală, creierul cedându-i în 22 aprilie 1996 și mâna oprindu-i-se pe ultimele file ale manuscrisului **La capătul puterilor. Însemnări pe Cartea lui Iov**, carte ce apare postum la editura ce o croise, **Vitruviu**, Buc., 1997. Și limpezindu-mi-se tâlcul religios, înțeleg de unde acea transfigurare a feței scriitorului ales.)

Copilul se naște “*cu o carte în mână*”, spune basmul, ca dar de Sus al unei familii cuprinsă de singurătate și bătrânețe, “*o babă și un unchiuș*” care, spre deosebire de altele și alții, n-au pregetat cu ruga și neclintita lor credință întru Dumnezeu. Numai că vin ursitoarele, și pe lângă cele bune (prima: “*că are să fie un Făt-Frumos, și are să ajungă bogat*”), ursitoarea mijlocie, spre încercare, îi prezice copilului, ca la doisprezece ani (simbolică cifră!), să fie răpit de duhuri rele; iar ultima întregește, cearcă încercarea cu consecința: “*dacă va scăpa de duhurile rele, acest copil are să ajungă împărat*”.

Copilul nu lasă cartea din mână, crește și citește continuu. Mintea-i devine cuprinzătoare. Și ce lucru uimitor: el ajunge să fie cartea, să se identifice cu cartea. “*Când se făcu ca de nouă ani, spune basmul, știa câte în lună și în soare. El însuși ajunsese să fie o carte, și toți*

megieșii veneau la dânsul și-l întrebau despre păsurile lor.”

Bătrânul, care a stat treaz și a auzit ursirea, încearcă să o răstoarne. Sorocul încercării sosind, plănuiește cu mica sa familie, cu toți oamenii din sat și cu popa, să se strângă în biserică și prin rugăciune să-l scape pe fiu de răpirea duhurilor rele. În prima seară, biserica se umple de o ceață groasă, mulțimea se roagă, ceața se risipește. Și ei rămân teferi. A doua seară, pe când erau în rugăciune, “*se umple biserica de șoareci, de lilieci și de bufnițe*”, care îi agasează pe oameni. Copilul cu cartea în mână cade în genunchi și începe să se roage, la fel și mulțimea, iar lighioanele dispar. A treia seară, pe când se adunaseră și se rugau, biserica se cutremură și este cuprinsă de bubuituri ca de tunet. Mulțimea cade în genunchi și se roagă cu mare credință în Dumnezeu. Însă, din turnul bisericii se coboară un călugăr și-l răpește pe copilul uncheșului. Mulțimea rămâne înspăimântată.

Smuls chiar din lăcașul sfânt, sub privirile neputincioase ale oamenilor, de duhurile rele preschimbate în călugăr și purtat prin văzduh de acestea, copilul nu scapă cartea din mână și citește “*mereu și în gura mare*”, iar când ajunge pe la mijlocul cărții, devine greu de ținut și, în lupta care se dă pentru a-i fi smulsă cartea, este scăpat cu carte cu tot pe fundul unei adânci prăpăstii. Cu cartea în mână, neștiind unde se află, dar mulțumind Domnului că este viu, pornește să iasă deasupra, în lume. Numai că merge spre “*soare-scapătă*” și nu întâlnește în calea sa decât “*grămezi de căpățâni și oase de oameni*” care, cu cât înainta, acestea se înmulțeau.

Aici basmul se întâlnește cu viziunea lui Ezechiel, a “*văii oaselor uscate*”.

DUMITRU VELEA

Foto: Mircea Pop, Izvorul Tămăduirii

Acesta, cu mâna Domnului deasupra sa, este luat de Duh și “pus în mijlocul unei văi pline de oase”, care “erau foarte multe pe fața văii și erau foarte uscate”, unde i se enunță fundamentala problemă a omului, a nemuririi sufletului, dacă “vor putea oare oasele acestea să trăiască?” Și, implicit, cine reprezintă viața și cine are posibilitatea de o garanta și da.

Ezechiel are mâna Domnului deasupra sa; tânărul din basmul nostru este născut cu cartea în mână. Prin Ezechiel, care primește să poruncească creșterea tendoanelor, a cărnii pe oase, a acoperirii acestora cu piele și – esențial – a intrării Duhului și vieții în ele, cuvântă Domnul.

I se poruncește să proorocească și să poruncească. “El mi-a zis: «Proorocește și vorbește duhului! Proorocește, fiu al omului, și zi duhului: Așa vorbește Stăpânul Domnului: Duhule, vino din cele patru vânturi, suflă peste morții aceștia, ca să trăiască!»”

Prin tânărul nostru, născut cu cartea în mână, ca dar, și apoi ca har, prin citirea acesteia și puterea izvorâtă din ea, se revelează Cuvântul. Cuvântul viu al Domnului.

Pentru Ezechiel, esențiala întâlnire și comunicare se face pe cale vie, directă, **orală**.

Pentru tânărul basmului nostru, se face prin intermediul **cărții** scrisă și născută odată cu el, cu omul, al citirii și înțelegerii sensului cuvintelor scrise pe filele ei, deci tot al rostirii Cuvântului viu al Domnului.

Prin prăpastia morții, tânărul, cuprins de frică și pentru a o învinge, citește din cârtica sa. Printre zidurile prăbușite și înmulțitele grămezi de oase, el ajunge la niște palate, unde întâlnește o umbră de om, portarul curții. Acesta îi dezvăluie taina prezentei și înspăimântătoarei împărății a morții: Împăratul și Împărăteasa, în loc să se roage lui Dumnezeu pentru a le da un moștenitor – spre a perpetua viața –, s-au apucat să umble pe la vrăjitori cu farmece. În fine, ea a născut o fată frumoasă, dar ursitoarele au ursit-o să nu se poată mărita până nu va găsi un tânăr care să poată rămâne viu în camera ei, teafăr, până în zori. Și, pentru a îngrozi pe oricine ar încerca să se apropie, ele au întins pedeapsa morții peste toată împărăția.

Tânărul cu cârtica în mână se supune încercării și intră în cameră, spre priveghere.

Aici, citește continuu.

A doua zi, îl găsiră tot cu cartea în mână – spune basmul – dar searbăd și galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine știe la ce lucrări grele, și cine știe câte

nopti, nemâncat și nebăut un strop de apă. Deci, în chiar camera acestei împărății a morții, căzută ca blestem fiindcă mai marii ei se închinaseră zeilor falși, tânărul, citind din carte, reușește să rămână teafăr până în zori și să înfrângă moartea.

Ezechiel proorocește cum i s-a poruncit. “Și duhul a intrat în ei – se spune în **Cartea Sacră** – și ei au prins viață și au stat în picioare: o armată foarte mare.” (**Ezechiel, 37, 1-10**).

Și basmul nostru spune: “Atunci, o dată, ca din senin, începură a învia oamenii de prin orașe și de prin sate, slugile de prin curte, și toate câte erau cu suflet, în ziua când veni cel dintâi pețitor, începu să miște și să se scoale ca dintr-un somn adânc. Oamenii începură la lucrul lor, oștirea a da în tâmpine și în surle, și a veni la curtea împărătească să se închine cu slujba. De unde până aici era tăcere, moarte, acum te asurzeau strigătele și zgomotul ce făcea mulțimea de oameni și de argați, mergând fiecare la lucrul său” Tânărul, Făt-frumos, cu fata, domnița acestei împărății trezită din somnul morții, apar în fața mulțimii și strigătul de bucurie al mulțimii “se auzea în cer”.

Sub privirea lui Ezechiel, s-au deschis mormintele și o întreagă “casă” s-a ridicat în mijlocul popoarelor, un “legământ veșnic” s-a făcut cu această “casă” și în acest popor ridicat din “oasele uscate”, domnul și-a făcut **locuința**, lăcașul său sfânt. Totul s-a ordonat, viața a început, “îi voi înmulți” – El spune – în vederea **celor ce sunt**.

Și cele din basm vin să arate: cel născut cu cartea în mână iese biruitor din primejdioasa cameră a morții, readuce lumea la viață, se împreună cu preafrumoasa fată a Împăratului și reinnoiește lumea. Dar basmul poartă cu sine și următorul tâlc: prin credința neclintită în Domnul, **oricine se poate naște cu cartea în mână**, spre a se mântui și mântui.

Om venit sub semnul înalt al bunătății Celui de Sus își împlinește destinul prin carte; și cartea, venită, născută odată cu omul, prin citire, și numai prin citire, prin rostirea Cuvântului viu, își împlinește destinul prin om – de trezire a lumii la viață.

Domnul își face lăcașul în om prin Cuvânt.

De aceea, în fața omului purtător și cititor de Carte, camera morții – și de câte nu a avut parte acest popor al basmului! – slăbește, devine neputincioasă.

Foto: Mircea Pop, Răstignire

Încercări de străpungere a tăcerii gândului (IX)

„Nu-și lasă ei oamenii lor” – acestea au fost cuvintele lui, care-mi sună și acum în urechi, rostite cu o voce hotărâtă, ca și cum ar fi știut el ceva. Atunci pe loc nu m-am oprit decât la „nu-și lasă ei”, punând oarecum între paranteze „oamenii lor”, și am replicat prompt că există numeroase forme și nivele de „a nu-l lăsa” și, adunând serviciul pro bono (de domeniul trecutului) cu rău mirositoare cerere de carte verde, singura formă de „a nu-l lăsa” este vreun job fără vizibilitate și fără viitor. Cariera lui în diplomatie se încheie definitiv. M-a privit o clipă, nu total convins, și am conchis amândoi că timpul va da un răspuns pronosticurilor noastre. Abia acasă, revenind asupra conversației și a obstinației cu care Liviu se arăta încrezător într-o carieră americană de succes a lui A.D.Munteanu (chiar dacă nu neapărat în diplomatie), am luat aminte la „oamenii lor” și m-am gândit că probabil pe parcursul chinuitoarelor plimbări nocturne Aurel va fi bavardat de unul singur despre viața sa americană, fluturând nume influente și cunoscute, va fi evocat și comentat scene „de bucătărie” de prin diverse instituții importante astfel încât „omul lor” avea sigur o altă rezonanță și acoperire pentru Liviu. Și s-ar fi putut ca însuși Aurel să creadă în această semificțiune, nicăieri mai periculos de falsă decât pe malurile Potomacului unde persoana se identifică cu funcția și se evaporează fără urme din peisaj o dată cu ea.

N-am mai apucat să discut cu Liviu despre acest subiect: pronosticul meu împlinindu-se, fostul nostru coleg a dispărut cu totul din zona de vizibilitate. Nu știu dacă Liviu s-a mai gândit vreodată la el sau la băătăia pierdută la New York. În lungul răstimp petrecut în fața monitorului în încercarea de a încheia ceva din ghemul fluid și subțiat aleatoriu, când și când, al memoriei, am avut timp spre a cerceta urmele în actualitate ale acestui episod. Toate biografiile lui Liviu îl menționează, fără niciun alt detaliu. Pe site-ul centrului (care și-a schimbat între timp numele), n-am găsit

nimic despre primul lui director, e menționat doar anul înființării și activitățile întreprinse de când a fost luat sub oblăduirea ICR-ului, marca Patapievici. Despre acestea s-a auzit însă și pe aici, în cunoscutele scandaluri cu „street art”-ul unor plasticieni fără cotă de piață, promovați însă pe bani publici. Ar fi trecut neobservată și asta înghițită în valul avangardelor de-o zi, a scos-o din anonimul scandalului cu iz politic. Despre altă „promovare” a artei românești, turneul unei trupe cu „Întâmplarea (poate „crima”) de la Tanacu”, stă mărturie discretă doar gaura, mărișoară, din bugetul ICR. Am râs amar când pe forumul ediției online al „Dilemei”, la interviul cu o proaspătă directoare a centrului newyorkez, am citit intervenția furibundă a unui fost și etern dizident care-și clama rolul de întemeietor, regimul (cum altfel!?) rămas comunist de la București însușindu-și fraudulos o denumire, vină majoră la concurență cu cea a neacordării unor compensații pentru suferința sa. Pe acestea din urmă - în valoare de multe milioane de dolari (câte unul pentru fiecare comunist din țară pe care infamul regim continuă să-i acopere) – le revendica însă în instanță. Iată ce fel de specimene dorea Liviu să îmblânzească și să adune sub acoperământul miraculos și a toate vindecător al patriei culturale!!! Ce proiect utopic! Nu-i de mirare că urmele autorului lui la ctitoria abandonată nu se mai cunosc. Încerc pe dibuite să le disting pe cele din biografia interioară.

Judecând după modul de viață, revenirea acasă s-a petrecut ca și când ar fi lipsit o zi, două. Niciun semn al vreunei schimbări. Gândindu-mă la elanul construcției culturale, care a dominat net ultima parte a vieții lui, socot că una singură a fost longevivă și nu tocmai cum o proiectase ctitorul. E vorba nu atât de Societatea culturală „Lucian Blaga”, cât mai ales de principala manifestare organizată de ea, Zilele „Lucian Blaga”, în cadrul cărora colocviile științifice (cuprinzând toate domeniile creației blagiene, de la poezie la filosofie) alternau cu manifestări artistice în cadrul unui festival în principal de poezie. Aceste colocvii anuale ar fi putut genera un institut de cercetare – pentru acesta s-a luptat zadarnic Mircea Borcilă, care i-a succedat la conducerea Societății – iar festivalul

ar fi adunat și traducătorii și iubitorii de poezie românească risipiți în cele patru zări.

Poate și fiindcă sunt categoric un om vechi, puternic legat de ideea de rădăcini, creștere, împlinire (atât de arhaicul model organic!!!), fac mari eforturi să nu mă las cu totul copleșită de sentimentul zădărniciilor în fața sfrijirii premature a gândurilor întemeietoare. Și nu „clipa” „musca mută a timpului rupt” „își bate aripa” dedesubtul începutului unor proiecte menite să dureze. Și-mi aduc din nou aminte de capetele de sfoară din îndepărtata mea copilărie ce atârnav de fiecare cui disponibil sau clanță de ușă. Pe acelea le termina însă bunica, după ce le culegea și le pune la păstrare pentru răgazul de toamnă târzie; le și folosea la legatul sacilor. La noi însă, în zona culturii, toate începuturile rămân abandonate și sfârșesc prin a deveni (în cazuri bune!) obiecte de muzeu în fața cărora se adună pios, când și când, câte un grup de admiratori. Popas vremelnic și grăbit, căci râul timp și-a schimbat ușor matca, sunt alte vaduri și oportunități pentru alte începuturi. Iată sunt pe cale să pun punct (aleatoriu, de altfel) acestor rânduri cursive doar pe monitor și pe fotografia de acum câteva minute a unui mestecăn cu ramuri curgătoare alternând verdele șters cu galbenul palid și el deschisă într-o fereastră memoria mea proiectează o scenă de la unul din primele colocvii ale Zilelor „Lucian Blaga”, cu un auditoriu numeros și nume de notorietate. Un proaspăt profesor universitar, fost coleg de an și el, autor al unui volum despre poezia lui Lucian Blaga, se arăta nu bucuros de perspectivele pe care statonnicirea acestor manifestări le-ar deschide, ci îngrijorat de faptul că Trilogia culturii ar putea alimenta naționalismul! →

ELENA NEAGOE

Foto: Liviu Petrescu în bibliotecă

A doua oară într-un răstimp de o jumătate de secol, gândirea lui Blaga era suspectă politic! Îmi reprim, cu greutate, diatriba împotriva acestei idei stupide și parșiv oportuniste, împotriva rostitorului ei (deloc original, doar „se alinia”) Rămân la mestecenii mei să-mi limpezească gândul și să mă împace cu tristețe. Așa este: orice gând întemeietor e pândit dintru început de unul distructiv, viclean și ruinător. Cave, cititorule!

Și totuși nu e punct, nu încă, fiindcă brusc mi-am amintit o observație pe care o făcusem doar pentru mine: la colocviile Zilelor Lucian Blaga, Liviu n-a participat cu nicio comunicare. Sigur, nici filosofia, nici poezia nu erau neapărat domeniile lui și poate că e falsă impresia mea, o impresie pe care mă trudesesc acum să o aduc la limpezimea cuvântului. După cum arată truda mea, îmi va lua ceva vreme, poate și pentru că, conștient sau nu, am evitat mereu să o scot din zona vagului.

Și iată că formularea lapidară mi-a răsărit în minte, rostită de o voce cunoscută, însă nu simpatice (din motive ce țin chiar de subiectul meu, însă e mai bine să rămână îngropate în anonimul efemer al zvonurilor): „Dom’ Profesor”, așa îi spuneau lui Liviu apropiații, prietenii tribuniști și colaboratorii mai tineri sau chiar mai puțin tineri. Și distingeam în acest apelativ (tratat ca nume) și o notă de tandrețe plină de grijă alături de respect – unul apăsător, peremptoriu, ca și cum titlul i l-ar fi acordat ei înșiși, cel oficial fiind la urma urmelor puțin important căci era al multora, însă „Dom’ Profesor” era unul singur. Am auzit de multe ori și rostit de diverse voci – unele mai răsună doar în amintiri – și, fie ele simpatice sau nu, respectul și tandrețea grijulie, aproape protectoare, se regăseau mereu. Statutul de profesor are însă întotdeauna o discretă ambiguitate, pentru că implică o retragere de pe câmpul fertil și riscant al bălăieii în care „azi” îl naște pe „măine”. Ca și cum sângele vieții s-ar fi subțiat. Parcă am pomenit mai înainte ceva despre o pojghiță de viață.

În sfârșit, punctul final! E tot dimineață, una de septembrie. Acum mai bine de o jumătate de veac știam deja că la 1 octombrie am să încep primul meu an universitar. N-aveam niciun proiect conturat și nici printr-

un colț al minții nu-mi trecea să mă gândesc la unul. Se deschisese o poartă, trecusem un prag și eram copleșită de o mare bucurie. Nu știam ce să fac cu răstimpul rămas până la 1 octombrie, dar nici nu-l doream înghițit, comprimat. O stare rămasă unică, pe care n-aș vrea nici s-o

retrăiesc, nici s-o uit. Sub o lumină obosită asemănătoare mă bucur acum îndoielnic pentru punctul final. Ziua de azi, ca și cele ce vor urma, e însă așezată în reperele anchilozate ale rutinei. Salvatoarea rutină care mă ajută să mă pun pe picioare în fiecare zi.

Zilele trecute un telefon îngrijorător despre pornirile rebele ale unor nepoți adolescenți, foști copii model, m-a făcut să privesc o vreme situația din perspectiva mai generală a relațiilor dintre generații, tot mai dificilă în actualitate, să reflectez la soluții, cu tentația – doar de câteva secunde – de a face un drum până acolo spre a vorbi cu ei. La capătul acestei străfulgerări de intenție, am revenit din zona gândurilor și a activismului, la concreta și particulara mea stare și am răs de mine. Nicio șansă.

Asemenea zguduirii ale gândului sunt tot mai rare și, mai ales, de scurtă durată. Le uit sau poate mai exact se depărtează de mine și asta nu din pricina altor gânduri preocupante, ci pentru că intră și ele în procesul tot mai accentuat de instalare a liniștii și nelucrării, un soi de anchiloză generalizată. Câteodată îmi mai aduc aminte de febrilitatea cu care mă așezam în fiecare dimineață la calculator pentru o porție de rătăcire prin memorie, de ardoarea cu care căutam expresia adevărată și percutantă a lumii pierdute în timp

din nevoia împărtășirii, fiindcă nicidecum nu lipsea privirea cititorului, a destinatarului, oricine va fi fiind acesta. Să fie oare pierderea ochiului cititorului sursa paraliziei? E posibil, fiindcă declinul portalului „Intersecții”, debușeul meu ca publicist, a avut rolul lui. Însă nu exclud nici ipoteza ca acesta să fi fost doar un accelerator al unui proces în curs. La urma-urmei, trebuie să recunosc tiparul unei vechi slăbiciuni, înscrisă în ființa mea de la început: fervoarea debutului urmată matematic de stingerea ei. Nu atârnav oare începuturi de sfori de toate cuiele disponibile, de toate clanțele, în casa bunicii de pe Târnave la vremea prelucrării cânepii? Nu arăta strădanie caligrafia mea în primele pagini ale unui caiet nou, în vreme ce ultimele vedeau dezinteresul, graba lehametită de a-l încheia? Și nu mi-a rămas oare în memorie referatul meu din studentie despre poezia lui D.Anghel? L-am început stăpânită de o tensiune căreia, cu o oarecare jenă pentru modestia situației, nu-i pot spune altfel decât creatoare: mi se ascuțise privirea de cititor spre un „dincolo” vibrând al paginii pe care-l urmăream cu surescitare. Aveam, sunt sigură, obrajii îmbujorați, căci îi simțeam arzând și pândeam propriile mele cuvinte ce înființau vibrația nedeslușită și chemătoare. Apoi această stare s-a retras, a dispărut, și n-am avut nici tenacitatea, nici puterea de a o constrânge să revină. Oricâtă discrepanță există între modestul meu referat despre D.Anghel și marile creații epice ale lui Rebreanu, deseori m-am gândit cu admirație la teribilul efort de voință și tenacitate al marelui scriitor care și-a obligat energia creatoare să se manifeste. Cred că nicio mărturie despre procesul creator nu m-a emoționat mai mult decât cea despre nopțile lungi, peste măsură de obositoare tocmai fiindcă la capătul lor pagina albă rămânea intactă sau cu două-trei fraze tăiate. Și totuși, seara următoare, se așeza la masa de scris din nou!

Anchiloza generalizată pe care o resimt cu detașare și chiar cu un vag sentiment de ușurare – căci rezist greu, din ce în ce mai greu, la emoții puternice – nu e doar rezultat al vârstei, sau al ei în măsura în care asta înseamnă împlinire, desăvârșire, fie ea și în sens negativ.

Amintire despre tata

M-ai lăsat să înalț zmeul
și, în drumul lui spre soare,
M-a uitat.
ai șters roua din rai
ce își făcea alei pe chipul meu
nisipul îmi înghițea urmele
și tu m-ai luat în cârcă
eram mai aproape de zmeu
dar umbra ta, tată, era prea
difuză
a doua zi, te-am văzut în poze,
iar mama mi-a adus zmeul
din amintire

Te plânge dimineața, străbunică

mergea agale-n deal căruța
spre cimitirul palid și stingher
de cal aproape, eu plângeam
te conduceam fără de știre

bunica se-apleca peste mormânt
și își plângea măicuța
lacrimile a trei femei păleau
în fața durerii de pe clopote

salcâmi de umbră-ți țineau
în dimineața-aceea
măicuță, te-am iubit și te-am
rugat
lasă-mi mie, basmauă ceea

aveam vreo trei ani pe atunci

dar gândeam într-o neștire
aici îți las o bombonică...
(în buzunarul rece)
basmauă-mi vine mie bine.

Leagănul din cornul lunii

n-ai cum să vezi turla bisericii
mai trebuie să crești,
zâmbi ștregar bunicul.
dar mi-am dat seama amar
că păsările-o văd
și așteptam
să-mi crească aripile.
au început să mă știe prin
grădini
nucii cu merii și perii, toți;
ma cocoțam în ei pe rând
și așteptam să-mi iau zborul.
bunicule, de ce n-am aripă?
pentru că ești un pui de om.
când soarele era pe la amiază,
m-a luat de mână în livadă
hai să te urci în leagăn,

are aripi, deși nu le vezi,
stai făr de grijă
n-ai să cazi
e bine prins de cornul lunii

Au dat norii în foc

a dat cafeaua-n foc pe nori
la o discuție cu zeii
despre câte suflete
mai are de-nghițit Siretul
mă judecam cu Mefisto
pentru sufletul lui Mitică
și îl ceream înapoi, căci
n-am auzit de-un pact cu sânge.
al treilea din cei patru frați
nu era rupt din soare
de mic grijă mare avea
de copiii cei din vale.
era cuminte și-uneori
cred că răbda de foame
mi-aduc aminte cum mijeja
ochii căprui la ploaie
se-aude și acum un dor
de sub clopote-n ruină
*Sunt prea tânăr ca să mor,
Siretule, nu-i mama de vină*
Mefisto m-a privit și mi-a-
ndrugat
*Eu cu Siretul aveam pact
nici cu zarul, Siretul nu a dat,
Mitică, de la naștere, e
însemnat.*

RALUCA PAVEL

Imagisme

La răspântia stelelor
șerpilor mușcă
octave senine.

Castelul lui Kafka
în parabole deschise
curge verde.

Endecasilabii
nebuni aleargă
prin ploaie.

În plin tsunami
discobolul
sărută luna plină.

xxx

Pe strada frunzelor
la numărul șapte
locuiește
ultima taină a nopții,
pas lângă pas,
armură pentru verde -
trec doruri
pe sub ceața oglinzilor,
cuvânt lângă cuvânt,
ardere până-n zori...
Cine spune
că-mi joc nenorocul
pe o potcoavă de fum?...

Lentoare

Nu știu
dacă am murit de tot,
dar sigur știu
că mor în fiecare noapte
strivită
de sângele zorilor...
Dimineața
conduc cortegiul la gară
și nu observ că

strada și-a fisurat
glezna dreaptă strigând:
Ava,
unde e sufletul nopții?...

Cântec de noi

Cu tălpile goale
colind
prin semințe de mac
strigându-te...

Șoaptă mută,
descântă-mi
sângele ierbii
în potirul cerului!

Strânge-mi sufletul
cu brațele tale
de dor sihăstrit
în pântecul nopții...

Flămânde metafore
nemuresc în
flăcări albastre
cântec de noi!

Aulică

Nebună -
foamea de țărână
a șarpelui orb.

Flăcări și săbii -
scut de albastru
în raiul silabelor...

Ierburi amare
îmi plâng
călcăiul înțepat.

Nocturnă

La răspântia visului
câine flămând -
dorul mă latră...

Pribeag -
albastrul inimii!

NICOLETA MILEA

Născut în 1955, Luis Raul Calvo locuiește în Buenos Aires, Argentina. Este poet și eseist, director al revistei literare "Generación Abierta" (Letras-Arte-Educación), fondată în anul 1988 și care a fost declarată în anul 2000 "Revistă de Interes Cultural a orașului Buenos Aires" de către legislatura orașului Buenos Aires. Revista a obținut premiul *Puma de Plata 2009*, acordat de către *Fundación Argentina para la Poesía*. Colaborează la diverse publicații din Argentina și din exterior. Poemele sale au fost traduse în engleză (Flavia Cosma și Carmen Vasco), în franceză (Duilio Ferraro), în portugheză (Antonio Miranda și Lourdes Sarmento), în română (Flavia Cosma) și în italiană (Antonio Aliberti și Gladys Sica). A obținut diverse distincții literare. Opera sa e inclusă în mai multe antologii și site-uri web de poezie, atât în Argentina cât și în afara țării.

Volume publicate: "*Tiempo dolorosamente resignado*" (Ediciones "Generación Abierta", 1989); "*La anunciación de la partera*" (Ediciones Correo Latino, 1992); "*Calles asiáticas*" (Editorial Plus Ultra, 1996); "*Bajos fondos del alma*" (Ediciones "Generación Abierta", 2002); "*Belleza nómada*" (Ediciones Generación Abierta, 2007); "*Nimic pentru aici, nimic pentru dincolo*", antologie de versuri în limba română (Editura Gens Latina, România, 2009); "*Nada por aquí, nada por allá*", antologie poetică (Ediciones Generación Abierta, 2009); "*Profane Uncertainties*", antologie poetică în limba engleză (Ed. Cervena Barva Press, USA, 2010).

IX

Toată liniștea din lume
Aparținea bunicii.
Mi-am dat seama de asta de foarte
timpuriu,
Când în diminețile dense,
Pline de mirosuri suave, nedefinite,
Cu pâcla somnului încă împleticită în
gene,
O spionam venind și plecând
Prin încăperile largi ale casei.

Vorbea cu florile ce creșteau
Cuminiți și după pofta inimii în
glastre,
Vorbea cu mașina veche de cusut,
Cea care cu atâta grație reușea să
repare
Până și păcatele cele mai atroce ale
sufletului,
Vorbea cu legumele proaspete din
care obișnuia să gătească
Mâncăruri cu arome infinite, pentru
clienți
Cu simțul rafinat al gustului.

Tot calmul din lume aparținea
bunicii.
Nu era liniștea obișnuită,
- Hărăzită tuturor oamenilor -
Darul înțelepciunii fusese pus de-o
parte
Numai pentru ea.

XII

Omul care doarme azi
În mijlocul drumului,
Știa pe vremuri să se înfrupte
Din plăceri terestre.

Iubea femeile supuse,
Își cumpăra lichioruri din cele mai
fine,
Și risipea în dreapta și-n stânga
Atât ceea ce îi aparținea
Cât și ceea ce nu era al lui;
Trăia ca și cum ar fi voit să nege
Zicala că nimic
Nu-i etern în viață.

În timpurile acelea,
Văzându-i pe alții cum dorm pe
caldarâm,
Tot astfel cum și el doarme acum,
Obișnuia să repete cu voce tare:
"Trebuie să fi făcut ei ceva
Ca să-și merite soarta."

Greață

Acei care-si aleg starea de greață,
N-au vomitat niciodată.
Să dezvelești lințolii într-un spital,
Înseamnă să ascunzi a patra
dimensiune
A tragediei;
Să pășești desculț, dintr-un unghi
diferit,
Pe altă suprafață;
Să veghezi alături cu delirul
Provenit de asemeni
Din alte circumstanțe.

Viața Reală

Viața reală este o preoție
Erodată.
În mărețele orașe,
Mii de credincioși își încredințează
sufletele,
Ca să-și potolească focul cărnii
La mila aurită a pomenilor,
Ordinul religios al zilelor
Ce vor veni.

Am lăsat totul în mâinile zeilor,
Am lăsat totul pe seama Divinității,
A Postului Paștelui și a sfintelor
Evanghelii.
Eram buni și curați și solul
Paradisului constituia
Averea noastră cea mai de preț.

Dar tu, cel care ai renegat dogmele și
obiceiurile,
Și ai ales libertatea orbilor
În locul promiselor împărății
Ale înțelepciunii, hoinărești azi
Prin ceața groasă a amurgului,
Șovăind cu capul plecat
Și mâinile împletite într-un banchet
îndoielnic.

În românește de FLAVIA COSMA

Poezia lui **Luis Raúl Calvo**, acest mare poet argentinian, cunoscută la nivel internațional, este prezentată pentru întâia oară publicului român în traducerea perfectă a **Flaviei Cosma**, ea însăși o poetă de mare originalitate.

Pasionat și rebel, **Luis Raúl Calvo** își poartă cititorul prin labirintul foarte personal al gândirii sale artistice până în "*adâncurile cele mai profunde ale sufletului*", unde îi dezvăluie fără falsă naivitate fețele ascunse ale conștiinței de sine. (**Irena Harasimowicz-Zarzecka**)

Amintiri din zilele noastre

A trecut o lună de la dezastrul din Japonia. S-a observat la ora 14:43 un minut de reculegere în toate școlile și instituțiile, un minut trist și emoționant. Lumea începe încetul cu încetul să-și revină din șoc și să-și examineze reacțiile. Partea de nord-est a țării este încă răvășită de replici puternice.

În vestul insulei Honshu lucrurile se desfășoară aproape normal, spun „aproape” pentru că oamenii sunt ceva mai alerți decât de obicei, că părinții grijulii ai căror copil este bolnav. Se strâng haine, bani, mâncare, se trimit ajutoare în mod organizat sau pe cont propriu pentru cei din zonă afectată de cutremure, tsunami, și radiație.

Va fi un an greu, așa că grădinile sunt îngrijite mai mult decât de obicei, iar economia la curent electric, benzină și alte bunuri de consum este mai strictă. Important mi se pare faptul că vezi oameni care se opresc din lucru că să stea de vorbă, această într-o țară în care există un adevărat cult al muncii. În pauză, pe holul școlii se spun sușotit povești, istorisiri despre câte o minune care a salvat pe cineva, povestiri despre animalele de casă atât de îndrăgite de cei de aici. Eu am călătorit luna aceasta pe coastă de est, și am căutat să ajut cât se poate de mult acolo unde am simțit că pot să ofer ajutor. Nu ai cum să nu-ți pese de „ceilalți”, pentru că „ceilalți” suntem de fapt noi înșine. Am avut și în San In lecția noastră de supraviețuire acum 11 ani, când două cutremure de magnitudinea 7,6 au lovit simultan din două părți peninsula nisipoasă pe care este așezat orașul nostru.

Când am reușit să ieșim din casă, care părea o cutie de chibrituri aruncată într-un buzunar, am avut în fața ochilor imaginea dezastrului: străzi fracturate, tot ce este perisabil făcut zob, și mai ales replici puternice și dese, atât de puternice și de dese încât nu erai sigur dacă se merită să te așezi sau dacă nu e mai bine să stai în picioare, gata de plecare. Îți venea parcă să-ți ceri scuze de la pământ, pentru faptul că faci umbră asupra sa. Casa noastră, la fel că toate casele din cartier, a rămas întreagă, dar cu un preț: s-a conformat terenului care a „înghețat” în valuri. Relieful s-a schimbat în câteva minute, apărând subit dealuri și văi, lacuri și găuri adânci în asfalt.

S-au scufundat stâlpi de telegraf, și s-au îndoit structuri metalice ca și cum ar fi fost făcute din plastilină.

Se spune că nu e bine să-ți

construiești casă pe nisip, dar la acest cutremur am constatat că nisipul amortizează mult șocul, casele construite pe sol tare, la baza peninsulei, fiind aproape în totalitate dărâmate. Cele aflate pe nisip au încremenit în schimb în poziții incredibile, dar tehnologia japoneză a avut răspuns și la aceasta: casele au fost ridicate din temelie, puse înapoi la orizontală, și sunt încă folosibile. Îmi amintesc că mi-am luat atunci copilul și ne-am transferat în mașina mea cu perne, cărți, lanterne, mâncare și băutură. O săptămână de dormit în mașină te convinge definitiv de avantajul arcurilor la roți, dorind cumva să se construiască și casele tot cu arcuri... adică pe roți. Dimineața mergeam să ne spălăm la cișmeaua din parc, apoi ne îndreptăm către brutărie ca să vedem ce e bun de mâncare și seara întrebarea principală era: „în care parcare este lumina mai puternică, ca să putem să ne facem lecțiile pentru mâine”? După o săptămână de viață boemă, am primit apartament provizoriu de la autorități, și acolo am stat până când s-a reparat casă noastră. Lucrul l-am început de a două zi, bineînțeles.

Ce am văzut impresionant atât la cutremurul „nostru” cât și la dezastrul actual din nord-vestul Japoniei, este atitudinea oamenilor. Nu se fură, nu se înșală, politețea a fost prezentă în orice împrejurare la care am asistat personal, și ajutorul este oferit fără rezerve. Tensiunea interioară există, priveam la un chip aparent neafectat de ceea ce se întâmplă în jur. Numai aparent, pentru că dacă erai atent puteai să vezi cum bobițe transparente de apă apăreau instantaneu pe fruntea sa, la fiecare replică mai puternică... atât... și poate o ușoară tremurare a degetelor. Altfel, niciun fel de panică, aceeași bunăvoință, același calm, aceeași demnitate tăcută care face că japonezul obișnuit să-și ascundă lacrimile ca să nu aducă tulburare celor din jur. De aceea nu puteai să nu rămâi uimit văzând apoi la același om îmbrățișarea de o forță și o pasiune extraordinară, la întâlnirea neașteptată cu cineva drag.

Am văzut inundațiile din Satu Mare în 1970, cutremurul din România din 1977, am avut surpriza să văd o alunecare de teren doar la un metru depărtare de locul unde eram cu copilul în brațe, am stat în mijlocul zonei de incendiu din California, chiar în Miramar, în 2006. Toate m-au învățat câte ceva despre cei din jur și despre mine, despre prietenie, despre eroism, despre calm, despre înțelegerea Forței în toate aspectele sale.

Nu pot să nu observ totuși faptul că cel mai aproape de sufletul meu a fost ceea ce am trăit în Japonia, unde - după ce am trecut de șocul inițial m-am trezit că sunt fericită, uimită, mândră... ca o mamă care vede cum copiii ei sunt Oameni: oameni buni, oameni harnici, oameni care știu să cadă și să se ridice iar la loc; oameni care merg

mai departe pe calea vieții fără să acuze, fără să se plângă, și fără să refuze dragostea și bunătațea care le sunt oferite. Combinația aceasta este mai greu de realizat decât pare, însă aici în Japonia am găsit-o, și împăcarea pe care am simțit-o atunci în suflet a fost mai mare decât dezastrele care au venit sau poate vor veni asupra noastră, de acum înainte.

ADRIANA YAMANE

Iluzie

Mergem o viață în carul teluric
și ne vedem în Carul Mare...

Pe la urcușuri abrupte,
când vitele de tracțiune cad,
unul câte unul, trecem noi la jug
și tragem, tragem
până ne răstignim pe proțap;
când se frâng și spițele roților,
punem oasele noastre în loc
și împingem, împingem
doar să cărăm ceva sens/conținut
în aburoasa ca mămăliga iluzie.

Peisaj urban, fragmentar

Atâta singurătate
în urbea învâlmășită de fum și
prăpăd !...

Tocmai îmi ziceam că mi-i dor să
te văd
și tu deodată te-ai arătat,
dintr-o piatră de caldarâm.
Ca pe niște dește de sfânt te
admiram,
iarbă voinică și veselă,
– deși ‘nălțătoare,
cum te călcau grăbite picioare !
poate de-aceea
că nimeni nu sparge pietre ca tine
cu creștetul, moale ca puiul,
să iasă din închisori clandestine.

În orașul acest',
pe afet cu flamuri decolorate,
un general era dus, mort de
singurătate;
în cortegiu – cvadriga cu soldații
lui,
ritualul executau:
ciocane și seceri zelos zornăiau,
iar nebunul burgului
sărea în jurul coșciugului...

Continua baladă

Noduroși ca gorunii.
În vorbă drămuți.
Colinele câtu-s și vremuirile-n
crug
duc pe umeri grele veșminte –
biblia cu mioriță.

În amurgul mov,
sub rotocoalele corbilor,
contemplă-ndoinați cum dobitoace
cu lână de aur coboară soroace
și le pasc cămașa de cununie –
continua baladă.

Cel tras ca prin inel,
sedus de o stea căzătoare,
că se irta cu mumă-sa ca iarba
târzie
pe buza fierbinte a coasei.

Și câinii stânei, cerul cutremurând
în apa de scăldătoare a dusului,
latră luna-nuna
ce morților ține cununa
și lumea – nemuritoare nebuna.

(*Carpați*, 2010)

Lupta cu Timpul

Timpul, el însuși fiară
pusă pe fugă cât mai departe,
ne hăituiește pe urmele sale
nu risipite oricum și oriunde,
ci precum șerpui își tânuiesc
frumoasele ouă.

Cât ne ține osârda,
rupem lanțul acest' de prigoană:
mereu naștem și ardem,
ne stingem în propriul sânge
încât inducem grabnicul Timp
în monocrome ceremonii.

* * *

Ca și cum aș fi
paznicul unei păduri
părăsite pân' și de greieri –
pe risipite pădurea.

Și îmi vine un gând:
ce nu vii tu, Ană, de zidire
într-un trunchi de copac...

Cu percepția frunzei văd
cum arborii-și târâie umbra
după securea nebună.

Elegie tăcerii

Cea mai grea tăcere este
a morților,
numai că ei nu și-o asumă
odată lăsată pe seama viilor,
a celor mergători din urmă.

Aceștia, însă,
n-o prea țin de eternitate,
dizolvând-o în ființarea lor:
o atârnă în rame cu poze
învechite
sau pe limba țițătoare-o pun,
a clopotelor;

O sparg, ridicând cu vin ulcelele
și parcă sie-și spun:
să doarmă în liniște !
D' aia mă dau cu întrebările:
tăcerea morților – eternitate ?

Singurătatea

Acasă își scoate masca
– inutilă –
dar parcă ar fi în altă capcană.

Paharul de cristal cu apă pură
mai stă și acum pe masa albă,
nebăut.

De atâta vid
sângele l-ar cuprinde
chiar și pe călăul său – cuțitul.

Sărbătoare

Ceasul de perete, monoton dar
exact,
pasărea-și trezi să cânte de
dimineață;
bărbatul cu picior de lemn
își potrive medaliile-n oglindă,
privi la cer și ograda jur-împrejur,

după care luă la braț pe femeia
cu fața ca fânul, ochii cândva
sinilii
și ieși împăcat în lume -
viața alerga pe toate ulițele
mâncând cu potcoavele pământul.

DUMITRU BĂLUȚĂ

Originar din R. Moldova, stabilit
în România, Brașov Studii:
Colegiul de Arte, secția teatru, din
Sorooca, Moldova (1967);
Academia de Drept din Harkov,
Ukraina (1975).
Membru al Uniunii Scriitorilor
din Moldova.
Volume de poezii: *La masa lui
Brâncuși*, 2004, Chișinău; *Fața
din oglindă*, 2006, Chișinău; *Linia
Limită*, 2008, Chișinău; *Sensul
circumferinței*, 2009.

Fără sfaturi!

Trăim într-o lume în care cea mai mare naivitate ar fi că poți să dai vreun sfat...cuiva. Oricât de bine intenționat ai fi, viața îți va dovedi că te poți înșela... și nu oricum, ci amarnic!

Am crescut într-un "laborator" bine securizat...un liceu care avea, ca într-un labirint: și săli de clasă, cabinete, și cantină, și internat, și sală de sport, și bibliotecă... tot ce voiai. Nu era nevoie să ieși nici în curtea școlii. Ne uitam, de la fereastră,

ca într-un film de lung metraj, cum se schimbă anotimpurile. O mare plăcere aveam să rămân ultima în sala de clasă, seara, după orele de studiu...sau să mă întorc, după ceva intenționat uitat. Așteptam, lipită de perete, ca ultimii pași să se stingă. În tăcerea începutului de seară, deschideam larg geamul. Tot văzduhul năvălea, cuceritor...să mă împresoare. Nu pot să vă descriu în cuvinte felul acesta de voluptate...a nărilor, a pielii, a palmelor...a plămânilor...a gândului. Nu dura mult...dar erau „clipele mele”.

Alergam apoi să-mi ajung colegile și mă feream să-mi vadă roșeața din obraji. Era secretul meu!

Toți avem secrete. Ele par a fi doar ale noastre... dar odată, când te aștepti mai puțin, îți spintecă obrazul. Nu ai cum să mai ascunzi... cicatricea. Toți o să-ți știe atunci, pe veci, „secretul”. O să râzi chiar tu peste ani, de el...când nu îți va mai păsa.

Stăteam în banca a doua, de la geam... aproape ca într-un vechi și celebru cântec...

În fața mea, erau două fete, dintr-un județ vecin. Premiante... amândouă. Una, fiică de vameș...tot ce vrea și ce nu vrea un om, ea avea. Era scârbită și de toate modelele de blugi...și de spray-uri, la care noi doar visam... de dulciuri... și de ciorapi fini.

Cealaltă, era fiica unui sudor bețiv...părăsit de soție...cu 5 copii. Colega mea era cea mai mare dintre frați.

Amândouă erau preferatele profului de istorie...un burlac bătrân și libininos, care le dăduse cheia de la cabinetul lui, ca să-nvețe în liniște.

În timp, am aflat, fără să vreau (nu trebuia să întreb, să fac cercetări...colega mea de bancă era „biroul de informații”; dacă ea nu știa ceva, însemna clar, că acel „ceva” nu există.), că fiica vameșului era îndrăgostită de...băiatul de la aprozar, de la ea din orașel. Era mare fotbalist tipul... la echipa locală. Conducea o Dacie, model nou... și era tragedie când ea era consemnată sau nu se dădeau învoiri acasă. Fiecare meci era un grav pericol... pentru ca altă fată să intre pe fir (lucru de nedorit!). Plângea „mâța”... până venea diriginta de-acasă și o scotea (că doar ceva dulciuri măcar, tot se mai scurgeau printre degetele vameșului... bucuroși să-și vadă fata acasă; ehe, de-ar fi știut el adevăratul motiv...).

„Ochi de mură”, fata bețivului, era „salvată” de statul în internat, la final de săptămână, din cu totul alte motive. Directoarea, care era și psiholog, o lasă... să facă mâncare pentru toată săptămâna și pentru frații ei. Avea de spălat... un car de rufe și-ncă unul de farfurii, câni, linguri și furculițe. La curățenie, îi mai monitoriza și pe împelițații cei mici. Apoi pornea prin bodegi... să-l caute pe taică-său. Măcar o baie pe săptămână să facă... nu de alta, dar îi mai umpluse și-altă dată pe cei mici de râie. Abia scăpase și ea

atunci. Peste tot era gonită cu listele de datorii ale bătrânului. De multe ori ajungea acasă și n-avea ce să gătească...cu ce să cumpere? Nici de fasole sau mâncare de cartofi n-avea. Cu ce să spele? Unde mai pui că îi trebuiau bani și de întors la școală. Când plânsul ei se auzea la vecinul de vizavi, acesta...subinginerul de la uzina tatălui ei, suna la sonerie. Ai fi zis că urmează scena-parodie de la Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici... toți se îmbulzeau la ușă. Era un bărbat înalt și spătos, cu mustața mare, groasă. Ea, deși nu era o fată firavă, îi ajungea până la umăr.

„Care-i treaba?” întreba. Și toți prichindeii săreau: „Vrem ciocolată! Vrem ciocolată... și citro!”

„Ochi de mură” râdea și plângea... plângea și râdea. Mustăcilă...la fel. Băga mâna în sacou și le dădea picilor de-o ciocolată cu Scufița și de-un citro. Gloata zgomotoasă o zbughea afară... și-atunci afla... ce n-are plângăcioasă.

La terminarea liceului, la banchet, i-am văzut și eu pe faimoșii „distrugători de inimi”.

La întâlnirea de 10 ani... „mâța” era fericită (familiar): avea un băiețel, construia o casă, fotbalistul se făcuse arbitru... avea aprozarul lui acum. Doar profesional se văita... pentru el, acceptase un post la țară...și-și croise cărarea cu coasa, până la intrarea în școală. Filmele cu ruine și clădiri-sicrie... i se păreau turnate... la școala ei.

„Ochi de mură” acumulasе datorii la d-nul mustăcios... că nici într-o jumătate de viață, cu salariul din învățământ, nu le-ar fi putut da înapoi. „Șansa” ei a fost că mustăciosul o ceruse de nevastă. Era elegantă, slabă...de nerecunoscut. Fuma țigară de la țigară. Avea un post bun. Era chiar director adjunct, la școala ei.

La întâlnirea de 20 de ani... „mâța” era...piele și os. D-nul arbitru...o trimise la „mă-sa” pe soția iubitoare... obținând și custodia copilului. Oricât s-a zbatut bunicul-vameș, sentința a rămas neschimbată. Ce a mai putut, totuși, face bunicul, pentru fata lui, a fost să o aducă la o școală foarte bună, din oraș. „Ehe... să fi fost aici acum 20 de ani...!” ne povestea, cu tristețe „mâța”. „Mi-e greu. Mi-e foarte greu. Îți ieși din mână când lucrezi o viață la clase simultane... și-apoi, la fițoși.”

„Ochi de mură” radia. Întinerise, parcă. După 20 de ani de la terminarea liceului... era o damă... desăvârșită. Subinginerul suferise un atac cerebral și era la pat, de vreo 3 ani. Toate așteptam povestea...

...încă o mai așteptăm! Colega mea de bancă era, pentru prima dată... cu „temele” nefăcute. Azi, m-am întâlnit cu șefa clasei. „O punem” de-o întâlnire... de 25 de ani!

Am fost ultima generație a dirigintei noastre. Starea ei de sănătate e pe zi ce trece mai alarmantă.

„Trebuie să-mi dați raportul, ticăloaselor! Nu plec neinformată...” se auzea la telefon vocea care ne-a făcut prezența... în cei mai frumoși ani. Râdeam înfundat și eu și șefa.

E seară. Toți din bloc s-au culcat. Deschid, ca odinioară, geamul. Răcoarea nopții mă învăluie. Sunt lucruri care nu se schimbă. Pe buze, pe față, pe gât, pe forma decolteului... în palme... peste urechi... în plămâni... și-n vise încă mai stăruie mireasma adolescenței.

„Să nu le dai sfaturi copiilor! S-ar putea să le urmeze... și nu există o rețetă a fericirii. Lasă-i să-și aleagă singuri calea!”...așa-mi spunea M. Nu știu de ce-mi vine acest gând în minte... dar vi-l spun. Poate voi pricepeți...

„Fără sfaturi, M.! Fără sfaturi!”

CORINA-LUCIA COSTEA

Trei în galaxie

Uneori rămânem doar
Dumnezeu, eu și poemul.
Nu există absolut nimic:
Nici ură, nici dragoste, nici dor.
Poate nu mai există nici eu,
ci numai o parte din mine –
cea dintâi sau cea de pe urmă.
Și pornesc spre Dumnezeu
cu poemul bătut în cuie pe sufletul
meu,
armonicile cuvintelor se revarsă,
se revarsă peste netimp și spațiu.

Dumnezeu îmi citește creația și tace.
Tăcerea Lui îmi erodează umerii.
Înțeleg că mi-a descifrat ceea ce am
scris
înainte să iau pixul în mâini.
Știu ce părerea are despre mine și
poemul meu.
Doamne, Te simt, te aud...

Între paradis și infern
poemul meu dă în floare.

Epocă în epoca

Din ceea ce sunt și nu sunt, din ceea
ce zidesc și ruinez în ființa mea,
Totul îmi aparține și totul mi-e străin,
precum cerului îi e străin omul.
Mă pierd în nimicuri și toate, zbor în
viață și neant,
Ca o frunză într-o mulțime de frunze,
ca o pasăre în zbor,
Într-un triumf de corbi și porumbei.

Îmi pare că am și sunete, le conțin
din naștere!
Conțin și ceva culoare, nu numai lut
și apă.
Mai conțin și câteva blesteme, și
doine vetuste și răni umede.
Hămesit, rup din eternitate cu dinții,
cu dinți de lapte.
Mă recunoaște propria umbră! Ce
îmi mai trebuie?
Și rămân într-o epocă nedescifrată în
care îngerii fumează zilele mele,
În care demonii îmi beau sângele.
Dar trec prin toate: eu prin lume,
lumea prin mine,
o epocă prin altă epocă.

Din ceea ce sunt și nu sunt,
Totul îmi aparține și nu îmi aparține
nimic.
...dar nu se rupe ața ce mă leagă de
lucruri, de multe lucruri

umane.

Eroi prea lirici

Suntem eroi prea lirici (și atât!)
Într-un sonet prea repede uitat
Sau într-o piesă care n-a uimit
Cu un refren minor și repetat.

Ce titlu pot să-i dau unui trecut,
Sau unui zbor pierdut în înălțimi?
(Imaginile noastre s-au cernut,
Iar lumea nu mai are profunzimi).

Avem motive în catrene și
Conținem tropi și prea multe figuri
C-am egala un secol cu o zi!
(Mai avem disonanțe în măsurii).

Suntem eroi prea lirici (și atât!)
Într-un sonet ce n-a fost recitat.

Psalme I

Mai e și pentru mine loc în lume
Sau locul meu e-n epoca lui Noe?
Sau de-a mea umbră nu-i mare
nevoie?
Doamne, ascuns în soare, spune-mi,
spune!

Mai sunt și eu în nimicuri, în toate,
Doamne, mai sunt și eu sau mi se
pare?
(Doar curg ca apa într-o oarbă mare,
Mânat de zi alternată de noapte!)

Poate sunt înghițit de-un pește care
În mit și în parabolă plutește,
Neconținut în iluzii trăiește?
Spune-mi, spune, Doamne, ascuns în
soare!

Mi-e teamă că umblă Iuda printre
noi.
E arogant! Umblă printre morminte,
Printre cei vii... Ne cumpără, ne
vinde.
Vinde anotimpuri, nelacrimi și ploi.

Sau mai există cât mai respir iubire,
Cât frică am, cât spun o rugăciune,
Și cred că dragostea e o minune,
Și prin creație Te-aud pe Tine?!

GRIGORE GHERMAN

Născut la 23 iunie 1987, în satul Pasat
al Ținutului Herța.

A absolvit Școala medie de cultură
generală din Buda Mare. În 2005,
devine student la Facultatea de
Filologie din cadrul Universității
Naționale „Iu. Fedkovyci”, Cernăuți.
Își continuă studiile la Universitatea
Națională de Muzică din București.
Este deținătorul Marelui Premiu al
Festivalului de muzică populară „În
grădina cu flori multe”. A primit
Medalia Jubiliară „Alexandru cel
Bun” pentru piesa *Cernăuți* (Muzică:
Grigore Gherman, versuri: Silvia
Caba-Ghivireac).

A debutat în „Gazeta de Herța”.
Cicluri de versuri, însă, i-au apărut în
toate ziarele și revistele locale („Ga-
zeta de Herța”, „Zorile Bucovinei”,
„Libertatea Cuvântului”, „Concor-
dia”, „Plai românesc”, „Arcașul”,
„Glasul Bucovinei”, „Mesager buco-
vinean”, „Septentrion literar”, „New
формати”, „Університетський
вісник”), în unele reviste și ziare din
România (Curicul „Ginta latină”,
„Crai nou”, „Convorbiri literare”,
„România literară”, „Tribuna”,
„Poesis”, „Familia română”), în
unele reviste din Republica Moldova
(„Bibliopolis”, „Clipa”) și în
„Observatorul” din Canada.

Este prezent în antologiile „Poezia
Bucovinei”, „Catarge tinere” și
„Romeo și Julieta la Mizil”.
Debutază editorial în 2009,
culegerea poartă titlul „**Epoca
nedescifrată**”.

A obținut Premiul „Septentrion
literar” al revistei Uniunii Scriitorilor
din Cernăuți, Diploma de gradul II la
Festivalul de poezie „Ilie Motrescu”
și Premiul „Octavian Goga” pentru
poezie (2009).

Un român în India

file de jurnal

(XIII)

Aprilie 2011

India a câștigat Cupa Mondială la crichet. Pe străzile din Delhi și cu siguranță în întreaga Indie e sărbătoare. Un nou motiv de mândrie națională. Încă de a doua zi, parcurile se umplu de copii și adolescenți care, îmbrăcați cu tricouri ale echipei naționale, discută aprins despre cutare sau cutare jucător. Am fost destul de surprins să aflu că unii studenți merg atât de departe cu admirația față de jucătorii de crichet încât îi văd potrivii pentru postul de prim-ministru, de pildă. Eu am sperat până în ultimul moment că finala va fi câștigată de Sri Lanka. Nu pentru că era o echipă mai mică, ci pur și simplu pentru că am adesea impresia că mândria națională indiană tinde să se transforme în aroganță națională. Într-un asemenea context, orice eveniment care mai pune gaz pe focul patosului naționalist nu cred că folosește cuiva. Dacă India are acută nevoie de ceva, atunci cu siguranță acel *ceva* e un strop de luciditate, o distanță oarecare, o detașare, fie ea și modestă, față de discursul naționalist puștilor.

Am terminat de citit un excelent roman, *The White Tiger* (Aravind Adiga), în care e vorba tocmai despre tarele Indiei, despre viciile ei care, desigur, nu se revelează turistului, ele devenind apăsătoare abia în timp, printr-o acumulare lentă și uneori dureroasă. Textul acesta, de o precizie stilistică chirurgicală, de o ironie cum nu am mai întâlnit în literatura indiană contemporană, ar putea avea cu ceva șansă efectul devastator pe care l-a avut romanul lui Rushdie (*Versetele satanice*) în lumea islamică. Atâta doar că India, cu rata ei îngrijorătoare de analfabetism, e destul de greu de trezit din letargie. Frenesia cu care câteodată indienii își idolatrizează țara îmi aduce aminte de ieșirea noastră din comunism. Educați la școala naționalist-comunistă în spiritul unui românocentrism aberant, ne-am trezit buimaci după 1989... Am realizat că nu suntem nici pe departe centrul Sistemului Solar, dar cu greu am putut accepta această constatare. Și astăzi te vei trezi frecvent cu teorii care doresc să demonstreze că strămoșii românilor de azi au fost cei care au stat la baza civilizației europene. Noi nu avem probleme cu trecutul, care e mai mereu plin de glorie, de împliniri mărețe, de eroism... Problemele noastre încep întotdeauna cu prezentul. Cum se face că în ciuda unui trecut mereu maiestuos avem un prezent mediocru, patrioții români nu se obosesc să explice. În India, aceeași paradigmă... Nu puțini indieni cred cu tărie că jumătate dintre conceptele filosofiei universale și cam tot atâtea invenții care au modificat istoria umanității își au rădăcinile aici, în spațiul acesta atât de impregnat de spiritualitate. Ca și la noi, adepții

unor asemenea idei năstrușnice nu pot explica de ce prezentul Indiei arată atât de rău. Nu vorbesc aici de statistici... Când ai o țară de peste un miliard de locuitori, statisticile nu sunt foarte relevante. Vorbesc despre mizeria Indiei, despre corupția ei, despre totalul haos care o guvernează, despre această democrație simulată...

O vreme mi-a fost teamă să vorbesc deschis despre ce cred în legătură cu India. Imaginea livrată în afară e atât de substanțial diferită de ceea ce văd eu zi de zi în New Delhi încât mult timp am crezut că undeva mai există o altă Indie la care eu nu am acces. Am încercat să o caut în ultimul an. Inutil... Când am terminat, însă, de citit *The White Tiger* am răsuflat ușurat. Multe dintre constatările mele, dintre marile mele nedumeriri, dintre criticile virulente pe care le aduc Indiei se regăsesc în această carte. Am convingerea fermă că, nu numai în

India, ci și oriunde aiurea în lume, lucrurile s-ar putea îndrepta dacă cetățenii ar înceta să-și idolatrizeze țara și ar începe în schimb să îi vadă marile curențe. Abia de atunci încolo s-ar putea construi ceva. Când îți iubești țara necondiționat și simți nevoia să o aperi chiar și atunci când în mod evident greșește flagrant, nu cred că mai ai motivația de a schimba ceva. Iată de ce victoria Indiei în finala Campionatului Mondial de Cricchet împotriva Sri Lankai nu m-a bucurat deloc... Ba dimpotrivă.

Cu o seară înaintea primului examen aflu că întreg calendarul a fost modificat... Toate examenele au fost amânate cu aproximativ o săptămână. Probabil că India e una dintre puținele țări în care acest lucru este posibil. La primul examen scris D.S. predă lucrarea după numai 45 de minute (întreg examenul se desfășoară pe durata a 3 ore). Îl sfătuiesc să mai rămână în sală, poate va fi ceva mai... inspirat odată cu trecerea timpului. Sugestia mi se pare destul de evidentă, însă pentru D.S. aluzia și sugestia nu există. Cu atât mai rău pentru el. Nu am de gând să îi spun franc în față că stând în sală ar putea copia câte ceva de la colegii săi. Există totuși o limită și un soi de minim respect pentru meseria pe care o practică. Intenția mea era ca toți studenții să promoveze... În definitiv, apreciez curajul lor de a studia o limbă care nu le oferă niciun fel de motivație pragmatică, imediată. D.S., însă, mă face să îmi schimb planurile. Cu cele câteva cuvinte înșirate pe pagină nu poate în niciun caz promova. El e, oricum, tipul studentului care se aruncă entuziast asupra cărților la începutul anului universitar, crezând că poate învăța totul în câteva luni pentru ca mai apoi să constate că nu e deloc așa și să renunțe, dezamăgit, la studiu. D.S. are vocație de poliglot ratat. Pe parcursul impresionantei lui cariere de student a încercat să învețe rusa, româna și spaniola. Rusă vorbește mai bine decât mine pentru simplul motiv că eu nu știu mai mult de două cuvinte în limba lui Dostoievski, cu spaniola suntem la același nivel (adică undeva sub A1, dacă așa ceva este posibil), iar în română abia de poate saluta. Sugestia mea, dacă mi-aș fi permis să îi dau sugestii lui D.S., ar fi fost să învețe măcar engleză. Cum, însă, (așa cum spuneam) D.S. nu cunoaște semnificația cuvântului *sugestie*, nu prea pot face mare lucru pentru el. I.S. în schimb a făcut progrese remarcabile. →

OVIDIU IVANCU

Vorbește în română și nu are probleme cu gramatica. Marele meu regret este că de la anul I.S. va fi în Franța, prin urmare va întrerupe studiul limbii române pentru un an. Voi încerca să văd dacă nu cumva avem vreun lector român în Franța care să o poată ajuta să nu piardă contactul cu româna.

O nouă evadare din India... Plec pentru o săptămână în Singapore și Malaysia. Sunt destul de sceptic în legătură cu Kuala Lumpur și mă tem că voi ateriza într-un nou soi de junglă urbană asemănătoare capitalei indiene. Despre Singapore știu că e una dintre cele mai civilizate zone ale Asiei. Însă, și despre India se spun multe lucruri frumoase... Când ajung în Singapore sunt extrem de plăcut surprins. Totul e curat și foarte bine organizat. Într-un hotel din Singapore aveam să ascult o știre despre România. Parlamentarul PDL Tălmăcean și mai nu știu cum, care nu înțeleg din ce motiv se contorsiona ridicol în direct (probabil că avea impresia că dansează!), apare pe ecranul televizorului în rolul unui clovn perfect. Singaporeza care citește știrea zâmbește ironic, ceva de genul *uite ce politicieni au unii!* Știrea durează vreun minut cu imagini cu tot și apoi se vorbește despre represaliile guvernului chinez împotriva creștinilor. Pe mine mă uimește permanent faptul că avem întotdeauna rezerve inepuizabile de homunculi abia alfabetizați pe care să îi aruncăm pe ecrane. Dacă mâine mi s-ar cere să caut un asemenea specimen, nu cred că aș reuși. Cumva, televiziunile și partidele politice românești știu adresa vreunei gropi de gunoi de unde recoltează frecvent astfel de personaje. Poate că ele sunt cultivate cu grijă, cine știe! Dacă nu aș ști că în România există și oameni normali, mă tem că aș privi țara aceasta sud-est europeană cu maximă rezervă!

Deși știam că India și Asia sunt două realități diferite, acum încep să conștientizez cât de mare e diferența. Desigur, locurile cele mai insalubre din Singapore sunt cartierele indiene. Nici măcar acolo, însă, mizeria de pe străzi nu are proporțiile apocaliptice pe care le capătă în nordul New Delhi-ului. Kuala Lumpur, deși ceva mai lipsit de rigoare, e impresionant prin mulțimea de zgârie-nori și arhitectura generală a orașului. Pe străzile sale, mașinile circulă cu viteze amețitoare iar semafoarele pentru pietoni fie nu funcționează, fie rămân pe culoarea verde doar câteva secunde, după o așteptare de minute bune. Cu toate acestea, însă, spațiile sunt aerisite iar comportamentul locuitorilor de un revigorant bun-simț. De fapt, cred că diferența semnificativă față de India ține tocmai de eleganța vestimentară și comportamentală a singaporezilor și a locuitorilor capitalei malaysiene. Nimeni nu scuipă pe străzi, nimeni nu se îmbulzește în metrou, nimeni nu urlă în spații publice, nimeni nu râde zgomotos, enervant, gregar...

India e, cu siguranță, altceva... Un haos general care dă iluzia unei libertăți depline, dar care, în fapt, nu e decât o lume care scapă de sub control, o lume în care orice încercare de a norma comportamente și atitudini publice eșuează lamentabil. Până și compania aeriană indiană e oglinda societății indiene. Avioane vechi, zgomotoase, care se clatină la decolare, în aer și la aterizare, servicii

execrabile, stewardese plictisite care, în așteptarea pensiei și cu gândul la ea, uită să zâmbească sau te anunță că se vor întoarce imediat cu suc pe care tocmai l-ai comandat pentru ca mai apoi să uite cu desăvârșire de el. Pe biletul electronic pe care l-am cumpărat cu vreo două luni în avans atât numărul zborului cât și ora decolării erau trecute greșit. La plecarea către Singapore, Air India și-a anulat zborul din motive...*tehnice* cu doar 20 de minute înainte de decolare. Atât eu cât și restul pasagerilor am bănuit că *motivele tehnice* invocate aveau legătură cu numărul mic de pasageri. În final, însă, tot răul spre bine. Am dormit câteva ore în hotel și am zburat mai apoi cu Singapore Airlines, în condiții excelente. La întoarcere, nu am avut același noroc. Air India nu și-a mai anulat zborul și am plecat către New Delhi cu avionul pe jumătate gol. Știu că e ușor nedrept să vorbesc despre o companie aeriană cu care nu am zburat frecvent, însă în orele de așteptare pe aeroportul din Delhi am discutat cu ceilalți pasageri, mulți dintre ei familiarizați cu serviciile oferite de Air India. Și apoi, în asta constă frumusețea unui jurnal. Impresiile sunt aici mult mai importante decât faptul verificat/verificabil sau acuratețea științifică și cred că ele trebuie notate fără a fi trecute prin filtrul limbajului corect politic.

La întoarcerea în New Delhi aveam să constat că vremea se încălzise simțitor. Sărea destul de bine de 40 de grade. Peste doar câteva săptămâni vine vacanța. Anul acesta nu voi mai repeta greșeala de a rămâne peste vară în India. Voi pleca imediat spre Polonia și de acolo mai departe prin Europa. Timp de aproximativ două luni voi încerca să nu mă mai gândesc la India, la mirosurile ei, la mâncarea ei picantă, la paradoxurile ei, la enervantele ei incongruente, la exasperanta ei lipsă de coerență. Când mă voi întoarce voi avea din nou de înfruntat temperaturile de peste 40 de grade și musonul. Asta până pe la jumătatea lunii septembrie. Din nou, străzi inundate, electricitate întreruptă câteva ore pe zi, mirosul

pestilențial de urină și fecale (imaginați-vi-le la 40 de grade!), vaci sfinte, elefanți, maimuțe și alte asemenea detalii care nu pot umbri frumusețea unei *incredible India* la vizitarea căreia visează probabil o jumătate de Europă. Excepțională invenție televiziunea, totuși... Pe Discovery Chanel nu veți vedea cu ușurință lucrurile pe care vi le descriu aici. Nu veți sesiza decât exotismul unei țări cu zeci de milioane de zeități și sute de guru care predică în fața unor alte zeci de milioane de oameni care-i ascultă extaziați.

Am renunțat la fumat luna aceasta. Nu din rațiuni medicale și nici măcar financiare. Pachetul de țigări în India are încă un preț rezonabil (cam un euro și jumătate). Am, însă, nevoie de un exercițiu de voință. Astfel, prin autocontrol, mă asigur din când în când că eu sunt cel care locuiește în India și nu viceversa. Sunt din ce în ce mai convins, cu fiecare zi care trece, că a te lăsa locuit de India e ca și cum ai merge pe un drum cu un singur sens la capătul căruia (indiferent cât de departe se află acest capăt) te așteaptă o fundătură.

octombrie-noiembrie 2010

Foto: Kuala Lumpur aprilie 2011

Pastile de jurnal

Octombrie

Stau pe prispa însorită a soarelui portocaliu-roșatic al toamnei, încercând să prind o umbră a unui nor din orizontul îngândurat al cerului, privesc cu o ușoară nostalgie spre pragul casei - că de va fi să bată vântul dinspre miazănoapte - să pot intra în culcușul meu toamne, să aștept mrejele ploilor, ca să ne cadă cu ropote pe acoperișul tivit cu șindrilă, cu migală, de către unchiul Maței, care toamnă s-a făcut, dar, brusc, mă trezesc din visare, dau gândurile tristeții deoparte, o iau la vale, spre satul cuprins de uitare, pornind agale prin foșnetul frunzelor aurii, verzui, vernil, galbene, sure, triste, răsucite, strivite de copitele cailor din cireada satului, zbârcite, cu nervurile uscate și rasucite-, mai calc pe câte o nucă, ascunsă, decojită, sub frunze, ba pe un măr putred sau încă rumen, ca obrăjorii fetițelor de la școala primară a satului, alunecând ușor pe poteca șerpuindă delungul pâraiașului, ce se prelingea, de parcă îi era frică de toamnă, pe sub arinii dezfrunziți, ce arătau ca niște bătrâni dezgoliți în fața plutonului de execuție.

Casele din jur mă urmăresc parcă, îmi dau binețe. Eu - singurul hoinar de prin acele locuri. Singur și gânditor, ca plopul din curtea pârîntescă. Satul pare pustiu. Oamenii s-au împrăștiat prin livezi, grădini lungi și pline de roade, pe câmpii - strângând recoltele bogate în hambarele și pivnițele deja pline.

În centrul satului, la biserica cea veche, cu clopotul aurit, adus de departe, de chiar împăratul cel mare, bătu ora amiezii. - E ora douăsprezece, îmi spun. Și, cum nici nu-mi termin șirul gândurilor, deodată, dispre școală se răsfârșeră sunetele, chiotele, strigătele vesele a școlarilor. - „A-nceput și școala?”, - îmi zic. - „Bună ziua, unchiule Vasile!”, - mă salută două fetițe cu cosițele aurii, de parcă toate razele soarelui s-ar fi strâns acolo, ducând în spate geamantanele pline cu amintirile verii. - „Bună ziua, - le răspund”.

O iau la vale, încărcat de sentimente, de sunetele școlarilor, ce au spart tăcerea de toamnă a satului, de aurul din livezi, de argintul pământului, dar mai ales - de aurul din răsetele copiilor.

13 octombrie, 2008, ora 8:23

Noiembrie

...Să mă ascund de după o frunză tăcută, de după un stejar răstignit între cer și pământ, să plâng lângă izvorul, cel, care, zi după zi se subțiază parcă, să cred în ceea ce spunea poetul, că noi doar frunze căzânde suntem, între imensitate și tăcere, între vară și iarnă, să strig de frig și nimeni să nu mă audă, - ar fi o rușine a toamnei, că doar ce ne-a mai rămas de făcut?, dacă gălbejitul octombrie a avut parte de zborul păsărilor de pe cer, iar noiembrie din noi a rămas pustiu și mut la vuietul vântului, la gerul ce-l cuprinde ca un năvod, de n-are ce face, - trebuie să tacă, că și noi tacem, ascultând cum se scurg spre adâncuri sevele copacilor și și ale noastre, - ce trebuie să fac? - mă tot întreb, ascultând cum scârțâie carele pe dealurile sure, de parcă-i a lor doar a lor lumea de pe deal, iar noi nu putem să urcăm dealul, că doar sevele sporovăiesc cu

adâncuri - oare pe cine vor întâlni acolo - pe sub rădăcinile plângânde, că noi, oamenii, știm prea bine ce ne așteaptă în străfundurile lumii, iar copacii dau vina pe noiembrie, - de ce se tot desparte de octombrie, neîntrebându-le, că doar de atâtea secole conviețuiesc! - șuieră, bate, spulberă, îngheață, soarelui închizând pleoapele, dându-i cu luna copacul iernii, cântând în strunele vârcolacilor nopții - te ghemuiești în culcușul tău, te ascunzi după hornul, ce duce căldura de din copaci născută - chiar spre lună -, de aceea luna e roșie - spun copiii în somn, cu degetul ținând la pagina ce mâine la școală va fi deschisă, iar frumoasa doamnă zâna-învățătoare are să le-ntrebe: de ce bărbații taie cu fierăstraiele gorunii imenși? - doar să le fie cald copiilor? - sau ca fumul din hornurile urcate până la cer să preîntâmpine venirea crivățului, oare nu-i cea mai frumoasă poveste de noiembrie?, - le tot întreabă zâna-învățătoare, dar și eu o ascult, deși privesc cum plâng copacii, aș vrea să devin și eu o poveste: să-nvăț cum să mă ascund sub un brad imens, să mă prefac într-un arici, să zac acolo până la sosirea primăverii, - zic: ah tu, noiembrie, ah tu - anotimpule, al meu, al copiilor, al poveștii, al copacilor desfrunziți, - dar ce frumos e bradul și ce frumos se leagănă, ca o simfonie, ca un val marin la apus - veniți copii și priviți valul, norul, ce se prelinge pe cer, veniți, copii, veniți!..

13 octombrie, 2008, ora 9:31

Decembrie

De ce mă-mbie lacrima-ți din zare?,- decembrie mă adie cu cer de ianuar, iar tu stai tăcută pe prispa anotimpului, mângâind cerul cu lacrima ochilor tăi azurii, oprind primul fulg imens, ce se rostogolea de-a dura prin norii cuprinși de somnul înaltului gând.

În pridvorul inimii tale se înalță plopul dezgoliți de frunze și de păsări. Totul e pustiu.

-Mamă, ce frig va fi în decembrie,- știu că așa vei spune primului trecător prin fața casei tale. Dar tu nu îi vei răspunde, fiindcă privirea ta s-a pironit pe cer, în așteptarea căderii fulgului de nea, oprindu-l din rostogolire. Cred că era amiază și cred că tu nu vei sta acolo până când seara se va lăsa albită de imensul fulg, ca noaptea să devină - brusc! - albă, rece, ca o apăsare grea, asupra pământului, care mai alaltă primăvară era primitor, cald, ca răsuflarea mirelui tău, plin cu cununi de flori, cu mieii zburdând pe dealurile și văile de dincolo de anotimpuri, pe care le tot numărai, din doi în doi, tin timp în netimp.

- Mamă!,-ce să fac cu fulgul de nea?- vei gândi la maică ta, dar ea a plecat demult în Hiperborea, să numere stele înghețate, vineții. Sau poate tu, mamă, ai scăpat din poala, în care mă legănai, acest fulg, ca, acum, pe înserate, privirea-mi să mă doară.

- Hai acasă, copile,- îmi spune mama.

- Nu pot, mamă, fiindcă eu țin cu privirea-mi un fulg imens și greu pentru gândirea mea, doar e decembrie, e frig, e ger, și, dacă-l scap - pământul va crapa și, cine știe ce se va întâmpla cu pridvorul meu, cu ograda și cu trecătorii, cu copiii ce trebuie să-nvețe la școală povești de iarnă, iar Moș Crăciun pe unde va mai trece?..

- Pe cer se răsfiră un fulger albastru. Lumina lunii se făcu că apare. Ea scăpără pentru o secundă privirea spre lună, ochii i s-au umezit de boarea sufletului.

- Pe drum trecu o sanie cu copii ținând cerul pe umeri.

PAUL ROMANIUC

Paula Tudor

Paula Tudor, artist plastic de referință în România, a devenit cunoscută încă din anul 1974, prin participarea la numeroase expoziții de pictură din țară și din străinătate.

Absolventă a Institutului de Arte Plastice "Nicolae Grigorescu" din București, Paula Tudor a fost mereu prezentă cu lucrările ei în saloane județene și interjudețene, în expoziții de grup sau personale.

Sensibilă, meditativă, transmițând prin compozițiile ei un dramatism latent, pictura Paulei Tudor e o expresie dintre cele mai reușite a "mirabilei corole de minuni a lumii". Artistă operează măiastru cu o sumă de categorii estetice între care Grațiosul, Sublimul, Armoniosul, Dramaticul și Tragicul, pe care le aplică unui topos unic, re-creat, inaugurat prin fiecare tablou.

UT PICTURA POESIS

-Cum își revendică Paula Tudor stilul "Art Nouveau"? Ce valențe a avut în arta ta de-a lungul timpului "simbolul figuativ" și cum ai defini contextul suprarealist și filiațiile cu De Chirico și Dalí care-ți sunt atribuite de exegeți?

Paula Tudor: Stilul "Art Nouveau" se definește prin utilizarea foarte stilizată a motivelor din natură, ca și prin utilizarea liniei curbe ondulate, prin ritm și dinamism. De aceea în pictura mea sunt prezente elemente vegetale (insecte, păsări), iar linia curbă este o particularitate a stilului pe care-l abordez și, așa zice, o constantă a lucrărilor mele. Cu toate acestea, imaginile nu sunt atât de stilizate ca în stilul "Art Nouveau". Această mișcare artistică de tranziție, a apărut la începutul secolului XX, ca o reacție împotriva convenționalismului de

la sfârșitul secolului al-XIX-lea și folosește diverse materiale de expresie artistică: fier, sticlă, ceramică, lemn. Personal, am folosit materiale noi, am experimentat pictura integrală cu foiță de aur, în lucrările: "Prima balerină", "Pasărea fericirii", "În șoaptă", "Cocori" etc. De asemenea, în domeniul icoanelor lucrate în manieră bizantină, am descoperit și brevetat (OSIM, 2010) o tehnică nouă, unică în lume, de pictură pe fibra lemnului, rețeaua de fibră fiind integrată în compoziție. Această simbioză dintre imaginea pictată și lemn e o provocare adresată privitorului, care, în timpul lecturării imaginii [aparent incomplete], se transformă în creator, fiind condus spre a-și completa la nivel mental imaginea întreagă.

Jean Moreau spunea că "poezia/pictura trebuie să sugereze, nu să descrie", așa că, extrapolând, pot afirma că simbolurile alese de mine în pictură se lasă ușor descifrabile. Așa se întâmplă în "Albatrosul", în care pasărea apare în afara unui grilaj – sugerând LIBERTATEA, în vreme ce privitorul se află închis într-un interior imaginar, expresie a unui sentiment de clausturare. Lucrarea "Două păsări pe crengi înflorite" sugerează - DRAGOSTEA, o alta, "Trei păsări" FAMILIA, la acestea putându-se adăuga lucrarea "Micul prinț", unde este sugerată MATERNITATEA. Aș continua citând "Șarpele care oferă mărul", sugestia ISPITEI, "Căruța care se duce" - DESTINUL sau "Căruța cu flori" a cărei semnificație e IUBIREA. Culorile contrastante: alb și negru pe care le folosesc uneori au și ele semnificația lor: ALBUL reprezintă forțele pozitive, diurne, în timp ce NEGRUL reprezintă forțele nocturne, negative. În peisajele dobrogene "Niculțel" (unde m-am născut și am copilărit), și "Balta Rotundă", folosesc frecvent culoarea vieții, VERDELE. Aș mai aminti și un alt tablou, drag sufletului meu, intitulat "Dealul copilăriei" [la poalele căruia era casa mea], loc în care am mers la săniuș, am cules flori, cireșe și plante medicinale, căruia i-am admirat schimbările cromatice

MIRELA CORINA CHINDEA

→

→în fiecare anotimp și în preajma căruia am simțit, mai târziu, când mama zăcea fără cale de întoarcere, că e viu și veghează ca un preot. Dealul ăsta l-am pictat în mai multe variante, iar Editura Minerva a publicat una dintre ele pe coperta volumului "Zări și etape" de Lucian Blaga în 1989. Și acest tablou are VERDELE ca dominantă cromatică, exprimând la fel ca în multe, multe altele, viața.

Unul dintre laitmotivele picturii mele e coridorul. Coridoarele pustii și lungi, cuprinse parcă de o tăcere neobișnuită, care se topesc într-o lumină celestă, amintesc oarecum de GIORGIO DE CHIRICO, pictorul suprealist, exponent al picturii metafizice, poate cel mai enigmatic reprezentant al artei figurative din secolul XX. Lucrările: "Transfigurare", "Omagiu", "Clopotnița", "Rugăciune", "Credința și lumina", s-ar încadra aici, în vreme ce prin "Simfonia apelor", unde am pus un pian pe un ghețar, m-aș putea integra în suprarealism [Dali].

-Ce înseamnă pentru tine "haiku"? Ai putea comenta metaforele din naturile tale statice aplicându-le adagiul "ut pictura poesis"?

Paula Tudor: Tabloul este un poem al culorii. Poetul Horațiu în "Arta poetică" spunea că un tablou trebuie apreciat după aceleași criterii ca și un poem. Goethe la rândul lui spunea că "deosebirea dintre artele plastice și cele ale vorbirii ne-a devenit clară și ne-am dat seama cât de despărțite sunt culmile lor, oricât li s-ar atinge temeliile". De asemenea, aș aminti aici și suprealiștii români, pe Ilarie Voronca și pe Victor Brauner, inventatorii pictopoeziei, asta fiindcă puțin mai târziu o specie a pictopoeziei a fost cultivată de Guillaume Apollinaire în ale sale caligrame. Apollinaire operează cu un sincretism picto-poetic, în care „întregul” produs artistic („text-pictură”) evidențiază ideea că mesajul versului se reia din ordinea verbală, între anumite limite, cu ajutorul codului plastic. Pictura are ritm și operează cu imagini concrete, pe când poezia are ritm și operează cu imagini mentale. Categoriile estetice utilizate în "haiku" cum ar fi starea emoțională intensă, bucuria, optimismul, frumusețea armonioasă; eternul, ceea ce este constant, dimensiunea atemporală a artei, a naturii; sau efemerul, ceea ce este vremelnic, dimensiunea trecătoare a

naturii, toate acestea apar des și în lucrările mele, alături de alte elemente specifice speciei poetice amintite de tine pe care le prefer: misterul singurătății și al lipsei de comunicare. Le sugerez prin imaginea păsărilor și prin personajele în căsuțe de sticlă, prin peisajele astrale sau în simbioză cu instrumente muzicale. Ca să exemplific, voi menționa lucrările: "Clausturare", "Cuibul de flori", "Marina", "Simfonia apelor".

-Fiecare artist are un summum de mitologii față de care se raportează. Sorgintea lucrărilor tale trebuie căutată în mitologii anume sau e vorba de o topire a "universalităților" în propriul creuzet?

Paula Tudor: Se știe că miturile implică prezența unui element sacru, a unor forțe supraomenești pe care le-am asimilat datorită educației și experienței de viață. Octavian Paler spunea: "Eternitatea nu poate fi smulșă zeilor decât clipă de clipă". Pentru mine "a picta" este similar cu "a mă ruga" și sunt momente când, lucrând, îmi dau seama că uit să respir! Peisajele pictate de mine sunt definite ca "onirice", deoarece încerc să văd dincolo de tot ce este concret în lumea palpabilă și cred că cele nevăzute, dar existente, ne determină viața.

Un pasionat admirator al operei mele, foarte evoluat spiritual, mi-a spus că simte anumite lucrări ale mele ca fiind inspirate din "Nagual", un spațiu spiritual la care se ajunge foarte greu. Același lucru îl pot spune și despre simetriile din tablourile mele, care prezintă subiectul concret pe de o parte și difuz, misterios pe de altă parte. Luate ca un tot, în final formează o lume care te provoacă la interogații și meditație. Exemple sunt multe, eu voi cita doar câteva tablouri: "Toamna aurie", "Nuferi", "Margarete".

-Spuneai că o latură a creației tale este lirico-filosofică. Ce filiații filosofice trebuie căutate în arta Paulei Tudor? E opera ta plastică tributară unor dogme?

Paula Tudor: Am văzut în respectarea dogmei religioase o cheie de acces la tainele cunoașterii ultime. Textele biblice m-au fascinat și inspirat constant în conceperea lucrărilor mele. De exemplu, textul "Eu sunt calea, adevărul și viața" mi-a adus imaginea unui drum transparent, cu chipul lui Iisus, iar citatul "Eu sunt pâinea vie care s-a coborât din cer" mi-a adus în minte

imaginea lui Iisus cu un snop de spice în brațe, pe care am transpus-o într-o binecunoscută, de-acum, creație a mea. Cuvinte ca "veșnicie", "sfîșenie", "mîntuire", "rugăciune" mi-au populat copilăria în vacanțele pe care le petreceam la mănăstire; tatăl meu avea trei surori și toate au fost călugărițe. Slujbele religioase pe care le ascultam atunci cu greu, administrate ca un medicament amar, au rodit acum fructe dulci și înmiresmate, în tablourile mele.

-Există o stare vibrant – dramatică în lucrările tale, pe care, la fel ca și mine, cred că o împărtășește orice iubitor de pictură în fața simezelor. Chiar latent, e mereu perceptibilă. Acestui "dramatikos" ce origini ar trebui să-i căutăm?

Paula Tudor: Acest "dramatikos" cum îl numești tu, prezent într-adevăr în unele dintre picturile mele, s-a născut din viața trăită înainte de '89, într-o școală unde am predat copiilor pictura timp de 16 ani. Perioada m-a marcat profund prin multiplele constrângeri de ordin material și spiritual [în paralel pictam și nu aveam voie să abordăm decât anumite teme]. Se atenta la timpul nostru liber, constrânși fiind să participăm la ședințe interminabile, să scriem lozinci nenumărate pentru manifestatii dedicate conducătorilor de tristă amintire. Mai pregnantă era însă lipsa de comunicare. Mi s-a interzis să particip la o expoziție personală la Flensburg, RFG, pentru care primisem invitație oficială ca să pot obține viza de călătorie. În perioada aceea am pictat multe păsări în colivii de sticlă și mai târziu personaje în căsuțe de sticlă care te privesc, dar nu pot comunica. Amintește-ți piesa "Canarul" a formației Phoenix, privește lucrarea mea, "Clausturare" și vei înțelege la ce mă refer..

-Ce își propune Paula Tudor să realizeze în anul 2011 ?

Paula Tudor: Pentru anul 2011 preconizez să deschid o expoziție la Galeria Orizont în București, probabil în toamnă. Încă nu am toate lucrările terminate, dar sper să pot finaliza tot ce mi-am propus.

Așa că, v-aș da întâlnire acolo!

Tarcento, mai, 2011

www.arte-plastice.ro

<http://galerie.artepplastice.ro/viewer.php?album=albums/Paula+Tudor&pn=1>

http://www.podiumart.com/paula_tudor/index.htm

BAUDELAIRE ȘI OXIMORONUL

Ce trebuie făcut ca să scrii poezie? Mai are sens, într-un secol în care se citește tot mai puțin? Poezia e pe moarte, așa spun mulți. Dar dacă poezia e un crez, un mijloc de supraviețuire, o opunere flagrantă la haosul general?

Cine este Mi-ja, personajul principal din filmul *Poetry*? O văduvă de 65 de ani, care-și crește nepotul, îngrijește un bătrân infirm și merge la un curs de... scris poezii. Regia filmului: Lee Chang-dong. Joacă Yoon Jung-hee în rolul lui Mi-ja și Lee David în rolul nepotului Wook.

„De câte ori ați văzut un măr?” – sunt întrebați cursanții. „Niciodată”, le răspunde profesorul însuși. Pentru că a vedea cu adevărat presupune un efort subtil. Să te holbezi la măr, să-i vorbești, să-i observi umbrele, să-i simți fiecare curbă. Profesorul îi îndeamnă să scrie, deoarece fiecare om „are o poezie închisă în inimă”. Astfel începe Mi-ja să ignore cotidianul violent și să redescopere frumusețea vieții. Își reconsideră prioritățile, restabilește raporturi, caută poezia justificatoare, chiar dacă pare o naivitate nătângă, desuetă. Așa ca în poezia *Albatrosul* de Baudelaire, aripile

uriaeșe îl împiedică pe poet să meargă, să se confunde cu vulgul. Da, are rost să reechilibrezi universul prin puritate și frumusețe. Realul poate fi sublimat. Așa se poate supraviețui. Astfel își uită Mi-ja suferința, singurătatea, trecând mai ușor peste orori, cruzime, violență. Cu un surâs vaporos, actrița fascinează. Oare de ce mi-a amintit de Silvia Ghelean? Aceeași fragilitate elegantă, cu un mers ireal, haotic, dar perseverent. Mi-ja e bolnavă de Alzheimer, dar ce contează? Încearcă să scrie o poezie, să lase ceva palpabil. Așa cum spunea Hemingway că „stropul de noutate pe care fiecare îl aduce, e singura moștenire ce o lasă după sine”. Ea scrie, chiar dacă sfârșitul e aproape, chiar dacă viața o copleșește. Uneori joacă badminton într-un mod tragi-comic cu nepotul abulic, inert, morocănos, implicat în penibilul viol al fetei ce se sinucide.

Filmul debutează cu cadavrul fetei plutind în râu. Peste această imagine apare titlul filmului: POEZIE. Tenta oximoronică începe și continuă. Cruzi-mea va fi calmă, violența va fi surdă. Regizorul a scris și scenariul, pentru care a primit un premiu la Cannes în 2010. Coreea de Sud rămâne la înălțime artistică. Maniera narativă amintește de cinematograful italian realist, impregnat

de lirism. Poate și de Bergman. Lee Chang păstrează stilul din celelalte filme ale sale: *Oasis*, *Secret Sunshine*.

Poate că rostul poeziei e și o altfel de toleranță, înțelegere, generozitate. La început, Mi-ja e consternată de dorința bătrânului infirm de a face amor. De aceea ea se întoarce, îi dă pastila salvatoare și intră în vană, alături de el. Performanța regiei poate fi stabilită aici, unde ridicolul s-ar fi putut instala. Nici vorbă! Să faci poetică o astfel de secvență, înseamnă a avea geniu. Lee Chang are, la fel ca actrița Yoon Jung. Dacă Mi-ja scrie o poezie la finalul vieții, actrița Yoon Jung face la 65 de ani rolul total al vieții sale.

ALEXANDRU JURCAN

CRONICAR

BLAGA, PRINTRE NOI

Sesiunea de comunicări de anul acesta, din cadrul Festivalului „Lucian Blaga”, Lancrăm – Sebeș – Alba Iulia, 6 – 8 mai 2011, la care au participat istorici și critici literari, scriitori, exegeți blagieni, a fost puternic influențată de spiritul basarabean, adus de dincolo de Prut de către scriitorii: Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Bahnaru și Vasile Tărățeanu. Ca în cazul lui Eminescu, și pentru Lucian Blaga se potrivește gândul că distanța nu face decât să ne apropie de inima literaturii.

Mihai Cimpoi spunea că odată cu Lucian Blaga a început pentru noi adevăratul dialog valoric european, pe care îl anunța Eugen Lovinescu. Amintindu-și că poetul vorbește de „scoarțe maramureșene” și de „fântâni basarabene”, academicianul basarabean continuă să dezbătă momente din viața lui Blaga, afirmând că, desigur, în Maramureș îi era ușor de ajuns lui Blaga, dar oare a văzut el Basarabia? (la fel cum se întreabă unii dacă Eminescu a văzut marea...). Răspunsul ar fi fost dat, se pare, într-o scrisoare a lui Nicu Gane, unde apare informația că Blaga a văzut „locul vechilor cazanii” împreună cu Nichifor Crainic, pe vremea când acesta preda la Facultatea de Teologie din Chișinău. Cumpăna de la fântână, prezentă și-n curtea casei din Lancrăm, reprezintă un simbol de pretutindeni; lumea întreagă e o cumpănă cu două ciuturi: când cea plină urcă, cea deșartă se coboară...

Nicolae Dabija mărturisește că a fost exclus de la facultate și din cauza lui Blaga, repetând versurile, spre

vindecare: „Prieten crescut la oraș/ fără milă ca florile în fereastră./ prietene care încă niciodată n-ai văzut/ câmp și soare jucând sub peri înfloriți./ vreau să te iau de mână, / vino, să-ți arăt brazdele veacului.” Dumnezeu macină încet, dar sigur. Numele „Blaga”, în slavona veche, ar însemna „binecuvântare”. Binele s-a întruchipat în Blaga. Nicolae Dabija, talentat vorbitor și scriitor, folosește interogații, pentru a pune în valoare opera poetului omagiat: „Dacă un tânăr mă întreabă: - ce să citesc, să devin poet?, eu îi răspund – citește-l pe Blaga; dacă un tânăr mă întreabă: - ce să citesc, să devin filosof?, eu îi răspund – citește-l pe Blaga!” „Noi, cei de dincolo de Prut, am vorbit despre Blaga cu jumătate de gură”, povestește Dabija, „iar când am atins poarta casei lui Blaga, am simțit că ating o poartă sfântă și că poezia s-a născut la Lancrăm”.

Despre Lucian Blaga, scriitorul Vasile Tărățeanu spune că a ajuns la Chișinău, cu primele sale poezii, prezentat de Sextil Pușcariu, și că „Poemele luminii” au adus lumina în Bucovina.

„Corola de minuni” a zilei lui Lucian Blaga a fost sporită de slujba de pomenire, oficiată de Mitropolitul Andrei Andreicuț care, pe un ton natural, blajin și adaptat momentului, a povestit mulțimii adunate în curtea bisericii satului o întâmplare cu Blaga, din „Hronicul și cântecul vârstelor”: într-un cerc de prieteni, tineri, se aude întrebarea: „Oare cum vom fi când vom fi morți?”, iar răspunsul cade în tăcere: „vom fi ca acum, când suntem vii”. Interpretarea mitropolitului propune o temă de meditație: câți dintre noi suntem vii și câți nu suntem deja morți...

Văzând toate acestea, Blaga poate fi liniștit: ce era de întâmplat, s-a întâmplat.

ELENA M. CÎMPAN

NICĂPETRE DUPĂ NICĂPETRE

MOȘTENIREA ARTISTICĂ DE LA NICĂPETRE – O DEOSEBITĂ VALOARE

Elogiu glasului artei

Scriu despre maestrul Nicăpetre ca o mângâiere pentru pierderea lui prea timpurie din mijlocul nostru, căci prin artă, el a mers pe altarul jertfei. Dumnezeu a prins dragoste de el și l-a chemat ca să-și ducă existența în alte sfere spirituale. Dispariția lui ne-a strecurat în suflet însingurarea și scriind despre el, parcă îi simt prezența printre rânduri. Scriu cu oarecare strângere de inimă despre acest sculptor care a obținut confirmarea internațională a talentului, fiindcă sunt personalități care te pot inhiba când încerci să scrii despre ei, chiar dacă ți-au fost prieteni.

Despre sculptorul Nicăpetre, exponent de vârf al artei contemporane universale, s-a scris mult, și totuși foarte puțin față de valoarea operei sale. Are lucrări răspândite în toată lumea și a cunoscut consacrarea internațională după exilul său. A primit nenumărate premii internaționale, dintre cele mai valoroase. Doar în România s-a auzit despre el cu glas ceva mai stins. Dispariția lui nu a avut ecoul în țară pe măsura lui. Poate că e și aceasta o lege omenească, să nu cântărești bine valoarea când îți e prea aproape. După cum e și vorba: "Nimeni nu e profet în țara lui." Chiar și noi, cei ce i-am fost în preajmă, l-am considerat pe Nicăpetre un apropiat sau chiar prieten pe care îl apreciam, îl admiram și îl iubeam ca pe un mare artist și om deosebit. Atât omul, cât și operele lui, generau în jurul său un climat de autoritate spirituală care ne făcea să ne simțim înnoțiti. Știam că avem în preajmă un om atins de aripa geniului. Și totuși, abia după ce a plecat dintre noi l-am privit cu distanță convenită și l-am văzut în toată mărimea lui. Mi-au venit în minte cuvintele lui Horia Vintilă, "fiecare lucru și fiecare ființă se vor întoarce la locurile lor, pentru ca ordinea divină să nu aibă de suferit".

Chiar din zorii creației sale, Petre Comarnescu intuia în 1969 că Nicăpetre va deveni un valoros sculptor, remarcând sursele și metodele de esență brâncușiană, aceeași cuprindere filosofică a lucrurilor și același meșteșug al pietrei.

Și timpul a arătat că arta lui Nicăpetre este inconfundabilă, e unică.

Dar mai are Nicăpetre ceva care ne trimite cu gândul la Brâncuși și anume, chipul lui. Fotografiile stau mărturie că înfățișarea sa semăna până la un punct cu Brâncuși.

Avea o statură plăcută și în tinerețe a făcut să suspine o mulțime de femei frumoase. Avea darul povestirii orale, dar și în scris. Parcă îi aud și acum glasul povestindu-ne în preajma unui foc în curtea noastră cât de tare l-a durut că a fost nevoit să taie un salcâm ale cărui rădăcini intraseră sub casă. A încheiat cu o vibrație anume în voce: "a fost singurul copac prăbușit de mâna mea și știu că nu m-a

iertat niciodată". I-a plăcut și arta cuvântului, dar el a fost absorbit total de sculptură, așa cum numai geniile sunt. Interiorul său era un adevărat clocot. Referindu-se la piatra pe care o transforma în artă, spunea: "piatra mă storcea și de ultima vlagă, piatra, aceasta divină curtezană adorată". Nicăpetre a înălțat un adevărat imn al pietrei de la care a împrumutat câte ceva din ființa ei. Sunt mărturisiri tulburătoare prin profunzime și

pasiune: "Cu TACEREA ei, piatra mă cheamă, cu ASPRIMEA ei, piatra mă apropie, cu GREUTATEA ei, piatra mă înalță, cu MASIVITATEA ei, piatra îmi dă putere, cu REZISTENȚA ei, mă-ndârjește, VEȘNICIA ei îmi arată calea, CUMINȚENIA ei, mă duce către miezul lucrurilor, FIRESUL ei, mă povățuiește să nu cad în ispită. **Doamne, nu mă părăsi**

acum... Cioplesc"...

Ochiul său a filtrat acut lumina și umbra dându-le dimensiuni extrasenzoriale. Îi juca ochiul pe liniile de demarcare dintre real și spiritual, transfigura în chip novator ideile, gândurile, problemele de viață. Ba mai mult încă, îndrăznesc a spune că aceste lucrări împrumutau ceva din înfățișarea fizică a lui Nicăpetre. Lucrările lui au ceva din semeția lui, din aerul ce-l degaja el, din spiritualitatea lui. Lucrările par a fi încărcate cu o sursă de energie spirituală, parcă au grai și intră în conversație cu noi. În lucrarea finită se citește un respect și o prietenie între sculptor și materia sculptată: "Piatra, lemnul cioplit de mine păstrează frumusețea dată lor de la început, naturală, vie. O putere mocnită se vrea la lumină... Mintea merge, mușchii funcționează, tesla lasă urme frumoase în carnea bușteanului de silver maple canadian, arțar argintiu, joagărul mă ascultă, spațiul din jurul meu se umple cu sculptura mea, n-am timp de nimic altceva".

Precum marele nostru poet, Mihai Eminescu, care nu accepta să scrie versuri frumoase "ce din coadă au să sune" și căuta "cuvântul ce exprimă adevărul" – Nicăpetre ne mărturisește chiar în mai multe locuri: "Nu am căutat niciodată să fac lucruri frumoase, plăcute, să le pună lumea în vitrină la vedere, să-și aranjeze casa cu ele, am crezut că sunt sculptor și că sculptura mea trebuie să fie în piatră. Prin piatră simțeam că mă leg de univers, de eternitate".

În România nu a vrut să facă concesii în arta sa și a fugit de acea lume manipulată până la idiotizare. A fost o palmă pe care a dat-o noilor norme de viață impuse cu forță, atât de aberante, căci epoca ceaușistă trimitea în ridicol ideea de cultură. →

ELENA BUICĂ

Foto: Nicăpetre, de ziua onomastica a Elenei Buică, privind cum ard lemnele și povestind cu durere cum a tăiat un salcâm fiindcă îi intraseră rădăcinile sub casă.

“Arta nu-i fandoseală, nu-i slugărnice, nu-i perversitate, nu-i vanitate. Scuipe pe voi toți și pe arta voastră”. În 1981, a ajuns în Canada după un popas de câțiva ani în Grecia și apoi în Italia. Dar nici în Canada, țara în care s-a stabilit, viața nu i-a fost ușoară. A fost un exil autoimpus și a plătit un preț foarte greu pentru a-și realiza visul artistic.

Chiar de la primul pas făcut în Canada, a primit un avertisment când a fost întrebat ce profesie are:

- “Sunt artist sculptor, am răspuns ofițerului la oficiul emigrației.

- Artist, artist, dar din ce trăiești?

Puteți trage concluzia că, se știe de către toată lumea, un artist în Canada nu poate trăi din arta sa. Cui i se întâmplă așa ceva este apreciat ca un fenomen rarism”.

“Dacă există artă în condițiile în care artiștii nu pot trăi din arta lor, este pentru că se pune baza pe nebunia artiștilor și pe vanitatea lor care-i pune în stare de lucru.

Aici mi se atrage atenția că stilul meu este prea etnic.

M-am calificat dulgher sau vopsitor de case, de țevi, dar ce dracu’ n-am făcut”. “De doisprezece ani trăind în Canada - notează într-un timp - pentru a continua sculptura, am plătit un tribut de efort fizic, financiar, moral, afectiv, mult mai mare decât cel plătit în România.”

În cercul literar al revistei “Observatorul”, care astăzi îi poartă numele, nonagenarul Ovidiu Creangă, i-a adresat o catrenă pe această temă: “Tot ciopliind la buturugi,/ Cu dolarii nu te-ajungi. / Dacă te făceai tâmplar,/ Azi erai milionar”.

... “artistul nu poate schimba societatea cu arta lui, banu’ e atracția și motorul, banu’ dă putere trogloditilor, îi urcă pe tronul lumii, orbește și întunecă spiritele senine. Artistul și arta cad victimă banului”, notează cu amărăciune maestrul Nicăpetre.

Dumnezeu i-a scos în cale omul providențial, pe doamna Anca Ghițescu, care i-a stat în sprijin, având conștiința că are în prejmă un artist atins de aripa genialității și tot bunul Dumnezeu i-a trimis prieteni devotați care l-au iubit, l-au prețuit și i-au stat alături până în ultima sa clipă. Printre aceștia m-am numărat și eu și familia mea și de aceea scriu cu lacrimi în ochi aceste rânduri.

În ciuda tuturor impedimentelor, în Canada n-a încetat să-și întruchipeze gândurile, să ne vorbească naturii noastre interioare prin piatră, marmură, prin lemn, mai ales cel al arțarului argintiu, dar și prin scrierile sale, oglinda a trăirilor interioare arzând ca o torță vie.

“Când le ciopleam, notează Nicăpetre despre lucrările sale, mă căzneau să transmit ceva din întrebările pe care și le pune tot omul: ce este cu noi pe acest pământ, de unde venim și încotro ne îndreptăm, ceva despre sufletele

noastre care...unde se duc ele după ce noi am dispărut la capătul drumului ăsta prăfuit prin care ne târâm de când ne naștem?”

Mă întreb acum, dacă în lumea în care a ajuns, Nicăpetre a aflat răspunsul marilor sale frământări.

Cu toate că TIMPUL nu i-a mai îngăduit să lucreze întru desăvârșirea operei sale, Nicăpetre ne-a lăsat o deosebit de valoroasă moștenire artistică recunoscută pe plan mondial, dar adevărata valoare a artei sale o va

pune și mai bine în lumină TIMPUL.

Anul acesta, în aprilie, s-au împlinit trei ani de la despărțirea de noi, dar continuăm să-i aducem un pios omagiu marelui sculptor Nicăpetre, care a făcut parte și din viața noastră, precum și calde cuvinte de prețuire celei prin care Dumnezeu i-a întins mâna, doamnei Anca Ghițescu, și cuvinte de caldă consolare prietenilor dragi și devotați.

Foto1: Nicăpetre la un barbeque de ziua onomastică a lui Buni (Elena Buică)

Foto 2: Ultimul an petrecut împreună de Sf. Împărați Constantin și Elena - 19 mai 2007, Nicăpetre așezat între Buni și Ovidiu Creangă. În următorul an, 2008, de Sf. Constantin și Elena, n-a mai venit, era plecat spre alte zări...

Salcâmul din fereastră

(Urmare din pagina 88)

Auzi năstrușnicie pe capul meu: să faci sculpturi din lemne netrebuincioase, din butuci la care nimeni nu se uita cu vreun interes! Salcâmul crește, se înalță, ajunge până sus la fereastră, trece și mai sus, își întinde ramurile și în dreapta și în stânga de-a lungul și de-a latul zidului casei, sunt convins că rădăcina îi este înfiptă bine sub temelia casei. Îl iubesc și vorbesc cu el, cum aș face-o cu o ființă dragă. Când se lasă seara, își adună frunzele de parcă se pregătește pentru somn și visare, dimineața salută cerul și lumina desfăcându-și frunzele adormite peste noapte. Dar se ia hotărârea că trebuie smuls din locul lui și mutat sau tăiat, devine prea puternic și poate împinge cu rădăcina lui în fundația casei și o poate crăpa... etc. etc. Se lasă greu, nu vrea să părăsească locul lui ce i-a fost hărăzit de soartă.

Dar încăpățânat, ca om ce mă aflu, continui să trag de el, îl scot cu rădăcină cu tot și-i aflu un alt loc însoțit în curtea din spatele casei. S-a prins, anul trecut a crescut frumos, îl vizitez din când în când, ca pe un vechi prieten. Aștept ca în primăvara asta să înflorească și va înflori, mi s-a arătat mie în vis că va înflori.

Traian Brad – o prezență care ne lipsește

*În memoria fostului director al
Bibliotecii Județene „O.Goga” din Cluj-Napoca*

Pe Traian Brad l-am cunoscut în august 1991, când venise la Chișinău pentru a pune temelia spirituală a primei, în spațiul nostru, biblioteci de carte românească, „Transilvania”. Era dimineța renașterii naționale, în care personalitatea ardeleanului obișnuit cu cartea s-a înscris perfect, astfel încât, ori de câte ori gândurile mă duc spre acele vremuri de început, chipul inspirat, atât de familiar, de parcă l-aș fi cunoscut de o viață, al lui Traian Brad, îmi răsare în fața ochilor.

Prietenia pe care o legăm noi, bibliotecarii de la Chișinău, cu cel care a fost dincolo de funcțiile înalte deținute pe parcursul vieții – director al Bibliotecii Județene Cluj „O. Goga”, președinte al Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, un om de cultură aleasă și de litere, un român cu simțire profundă, subtil și atent cu cei din jur, prietenia, zic, născută în acele vremuri frumoase, avea să aibă o continuitate plină de semnificații și rod bogat.

Traian Brad – omul și profesionistul – m-a cucerit definitiv în timpul celei de-a doua întâlniri. Era în 1992, când, împreună cu Parascovia Onciu, am efectuat o vizită de documentare profesională la Cluj. Traian Brad ne-a primit ca pe cei mai dragi și doriți prieteni. Am colindat împreună toate bibliotecile din Transilvania. Din itinerariul nostru nu au lipsit Târgu-Mureș, Sibiu, Blaj, Reghin, Turda, ca și câteva localități rurale unde, spunea însoțitorul nostru, cartea este la mare cinste.

Se mândrea cu bibliotecile transilvănene, cu harnicii săi confrăți, și, bineînțeles cu instituția pe care o conducea cu dăruire și devotament până în ultima sa zi de viață pământească. La Biblioteca „O.Goga” ne-a vorbit despre activitatea instituției, despre realizări și proiecte. Au fost două săptămâni de vis, în care în suflet mi-a încolțit dorința de a activa într-o bibliotecă de carte românească, bazată pe aceleași principii de funcționare ca și bibliotecile văzute în Transilvania. Dar până a-mi vedea visul cu ochii, au mai trebuit să treacă

vreo câțiva ani buni, timp în care l-am mai întâlnit pe Traian Brad la Chișinău și tot la ocazii frumoase – inaugurări de biblioteci de carte românească: „O.Ghibu”, „Ovidius”, „Târgoviște”, sau sărbători naționale.

Într-o astfel de zi, la 31 august 1996, a venit și rândul bibliotecii mele. Era un bun prieten cu Dimitrie Poptâmaș, „nașul” *Bibliotecii Târgu-Mureș*, și multe din detaliile de organizare a noii instituții le-au pus la punct împreună. Pentru că a fost inițiatorul, susținătorul și realizatorul ideii de deschidere la Chișinău a unui lanț de biblioteci de carte românească, instituții moderne, bazate pe principii avansate de activitate, ținea mult la toate, câte au apărut, cu frecvență aproape anuală, în ultimul deceniu al secolului trecut, dar de „Transilvania” și „Târgu-Mureș” l-au legat, cred eu, niște sentimente mai deosebite.

În fiecare an, venind la *Zilele Bibliotecii Transilvania*, nu uită să treacă și pe la *Biblioteca Târgu-Mureș*. Se bucura să vadă sala plină de cititori, aplecați deasupra cărților donate de frații români. Observa fiecare schimbare produsă în perioada cât nu fusese la Chișinău, cu ochi de profesionist studia cataloagele, fișierele, rafturile, expozițiile de cărți, boxa de idei, după care îmi zicea: „Bravo, fato, mă bucur pentru tine, faci bine ceea ce faci”. Iar patronului bibliotecii i se destăinuia: „Mă Poptâmașe, mă, de-ai ști cât de mult te invidiez pentru această mândrețe de bibliotecă”!

Se bucura sincer, ca un copil, de realizările bibliotecii noastre și mereu ne dădea sfaturi cum să facem ca să fie și mai bine. În activitatea sa profesională era un perfecționist. Asta aștepta și de la ceilalți.

Era prietenul ideal, cel care nu te lasă la greu, dar îți este alături și la bine. A ajuta, a pune umărul erau pentru el principii de viață firești. Când ne pășea pragul bibliotecii, îmi punea prietenește mâna pe umăr și-mi spunea: „*Claudia, dragă, zi-mi, ce mai e nou pe la bibliotecă, că probleme aveți, cum vă descurcați, cu ce să vă ajut, de ce ar mai avea nevoie cititorii voștri*”. Nu erau cuvinte, rostite din politețe. Traian Brad își făcuse o vocație din a sprijini cartea românească și pe cei chemați să o slujească.

A fost un om de o bunătate necontrafăcută. Atent, grijuliu, tacticos, avea și o memorie fenomenală. La viața sa cunoscuse lume de peste lume, sute, poate mii de oameni. Pe fiecare îl știa pe nume, pentru fiecare

avea un cuvânt bun de spus. După ce îmi cunoscuse familia, nu uita niciodată, când ne întâlnim, să se intereseze: „*Ce-ți mai face soțul, ce fac fetele, când le trimiteți la Cluj, la facultate?*”

La Cluj studiau zeci de tineri basarabeni. Îi ajuta pe toți cu ce putea, îi adăpostea în biblioteca sa, astfel că aceasta le devenea a doua casă. →

**CLAUDIA ȘATRAVCA,
Directoarea Bibliotecii „Târgu-
Mureș” Chișinău**

Foto: Traian Brad între chișinăuani (sus), Biblioteca Județeană „O.Goga”, Cluj-Napoca (jos)

De *Zilele Bibliotecii Transilvania* autocarul său venea la Chișinău plin cu cărți. Înapoi pleca plin ochi cu genți cu merinde trimise de către părinții studenților basarabeni de la Cluj. Își asuma benevol și această sarcină pentru că nu obosea niciodată să facă bine. Basarabenii noștri care au studiat la Cluj în anii '90 l-au știut de tată grijuliu și săritor la nevoie.

Am avut norocul să mai merg de câteva ori la Cluj: la conferințe, cu schimb de experiență, la Festivalul „L. Blaga”, al cărui organizator era Traian Brad. De fiecare dată ne primea pe noi, cei de la Chișinău, cu brațele deschise. Avea grijă să nu ducem lipsă de nimic.

Ne așeza la masă, ne caza cum e mai bine, seara venea să ne spună „Noapte bună”, dimineață – să ne întrebe cum ne-am odihnit și ce program ne-am dori peste zi.

Când venea timpul să plecăm, ne însoțea până la tren și nu uita să ne dea și merinde la pachet.

Era un om vesel, îi plăcea să cânte, dar și să asculte pe alții cântând. La diferite ocazii ne ruga să îngânăm cântece de-ale noastre basarabene. Iar atunci când îi îndeplineam dorința, pe față i se citea satisfacția. Era un împătimit al folclorului strămoșesc.

Ultima mea vizită la Cluj a fost la înmormântarea lui Traian Brad. Corpul său, lipsit de suflet, îl făcea de nerecunoscut. Atunci am înțeles că Traian Brad era așa cum l-am știut cu toții grație sufletului său. Era mai mult suflet decât trup. Avea un suflet mare care nu încăpea în potirul său trupesc – se revărsa peste margini lăsându-i pe alții să se înfrupte din el.

La 8 iunie 2002 sicriul cu corpul neînsuflit a lui Traian Brad era expus în holul noului sediu al Bibliotecii Județene „O. Goga”, la înălțarea căruia trudise 6 ani, zi și noapte, visând să realizeze un Centru cultural deosebit de tip european. Din păcate, nu a ajuns să-și vadă rodul muncii împlinit.

L-a plâns o „mare” de oameni, veniți din toate locurile populate de români, căci a fost un mare promotor al unității românilor de pretutindeni, un harnic artizan al acestei unități. L-a plâns și natura. Ziua funerariilor, posomorâtă, a culminat cu o ploaie torențială exact în momentul când prietenul nostru, învățătorul și tatăl grijuliu, Traian Brad, își ocupa locul de odihnă veșnică în cimitirul central al Clujului.

Acum, când analizez evenimentele care au precedat sfârșitul lumesc al acestui mare om, ajung, să cred că și l-a presimțit, căutând să-și lase lucrurile în bună ordine. S-a grăbit să încheie principala carte a vieții sale, *Lectura și biblioteca publică la Cluj* – un studiu monografic de o rară profunzime și utilitate pentru noi, bibliotecarii, cartea de capăt a angajaților din bibliotecile publice. În august

2002, în cadrul *Zilelor Bibliotecii Transilvania* a avut loc lansarea cărții, dar în lipsa autorului, plecat pe alte țărâmurii. Am primit cartea în dar, însă mi-ar fi plăcut să mi-o ofere chiar Traian Brad, eventual cu un autograf din cele pe care, apropo, le scria cu mare măiestrie și dragoste.

Înainte să plece din astă lume, a organizat la Blaj, în cadrul *Zilelor „Astra”* lansarea volumului monografic „Pănade – 700 ani”, scris împreună cu frații săi și dedicat satului natal, care i-a alimentat, oriunde s-ar fi aflat, gândul, sentimentul și creația. A fost un gest simbolic, o datorie plătită cu vârf și îndesat, baștinei și oamenilor ei. Monografia a fost lansată și la Pănade. În cadrul acelei ceremonii de suflet, frații Brad au fost împreună pentru ultima dată.

Este uimitor cum, cu fiecare an care ne desparte de Traian Brad, puterea gândului său se amplifică și capătă valoare testamentară. Ne-a iubit pe noi, bibliotecarii, cu dragoste de părinte înțelept: nu ne-a lăsat să ne complăcem în cele realizate, și ne-a îndemnat să dorim să realizăm mai multe. Ori de câte ori venea la Chișinău cu loturi de carte, nu uita să ne aducă și ultimele apariții editoriale de specialitate.

În 1998 la *Zilele Bibliotecii Transilvania* spunea că în timpul vieții sale a trecut Prutul de 23 de ori, venind la mari sărbători, aniversări, manifestări de suflet. „Această trecere, spunea el, s-a făcut cu efort financiar, uman, dar întotdeauna cu înțelegerea exactă a gândului și a faptei, a ceea ce urmează sau stă în spatele acestor gânduri și fapte”.

După moarte s-a stabilit pentru totdeauna la Chișinău, căci spiritul și cugetul se regăsesc în fiecare lăcaș al cărții. Și așa va fi atâta timp cât noi, cei care l-am cunoscut și îndrăgit, vom urma cu

sfințenie testamentul pe care, generos, precum era, ni l-a lăsat după trecerea sa în neființă: „Dacă nu suntem în stare să gândim peste timp, în spațiu, nu vom reuși să realizăm ceea ce ne propunem”.

Foto: Biblioteca „Transilvania”, Chișinău (sus), Traian Brad între chișinăuani (jos)

Mircea Pop și lumea sa

Cu insistență tenace, Iulian Dămăcuș m-a convins să cunosc un artist plastic din Gherla sa, asigurându-mă că voi avea revelația unei lumi stranii, dar substanțială în metafora sa plastică.

Am ratat expoziția lui Mircea Pop, „Agape”, de la Biserica Sânta Treime din Gherla, priorități de ultimă oră compromițând o promisiune, un angajament camaraderesc.

Dar am ajuns până la urmă la Gherla, apoi la Hășdate, (de fapt tot în Gherla, care a înghițit „municipalist” Hășdatele!) dincolo de orice tentă sărbătorească, în zi de lucru, într-un februarie însorit, cu pete de zăpadă pe ici colo, vinovat, dar cu speranța compensării unei promisiuni neonorate.

La Hășdate, am stat în povești, într-o casă veche de aproape o sută șaizeci de ani, o casă ridicată cu trudă vreme de șase ani (1852-1858), de dulgherul și xilografuror Simion Pop, străbunicul artistului, casă devenită muzeu privat după reparații și amenajări între 1998-2005.

Nu știu dacă e un „Muzeu de xilografură” cu acte în regulă, pentru că la noi multe inițiative se împotmolesc în hârtii, avize, aprobări. Dar prin conținut, este un adevărat muzeu, care adăpostește, într-o intersectare a veacurilor, mărturii ale istoriei locale, dar și

opere de artă contemporană, purtând semnătura lui Mircea Pop – obiecte de ceramică sau lemn, măiestrite într-un limbaj de la intersecția tradiției cu modernitatea.

Xilografura și-a scris file substanțiale de istorie la Hășdate, avându-l pe Gheorghe Pop, tatăl lui Simion Pop, cel dintâi meșter în xilografuri, pentru icoane.

Aici, într-o geografie care include și Iclodul, locul în care s-a realizat de către zugravul Luca, în 1681 celebra icoană pe lemn făcătoare de minuni, a Maicii Domnului cu Pruncul, cea care a lăcrimat neîntrerupt, între 15 februarie și 12 martie 1699, după care s-a declanșat fenomenul picturii de icoane pe sticlă de la Nicula, aici, așadar, parcă s-a concentrat duh sfânt biruitor.

Aici, Mircea Pop, reînnoadă o tradiție de familie, întinsă pe șapte generații, care și-au făcut din xilografură artă de a fi, artă de a rămâne.

Hilografuri vechi și noi depun mărturie de artă și credință, găsind în Mircea Pop continuator de sânge, din instinct, al unei îndeletniciri care sfidează epoci și tehnologii.

N-a ezitat să-și consolideze talentul, absolvind în 1998, Academia de Arte Vizuale „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, dând fabrica în care și-a consumat multe energii mai bine de un deceniu, pe catedra unui liceu din Gherla, pentru a-i învăța, educa pe copii să iubească arta. Dar și făcându-și planuri mari, cu Asociația pentru arte, Centrul de xilografură Hășdate, pentru care a ridicat în curtea Muzeului o clădire nouă, care ar putea da noi speranțe xilografurii, artei în zonă.

În curtea Muzeului de xilografură, și-a așezat ca într-un ritual totemic, arborii săi cosmici, cu care ne-a întâmpinat dintr-o altă lume parcă, arhaică, câtă vreme el însuși se consideră un „om arhaic”.

Ușor contradictoriu, mai degrabă sec și aspru în atitudinile sale, și-a ales însă ca reflex al „totemurilor” lui expresia artei bonome, a umorului țărănesc, care vine dinspre Săpânța și Cimitirul vesel al lui Stan Pătraș. Sculpturile sale urmează însă traseul recuperării semnelor tradiționale, cel care se regăsește în stâlpii de la porți sau în stâlpii de casă, cu mitologiile și semnificațiile lor, recompuse în libertatea metaforei revelatoare.

Luate individual, dar și în configurații de ansamblu, sculpturile lui devin poveste, aspirații, agape, porți, împăcări ale lumii. Au verticalitate.

Pe dealul din spatele Casei - Muzeu, lucrările lui, în diverse registre compoziționale, devin orizont de lumi complementare. Omul arhaic își configurează un cosmos al său, pe care-l populează cu simboluri, care își extrag esența din mitologiile unui spațiu de substanță sacrală.

Iulian Dămăcuș, a avut dreptate. A meritat osteneala unei întâlniri admirabile cu un om arhaic. Admirabil!

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Mircea Pop, Între „arborii cosmici” (sus) și chipurile noi ale unei lumi vechi (jos).

ARBORES COSMICI

IDEEA DE OM

Lucrările din lemn sculptat în relief, ori rombos, se pun în valoare prin simboluri, semne arhetipale viu colorate. Sunt reprezentate în simetrie, unele stilizate, fiind raportate la natura spirituală a omului cu trăirile, sentimentele și extazul vieții, pornind de la ideea și conceptul de Om, altfel spus, Arbori Cosmici, individualizați și cosmizați, Om în transcendere, aflați în căutare de Sine. Lucrările folosesc simboluri religioase crestine, mitice, și semne care se regăsesc în natură ori în arta populară: sculptură, țesături sau ceramică. Forma în ansamblu a sculpturilor este ideatică cu reprezentări figurative și abstracte.

Întrebând un elev cu ce seamănă sculpturile, mi-a răspuns: cu Nimic. Astfel, pot să deduc - Omul în căutarea nimicului, a Dumnezeuirii.

Se pot citi pe lucrări forme vegetale, fructe, forme geometrice, forme animale, păsări, unele având înțelesuri ezoterice și lăuntrice: Migdalul - sâmburele vieții, Mărul- trupul, carnea, Oul - geneza, nașterea, moartea, Rodia - semințele pământului, Frunza - emoția, vibrația materiei, efemer, Floarea - dăruire, frumusețe, Fluturile-senzorialul, Crinul - puritatea, Iisus răstignit, Pătratul - pământul, fatalitatea, Cubul- piatra înțelepciunii, Inima - dorința, infernul, paradisul, Mistrețul - puterea spirituală, Ursul - puterea temporal, Pasărea - spiritul, Peștele - creștinism, Cocosul - zorile, deșteptarea, Cupa - împlinirea, Spirala - labirintul, Pelicanul - focul, Ochiul - omnisciență, Cămila- spiritul sacru, Poartă - intrare, trecere.

Lucrările sunt simetrice, echilibrate reprezentând dualismul lumii. Vrând să reinvie mitul creștin al corabiei lui Noe (unde porumbelul vestește și descoperă tărâmul transcenderii, venind cu o ramură de măsline înflorită - a spiritului, iar corbul rămânând pe pământ, în lumea interioară) lucrările sunt ca și coborâte din corabie. Se poate face o analogie între om și arbor.

Arbor este denumirea catargului corăbiilor, care susține velele, acestea fiind purtate și duse de curenții cosmici, ai spiritului și sufletului, deasupra apelor primordiale ale Absolutului. Corabia se oprește pe muntele Ararat, simbol al axei creației lumii, de unde ni se trage ca parte divină și aventurieră. "Aror" în ebraică înseamnă blestem; pe munte s-a ridicat blestemul.

Noe dă drumul tuturor viețuitoarelor pământului la vederea curcubeului, celor trei fii, al căror nume are un adevăr mistic, care pleacă spre țara făgăduită, transcenderea, în care nu poate intra fizic, ci doar cu spiritul. Lumea trăiește în numele acestor viețuitoare-simboluri, cu care a conviețuit în corabie, ele având un "eu" foarte dezvoltat, adică "bolnăvicios". Fiecare om are un corespondent din acea corabie care acum se găsește în natură. Lucrările au Nume ca: OMUL PASĂRE, OMUL POARTĂ, OMUL FLUTURE, OMUL URS, OMUL MISTREȚ, OMUL PELICAN, OMUL CĂMILĂ OMUL, RODIE, OMUL BARZĂ,

Omul este cununia cerului cu pământul. ieșirea din nume, din poreclă este calea rătăcită.

Ei sunt căzuți și exilați în lume, ca în Elegiile stănesciene, în numele simbolului, căutând polaritatea, putând să se înalțe la izvoarele existenței doar în anumite clipe privilegiate de contemplare prin har și extaz și primind iluminarea. Lucrările

sunt duale, cosmice și individualizate, se citesc pe verticală având o suprapunere de până la șapte simboluri ori semne. Arca lui Noe este ființa noastră interioară.

Procedul de modelare a eului este unul curat și cinstit, lăuntric. Arborii au simboluri religioase și mitice, lumea trăind în numele lor, ori al semnelor, adică cercului, pătratului, triunghiului, învârtindu-se în jurul propriei axe și totodată în jurul axului central de unde au pornit, adică în jurul muntelui Ararat. Mulți dintre ei sunt chemați și aleși spre polarități, adică spre nonmanifestare. La ieșirea din corabie, Noe plantează o vie și sărbătorește cu vin în cort și dezbrăcându-se, oficiază actul trăirii dionisiace.

LUCRĂRI EXPUSE ÎN CERC ÎN NATURĂ

Dansul călugărilor Derviși este asemănător: în număr de șapte se rotesc atât în jurul lor cât și în jurul celui din centrul cercului, în direcția acelor ceasornicului, pentru iluminare și extaz.

Un exemplu străvechi, de odinioară, ar fi Roata de foc din Hășdate. În sărbătoarea Sfântului Gheorghe, seara,

tinerii leagă o roată de lemn cu multe paie, o aprind și îi dau drumul dintr-un vârf de deal. Urmează strigăturile și porecele - "ciufalele", cu scop de ridiculare a moravurilor, fetelor tinere și a gazdelor din sat. Fiecare om are o poreclă: ursu, iedu, șutu, lungu, turca, ropota, mațu, gaga, lulu, iordan etc. ca niște metamorfoze. La porți se puneau cununi de măcieși, de la un stâlp la altul, cu spini pentru a se alunga duhurile și spiritele rele și pentru a nu

se fura laptele vitelor. Pe urmă se duceau în sat și sărbătoreau în curțile fetelor, pe care le urzicau. Roata de foc se poate compara cu șarpele, mușcându-și coada, Uroboros.

În Franța, în 1981, se folosea mitul stărilor și instinctelor păgâne: *Noua Reprezentare*. Lucrările ies din această sferă austeră, folosind simboluri și semne religioase ca: pește, rodie, ou, crin, cămilă, cupă, cruce, inimă... și fac o legătură cu religia. Roata, care arde, se poate compara cu arderea lăuntrică, cu mistuirea întru ființă, pornită de la sâmburele vieții, migdalul și urcând de-a lungul capului, locul sacru. Spinii porților se pot compara cu coroana suferinței.

Se referă la viața lăuntrică, adică la "eșecul vieții", la împlinirea spirituală precum strigăturile din deal cu Roata de foc. Ultima expoziție a fost în 2009, la Muzeul de Istorie a Municipiului Dej, intitulată "Secum" (cu sine). Lucrările expuse sunt o continuitate a celor din anul de debut, din 1987, de la Casa de Cultură a Studenților din Cluj-Napoca, putându-se vedea și citi legitimitatea lucrărilor, în critica de presă de specialitate a acelor perioade ce au urmat, cu un astfel de conținut inedit. Simbolul, deschiderea mileniului, pune în valoare Cuvântul întrupat, purtător de Nume, Poreclă și Lumină, adică ideea de OM, de gândire în absolut ori pus față în față cu sine omul care se caută. Ultima expoziție - *Toiag*, cu ocazia sărbătorii *Învierii Domnului* a avut loc anul acesta -2011 la Muzeul de Xilografură, Hășdate. Fiecare om poartă un toiag și se regăsește în el, fiind față în față cu sine, aspirând la copacul vieții.

MIRCEA POP

Foto Mircea Pop, Agapă

PAMFLET

A șasea scrisoare franco-afonă : Farmecul (in)discret al burgheziei

Un moment antologic al familiei mele franco-române a constat din invitarea cuplului nostru la o serată selectă organizată de o familie din marea burghezie alsaciană, familie care unde să locuiască decât în cartierul strasbourghez al Orangeriei, despre care am tot făcut vorbire în ultimele mele două scrisori... Ca să va dați seama ce înseamnă o astfel de invitație, ar trebui să vă spun că aici poți fi coleg de serviciu și chiar amic cu cineva decenii, fără ca vreodată să ajungi să-i cunoști adresa exactă și cu atât mai puțin să îl vizitezi acasă. De aceea ne consideră francezii veniți prin România atât de deschiși și ospitalieri, pentru că nici nu am făcut bine cunoștință, că îl invităm hodoronc – tronc la noi acasă la o gustărică... pantagruelică pe care ficatul i-o va reaminti mult timp după aceea! Așa că înțelegeți acum de ce viața noastră a fost scurt-circuitată de un frison aducător de multe mofturi și ciudățenii.

Mai întâi, a trebuit analizată într-un consiliu de familie hotărârea de a accepta sau de a declina politicos respectiva invitație, din cauză că nu am putea face față material unei asemenea provocări. După ce ne-am dat seama că o astfel de oportunitate nu se va mai ivi poate niciodată (nevastă-mea panotase pe gratis o expoziție de pictură a Doamnei care acum dorea să se revanșeze), am hotărât că o astfel de ieșire în lumea bună merită investiția. Și de aici a pornit bulgărele de zăpadă devenit avalanșă de cheltuieli, și așa a ajuns tânărul armăsar pe capota unui Ferrari. Cel mai simplu a fost să ne plasăm în seara respectivă copii sub zona radar a unei bone oferită de o agenție specializată în plasarea de masterande române pe post de dădace cu patalama (asta face cam 35 de euro). Apoi cel mai mare tâmbălău, după cel cauzat de prima și singura întâlnire dintre maică-mea și măsă frânzuoaicei, s-a declanșat din cauza toaletelor de seară. Cu mine a fost simplu: am trimis vorbă în țară să mi se trimită ajustat costumul de mire, care îmi rămăsese acolo după nunta cu repetiție făcută pentru cei care nu a putut (din fericire!) să facă deplasarea în localitatea alsaciană de vis (turistic) Riquewihr. Cu muierea de madam a fost însă o nebulă! După ce m-a târât într-un vârtej prin toate buticurile strasbourgheze de fițe, până la urmă am proptit-o pe Rue de Francs Bourgeois, la un magazin de renume, care avea pe vremuri o filială și în Micul Paris. Aici am avut un noroc chior, prinzând o reducere pe bază de *Fin série* și am scăpat doar cu o gaură de... 2000 de euro pentru o rochie de marcă, plus, încă aproape pe atât, toate accesoriile (cu totul aproape 4000 euro). Apoi mașina... era exclusivă să mergem cu rapandula noastră de toate zilele, așa că a trebuit să luăm în considerație să închiriem o mașină trăsnet, dar să mergi cu un Ferrari sau ceva de același calibru ar fi sfidător, de prost gust și evident neautentic pentru niște cetățeni obișnuiți ai celei de-a 5-a Republici. Așa că am hotărât să ne înhăimăm la încă un credit și să ne dăm rabla la *Buy back* contra unui automobil onorabil, fiabil și credibil pentru starea noastră socială. Cu plăcuțele lui noi de circulație și de...frână, ar fi fost desigur apreciat pozitiv, deși cu oarecare condescendență, de niște posesori de limuzine ce erau proprietari de... uzine! (deci încă 15000 euro!). Și cu ce să te duci drept cadou la o aniversare a unei doamne bine coapte spre răskoapte, dar cu grațiozități de ingenuă, care a avut cam totul și ceva pe deasupra... Bijuterii: are o colecție celebră de la o bunică olandeză, iar ceva onorabil noi nu ne-am putea permite să achiziționăm; Toalete și dresuri: ar fi nepotrivite și

la propriu și la figurat; Cărți în ediții rare: are o bibliotecă de la care împrumută chiar și Biblioteca Universitară; Tablouri/sculpturi: are opere de artă plastică de patrimoniu și e la curent cu *box-office*-ul artiștilor contemporani, așa că nu merge să-i iei o operă de artă *bidon* al unui *no-name*; Un vin de colecție: precis că cel puțin unul dintre ceilalți invitați o să vină cu vreun Petrus de peste un secol, achiziționat la prețuri astronomice.

Glumesc și îi sugerez tinerei mele franțuoaicei că cel mai mult s-ar bucura Sărbătorita de un amant latin, de preferință... român! Dar ea îmi taie scurt macaroana și îmi spune fără umor că nu are nimic moralmente împotriva, dar că cele două decenii dintre noi cam încep să se vadă în prestațiile mele erotice și că a-mi lua încă o normă (poate o normă și jumătate) la o nimfomană patentată ar duce la periclitatea stabilității patului conjugal. Punct! Așa că pentru a ieși din încurcătură sunt nevoit să-i câștig din nou admirația cu o idee genială: cu costumul meu de mire *redivivus*, o să cer să-mi se trimită din țară și o bluză populară pe care o s-o împachetez fastuos peste un poster cartonat cu celebra pictura a lui Matisse reprezentând stilizat o femeie purtând o ie de-a noastră. Șah și mat, plus o investiție zero!

La astfel de transformări a trebuit desigur să adăugăm cheltuielile necesare schimbării ușii și yalelor (250 euro) pentru că dragii și dubioșii noștri vecini de HLM începuseră să cam intre la idei bănuind că am dat lovitura la pariurile hipice de la PMU.

Deci după o investiție de aproape 20000 de euro, iată-ne la marea serată anunțată de majordomul care desigur că a roșit până a devenit stacojiu încercând să pronunțe partea românească a numelui nostru de familie... apoi amabilitatea prevenitoare a gazdelor dimpreună cu politețea sfidătoare a celorlalți care nu ne cunoșteau, dar trebuia să ne aprecieze și să ne arate o considerație formală, chiar dacă am fi fost un cuplu de maimuțe! De vreme ce eram invitați acolo pentru merite sau interese pe care totuși cineva le știa, era deja suficient pentru declanșarea automată a unui tontoroi protocolar cât se poate de scortșos. Unul din invitați a dat chiar în bălbăială când m-a văzut punând țara la cale cu găzdoiul de care se pare că depindea în mare măsură afacerea lui (în care eu eram un biet tehnician la banda de montaj). După ce scăpă de bălbăială, se apropie umil de noi cu un tic nervos, și anume făcând cu ochiul spre mine... Așa că atunci când se fac prezentările, el își atrage întreaga admirație a gazdei spunând că îi sunt șef de echipă (auzi acolo!) cu perspectivă de a deveni șef de secție!!!! Se pare că pe mine mă așteaptă o promovare după ce era cât pe aici să fiu pus pe fărâș cu ocazia crizei, iar dacă o să mai apar și altă dată în această companie selectă, te pomeniști că ajung chiar și șef de secție! Youpyyyy!

La momentul desfacerii cadourilor, surpriză! Cadoul nostru este considerat de Madam Sărbătorita cel mai șic, inedit și valoros din punct de vedere artistic... Toți aplaudă admirativ, dar plini de ciudă reținută, uitându-se la noi cu expresia nerostită de: „Ia te uite și la plebeii ăștia obraznici cum s-au așezat cu abilitate în capul mesei !” Cert este că pe ideea mea de cadou și nevastă-mea a scăpat de navetă, fiind invitată din întâi ale lunii următoare să se ocupe de o galerie de artă din centrul orașului!

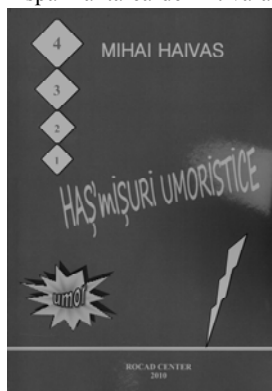
Dar cea mai importantă achiziție de la respectiva serată a fost aflarea unei povești pe care o să v-o relatez în scrisoarea următoare. O să vedeți că a meritat investiția!

HYDRA N. T.

HAȘMIȘURI CU HAIVAS

Când, în urmă cu aproape un an, l-am întâlnit, pentru prima oară, pe autorul prezentului volum, am fost deosebit de plăcut impresionat de vitalitatea debordantă a acestui om aflat, după impresia mea, cam pe la cincizeci de ani, de modul entuziast, aproape impetuos, cu care își promova ideile și planurile de viitor, toate într-o logică perfect coerentă, folosind o argumentație de nezdruccinat, plus un molipsitor simț al umorului, fin și de cel mai bun gust.

Aveam să aflu, ceva mai târziu, dar și aceasta tot spre lauda lui, că are aproape șapte decenii petrecute pe acest pământ (născut în 1941, șase, prier), e un distins profesor de matematică, autor al mai multor lucrări de referință în domeniu, cu o bogată activitate de cercetător în cadrul Academiei Române, profesor în mai multe universități, membru al Asociației Recreației Matematice, având o implicare directă în redactarea revistei cu același nume. Revista e dedicată tinerilor, dar nu numai, care nu au tremurat niciodată la tablă scriind semne și simboluri impenetrabile pentru mulți dintre colegii de clasă. Mde, mai sunt și astfel de oameni... Iar, ca să nu credem noi, ceilalți, că aici i se termină munca în domeniul matematicii, mai scrie și câteva culegeri de exerciții și probleme, bănuiesc eu, pentru înspăimântarea definitivă a tuturor celor care cred că pot să dea

vreun bacalaureat sau admitere la facultate, fără prea mult efort intelectual.

Sunt însă convins că, iertate-i vor fi toate păcatele, având el rădăcinile unui umor de calitate foarte adânc înfipite în Dorohoi-ul natal și augmentate, în timp, cu impresionant de multe lecturi și o serioasă cultură umanistă. Fiind domnia sa (nota bene!) și fericitul posesor al unei biblioteci care ar face să pălească de invidie orice iubitor de carte, din toate timpurile (adică și din acelea în

care cititul era o reală și plăcută preocupare a tuturor intelectualilor chiar dacă, unii dintre ei, lucrau pe șantiere).

Și, auzind eu, în acea primă întâlnire a noastră, că Mihai Haivas dorește să între, plăcându-i mult epigrama, în cenaclul nostru cu profil literar-umoristic, foarte mult m-am bucurat, deși parcă-mi stătea pe limbă să-i spun că epigrama e, contrar unor păreri, din păcate foarte răspândite, greu lucru și afurisită încercare pentru cei care vor să abordeze acest gen. Bine că, luat cu alte gânduri, nu am rostit niciun sfat „bun” fiindcă, în foarte scurt timp, M.H. a dovedit ori că avea ascunse prin sertare multe creații epigramistice foarte bune, ori, și asta mi se pare acum cea mai plauzibilă ipoteză, are o neliniște perpetuă care îl motivează în modul cel mai fast cu putință. Primul său volum, debutul deci, se produce cumva în afara experiențelor obișnuite, cele marcate cu apariții regretate mai târziu chiar și de autor. Prin urmare, este premiat la festivalul de la Alba-Iulia, mai 2010 și, ca să vedem că nu este nicio eroare, mai primește și alte premii la diferite concursuri și festivaluri din țară și de peste hotare. Volumul, **Tangoul poantelor în pas de vals** relevă un epigramist de forță, cu puternică expresie satirică și o excelentă stăpânire a spinoaselor probleme de prozodie, cele care dau bătaie de cap tuturor și nasc aprinse discuții, deocamdată pașnice, la toate întâlnirile breslașilor.

În context, prezentul volum (**Hașmișuri umoristice**, Ed. Rocad Center; Iași 2010), apărut după nici măcar un an de la primul, vine să confirme, nu numai o prolificitate de excepție în domeniu, ci și o extindere a paletei subiectelor abordate, însă cu aceeași exigență, fără derogări calitative, cu același simț al măsurii (lato sensu!) cu care ne-am obișnuit. Este drept că mă implică în eventualul eșec al volumului; **Volumul dacă fi-va**

prost/Vom suferi la fel, amice:/Eu, fi'ndcă-am scris ceva anost,/ Iar dumneata, că-ai fost complice! Da, dar eu nu mă supăr de fel și chiar îl întreb la rândul meu: Iar dacă are succes?! Nu mai spune nimic, vicleanul... Însă e de admirat și modul ironic în care tratează, în formă continuată, cum ar spune un jurist, lipsa de talent a unor făcători de poezie: **Unui autor**

de catrene cu tâlc: Versuri scrii tu cu pripeală,/Într-o prozodie șuie/Cu o rimă care... nu e,/Și c-un tâlc de mântuială! Cu atât mai mult cu cât, într-un climat impardonabil de tolerant, din diferite motive, subproducțiile ne-au cam inundat, iar bocitorii de circumstanță dau ca sigură moartea epigramei. Poate, dar nu înainte lor!

Și, ca să nu se creadă că scriu aceste rânduri, de circumstanță, adaptabile unui volum de poezii ironice, indiferent care ar fi acesta, voi specifica faptul că, într-o manieră foarte strict definită și cu multă personalitate, autorul, reducând dimensiunile catrenului umoristic și urmărind, cu o tenacitate specific profesională, sporirea muzicalității versurilor le eliberează de încorsetarea iamb-troheu, cam prea frecvent folosită și „cântă” puțin altfel unele din hașmișurile sale în picioare metrice mai lungi (aici putem face orice speculație umoristică!), săltărețele dactile, amfibrahul bine echilibrat sau „finalistul” anapest. În acest mod, face ca dactilul din universul **Fariseu: Antic evreu, devenit clișeu**, să „sune” mai armonios iar amfibrahul din tristihul **Decenii de hoție: „Trec anii, trec lunile-n goană”/Și văd cum guvernele, toate/Pe hoți nu îi iau la prigoană**, să capete delicate armonii de baladă ritmică. Prin „apelul” destul de frecvent la opere din repertoriul clasicilor, M.H. trimite implicit la o lectură extinsă a poeziilor care l-au inspirat și din care el ia doar ideea unui vers, „deturnând-o” în sensul cel mai bun către registrul umoristico-parodic sau către unul mai grav, cu valențe de avertizare așa cum găsim în aceste două creații: **Visare (bacoviană): „Barbar cânta femeia aceea”/Și-n zgomot dulce de pahare/ Visam mereu la Dulcineea; sau: Viitorilor emigranți: „Străinule ce bați la poartă”/ Să nu visezi mai bună soartă.**

Volumul relevă un constant admirator al inegalabilului **PĂSTOREL** și, evocându-l subtil în mai multe versuri, devine ironic, ba, chiar puțin acid la adresa unor confrăți, din păcate nu prea puțini;

GLORIE ÎN PERICOL: Invidiind lui PĂSTOREL/ Amploarea gloriei postume/ Epigramiști mai „buni” ca el/ O-mpiețează cu volume.

Interesantă este și construcția cărții în sistem 4-3-2-1 cu o cifră mai mult decât celebrul film, care face o bună prezentare tristihului și distihului, forme mai puțin uzitate în practica concursurilor dar și a revistelor de profil, precum și a universului, o fericită mixtură, atunci când este de calitate, între aforism și ritmul poetic, mai ales dacă are spirit și ironie. Ex. **Fisc: Un pisc escaladat cu risc.** Aparent simplu, încercați însă, dragi clevetitori, să construiți chiar domniile voastre, nu mai mult de cinci asemenea bijuterii scânteietoare. Apoi, mai faceți o încercare. Ultima! Să fiți sinceri, măcar cu propriul fund al sufletului. Da, da, acela negru, rău de tot!

Am, sincer, convingerea că și de data aceasta, cu acest volum, Mihai Haivas, deși cum îl știu eu nu asta își propune, va fi prezent la toate concursurile anului 2011, foarte posibil, cu destul succes. Și nici pe viitor nu cred că va abandona competiția cu sine, mai ales că are tot ce-i trebuie, inclusiv prieteni, pentru ca inerentele fumuri ale laurilor să nu i se urce la cap.

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

În așteptarea lui "Iunie"

Este foarte greu de imaginat pornind de la textul tânărului dramaturg maghiar Egressy Zoltán - un spectacol anost și somnolent. Calitățile textului, dar și valoarea atestată în numeroase alte ocazii a regizorului Victor Ioan Frunză obligă iremediabil la o montare ingenioasă, debordantă, ferită de locuri comune.

Interferența continuă a planurilor, aparițiile neașteptate, replicile scurte, limbajul trivial uneori, toate aceste calități sau defecte ale textului dramatic, indiferent cum sunt privite, nu pot fi transpuse scenic decât investind un efort considerabil de imaginație.

Zár Ferenc este un meșter lutier, văduv, care împreună cu fiul sau, Zár Rudolf, trăiește de pe urma unui atelier de confecționat instrumente muzicale. Și fiul și tatăl sunt atrași de aceeași femeie. Pe de o parte, bărbatul se confruntă cu teama constantă și exacerbată de îmbătrânire, simțind nevoia de a fi acceptat de parteneră pe plan erotic, parteneră care, fără să știe el este și amanta fiului său. Frica de a fi subjugat, de a fi controlat de femeie, dar și de a rivaliza cu ușuraticul său fiu, atunci când află de relația acestuia cu femeia pe care o iubește, îl determină să își pună capăt zilelor, spânzurându-se într-o pădure. Actul acesta rămâne la nivel de tentativă, deoarece coarda folosită se rupe, provocându-i o hemoragie la gât și ajungând în felul acesta subiect de știri tv și de zeflema. Eșecul tentativei de sinucidere îl datorează straniei prezențe a lui Bibor Lili, "fata care aduce ploaia și ninsoarea" așa cum se recomandă ea.

Bibor Lili, concepută ca o replică feminină la "omul care aduce ploaia" din celebra piesă a lui Richard Nash, e prezența menită să dea naștere oniricului și fantasticului piesei. Ea are rolul de a-l ajuta pe aventurierul tânăr Rudolf să se vadă într-o altă lumină decât până atunci, de a-și redescoperi resursele afective pure.

La Naționalul târgumureșean, piesa a avut în rolurile principale, o distribuție remarcabilă. Nicolae Cristache este atât de mult în pielea domnului Zár, încât o altă soluție interpretativă ar fi greu de imaginat (cu toate acestea, desigur că și alte versiuni de abordare sunt posibile). Actorul relevă în atitudini și abordare evoluția crizei barbatului trecut de prima tinerețe.

Nu mai puțin artistic este jocul lui Sorin Miron (Fillér Lori). În comedie, acest actor are capacități extraordinare. Fiecare replică, fiecare poantă este desfăcută până la ultima ei consecință, actorul reușind să-i stoarcă resursele de comic până la completa epuizare. Stanca Jabenitan (Bibor Lili) este imaginea unei finte candidă și altruiste. Actrița afirmă o intuiție acută atât a situațiilor ridicole, cât și acelor de un grav dramatism. Claudia Domokos (reporter tv), prin vocea sa deosebită și finețea semitonurilor, creează prestanță unui personaj care nu îi oferea o pondere scenică deosebită. Corect, dar puțin șters a fost și jocul lui Sergiu Marocico

(Zár Rudolf), personificarea amoretului de tip macho. Doar scenele de amor vulgar reușesc să determine apartenența umană a personajului său. Elena Pirea, în Villő Rea, a știut să onoreze cu brio dificultățile unui personaj libertin, a cărui prim inconvenient era doza de falsitate. Într-un registru în permanență comic Vero Nica (Gráf Karolin) este, îndrăgostita zăpăcită cu preocupări artistice.

Ceea ce a realizat Victor Ioan Frunză la a doua transpunere în scenă a piesei "Iunie", (prima fiind în limba maghiară, cu o altă distribuție la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara) este încă o confirmare pe scena teatrului târgumureșean a artei spectacolului.

Nu știu dacă regizorului sau scenografului Adriana Grand i-a venit ideea panourilor cu ventilatoare, nici dacă acestea au fost utilizate și la punerea în scenă de la Timișoara, însă aceste suprafețe colorate, prin neutralitatea lor geometrică și forța lor atunci când sunt puse în funcțiune, creează senzații concrete, tactile, schimbând atmosfera spectacolului în momentele sale cheie în concordanță cu acțiunea personajului central, fata menită să aducă ploaia. Excelent încorporate structurii spectacolului au fost proiecțiile cinematografice ale acțiunii și ale dialogului în acele momente ale reprezentației când mijloacele de recuzită nu favorizau o bună vizualizare a acțiunii pentru toți spectatorii.

Decorul așadar are o dublă menire: aceea de a crea atmosferă, dar și de a participa efectiv la acțiune, într-o montare scenică unde de apreciat a fost înțelegerea fină a textului, discreția și ponderea mijloacelor regizorale.

SILVIU MILĂȘAN

Foto: Teatrul Național, Nicolae Cristache, Victor Ioan Frunză, scenă din „Iunie”.

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vatra Veche de mai

Publicația *Vatra Veche*, condusă de scriitorul Nicolae Băciut, propune în numărul pe mai o întâlnire cu bucuria vieții. Pe copertă apar câteva versuri populare din cântecul „Nu-i lumină nicăieri”, interpretat de Grigore Leșe. Dialogul purtat cu Tudor Gheorghe de Raia Rogac este un bun prilej de meditație la românism. La împlinirea a 320 ani de la moartea lui Miron Costin, George Baciuc face un portret spre aducerea aminte peste timp. Ipoteze ale satului în poezia lui Lucian Blaga sunt reliefate de Ioan Gheorghiușor, iar Aurel Hancu este la o nouă lectură a *Imnelor bucuriei*, de Ioan Alexandru. George Pașa spune despre Ion Mureșan că este un „cântăreț al forței negre”. Cu ochii pe cărțile lui Andrei Moldovan este Elena M. Cîmpan, iar Mariana Cristescu scrie despre Valentina Becart, în prag aniversar. Despre volumul *Podul suspendat* al Suzanei Deac scrie Melania Cuc, iar Cleopatra Lorianțu înserează note de spunere și de lectură cu Mariana Brăescu. Plin de trăiri sufletești este dialogul cu Î.P.S. Ioan Sălăjanul al Luminii Cornea. În același număr, sunt prezenți și Nazaria Munteanu și Augustin Ostace, cu cele mai recente apariții. Numărul este ilustrat cu reproduceri după lucrări de Nicăpetre. (Meniu Maximilian, *Răsunetul*, Bistrița)

Stimate domnule Nicolae Băciut, Sunt Flavia Cosma, scriitoare și traducătoare de origine română stabilită în Canada. În primul rând, dați-mi voie să vă mulțumesc pentru publicarea recenziei domnului Geo Constantinescu despre cartea mea în curs de apariție în România. În al doilea rând, aș dori să vă întreb dacă sunteți interesat în a publica anumite traduceri ale mele din spaniolă în română. De câțiva ani, întrețin legături strânse profesionale cu scriitori mari din America Latină și v-aș putea trimite unele poezii în traducere ale unor poeți din Peru, Mexico, Argentina, Ecuador, Venezuela etc. Chiar mâine voi călători la Lima/Peru și Veracruz/Mexico, pentru lansarea unei cărți ale mele în aceste țări. În altă ordine de idei, am înființat la Val-David, provincia Quebec, o Reședință Internațională a Scriitorilor și Artiștilor, unde se produc festivaluri internaționale multilinguale de două ori pe an. Vin scriitori din cele mai îndepărtate colțuri ale planetei. Mi-ar face mare plăcere dacă și România ar fi mai bine reprezentată, mai ales că am auzit că Institutul Cultural Român ar acorda niște burse în acest sens. Pentru mai multe informații despre Reședință și Festivaluri, vă rog să vizitați www.flaviacosma.com/Val_David.html Cu cele mai bune gânduri,

Flavia Cosma,

-Directoare IWAR International Affairs Chair-The League of Canadian Poets www.flaviacosma.com

Ce frumos este numărul CINCI!!! *Vatra Veche* scoate „azimă”, parcă mai proaspătă ca oricând. Nu îmbătrânești, vă maturizați ca vinul cel bun. Superb. Acum citesc paginile și respir! Ținem legătura și vă mulțumesc tare mult pentru tot.

Melania Cuc

Stimate domnule B. Nicolae, Vă mulțumesc nespun pentru excepționala revistă *Vatra veche*. Aș fi onorată dacă mi-ați accepta colaborarea cu versuri sau diverse articole - evocări despre "oameni pe cari i-am cunoscut". Sunt membră a USR, a PEN-Club Român și a SMSPR (Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România). Vă urez Sărbători Pascale cu lumină și bucurii.

Claudia Voiculescu

Vă mulțumesc foarte mult. Este un număr de excepție. Sincere felicitări și noi realizări deosebite. Cu cele mai bune urări pentru Sfintele Sărbători, al Dv.,

Gh. Buzatu

Felicitari pentru revista. Mi-a plăcut îndeosebi interviul cu părintele Dionisie de la Colciu. Doamne-ajută.

Florin Șinca

Stimate și dragă domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc, pentru trimiterea numărului 5 (27) al *Vetrei vechi*! Felicitările mele, cele mai sincere, pentru așa un număr de "dodolotz", întru toate cele ale culturii românești contemporane! Mă bucur nespun că nu l-ați uitat nici pe bătrânul, înțeleptul și nefericitul conicar moldovean ("cu limba ca un fagure de miere"...), Miron Costin...!!! Sărbători fericite! UN PAȘTE LUMINAT!!!

Doamne,-ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Felicitări tuturor pentru frumusețea și bogăția acestui număr al revistei. Dacă veți prinde câteva clipe de răgaz - /lucru rar pentru un redactor-șef de revistă/, vă trimit câteva gânduri înșirate în trei poeme. Cu prețuire aleasă,

Veronica Oșorheian

D-le Băciut,

Mulțumesc mult pentru revistă. V-am trimis de câteva ori mail-uri cu urări pentru Paște și de fiecare dată mi se întoarce un mesaj care mă anunță că mail-ul nu a fost trimis. Dacă l-ați primit, e bine, dacă nu, vă trimit încă o dată urarea de - Un Paște fericit plin de lumină, credință, speranță și iubire! Hristos a înviat! Multă sănătate și inspirație. Cu stimă,

Tamara Constantinescu

Dle Băciut! Nu cred că știți ce simt de fiecare dată când primesc de la Dvs., gratuit, *Vatra veche*. Vă spun deci: *Hristos a-nviat!* A-nviat și prin faptul că ați făcut, în raport cu mine, un act de cultură. Vă mulțumesc!

Prof. univ., dr. hab. Vl.Paslaru

Stimate Nicolae Băciut

Mulțumesc pentru revistă. M-am bucurat că am putut parcurge pagini minunate. Felicitări și noi succese. În această lună ți-a apărut interviul dat Mariei Vaida, o să primești revista pe adresa de pe revistă. Mulțumesc. Aștept colaborări, dacă dorești, pentru „Gând Românesc”.

O mică observație: Unii autori au publicat aceleași materiale, în numerele anterioare și la noi în „Gând Românesc” și în acest număr ca și în precedentul al *Vetrei vechi* am constatat prezența aceluiași materiale. Nu știu dacă e corect?! Mă rog. Noi am stabilit o regulă: dacă un autor publică același articol în 2-3 reviste, vom renunța la colaborarea lui. Țasta, vorba lui Ilie Rad, e traseism publicistic.

Cu toată prețuirea,

Virgil Șerbu Cisteianu

Domnule Cisteianu,

Mulțumesc pentru gândurile bune și pentru urări.

În privința apariției unor texte în mai multe publicații, aveți perfectă dreptate. Eu am cerut colaboratorilor texte exclusive, dar se pare că unii știu să mintă frumos și trimit aceleași texte, fără pic de respect față de cititori, la plesneală, peste tot. Dacă adoptăm cu toții, cu fermitate, o poziție față de acest traseism jurnalistic, cum bine spuneți, cu nimic mai păcătos decât cel politic, au de câștigat și revistele și cititorii. Uneori mă simt ofensat când un text din *Vatra veche*, indiferent de autor, îl citesc și în alte publicații. Ce-o fi în capul unor astfel de autori? N-au auzit de moralitate, deontologie?

Cu considerație,

N. Băciut

Stimate Băciut,

Așa este. Unii nu cunosc pic de deontologie. Eu am publicat în numărul din aprilie un anunț în acest sens. Autorilor cu asemenea preocupări le-am atras atenția deja. În *Gând Românesc*, nu mai publică. Acest aspect caracterizează doar pe cei mici. Sper să ne întâlnim la festivalul Blaga. Considerațiuni,

Virgil Șerbu Cisteianu

Mulțumesc. E o regăsire extrem de plăcută. (Talvescu Dumitru)

Cu mii de mulțumiri pentru excelenta revistă! (Ion Roșioru)

"Lumină lină din lumină!" - precum din lumină-i sufletul poetului care revărsă-n lume, prin cuvânt, "mai multă lumină", în sfânta zi a Învierii. Mulțumim pentru cuvântul luminat, dăruit nouă din noblețe sufletească și generozitate. Cu stimă,

Clara R.

Vă mulțumim și vă felicităm pentru revistă. Vă mulțumim pentru urări și, la rândul nostru, vă dorim Paște Luminat, Sărbători Fericite și o primăvară plină de bucurii!

Ana Blandiana și Romulus Rusan

Vă mulțumesc, stimate domnule Nicolae Băciut, mi-ați făcut o deosebită plăcere, am primit spre lectură paginile revistei literare *Vatra Veche*. Fie ca Lumina divină să vă însorească sufletul și gândul. Hristos a înviat! Cu prețuire,

R. M. Niculescu

Iubite Poet,

Iată un număr sărbătoresc de revistă. Doar prin cultură mai putem reînvia. Vă doresc un Paște fericit, cu bucurie, cu noi și la fel de bune numere de revistă. Cristos a înviat!

Ion Cristofor

Mulțumiri pentru revistă (număr excelent) și pentru urări!

I. Berghia

Să vă aducă Sfintele sărbători de Paște lumină în casa și în suflet și cât mai mulți cititori fideli ai minunatei reviste, pe care o faceți.

Cu profund respect,

Ana Bantos

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru Lumina pe care mi-ați trimis-o prin *Vatra veche*. Având niște probleme severe cu ochii, nu am mai putut trimite articole la îndrăgita și apreciată *Vatra veche*. Acum, așa cum mai îmi este îngăduit, m-am așternut la lectură. Mare mi-a fost bucuria pentru receptivitatea de care vă învredniciți la valorile românești, având prețuire și pentru prietenul și marele sculptor Nicăpetre, stins acum trei ani în luna aprilie, în Toronto. Marele sculptor Nicăpetre a fost în același timp și un bun mânător al condeiului. Am scris și eu despre el și vă trimit pentru lectură și, dacă socotiți de cuviință, chiar și pentru publicat.

Alături de FELICITĂRI, mai adaug din toată inima SĂRBĂTORI FERICITE ! HRISTOS A INVIAT !

Elena Buică - Buni

Toronto

Ce frumos! Mulțumesc mult, dragă coleg, pentru spațiul acordat. Sf. Paști cu bucurie. De peste ocean, cu lumina lina a Învierii, și cu cele mai bune gânduri,

Theodor Damian

Sărbători cu Pace și Lumină în suflet pentru toți prietenii acestei frumoase publicații!

Tudor Negoescu

Stimate domnule Nicolae Băciut,

HRISTOS A INVIAT!. Mulțumiri pentru acest nou număr al revistei VATRA VECHÉ, bogat și divers, o împlinire din care, în minunata zi de sărbătoare a Sfintelor Paști, revărsați peste cititori LUMINĂ LINĂ DIN LUMINĂ. Celor care trudesc și veghează la apariția revistei, în condiții de excepție și fără întârzieri, le dorim sănătate și spor, asigurându-i de prețuirea noastră.

Veronica Oșorheian

Un simplu mulțumesc nu-i de ajuns pentru toate momentele frumoase pe care mi le oferiți și pentru emoțiile trăite citind "Vatra veche". Atâta nou, atâta frumusețe! Și versurile curg... "De-or trece anii cum trecură,/Ea tot mai mult îmi va plăce/ Pentru ca-n toat-a ei făptură/E-un "nu știu cum" și-un "nu știu ce".

Cu aleasă prețuire,

Georgeta Tudora, Iași

Cu siguranță, una din cele mai bogate reviste literare apărute în spațiul cuvântului românesc.

Teșu Solomovici

Stimați Domni,

Vă rog să binevoiți a mă șterge de pe lista celor cărora le trimiteți "Vatra veche", din foarte multe motive, dintre care îmi permit să enumăr câteva:

1) Sunt un cititor de moda veche, deci prefer suportului electronic SUPORTUL DE HÂRTIE. Cum am renunțat din motive de timp (cu toate regretele excelentei prozatoare Dina Hrenciuc, care face revista "Astra") de a mai fi titularul rubricii *Revista revistelor*, în cadrul căreia urma să consacru un episod și revistelor de pe INTERNET, **acestea nu mă mai interesează**, chiar și când (pe lângă multă maculatură) inserează și articole interesante, cum este cazul revistei *Vatra veche*.

2. La 70 de ani, consider că un om trebuie să elaboreze și o altă strategie a lecturii, **cărțile urmând să treacă pe prim plan**. Revistele (mai ales cele de literatură) trebuie făcute și citite, **în primul rând**, de tineri. Faptul că o revistă, altfel cel puțin tot atât de bună ca și *Vatra veche*, mă menține în colegiul de redacție e o greșală, pe care o tolerez doar din amicitie pentru omul care își investește banii și energia în elaborarea ei, dar la rubrica "Semnal editorial", pe care am ținut-o timp de un an de

zile, am renunțat tocmai pentru a fi consecvent cu mine însumi. Și ar mai fi și altele, dar nu-mi permit să vă plictisesc.

Cu multă considerație,

Nicolae Stoi

Dumnezeu să vă dea putere de muncă și sănătate - revista Dvs. e un model de rezistență culturală în România. Cu cele mai bune gânduri,

Ștefan Doru Dăncuș

Domnule Băciut,

Mulțumesc din suflet pentru «oul de Paști», copt în «Vatră», cu spuză de ... stele. Am pornit imediat la cules de nestemate prin paginile ediției din aprilie și mare mi-a fost bucuria să mă întâlnesc cu sculpturile măiestre ale Maestrului Nicăpetre, cel care ne lipsește mult. Cum l-am cunoscut pe artist, dar n-am avut ocazia să vizitez Centrul Cultural din Brăila, a fost o bucurie să-mi clătesc ochii cu frumoasele exponate, apreciind ambianța, care-mi pare luminoasă, perenă.

Pe bună dreptate, nu sunt agreabile efuziunile exagerate de prin Poșta Redacției, dar ar fi și mai mare păcatul dacă nu v-aș mulțumi pentru cadoul lunar pe care mi-l faceți trimițându-mi revista. Nu mi-aș ierta atare omisiune. De altfel, nu e nevoie să se publice, important este să aflați că apreciem munca Dumneavoastră fără egal (fără lingușeli).

Concret, ați ales din nou poezii și poezi foarte inspirați și ne-ați inoculat din nou dorința de a intra negreșit în posesia unor cărți anume (am notat în gând «Zmei» lui Cărtărescu, poeziile semnate Ștefan Băciut și Nicolae Băciut, proza Doamnelor Adamescu, Brănescu - Cuc, și nu numai). Cine știe, poate vom avea noroc de o «sesiune de autografe», cu proxima ocazie, la una din multele întâlniri evocate.

Mulțumesc și pe curând! Aceeași,

Gabriela Căluțiu Sonnenberg, Spania

Și acest număr este perfect! Felicitări!

Dimovici, Germania

Vă mulțumim pentru minunata revistă *Vatra veche* - ne mai luminează și nouă viața pe aici, prin locuri străine. Felicitări, aveți o publicație de înaltă calitate și valoare! Cu stimă,

Alexandru Cetățeanu, SUA

Felicitări multe și sincere pentru frumusețea și interesul nr. 5/2011 din *Vatra veche*!

Ilie Șandru

Mulțumesc pentru revistă. Foarte bună și de data asta. Felicitări pentru sculpturi! Te rog să în nr. următor rânduiri semnate de *Mihaela*. Este o profesoară din Rîșca, Suceava, nevasta unui preot, fiica prozatorului Ioan Ticalo. Sănătate,

I. Filipciuc

Stimate domnule Băciut,

Intenționat am amânat formularea unei opinii asupra revistei ajunsă, iată, la numărul cinci. O citesc, mulțumindu-vă pentru trimitere, de la primul număr și, acum, cred că pot avea o părere conformă realității. O revistă de cultură, în cel mai larg și bun sens al cuvântului, prin care cunoaștem oameni, fapte și istorii, uneori uitate, dar de cele mai multe ori ignorate. Din varii pricini, neexcluzând propria noastră ignoranță. Având și ea cauzele ei. Vă felicit pentru realizare, vă admir pentru curaj și vă doresc să ne bucurați în continuare cu acest act de cultură atât de necesar, numit: "Revista Vatra veche".

Cu cele mai bune gânduri și sentimente, din Iași,

Mihai Batog-Bujeniță.

P.S. Vă trimit o cronică a unei cărți, publicată de un coleg din Academia Liberă "Păstorel" Iași. Rămâne la aprecierea domniei voastre ce veți face cu ea.

Mulțumiri! Mi-a plăcut! Sărbători Fericite!

C. Berbente

Mulțumim pentru revistă. Felicitări! E minunat să avem acces la o astfel de publicație. Astăzi, când ne năpădesc tot felul de reviste, gazete, ziare, foi volante și alte multe publicații care promovează nonvaloarea, dar care se tipăresc într-un tiraj fantastic și au - din păcate - mare succes, într-un astfel de context, iată o publicație care ridică la rang de cinste valoarea, care promovează cartea și tiparul de calitate, care dă sufletului hrană spirituală și care-și cinstește valorile (nu le distruge, nu le demontează). Vă mulțumim pentru strădanie și vă dorim rodnic spor în continuare!

Gabriela Șerban și "Bocșa culturală"

biblioteca_bocsa@yahoo.com,

mihaescumarian2004@yahoo.com,

alex.demmer@t-online.de, alex,

Nu știu prin ce împrejurări fericite adresa mea de e-mail a ajuns în grupul destinatarilor revistei pe care cu atâta competență o coordonați, dar trebuie să recunosc că sunt un norocos. De Paști, am primit un foarte frumos cadou, revista *Vatra veche*. Vă mulțumesc enorm!

Prof. Marian Mihaescu

Felicitări pentru noul număr, este extrem de interesant și variat, m-am bucurat mult să aflui mai multe lucruri despre un artist român de valoare universală, Nicăpetre, unul dintre puținii descendenți autentici ai lui Brâncuși, alături de Apostu, Maitec, Paul Neagu sau Doru Covrig.
Cu prețuire și prietenie,

Constantin Severin

Ce mai scriu bistrițenii la "Vatra veche"?

Mai dezinhbat și mai rapid decât directorii tuturor publicațiilor literare din țară, Nicolae Băciut reușește să scoată "Vatra Veche" înainte de a intra luna curentă la "consumul" zilelor. Numărul de pe mai se poate citi on-line și între scriitorii care susțin demersul cu entuziasm se găsesc și câțiva bistrițeni cu statut câștigat în paginile revistei prin hărnicie, persuasiune și, nu în ultimul rând, prin promptitudinea cu care comentează cărțile nou apărute. Astfel, Nicolae Băciut semnează cronică plastică: "*Sevalet. Casoni Ibolya – Trepte*" și "*Identități plastice*"; Menut Maximilian este cel mai prolific bistrițean din acest număr, punându-și semnătura pe recenziile "*Florin Piersic, o carte*", "*Calea spre inimă* (Nazaria Munteanu)", "*Tăcerea Magilor* (Valentin Marica)". Generos, scriitorul Maximilian Menut se apleacă cu preponderență asupra cărților semnate de bistrițeni, ceea ce reprezintă un frumos gest de colegialitate și aplicație pentru comentariul literar. La rândul său, Elena M. Cîmpan, președintele Societății "Conexiuni" a Scriitorilor Bistrițeni, semnează nu mai puțin de trei recenzii: "*Cu ochii pe literatură* (Andrei Moldovan)", "*Melania Cuc prin Semne (în) semnate*" și "*Direcția nouă. Sesiunea de autografe*"; poetul Valentin Marica este autorul textului "*Aici sau Scrisoare către cei ce țin în dreptul inimii Cartea*", iar Melania Cuc scrie despre cartea de proză "*Podul suspendat*" a Suzanei Deac.

Se vede, bistrițenii scriu la "Vatra Veche" atât literatură de "grad zero", cât și critică literară, comentarii, cronică plastică, ceea ce nu e puțin lucru, astfel că întrebarea "ce mai scriu bistrițenii la Vatra Veche" ar avea răspuns: multe și bune!

Victor Știr

(Mesagerul, 25 aprilie)

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Hristos a-nviat! Bucuriei Învierii Domnului s-a adăugat bucuria de a lectura nr. 5 al revistei "VATRA VECHE", pentru care vă mulțumesc din tot sufletul; vă admir, vă prețuiesc și vă felicit pe dumneavoastră și pe toți cei ce ostenește la acest minunat dar lunar.

Ioșif Fiț,

Alba Iulia

Pentru că revista *Vatra veche* a ajuns la mine în zilele Sfințelor Paști, de fiecare dată când am s-o deschid o să-mi trezească în suflet puterea Învierii. Divine. Vă mulțumesc mult. HRISTOS A ÎNVIAT!

Elena Apetri,
Herța-Cernăuți

Stimate domnule Nicolae Băciut, dragă Nicolae Băciut, Felicitări pentru ultimul număr. Nu e ce mă așteptam în legătură cu „prietenii literare”, dar am reușit să citesc câte ceva, printre care și articolul despre Lucia Sav. Până una alta, îți trimit o recenzie la o carte de proză a unui profesor din Petroșani. Voi anexa și coperta. Ce să fac? Să aștept maldărul visat de articole despre antipatii și prietenii literare? Aștept. Numai bine,

Adrian Țion

Am primit cu bucurie noul număr al revistei "Vatra veche", ce reușește, cu aceeași atenție concentrată, o re-unire și o re-iluminare a valorilor culturii române și universale, fără a neglija nici începuturile, nici promisiunea literaturii de mâine (este extraordinar textul Mirunei Miron, fetița premiata la Brăila!). Iar scrierea, indiferent că se plasează în zona beletristicului, a comentariului critic, a interviului, a eseului filosofic, îi permite receptorului să simtă dragostea cu care textul a fost mișcat. Și mai mult, eforturile redactorilor săi mi se par a fi o vibrație de iubire către cititor, în sensul pe care Ortega y Gasset îl da sentimentului: "dilatate virtuală către obiect", "truda invizibilă, dar divină și cea mai delicată din câte sunt", generând, în același timp, "o mișcare a sufletului nostru către ceva, într-un anumit sens excelent, mai bun, superior". Poate și prin aceasta, "Vatra veche" se distinge în actualul context cultural: printr-o iubire sinceră, nedeclarată patetic, ci trăită, care ne redă demnitatea, ne reduce la condiția de intelectual. Vă mulțumesc pentru darul minunat pe care ni l-ați oferit de sărbători!

Carmen Sima

Îndrăgite poet,

Am trimis ultimul număr, 5, din revista *Vatra veche* criticului-poet MN Rusu și mi-a mărturisit că a citit-o cu mare bucurie. Așa încât vă transmit salutări confraterne și felicitări și vă reînnoiesc rugămintea să îmi trimiți nr.5 și pe calea poștei vechi. Mulțumesc! Săptămână luminată Dvs., familiei și colegilor! Cu prețuire și afecțiune,

M.Floarea

Vă urmăresc mereu, cu sporită plăcere, totul este bine gândit, profitabil, incitant. Vă mulțumesc pentru această lumină înăuntrul spiritului "Vetrei" noastre românești. Cu sinceră prețuire,

Viorica Popescu,
Brașov

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Fiind plecat din București, abia acum am deschis internetul. (...) Lectura revistei îmi produce o reală plăcere. Numai bine,

Vladimir Udrescu

Distinse domnule Nicolae Băciut. Mulțumesc sincer pentru plăcuta surpriză pe care mi-ai pricinuit-o, trimițându-mi spre lectură cel mai recent număr al revistei "Vatra veche". Mărturisesc a fi un vechi și statornic cititor al acestei publicații, încă din vremea când, printre noi, se mai afla regretatul Romulus Guga. Îmi aduc aminte, cu emoție, de o perioadă când, aflat prin Târgu Mureș cu oareșce treburi de natură utecistă (sper să nu îmi fie luată prea sever această perioadă în care am devenit pasibil să intru sub incidența Comisiei Tismăneanu) și când, la o selectă cafea din preajma prefecturii, îl înfîlneam pe scriitorul de substanță și pe omul de un farmec aparte care a fost și va rămâne Romulus Guga. Te asigur că voi citi cu tot interesul revista și te mai asigur că poți conta pe stima și pe încrederea mea. Cu sinceritate,

Serban Cionoff

PS Ți-aș fi o dată mai mult recunoscător dacă ai transmite gândurile mele bune și colaboratorilor Domniei Tale. Ș C

Vă mulțumesc foarte mult pentru revista. E deosebit de bine lucrata! Felicitari! Cu respect,

Gheorghe Vicol,
Vatra Dornei

P.S. Daca veți face o pagină și pentru copii, vă pot trimite, cu drag, ori de câte ori veți avea nevoie, poezii și proză pentru copii.

Stimate domnule Băciut,

În conformitate cu principiul marxist-leninist: "bună ziua ți-am dat, belea mi-am căpătat!", profit după urma elegantului dumniei tale gest de a-mi trimite câteva numere din incitantă publicație pe care o realizezi și te asaltează cu o încercare pseudo literară. (Hâtru! me prieten, academicianul-filosof Gh. Vlăduțescu i-ar zice "un cionoffism"!) De prisos să adaug că sunt o serie de notații cu un caracter, hai să le zic mai elegant "subiective" și nu pot anticipa dacă domnia ta sau programul editorial al revistei le împărtășesc. Nu va fi nicio supărare și te asigur că bunele mele sentimente nu vor deveni, în niciun caz, resentimente. Până atunci, te rog să accepți cele mai bune gânduri din partea lui **Serban Cionoff**.

Dle.Băciut Nicolae,

Vă mulțumesc mult pentru materialul trimis privitor la revista "Vatra veche" și, deși nu sunt literat(?), am citit-o cu mult interes, multe din cele tipărite în revistă fiindu-mi necunoscute. Asa încât, în limita timpului Dv.și spațiului ce-l aveți la dispoziție,doresc să primesc și alte publicații.Vă mulțumesc,

Dr.ing.Ilie Balana, București.

PS: Pot să le fac cunoscute și altor persoane din rețeaua mea de corespondenți?

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Am rămas îndelung cu gândul la ancheta propusă de dvs. despre rolul relațiilor - dușmăniilor literare și până la urmă m-am trezit aprofundând chestiunea care este foarte importantă în viața literară. Vă trimit așadar un întreg răspuns pe care-l puteți eșalona în trei numere de revistă: I - cu mijloacele istoriei literare, II - ca eseu de actualitate și III - ca expresie lirică a temei.

Nădăduind să vă fie de folos intervenția mea, vă asigur de prețuirea mea confraternă și vă felicit pentru calitatea revistei pe care o realizați.

Lucia Olaru Nenati

Bună ziua, Domnule Băciut,

Mi-am permis să redirectionez revista *Vatra Veche* 5/2011 unui amic iubitor de literatură bună, amator de Cărtărescu. Iată ce mi-a răspuns, spontan:

"Salut! Îmi cer scuze pentru întârziere și mulțumesc pentru revista asta atât de frumoasă! Am început o nouă slujbă și m-am mutat la Bratislava pentru șase luni, așa că am fost ocupat până peste cap cu căutatul casei etc. Revista e brici ! Am s-o aprofundez în week-end-ul ăsta, toate articolele sunt de citit."

Mi s-a părut mult prea frumos pentru a nu vă împărtăși și Dumneavoastră aceste gânduri bune.

După cum vedeți, cercul de "afiliați" se lărgeste pe zi ce trece, cu folos. Țineți-ne tot așa, avem nevoie și pe mai departe !

Numai bine din Spania !

Cu deosebită apreciere, a Dumneavoastră, aceeași

Gabriela Căluțiu Sonnenberg

Stimate domn Nicolae Băciut,

Vă multumesc pentru revista *Vatra veche*; am citit-o cu interes și vreau să vă întreb dacă doriți să ne trimiteți câteva materiale apărute acolo pentru a le publica în revista Phoenix Mission <http://www.phoenixmission.org/web/>. Dacă acest lucru este posibil, așteptăm materialele în format word.

O altă întrebare ar fi unde putem găsi *Vatra veche* în forma ei tipărită.

Vă trimit un mănunchi de poezii pentru publicare într-unul din următoarele numere ale revistei dumneavoastră, în cazul în care acestea merită atenția. Cu tot respectul,

Tatiana Scurtu-Munteanu.
Phoenix Mission Magazine

Ca întotdeauna, o revistă impunătoare, mulțumesc,

Teșu Solomovici

Ei, ce veste! Să fie cu noroc revista! Habar n-aveam... E bine făcută, colaboratorii văd că sunt mulți din zonă, ceea ce e foarte bine... E și bine

ilustrată, stiam de Nicăpetre, am neamuri la Brăila, un văr care e și el pictor... Local, mă rog... Mai știu de un proiect interesant... La Giurgiu se organizează anual un festival al desenelor făcute de copii (între 4 și 18 ani). În 2000, fuseseră participanți din 104 țări. Unele superbe. Am făcut un filmuleț cu ele, nu știu dacă acțiunea mai continuă, primăria ar trebui să știe...

Vă dau linkul site-ului meu (www.tzaralunga.org), unde găsiți un volum de povestiri inedite în România, ultima carte în franceză a lui Petru Dumitriu, povestiri despre soarta emigrantului în Europa (*Iubiri fără seamăn*). Ultima e autobiografică. N-am reușit să obțin copyrightul editurii ca să-l public, dar traducerea a fost revăzută de autor. Eu știu că până într-o coală, în reviste, se poate publica fără să ceri dreptul de autor. Al. Dobrescu de la Iași publică *Stănga și dreapta*.

O să vă forwardez și mesajul lui Breban, primit azi, ca să vedeți ce preocupări mai are lumea literară "de vârf"...

Ecaterina Tzarălungă

tzaralunga@yahoo.com

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Mi-ați trimis "Vatra veche" imediat după apariție, iar eu abia acum încep să citesc. Am cedat unor imperative de moment: lecțiile, evaluările curente, nelipsite concursuri improvizate sâmbăta și duminica, un referat, o revistă școlară, o călătorie chinuitoare cu trenul...

Am senzația că reeditez, fără să vreau, o întâmplare povestită de Valeriu Anania în *Cerurile Oltului*: câțiva călugări fac un drum de la mănăstirea Bistrița la Pahomie, iar o măicuță îi roagă să ducă părintelui Veniamin un pachet ambalat în hârtie albă, ca danie pentru schit. Se înserează, iar călugării descoperă că nu au la ei nici lanternă, nici feștilă, nici torță, nimic, în afară de o cutie de chibrituri, așa că rămân noaptea în pădure. A doua zi, ajunși la schit, află că în pachetul pe care îl transportaseră cu atâta grijă se aflau două kilograme de lumânări. Sensul simbolic pe care autorul îl dă întâmplării relatate este acela că omul *poartă cu sine un adevăr pe care îl ignoră și care nu i se descoperă la capătul drumului*.

Ceva asemănător ni se întâmplă și nouă. Dumneavoastră, oamenii de cultură autentici, ne dăruieți valoarea, iar noi, țesuți în peticile imediatului, tot amânăm deschiderea darului. Ne încurcăm printre andrelele și firele farsorilor de duzină, care se ocupă de tricotajul fiecăreia dintre zilele noastre, ne țin prelegeri de metodică și ne predau *deontologia* demagogului de școală nouă. Și nu numai din nepriceperea și indiferența mâinilor care tricotează, ci și din reaua-voință sau mai ales din reaua-voință a tricoterului, tricotajul iese numai pe dos. Sub pretextul modernizării, al reformei, al alinierii la standardele europene (în fiecare orânduire sau neorânduire demagogia creează sintagme proprii, pe care nu mi le pot însuși), astăzi porțile deschise în calea imposturii sunt date la perete.

Încerc să înțeleg cum reușeau profesorii noștri, părinții și prietenii lor - toți foarte sensibili la evenimentele culturale din anii '60... spre '80 - să întrețină o atmosferă destinsă și distinsă, de seninătate intelectuală, în plin regim totalitar. Se bucurau de apariția unei cărți, a unei publicații literare, a unui album de artă... Există o oarecare liniște de lume așezată, care crea dispoziția lăuntrică favorabilă receptării actului artistic. Nu era vorba neapărat de un refugiu, refugiul intră, oarecum, în sfera semantică a provizoriului, ci, mai degrabă, aspirația înnobilită prin cultură făcea parte din structura lor intimă, necontaminată de *rinocerită*. Aveau un adevărat cult pentru scriitori, pentru actorii buni, pentru artiștii plastici, pe care îi considerau un fel de supraoameni, fiindcă fuseseră înzestrați cu o dimensiune în plus: ei erau CREATORII.

Oamenii erau permeabili în fața evenimentelor culturale, pentru că mai exista respectul pentru valoarea celui alt. În

rigiditatea structurilor de atunci, răul căpăta statut de parte de vorbire neflexibilă, ușor de identificat și, mai ales, fără succes la public, în timp ce răul contemporan, flexibil, polimorf, cu mult mai ingenios, și chiar mai agresiv, dar livrat într-un ambalaj elegant de profesionalității imposturii, colcăie de posibilitatea câștigurilor frauduloase (și nu mă refer neapărat la bani) și a insolenței niciodată sancționate. Și mai este ceva... intelectualii care ne-au format credeau cu religiozitate în permanența valorilor culturale care, în cele din urmă, indiferent de țesătura regimului, își vor afirma supremația. Poate de aceea era posibil miracolul. Și noi facem eforturi să nu cedăm în fața mașinii de spălat creiere, inventată de noua dictatură a falsului, facem eforturi să ne păstrăm credința... numai că încordarea ne secătuiește și nu mai avem puterea de a deschide ochii și de a privi miracolul.

Ar fi cazul să mă opresc aici... Vedeți, când vine vacanța mă îmbolnăvesc de vorbărie.

Vă urez zile senine de sărbători, multă sănătate și numai bine!

CARMEN SIMA

Critica deschisă: Arheologie lirică

Ultimii arheologi au mai găsit/două câni de lut,/ prinse toartă în toartă –/erau înclinate față-n față,/ca și cum una pe alta/se iartă.(Arheologie, Nicolae Băciut)

Ca în trecut, poetul relatează parcă o știre, despre vestigii și descoperiri arheologice și totodată, recompune un trecut-decor, ca o natură moartă cu câni de lut, „prinse toartă în toartă” personificate în ființe (deși doar, aparent, mici recipiente, cumiți) supuse greșelii și iertării, reverențioase una cu alta, purtând încă, pecetea de foc a buzelor ce le-au atins: *Gurile lor erau/de buzele ce le-au atins/...Cele două câni/au fost îngropate de vii –/mai au și acum răni/și cioburi lângă ele,/ca niște copii*.

Impresionează aici, pe lângă tonul grav și modul elaborat în care poetul reușește să mențină în tensiune starea de emoție. Cu toată elaborarea discursului liric, finalul se rezolvă imprevizibil: *Ultimii arheologi continuă să sape –/dar cânilor din nou vor să le-ngroape/ pân' la sfârșitul lumii,/aproape – departe/*.

De-acum, în ele s-a lăsat întunericul și ar vrea să rămână în acea "familială" așezare, în lutul din care s-au plămădit, ori, poate visează, în adâncul lor, necunoscut, o altă lumină, împărțind împreună și deopotrivă, aproape-departele. La finalul poemului, se mai simte discretă, contemplativă, prezența poetului, lângă aceste vise cu natură moartă, îngropată de vie.

MARIANA FLOAREA

Poezia copilăriei, copilăria poeziei

Gherghina

Mă numesc simplu : Gherghina.
Casa mea este grădina.
Hainele-s de clorofilă
Și mă hrănesc cu lumină.
În această primăvară,
M-am făcut o domnișoară !
Am obrazul roș, ca focul,
Și-mi aștept, zilnic, norocul.
Am plete lungi, pân' la poale,
Toți încearcă să-mi măsoare
Frumusețea, bat-o vina,
Că doar mă numesc Gherghina !

Fluturașul cel gălbui

În cameră, pe perete,
E un fluture cu plete.
Cine l-o fi pus să zboare,
Că peretele nu-i floare,
Ca să vină-n casa mea
Să se-ncurce prin perdea? !
Vreau să-l prind, însă nu-i pasă,
Crede că-i la el acasă.
Mai bine i-aduc o floare,
Să se-ascundă-ntr-un petale,
Să se simtă-n raiul lui
Fluturașul cel gălbui !

Barza

Are casă la etaj,
Construită din talaj.
Pat întins și luminat...
Se crede într-un palat !
Mă privește hăt, de sus...
Și când soarele-a apus,
Se așează-ntr-un picior,
Rezemată de vreun nor ?
Nici că-i pasă de ceva !
O să stau cât oi putea
Și-o s-aștept, cu mare dor,
Să-mi aduc-un frățior.

Cloșca cu pui

Cotcodac și lui, lui, lui !
Cloșca are zece pui.
Unu-i negru și moțat,
Altu-i sprinten și bălțat,
Doi sunt galbeni și pufoși,
Ceilalți patru, cam nervoși !
Au rămas două puicuțe,
Sunt atâta de drăguțe,
Cu ochi negri ca mărșica,
Și-au pierdut-o pe mămica.
O tot strigă : piu, piu, piu !
– Sunt aicea ! O să viu !

Martor la facerea lumii

Am văzut cum dă cu ciocul.
Face gaură în coajă.
Cât o nucă e bobocul !
Eu, alături, stau de strajă.
Încă unul, și alt ou !
Iată, a ieșit afară !
Pe puiul asta nou
Îl așez, frumos, în oală.
S-au făcut vreo nouă pui,
Galbeni toți, cu puful moale.
Negricios nici unul nu-i,
Doar o pată pe-aripioare !
Unul e puțin moțat,
Ghemotocul de betea !
Iată, șmecheru-i urcat
Pe capacul de la oală !

Gospodinele

În poiană, lângă casă,
Păsările-și fac de cap.
Vremea e așa frumoasă...
Lebedele sunt pe lac.

Două prepelețe sure
Spală rufele-n pridvor,
Iară cucii-s după mure,
Cântă și le e de zor !
Codobatura cea rea
Stă pe-o creangă de stejar
Și ajut-o cucuvea
Gardul, să îl dea cu var.
Iată și o rândunică,
Cu ochi ageri, de femeie,
Instruiește o furnică
Cum să măture pe-alee.
Toată lumea-i hărnicuță,
Treburile-s multe, toate... !
Chiar și acea vrăbiuță
Cară lemne și bucate.

Vestitorul

De pe-un fir de iarbă nouă,
Cu iz proaspăt de pădure,
Un gândac, stropit cu rouă,
Cu mustați și plete sure,
Se întinde drept spre-o rază
Galbenă, muiată-n soare,
Răsfățat, ca într-o oază,
Să vestească-gura mare,
Pentru-a nu știu câta oară,
Că e, din nou, primăvară !

Ghiociei

Ghiociei din curtea mea
Ieri, atâta m-au rugat,
Să-i mai las un pic să stea
Sub zăpadă, la iernat.
Eu voiam să-i duc mămicii,
Astăzi, este ziua sa,
Dar am înțeles piticii,
Că-s acoperiți de nea.
Și-o să crească până-n zori,
Frunzele cu clopoței,
Mama o să aibă-n zori,
Un buchet de ghiociei !

Picturală

E cald, trifoiul parfumat
Aruncă-n jur, miros de floare,
Pe vale, muguri de cicoare
Își pleacă fruntea pe-nserat.
În curte, iezii blânzi și mici
Aleargă-ncolo și înapoi,
Bunica firul lung mai toarce
Să facă fratelui cipici.
Cocoșul s-a suit pe scară
Se umflă-n penele lucioase,
Găinile se strâng făloase,
Salcâmul, iată, se-nfioară...

BEATRICE SILVIA SORESCU

Foto: Copii, picturi de Nicolae Tonitza

OCHIUL CICLOPULUI

Mircea Pop, între lucrările sale, în fața casei muzeu, de la Hășdate

Starea prozei

Salcâmul din fereastră

Sunt, deci, la începutul lunii aprilie. Se simte; primăvara va ajunge cumva și prin Hambarul meu Atelier. Mă pregătesc sufletește și trupește să înfrunt butucii și marmurele ce încă stau cumiți sub zapadă. Cum am ajuns să folosesc acest hambar drept studio am spus-o cu alte ocazii.

Aduc vorba acum despre un salcâm ce trebuie smuls de lângă zidul casei unde locuiesc și mutat, am hotărât eu, în backyard, că nu mă lăsa inima să-l tai și să-l arunc în foc. Despre asta am vrut să scriu, că tot ninge și plouă cu năbădăi astăzi și mâine (tv), așa că am mai croșetat-o cu cuvintele. Mă trezesc acum vreo patru ani că printre florile de sub fereastra dinspre stradă crește un salcâm. Să fie adevărat? Da, crește un salcâm, chiar sub fereastră, chiar

lângă zidul casei. Mă bucur tare de descoperirea mea. În secret, îl urmăresc cum crește așa... timid parcă, printre celelalte flori care îl acoperă cu nebunia lor de a crește repede și de a se bucura cât mai mult de scurta vară canadiană. Aici, unde se află salcâmul, la rădăcina casei, este adăpostit de bătaia vântului, este mai cald din pricina zidului din spatele lui, care absoarbe razele soarelui și le reflectă apoi în jur. Știu că salcâmul preferă un sol nisipos, soare și chiar secetă. De-a lungul căii ferate Brăila-București, a fost plantat pentru a fixa terasamentul cu rădăcinile lui întinse ca o plasă și de a reține zăpada spulberată pe băragane să nu troienească linia. În nisipurile Olteniei, a fost plantat cu același scop. Ciorile îl preferă pentru cuiburile lor sus prin vârfuri. Foarte atașate familiei lor sunt aceste lighioane pe care lumea le alungă cu pietre. Mie-mi plac. O frumuseață, vorba lu' Nea Marin, să le privești, nu alta. Pe timpul marilor transformări ecologice tehnologice comuniste, salcâmul și rostul lui au fost ignorate, tăiat și pus pe foc. E drept, arde bine și dă caldură bună, dar dulgherii cunosc calitățile lemnului de salcâm și-l folosesc la înălțarea caselor, la scheletul căruțelor. Apropos: casa din satul Bradu, unde voiam să mă stabilesc, era deja înseilată pe căpriori din lemn de salcâm.

Cum de a ajuns sămânța din care a răsărit acest pui de salcâm aici, pe aceasta stradă unde locuiesc acum? Prin preajmă nu este vreun altul, salcâmul apare la vedere foarte rar. Singurul loc unde l-am descoperit a fost Don Valley, un parc cumva sălbatic pe fundul unei văi care a fost cândva un râu tare mare.

Aici am început să cioplesc "Invocațiile", din lemne găsite, abandonate, uitate, fără stăpân. Cred că vreo păstae, vreo sămânță s-a agățat de coaja lemnului pe care le ciopleam aici și așa doar croite și degroșate le căram prin jurul casei din Innismor Crescent, cu intenția, desigur, de a le finisa și a deveni opere de artă.

NICĂPETRE

(Continuare în pagina 75)

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumaru, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Duncan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Gheorghe Șincan

Corespondenți: Bianca Osnaga, Darie Duncan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Alexandru Jurcan, Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA), Adriana Yamane (Japonia), Flavia Cosma (Canada)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciut 2011 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952